

ZONGULDAK KARABÜK *ve* BARTIN *illeri*

turizm sektör analizi raporu

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	i
TABLolar	v
GRAFİKLER	vii
ŞEKİLLER.....	ix
HARİTALAR.....	xi
FOTOĞRAFLAR.....	xiii
1. MEVCUT DURUM	1
1.1. Turizm Sektörünün Tanımı ve Sınıflandırılması	1
1.1.1. Turizm ve Turist Kavramı	1
1.1.2. Turizm Sektörünün Sınıflandırılması	2
1.1.3. Turistik Ürün ve Turizm Talebi Kavramı	3
1.1.4. Turizm Sektöründe Taşıma Kapasitesi ve Sürdürülebilirlik Kavramları	4
1.1.5. Turizm Sektörünün Ekonomik Etkileri ve Önemi	7
1.2. Dünya Genelinde Turizm Sektörünün Durumu	8
1.2.1. Ülkelere Göre Turist Sayısı	8
1.2.2. Ülkelere Göre Turizm Gelirleri	10
1.2.3. Uluslararası Turizm Harcamaları	11
1.2.4. Diğer Göstergeler	12
1.2.5. Seyahat ve Turizm Rekabetçilik Endeksi	14
1.3. Türkiye Turizm Sektörünün Genel Durumu	15
1.3.1. Türkiye Ekonomisi İçinde Turizm Sektörünün Yeri ve Önemi.....	15
1.3.2. Yıllara Göre Turist Sayıları	20
1.3.3. Turizm Gelirleri.....	23
1.3.4. Turizm Harcamaları	24
1.3.5. Diğer Göstergeler	24
1.4. TR81 Bölgesi'nde (Zonguldak, Karabük, Bartın) Turizm Sektörünün Genel Durumu	25
1.4.1. Tarihsel Süreç İçerisinde Bölge Medeniyetinin Gelişim Süreci	26
1.4.1.1. Zonguldak İlının Tarihsel Süreç İçindeki Gelişimi	26
1.4.1.2. Karabük İlının Tarihsel Süreç İçindeki Gelişimi.....	28
1.4.1.3. Bartın İlının Tarihsel Süreç İçindeki Gelişimi	32
2. Zonguldak-Karabük-Bartın.....	35
2.1. Bölgenin (TR81) Mevcut Durumu	35
2.1.1. Bölgede Geliştirilebilecek Turizm Türleri	35
2.1.1.1. Doğaya Dayalı Turizm Türleri	37
2.1.1.1.1. Deniz Turizmi	37
2.1.1.1.2. Su Altı Dalış Turizmi	37
2.1.1.1.3. Ekoturizm.....	38
2.1.1.1.4. Mağara Turizmi.....	38
2.1.1.1.5. Yayla Turizmi.....	39

2.1.1.1.6. Botanik Turizmi.....	39
2.1.1.1.7. Fauna (Kelebek) Gözlemciliği	39
2.1.1.1.8. Kuş Gözlemciliği.....	39
2.1.1.1.9. Akarsu Turizmi (Rafting, Kanoing).....	40
2.1.1.1.10. Kanyon Geçişi	40
2.1.1.1.11. Dağ Turizmi/Doğa Yürüyüşleri.....	40
2.1.1.1.12. Bisiklet Turizmi (Cycle Tourism)	40
2.1.1.1.13. Termal Turizm	40
2.1.1.2. Kültüre Dayalı Turizm Türleri	41
2.1.1.2.1. Kültür Turizmi.....	41
2.1.1.2.2. Gastronomi Turizmi (Gurme Turizmi)	41
2.1.1.2.3. Etkinlik Turizmi	41
2.1.1.2.4. İnanç Turizmi	42
2.1.2. Turizm Türlerine Göre Alansal Varlıklar.....	43
2.1.2.1. Doğaya Dayalı Turizm Varlıkları.....	43
2.1.2.1.1. Deniz Turizmi	43
2.1.2.1.1.1. Zonguldak İli Deniz Turizmi ile ilgili Varlıklar	43
2.1.2.1.1.2. Bartın İli Deniz Turizmi ile ilgili Varlıklar	43
2.1.2.1.2. Su Altı Dalış Turizmi	46
2.1.2.1.2.1. Zonguldak İli Su Altı Dalış Turizmi ile ilgili Varlıklar	46
2.1.2.1.2.2. Bartın İli Su Altı Dalış Turizmi ile İlgili Varlıklar	48
2.1.2.1.3. Mağara Turizmi.....	48
2.1.2.1.3.1. Zonguldak İli Mağara Turizmi ile İlgili Varlıklar	48
2.1.2.1.3.2. Karabük İli Mağara Turizmi ile ilgili Varlıklar	50
2.1.2.1.3.3. Bartın İli Mağara Turizmi ile ilgili Varlıklar	51
2.1.2.1.4. Ekoturizm.....	53
2.1.2.1.4.1. Zonguldak İli Ekoturizm ile ilgili Varlıklar	53
2.1.2.1.4.2. Karabük İli Ekoturizm ile ilgili Varlıklar	59
2.1.2.1.4.3. Bartın İli Ekoturizm ile ilgili Varlıklar	63
2.1.2.1.5. Yayla Turizmi.....	66
2.1.2.1.5.1. Zonguldak İli Yayla Turizmi ile ilgili Varlıklar	66
2.1.2.1.5.2. Karabük İli Yayla Turizmi ile İlgili Varlıklar	66
2.1.2.1.5.3. Bartın İli Yayla Turizmi ile ilgili Varlıklar	67
2.1.2.1.6. Botanik Turizmi.....	68
2.1.2.1.6.1. Zonguldak İli Botanik Turizmi ile İlgili Varlıklar	68
2.1.2.1.6.2. Karabük İli Botanik Turizmi ile İlgili Varlıklar	69
2.1.2.1.6.3. Bartın İli Botanik Turizmi ile İlgili Varlıklar.....	75
2.1.2.1.7. Hayvan (Kelebek) Gözlemciliği	76
2.1.2.1.7.1. Zonguldak İli Kelebek Gözlemciliği ile İlgili Varlıklar	76
2.1.2.1.7.2. Karabük İli Kelebek Gözlemciliği ile ilgili Varlıklar.....	78
2.1.2.1.7.3. Bartın İli Kelebek Gözlemciliği ile ilgili Varlıklar	80

2.1.2.1.8. Kuş Gözlemciliği.....	81
2.1.2.1.8.1. Zonguldak İli Kuş Gözlemciliği ile İlgili Varlıklar	81
2.1.2.1.8.2. Karabük İli Kuş Gözlemciliği ile İlgili Varlıklar	86
2.1.2.1.8.3. Bartın İli Kuş Gözlemciliği ile İlgili Varlıklar	86
2.1.2.1.9. Akarsu Turizmi (Rafting, Kanoing).....	86
2.1.2.1.9.1. Zonguldak İli Akarsu Turizmi ile İlgili Varlıklar	86
2.1.2.1.9.2. Karabük İli Akarsu Turizmi ile İlgili Varlıklar	87
2.1.2.1.9.3. Bartın İli Akarsu Turizmi ile İlgili Varlıklar.....	88
2.1.2.1.10. Kanyon Geçişi (Kanyoning)	88
2.1.2.1.10.1. Karabük İli Kanyoning ile ilgili Varlıklar	88
2.1.2.1.11. Doğa Yürüyüşleri/ Dağ Turizmi	91
2.1.2.1.11.1. Zonguldak İli Dağ Turizmi ve Doğa Yürüyüşleri ile İlgili Varlıklar.....	91
2.1.2.1.11.2. Karabük İli Dağ Turizmi ve Doğa Yürüyüşleri ile İlgili Varlıklar	93
2.1.2.1.11.3. Bartın İli Dağ Turizmi ve Doğa Yürüyüşleri ile ilgili Varlıklar.....	99
2.1.2.1.12. Bisiklet Turizmi	99
2.1.2.1.12.1. Zonguldak İli Bisiklet Turizmi ile İlgili Varlıklar	99
2.1.2.1.12.2. Karabük İli Bisiklet Turizmi ile İlgili Varlıklar	99
2.1.2.1.12.3. Bartın İli Bisiklet Turizmi ile ilgili Varlıklar	100
2.1.2.1.13. Termal Turizm	100
2.1.2.1.13.1. Karabük İli Termal Turizm ile İlgili Varlıklar	100
2.1.2.2. Kültüre Dayalı Turizm Varlıkları	101
2.1.2.2.1. Kültür Turizmi.....	101
2.1.2.2.1.1. Zonguldak İli Kültür Turizmi ile İlgili Varlıklar	101
2.1.2.2.1.2. Karabük İli Kültür Turizmi ile İlgili Varlıklar	104
2.1.2.2.1.3. Bartın İli Kültür Turizmi ile İlgili Varlıklar	122
2.1.2.2.2. Gastronomi Turizmi (Gurme Turizmi)	125
2.1.2.2.2.1. Zonguldak İli Gastronomi Turizmi ile İlgili Varlıklar	125
2.1.2.2.2.2. Karabük İli Gastronomi Turizmi ile İlgili Varlıklar	127
2.1.2.2.2.3. Bartın İli Gastronomi Turizmi ile İlgili Varlıklar.....	129
2.1.2.2.3. Etkinlik Turizmi	130
2.1.2.2.3.1. Zonguldak İli Etkinlik Turizmi ile İlgili Varlıklar	130
2.1.2.2.3.2. Karabük İli Etkinlik Turizmi ile İlgili Varlıklar.....	131
2.1.2.2.3.3. Bartın İli Etkinlik Turizmi ile İlgili Varlıklar	132
2.1.2.2.4. İnanç Turizmi	132
2.1.2.2.4.1. Zonguldak İli İnanç Turizmi ile İlgili Varlıklar.....	132
2.1.2.2.4.2. Karabük İli İnanç Turizmi ile İlgili Varlıklar	133
2.1.2.2.4.3. Bartın İli İnanç Turizmi ile İlgili Varlıklar	137
2.1.3. Turizm Sektörü Konaklama ve Hizmet Kapasitesi	138
2.1.3.1. Bölgedeki Konaklama Tesisi, Oda Sayısı ve Yatak Kapasitesi.....	138
2.1.3.1. Bölgeyi Ziyaret Eden Turist Sayısı	139
2.1.4. Bölgede Turizm Sektörü İstihdam Değerleri.....	141

2.1.5. Mevcut Teşvik Tedbirlerinin Değerlendirilmesi	141
2.2. Turizm Sektörünün Rekabet Gücü	148
2.2.1. TR81 Bölgesi Turizm Sektörü Rekabet Gücünü Etkileyen Niceliksel Faktörler	150
2.2.2. TR81 Bölgesinin Turizm Sektörü Rekabet Gücünü Etkileyen Niteliksel Faktörler	151
2.3. Sektörün Sorunları	151
2.3.1. Tanıtım ve Pazarlama ile ilgili Sorunlar	152
2.3.2. Tek Tip Ürüne ve Kitle Turizmine Yönelinmesi	153
2.3.3. Turizm İşletmelerinin Nitelikleri ve Kalite ile İlgili Sorunlar	153
2.3.4. Turistik Yatırımlar ve Uygulanan Teşviklerle İlgili Sorunlar	154
2.3.5. Turizm Eğitimi ile İlgili Sorunlar	154
2.3.6. Yetersiz Altyapı ve Ulaşım İmkânları ile İlgili Sorunlar	155
2.3.7. Çevre Kirliliği	156
2.3.8. Yasal Düzenlemelerden Kaynaklanan Sorunlar	156
2.3.9. İmaj Sorunu	156
2.3.10. Halkın Turizm Bilinci ile İlgili Sorunlar	157
2.3.11. Yerel Örgütlerde Çabaların Uyumlaştırılması ve Örgütlenme ile İlgili Sorunlar	157
2.3.12. Tesislerin Doluluk Oranının Düşük Olması	157
3. DOKUZUNCU KALKINMA PLANI DÖNEMİNDE (2007-2013) SEKTÖRDEN BEKLENEN GELİŞMELER	159
4. AB'YE KATILIM SÜRECİNİN SEKTÖRE ETKİLERİ	161
4.1. Avrupa Birliği'nde Turizm Politikaları	161
5. SEKTÖRÜN GELECEĞİNE YÖNELİK ANALİZ, STRATEJİ VE POLİTİKALAR	163
5.1. Zonguldak, Karabük ve Bartın İlleri GZFT Analizi	163
5.2. Ulusal Rekabetçilik Analizi	165
5.2.1. Zonguldak İli Ulusal Rekabetçilik Analizi	168
5.2.2. Karabük İli Ulusal Rekabetçilik Analizi	169
5.2.3. Bartın İli Ulusal Rekabetçilik Analizi	170
5.3. Uluslararası Rekabetçilik Analizi	171
5.4. Amaç-Hedef-Stratejiler	180
5.5. Uygulanması Gerekli Politikalar	182
SONUÇ, DEĞERLENDİRME VE ÖNERİLER	185
KAYNAKÇA	191

TABLÖLAR

Tablo 1: En Çok Turist Çeken Ülkeler	9
Tablo 2: En Çok Turizm Geliri Elde Eden Ülkeler	11
Tablo 3: En Çok Turizm Harcaması Yapan Ülkeler	12
Tablo 4: Seyahat ve Turizm Rekabetçilik Endeksi - 2009	14
Tablo 5: Seyahat ve Turizm Rekabetçilik Endeksi - 2011	15
Tablo 6: Dış Turizm Gelirinin Gayri Safi Yurtiçi Hâsıla İçindeki Oranı (1990-2010)	16
Tablo 7: 1990 - 2010 Yılları Arası Turizm Gelirlerinin Dış Ticaret Açıklarını Karşılama Oranı (milyon \$)	17
Tablo 8: 1990-2008 Yılları Arası Dış Turizm Gelir ve Giderlerinin İhracat ve İthalata Oranı (milyon \$)	18
Tablo 9: Turizm İstihdamının Toplam İstihdam İçindeki Payı (%)	18
Tablo 10: Turizm İşletme ve Yatırım Belgeli Konaklama Tesisleri ile Oda ve Yatak Sayısı	19
Tablo 11: Belediye Belgeli Tesis, Oda ve Yatak Sayısı	19
Tablo 12: Yıllara Göre Türkiye'ye Gelen Yabancı Turist Sayısı	21
Tablo 13: Türkiye'ye Gelen Yabancı Ülkede İkamet Eden Türk Vatandaşları Sayısı	21
Tablo 14: Milliyetlerine Göre Yabancı Turistler 2006-2010 (İlk beş ülke)	22
Tablo 15: Yıllara Göre Turizm Geliri	23
Tablo 16: Ziyaretçilerin Kişi Başına Ortalama Harcamaları	24
Tablo 17: Ziyaretçilerin Türkiye'ye Geliş Nedenleri	25
Tablo 18: Zonguldak İlinin Kronolojik Tarihi	27
Tablo 19: Karabük İlinin Kronolojik Tarihi	29
Tablo 20: Bartın İlinin Kronolojik Tarihi	33
Tablo 21: Zonguldak Sualtı Dalış Noktaları	47
Tablo 22: Batık Dalış Alanları	48
Tablo 23: Bartın İli Dağ Turizmi-Doğa Yürüyüş Güzergâhları	99
Tablo 24: Bartın İli Bisiklet-Dağ Bisikleti Tur Güzergâhları	100
Tablo 25: Zonguldak, Karabük, Bartın illeri Konaklama Tesisleri Sayısı (2011)	138
Tablo 26: Zonguldak, Karabük, Bartın illeri Konaklama Tesisleri Kapasitesi (2011)	139
Tablo 27: İllere Göre Bölgeyi Ziyaret Eden Turist Sayısı	139
Tablo 28: İllere Göre Bölgeyi Ziyaret Eden Turistlerin Dağılımı (2005-2010)	140
Tablo 29: Bölgeyi Ziyaret Eden Yerli ve Yabancı Turistlerin Dağılımı (2005-2010)	140
Tablo 30: İller İtibarıyla Turizm Sektöründe İstihdam Edilen İşgören Sayısı (2011)	141
Tablo 31: Düzey 3 Bölgesinde Teşvik Belgeli Yatırımcılara Sağlanacak Destekler	144
Tablo 32: Düzey 3 Bölgesinde Teşvik Belgeli Yatırımcılara Sağlanacak Vergi İndirimi	144
Tablo 33: Düzey 3 Bölgesinde Teşvik Belgeli Yatırımcılara 31.12.2010 Tarihine Kadar Yatırıma Başlamış Olması Halinde Sağlanacak Vergi İndirimi	145
Tablo 34: Düzey 3 Bölgesinde Teşvik Belgeli Yatırımcılara 31.12.2011 Tarihine Kadar Yatırıma Başlamış Olması Halinde Sağlanacak Vergi İndirimi	145
Tablo 35: Düzey 3 Bölgesinde Teşvik Belgeli Yatırımcılara Sağlanacak Sigorta Primi İşveren Hissesi Desteği	145
Tablo 36: Eximbank Döviz Kredisine İlişkin Faiz Oranları (ABD Doları)	147
Tablo 37: Eximbank Döviz Kredisine İlişkin Faiz Oranları (TL)	147
Tablo 38: TR 81 Bölgesinin Turizm Sektörüne İlişkin Güçlü ve Zayıf Yönleri ile Fırsatlar ve Tehditler (GZFT) Analizi	163
Tablo 39: İller Arası Rekabetçilik Endeksi (2009-2010)	165
Tablo 40: Yıllara Göre İller Arası Rekabetçilik Endeksi	166
Tablo 41: Yıllar İtibarıyla Zonguldak, Karabük, Bartın İlleri Beşeri Sermaye ve Yaşam Kalitesi Alt Endeksi	166
Tablo 42: Yıllar İtibarıyla Zonguldak, Karabük, Bartın İlleri Markalaşma Becerisi ve Yenilikçilik Alt Endeksi	167
Tablo 43: Yıllar İtibarıyla Zonguldak, Karabük, Bartın İlleri Ticaret Becerisi ve Üretim Potansiyeli Alt Endeksi	167
Tablo 44: Yıllar İtibarıyla Zonguldak, Karabük, Bartın İlleri Erişilebilirlik Alt Endeksi	167
Tablo 45: Bölgedeki Turistik Kaynakların Sayısı	185
Tablo 46: TR81 Bölgesi Zonguldak İli Turizm Sektörü Öncelikli Yatırım Alanları, Turizm Türleri ve Geliştirilecek Faaliyetler	186
Tablo 47: TR81 Bölgesi Karabük İli Turizm Sektörü Öncelikli Yatırım Alanları, Turizm Türleri ve Geliştirilecek Faaliyetler	187

Tablo 48: TR81 Bölgesi Bartın İli Turizm Sektörü Öncelikli Yatırım Alanları, Turizm Türleri ve Geliştirilecek Faaliyetler.....	188
--	-----

GRAFİKLER

Grafik 1: Uluslararası Ziyaretçi Sayıları	9
Grafik 2: Dünya Turizm Geliri	10
Grafik 3: Dünya Turizm Pastasından Bölgelerin Aldığı Paylar	12
Grafik 4: Turistlerin Seyahat Nedenleri	13
Grafik 5: Turistik Seyahatlerde Kullanılan Ulaşım Araçları	13
Grafik 6: Gelir Dilimi ve Seyahat Tercihine Göre Turistler (2008)	25
Grafik 7: Zonguldak İli Rekabetçilik Endeksi	168
Grafik 8: Karabük İli Rekabetçilik Endeksi	169
Grafik 9: Bartın İli Rekabetçilik Endeksi	170

ŞEKİLLER

Şekil 1: Turizm Sektörünü Oluşturan Alt Endüstriler	2
Şekil 2: Turizmin Ekonomik Etkileri	7
Şekil 3: Bölgede Geliştirilebilecek Turizm Türleri	36
Şekil 4: Turizm Destinasyonlarının Rekabet Gücü	149
Şekil 5: TR81 Bölgesi Turizm Sektörü Rekabetçilik Analizi	173

HARİTALAR

Harita 1: Çalışma Alanı (Zonguldak, Karabük, Bartın) Haritası.....	35
--	----

FOTOĞRAFLAR

Fotoğraf 1: Güzelcehisar Plajı, Bartın	44
Fotoğraf 2: Amasra, Bartın	44
Fotoğraf 3: Bozköy Plajı, Amasra, Bartın	45
Fotoğraf 4: Çakraz Plajı, Amasra, Bartın	45
Fotoğraf 5: Amasra Yelken Yarışları, Bartın	46
Fotoğraf 6: Tekkeönü, Kurucaşile, Bartın	46
Fotoğraf 7: Kapuz Mevkii Dalış Noktası, Zonguldak	47
Fotoğraf 8: İliksu Mevkii Dalış Noktası, Zonguldak	48
Fotoğraf 9: Gökgöl Mağarası, Zonguldak	49
Fotoğraf 10: Kızılelma Mağarası, Zonguldak	50
Fotoğraf 11: Cumayanı Mağarası, Zonguldak	50
Fotoğraf 12: Bulak (Mencilis) Mağarası, Karabük	51
Fotoğraf 13: Gürcüoluk Mağarası, Amasra, Bartın	52
Fotoğraf 14: İncivez Mağarası, Amasra, Bartın	52
Fotoğraf 15: Harmankaya Şelalesi, Zonguldak	53
Fotoğraf 16: Değirmenağzı Şelaleleri, Zonguldak	54
Fotoğraf 17: Madencioğlu Şelalesi, Devrek, Zonguldak	55
Fotoğraf 18: Hacımusa Deresi Şelaleleri, Gökçebey, Zonguldak	56
Fotoğraf 19: Gümeli Yaylası, Alaplı, Zonguldak	57
Fotoğraf 20: Anıt Porsuk (<i>Taxus Baccata</i>), Gümeli Yaylası, Zonguldak	57
Fotoğraf 21: Bacaklı Yaylası, Alaplı, Zonguldak	58
Fotoğraf 22: Yedigöller Milli Parkı, Devrek, Zonguldak	59
Fotoğraf 23: Baklabostan Şelalesi, Karabük	59
Fotoğraf 24: Keltepe, Yenice, Karabük	60
Fotoğraf 25: Karakaya Deresi, Yenice, Karabük	61
Fotoğraf 26: Bostancılar Göleti, Eflani, Karabük	62
Fotoğraf 27: Karagöl, Ovacık, Karabük	62
Fotoğraf 28: Gölderesi Şelalesi, Bartın	63
Fotoğraf 29: Ulukaya Şelalesi, Ulus, Bartın	63
Fotoğraf 30: Aksu Şelalesi, Kumluca, Bartın	64
Fotoğraf 31: Yılkı atları, Küre Dağları Milli Parkı, Bartın	65
Fotoğraf 32: Bacaklı Yayla, Alaplı, Zonguldak	66
Fotoğraf 33: Eğriova Yaylası, Eskipazar, Karabük	67
Fotoğraf 34: Uluyayla, Ulus, Bartın	68
Fotoğraf 35: Safran (<i>Corocus sativus</i>), Safranbolu, Karabük	69
Fotoğraf 36: Anıt Fındık (<i>Corylus colurna</i>), Kavaklı Tabiatı Koruma Alanı, Yenice, Karabük	72
Fotoğraf 37: <i>Abies nordmanniana subsp. bornmuelleriana</i> (Uludağ göknarı)	72
Fotoğraf 38: <i>Silene olympica</i>	73
Fotoğraf 39: <i>Crocus ankyrensis</i> (Herbert) Maw.	74
Fotoğraf 40: <i>Epipactis pontica</i>	75
Fotoğraf 41: Kafkas Fistosu (<i>Zerynthia caucasica</i>), Zonguldak	78
Fotoğraf 42: Yırtık Pırtık (<i>Polygonia c-album</i>), Zonguldak	78
Fotoğraf 43: Çokgözlü Anadolu Çillisi (<i>Polyommatus ossmar</i>), Karabük	80
Fotoğraf 44: Gümüş lekeli esmergöz (<i>Plebejus argus</i>), Karabük	80
Fotoğraf 45: Kızıl Sırtlı Örümcek Kuşu (<i>Lanius collurio</i>), Zonguldak	84
Fotoğraf 46: Erguvani Balıkçıl (<i>Ardea purpurea</i>), Zonguldak	84
Fotoğraf 47: Gökçe Delice (<i>Circus cyaneus</i>), Zonguldak	85
Fotoğraf 48: İbibik (<i>Upupa epops</i>), Zonguldak	85
Fotoğraf 49: Çöl Ötleğeni (<i>Sylvia nana</i>), Zonguldak	85
Fotoğraf 50: Dirgine Çayı'nda Rafting, Devrek, Zonguldak	86
Fotoğraf 51: Soğanlı Çayı, Karabük	87
Fotoğraf 52: Araç Çayı'nda Kanoing, Safranbolu, Karabük	88
Fotoğraf 53: Bartın Irmağı, Bartın	88
Fotoğraf 54: Tokatlı Kanyonu, Safranbolu, Karabük	89
Fotoğraf 55: Düzce Kanyonu, Safranbolu, Karabük	90
Fotoğraf 56: Yacı Kanyonu, Safranbolu, Karabük	90

Fotoğraf 57: Yacı Kanyonu, Safranbolu, Karabük	91
Fotoğraf 58: Harmankaya Şelalesi Trekking Parkuru, Zonguldak	92
Fotoğraf 59: Bölüklü-Bacıklı Yayla Trekking Parkuru, Alaplı, Zonguldak	92
Fotoğraf 60: Dirgine Vadisi Yürüyüş Parkuru, Devrek, Zonguldak	93
Fotoğraf 61: Çetiören Yürüyüş Parkuru, Eskipazar, Karabük	94
Fotoğraf 62: Eğriova Göleti, Eskipazar, Karabük	94
Fotoğraf 63: Keltepe Trekking Parkuru, Yenice, Karabük	95
Fotoğraf 64: Göktepe Yaylası Trekking Parkuru, Yenice, Karabük	96
Fotoğraf 65: Fındıkaltı Yürüyüş Parkuru, Yenice, Karabük	96
Fotoğraf 66: Karakaya Bölgesi Yürüyüş Parkuru, Yenice, Karabük	97
Fotoğraf 67: Üçbölük (Ilbarıt) Köyü Doğa Yürüyüşü, Safranbolu, Karabük	98
Fotoğraf 68: Akkaya Termal Su Kaynağı, Eskipazar, Karabük	101
Fotoğraf 69: Filyos (Tios / Tieion) Antik Kenti, Çaycuma, Zonguldak	102
Fotoğraf 70: Devrek Bastonu, Devrek, Zonguldak	103
Fotoğraf 71: Elpek Bezi, Zonguldak	104
Fotoğraf 72: Safranbolu Evleri, Karabük	105
Fotoğraf 73: Cinci Hanı, Safranbolu, Karabük	105
Fotoğraf 74: İncekaya Su Kemer, Safranbolu, Karabük	106
Fotoğraf 75: Cilbirpınarı Çeşmesi, Safranbolu, Karabük	108
Fotoğraf 76: Şükrü Efendi Çeşmesi, Safranbolu, Karabük	108
Fotoğraf 77: Kileciler Çeşmesi, Safranbolu, Karabük	109
Fotoğraf 78: Eski Hükümet Konağı, Safranbolu, Karabük	109
Fotoğraf 79: Muvakkıthane, Safranbolu, Karabük	110
Fotoğraf 80: Güneş Saati, Safranbolu, Karabük	110
Fotoğraf 81: Saat Kulesi, Safranbolu, Karabük	111
Fotoğraf 82: Yemenici, Safranbolu, Karabük	112
Fotoğraf 83: Demirciler Çarşısı, Safranbolu, Karabük	112
Fotoğraf 84: Demir işlemeciliği, Safranbolu, Karabük	113
Fotoğraf 85: Kalaycı, Safranbolu, Karabük	113
Fotoğraf 86: Kaymakamlar Evi, Safranbolu, Karabük	114
Fotoğraf 87: Kileciler Konağı, Safranbolu, Karabük	114
Fotoğraf 88: Sipahioğlu Gezi Evi, Safranbolu, Karabük	116
Fotoğraf 89: Kaya Mezarı, Safranbolu, Karabük	116
Fotoğraf 90: Kaya Mezarı, Hacılarobası Köyü, Safranbolu	117
Fotoğraf 91: Delikli taş, Hacılarobası Köyü, Safranbolu, Karabük	117
Fotoğraf 92: Mezar Taşı, Kimistine Antik Kenti, Eskipazar, Karabük	118
Fotoğraf 93: Yazıt, Kimistine Antik Kenti, Eskipazar, Karabük	119
Fotoğraf 94: Roma Hamamı, Hadrianapolis Antik Kenti, Eskipazar, Karabük	120
Fotoğraf 95: Hadrianapolis Antik Kenti Mozaikleri, Eskipazar, Karabük	121
Fotoğraf 96: Ömer Bey Konağı iç mekân, Eskipazar, Karabük	121
Fotoğraf 97: Geleneksel Bartın Evi, Bartın	122
Fotoğraf 98: Amasra Müzesi, Amasra, Bartın	123
Fotoğraf 99: Kuşkayası Yol Anıtı, Amasra, Bartın	124
Fotoğraf 100: Tekne Yapımı, Kurucaşile, Bartın	125
Fotoğraf 101: Tel Kırma, Bartın	125
Fotoğraf 102: Bazlama, Zonguldak	126
Fotoğraf 103: Yaprak Sarma, Zonguldak	127
Fotoğraf 104: Perohi ve Cevizli Yayım, Safranbolu, Karabük	128
Fotoğraf 105: Safranbolu Bükmesi, Karabük	128
Fotoğraf 106: Safranbolu Lokumu, Karabük	128
Fotoğraf 107: Bandırma, Eflani, Karabük	129
Fotoğraf 108: Amasra Salatası, Bartın	130
Fotoğraf 109: Devrek Bastonu, Devrek, Zonguldak	131
Fotoğraf 110: Uluslararası Safranbolu Altın Safran Belgesel Film Festivali, Karabük	132
Fotoğraf 111: Cehennemağzı Mağarası, Ereğli, Zonguldak	132
Fotoğraf 112: İzzet Mehmet Paşa Camii, Safranbolu, Karabük	134
Fotoğraf 113: İzzet Mehmet Paşa Camii, Safranbolu, Karabük	134
Fotoğraf 114: Lütfiye (Kaçak) Camii, Safranbolu, Karabük	135

Fotoğraf 115: Kazdağlıoğlu Camii, Safranbolu, Karabük	136
Fotoğraf 116: Küre-i Hadid Camii, Eflani, Karabük	137
Fotoğraf 117: Küre-i Hadid Camii, Eflani, Karabük	137

1. MEVCUT DURUM

1.1. Turizm Sektörünün Tanımı ve Sınıflandırılması

1.1.1. Turizm ve Turist Kavramı

Turizm hareketi 20. yüzyıl insanına özgü bir yer değişme hareketi olarak görülmekle birlikte esasen yer değiştirme hareketi insanlık tarihi kadar eskidir. Günümüzde, milyonlarca insan çeşitli nedenlerle yaşadıkları yerlerden başka yerlere geçici sürelerle seyahat etmektedir. İlk insanın yer değiştirme hareketinin nedeni yiyecek bulma amaçlı olarak gerçekleşirken Ortaçağ insanı dini nedenlerle seyahat etmiştir. İlkçağlarda en çok seyahat eden insanlar Romalılardır. Romalıların zevk için seyahat eden ilk turistler oldukları ve ünlü tapınak ve eserleri görmek için seyahat ettikleri bilinmektedir. Bu eserler arasında en gözde olanlar, Mısır piramitleri ve tarihi anıtlardır. Ortaçağda, Roma İmparatorluğu'nun çöküşüne paralel olarak Avrupa ve Ortadoğu'da turizm genişlemeye başlamış ve din önemli bir seyahat nedeni olmuştur. Ortaçağın en önemli yer değiştirme hareketleri, İslam'ın hızlı yayılmasına paralel olarak her yıl birçok insanın, Mekke ve Medine'yi ziyaret etmesi ve Hristiyan ve Müslüman toplulukları arasında yaşanan Haçlı Savaşlarıdır.

Rönesans'ın doğuşuyla birlikte sanatsal çalışmaların yapıldığı İtalya'ya gerçekleştirilen seyahatler artmıştır. Endüstri devrimi günümüz modern turizm hareketlerinin de başlangıcı olmuş, yaşanan ekonomik, teknolojik ve sosyal gelişmeler ve değişimlere paralel olarak turizm hareketleri de gelişmiştir. Bu dönemde demiryolu ulaşımının gelişmesi çağdaş taşıma düzenine geçişi hızlandırmış, nüfusun, gelirin ve şehirleşmenin artması ile turistik seyahatlerde de artış meydana gelmiştir. Bu dönem, seyahat acentalarının kurulmasına da sahne olmuş ve İngiltere'nin ilk seyahat organizatörü olan Thomas Cook, 1841 yılında Leichestre-Loughborough kentleri arasında, trenle 570 yolcuyu taşıyarak tarihte ilk defa tur düzenleyen kişi olmuştur. 2. Dünya Savaşı'ndan sonra turizm endüstrisi hızlı bir ivme kazanmış, ulaşım sektöründeki hızlı gelişme, havayolu ulaşımının ucuzlaması, insanların seyahati ve tatili bir ihtiyaç olarak görmeye başlamaları, her geçen gün daha çok insanın seyahat endüstrisine katılmasına neden olmuştur. Günümüzde, turizm sektörünün önemli bir endüstri halini alması insanların tatil yapma alışkanlarının bir ihtiyaç haline gelmesine bağlıdır.

Turizm kelimesinin Latince'de, dönmek, etrafını dolaşmak, geri dönmek anlamına gelen "tornus" kökünden türediği sanılmaktadır (Olalı, 1984). İngilizce'deki "tour" kelimesi de bu sözcükten türemiştir. Tour kelimesi ilk defa 17. yüzyılda, genç İngiliz soylularının eğitimleri için Avrupa'daki tarihi, kültürel, bilimsel ve doğal güzelliği bulunan yerleri ziyaretleri için kullanılmıştır. 17. ve 18. yüzyıllarda aristokrat ailelerin çocuklarını iyi yetiştirmek amacıyla 1-3 yıllığına gönderdikleri eğitim seyahatlerine "Grand Tour" denir (Kozak vd., 2000). Yine Fransız dilindeki "Tour ve Tournier" kelimeleri de "Tornus" kelimesinden türetilmişlerdir. Dilimize gezgin kelimesinin karşılığı olarak kullanılan "Turist" ile seyahat kelimesinin karşılığı olarak kullanılan "Turizm" kelimeleri ise Fransızca'dan gelmiştir.

Turizm kavramının ilk bilimsel tanımı 1905 yılında Guyer-Feuler tarafından yapılmıştır. Guyer-Feuler turizmi, gittikçe artan hava değişimi ve dinlenme gereksinimleri, doğa ve sanatla beslenen göz alıcı güzellikleri tanıma isteğine; doğanın insanlara mutluluk verdiği inancına dayanan ve özellikle ticaret ve sanayinin gelişmesi ve ulaşım araçlarının kusursuz hale gelmelerinin bir sonucu olarak ulusların ve toplumların birbirleriyle daha çok yakınlaşmasına olanak veren modern çağa özgü sosyal bir olay olarak nitelendirmiştir (Kozak vd., 2000).

Turizm kavramı ile ilgili olarak farklı tanımlar yapılmaktadır. Turizm kavramının tanımlanmasında genellikle dinamik bir unsur olan "seyahat" faktörü önemli bir yer tutmaktadır. İnsanların yaptıkları tüm seyahatler turizm faaliyeti olarak değerlendirilememektedir. Bir seyahatin turizm faaliyeti olarak değerlendirilebilmesini genellikle seyahat amacı belirlemektedir. Seyahatin amacı yansırı bazı yaklaşımlara göre uzaklık bir faaliyetin turizm hareketi olarak değerlendirilmesinde önemli bir faktördür. Örneğin; Kanada'da bir faaliyetin turizm hareketi sayılabilmesi için kişinin yaşadığı yerden 80 km uzağa gitmesi gerekir. Uzaklığın yanı sıra gidilen bölgede konaklama, sürekli olarak kalmama, gelir elde etmeme gibi hususlar da turizm tanımı kapsamında dikkate alınan önemli faktörlerdir. Bu durumda aşağıdaki gibi bir tanıma ulaşılabilir:

Turizm "insanların sürekli ikamet etikleri, çalıştıkları yerler dışına ticari amaç gütmeksizin gezme, görme, eğlenme, dinlenme v.b. amaçlarla yaptıkları 24 saati aşan ya da en az bir gecelemeden oluşan seyahatler ve ziyaretçilerin bu seyahatler sırasındaki geçici konaklamalarından doğan ilişkiler

bütünüdür.” Tanımın bileşenleri dikkate alındığında turizm olayının aşağıdaki unsurlardan meydana geldiği görülmektedir. Bir faaliyetin turizm hareketi olarak değerlendirilebilmesi için;

- Yer değiştirme hareketi olması,
- Geçici olması ve ikamet edilen yere geri dönülmesi,
- En az 24 saati geçmesi ya da bir geceleme yapılması,
- Gezi amacının ticari olmaması ya da gezme, görme eğlenme v.b gibi boş zaman değerlendirme faaliyetlerini içermesi,
- Konaklama, yeme içme, eğlence v.b gibi turizm hizmetlerinden ve faaliyetlerinden yararlanılması

gibi hususları içermesi gerekir.

Turizm hareketlerinin öznesi insandır. Dolayısıyla bir turizm hareketine katılan insan yani turist turizm olayına yön veren kişidir. Turist, “ticari kazanç elde etmeden sürekli yaşadığı yerden gezme, görme v.b gibi amaçlarla 24 saatten az kalmamak koşuluyla ve en çok bir yıl süre ile ayrılan kişidir.” Bununla birlikte gittiği yerde ya da ülkede 24 saatten az kalan ya da geceleme yapmayan kişiler günübirlikçi ya da bir başka ifade ile ekskürsionist olarak tanımlanmaktadır.

1.1.2. Turizm Sektörünün Sınıflandırılması

Bir ekonomide genel olarak üç temel sektörden bahsedilir. Sektörler, tarihsel gelişim süreçleri dikkate alınarak üç başlıkta incelenmektedir. Bunlar tarım, sanayi ve hizmetler sektörleridir. Günümüzün gelişmiş ülkelerinin ekonomileri incelendiğinde hizmetler sektörünün bu ülkelerin ekonomileri içerisinde çok büyük bir paya sahip olduğu görülmektedir. Turizm sektörü hizmetler sektörü içerisinde değerlendirilmektedir. Hizmetler sektörünün bir alt sektörü olan turizm sektörünün kendi içerisinde altı farklı endüstriyi barındırdığı görülmektedir (Bkz. Şekil 1). Turistik ürün bütün bu endüstrilerin oluşturduğu heterojen bir üründür. Turistik ürün, bir turistin seyahat amacıyla evinden çıkıp, tekrar evine dönünceye kadar geçen süreçte satın aldığı mal ve hizmetlerin bütünüdür.

Şekil 1: Turizm Sektörünü Oluşturan Alt Endüstriler

Konaklama endüstrisi, turistlerin konaklama ihtiyaçlarını karşılayan her türlü konaklama işletmesini kapsayan endüstridir. Bu endüstri içerisinde turizm işletme belgeli tesisler (1-5 yıldızlı oteller, özel belgeli tesisler) ve belediye belgeli tesisler olmak üzere her türlü otel, motel, tatil köyü, apart otel, pansiyon, kamping v.b. işletmeler yer alır.

Seyahat endüstrisi, turistik ürünün oluşturulması ve dağıtılmasında yer alan turizmin aracı işletmelerini kapsamaktadır. Seyahat acentaları, tur operatörleri ve tur toptancıları gibi işletmelerden oluşmaktadır. Bu işletmeler paket turları hazırlarlar ve satışını gerçekleştirirler.

Ulaştırma endüstrisi, turistlerin sürekli yaşadıkları yerlerden turizm destinasyonlarına ulaşmalarını sağlayan havayolu, karayolu, demiryolu ve denizyolu işletmeleridir.

Yiyecek ve içecek endüstrisi, turistlere yiyecek-içecek hizmeti sunan işletmeleri kapsamaktadır. Bu işletmeler restoran, bar, gece klübü, kafeterya v.b. gibi işletmelerdir.

Rekreasyon endüstrisi, turistlerin eğlenmek ve hoş vakit geçirmek amacıyla katıldıkları etkinlikleri sunan her türlü casino, disko, bar, tiyatro, konser salonu, müze, sinema, sanat galerisi,

hayvanat bahçesi, parklar, eğlence merkezleri (Örneğin; Disneyland), atlı spor, golf, kayak, tenis vb. gibi işletmelerdir.

Hediyelik eşya endüstrisi, turistlerin hatıra eşyası olarak satın aldığı ürünleri üreten ve satan her türlü işletmedir.

1.1.3. Turistik Ürün ve Turizm Talebi Kavramı

Turizmin tanımından hareketle, turistler, devamlı ikamet ettikleri yerler dışına yaptıkları seyahatler sırasında tekrar ikamet yerlerine dönene kadar geçen süre içinde birbirinden farklı çok sayıda turizm ürününü (konaklama, yeme içme, ulaşım v.b.) talep etmektedirler. Turistik ürün; turizm sektörü içinde yer alan işletmelerin turistlerin taleplerini karşılamak için ürettikleri birleşik bir üründür.

Turizm ürünü, turistin seyahate çıktığı andan itibaren yararlandığı ulaştırma, konaklama, beslenme, eğlenme, dinlenme vb. birçok hizmetlerin bir araya getirildiği bir bütündür (Ürger, 1993). Bununla birlikte turistik ürün kavramına daha geniş bir açıdan yaklaşmak gerekir. Turistik ürün, sadece turistik mal ve hizmetlerle sınırlı değildir. Bir doğal güzelliğin de turistik ürün niteliğinde olduğu söylenebilir. Zira turistik değerlerin bir bölümü doğada bulunurken, bir bölümü yapay olarak insanlar tarafından yaratılmıştır. Bu iki değeri çekici yapan onların içindeki özelliklerdir. Bu özellikler, insanların bu yerleri ziyaret etmelerine neden olmaktadır. Bu ziyaretler sırasında verilen hizmetler de diğer turistik değerleri oluşturmaktadır. Turistik ürünler doğal ve yapay olabileceği gibi bir hizmet şeklinde de görülebilmektedir (İpar, 2011).

Turistik bir ürün değişik nitelikteki unsurlardan meydana gelen karmaşık bir yapıya sahiptir. Turistik ürün; bir lokanta aşçısının yaptığı yemekler, bir rehberin turistleri gezdirmesi, bir garsonun servis yapması, resepsiyonistin hitap şekli gibi pek çok soyut öğeden oluşmaktadır.

Bir ürünün turistik ürün olarak algılanabilmesi ve işlevini yerine getirebilmesi için birtakım özellikler taşıması gerekmektedir. Bir turistik ürün soyut (rehberlik ve bilgi hizmetleri v.b.) veya somut (yiyecek, içecek v.b.) pek çok faktörden oluşmaktadır. Bu faktörlerden bir veya birkaçının turistik üründe yer almaması durumunda turistik ürün işlevini tam olarak yerine getiremez. Bir turistik ürünün 5 temel bileşenden oluştuğu söylenebilir (Middleton, 1995; Richardson ve Fluker, 2004). Bunlar; çekicilik, turistik imkânlar, ulaşılabilirlik, imaj ve fiyattır.

Çekicilik: Bir ürünün turistik ürün olarak kabul edilebilmesi için ürünün çekiciliği olması gerekmektedir. Bir bölgenin, bir malın veya hizmetin turizme katılan kişiler tarafından fark edilebilmesi ve turistik bir ürün haline gelmesi sahip olduğu çekiciliğe bağlıdır. Turistik çekicilik bir ülke, bölge ya da yöreye talebi yönlendiren, turist akışını sağlayan, turistlerin o bölgeye gelmelerine neden olan temel bir faktördür. Turistik çekicilikleri iklim, doğal güzellikler, güneş, flora ve fauna, kanyonlar, dağlar v.b. gibi doğal faktörler ile antik şehirler, heykeller, sanat galerileri, yaşam biçimi, gastronomi v.b. gibi kültürel çekicilikler olmak üzere iki başlık altında incelemek mümkündür.

Olalı (1990), çekiciliği; olay çekiciliği ve yer çekiciliği olmak üzere iki başlık altında değerlendirmektedir. Yer çekiciliği, turisti bir turistik bölgeye gitmek için harekete geçiren faktörlerdir. Bu bağlamda turistin turistik faaliyete katılmasının en önemli nedeni, çekiciliğe sahip yeri görme isteğidir. Yer çekiciliğine Pamukkale, Ürgüp - Peribacaları, İtalya - Pisa Kulesi, Mısır piramitleri örnek olarak verilebilir. Olay çekiciliği ise, gerçekleşen önemli bir aktivite ya da turisti bir yöreye gitmek için harekete geçiren önemli bir faaliyettir. Bu kapsamda turist, belli bir yerde gerçekleşen aktiviteye katılmak ya da o olayı izlemek amacıyla bu turistik bölgeye gitmektedir. Olay çekiciliği kavramına, Antalya Altın Portakal Film Festivali, İzmir Enternasyonal Fuarı, Aspendos Opera ve Bale Festivali gibi etkinlikler örnek olarak verilebilir. Bununla birlikte bazı ürünlerde hem yer çekiciliği hem de olay çekiciliği bir arada bulunmaktadır.

Turistik İmkânlar: Turistlerin seyahatleri süresince ihtiyaç duydukları her türlü mal ve hizmetin üretilmesini ve pazarlanmasını sağlayan işletmelerdir. Turistlerin seyahat kararlarını verdikleri anda aracı kuruluşlar olan tur operatörleri ve seyahat acentaları, seyahate başladıkları andan itibaren ulaştırma işletmeleri, yiyecek ve içecek işletmeleri ve nihayetinde gidecekleri turizm bölgesine ulaştıklarında kalacakları konaklama işletmeleri turizm ürününü oluşturan en önemli unsurlardır (İpar, 2011).

Ulaşılabilirlik: Ulaşılabilirlik, ürüne fiziki anlamda ulaşılabilirliği ifade etmektedir. Çekiciliği yüksek olmasına rağmen, karayolu, havayolu, denizyolu v.b. ulaşım araçları ile bağlantısı olmayan yani

fiziksel olarak ulaşılabilir olmayan bir turizm ürününün (turizm bölgesi, turizm işletmeleri) turist tarafından kullanılması mümkün olmamaktadır.

İmaj: Bir turizm ürününün imajı bir turistin bir destinasyonu ziyaret etmesinde ya da bir turizm ürününü satın almasında önemli rol oynamaktadır. Örneğin; Bodrum sahip olduğu eğlence imkânları ve eğlence imajı nedeniyle önemli miktarda turist çekmektedir. Benzer şekilde Hilton, Sheraton gibi otel zincirleri de yüksek kalite imajları sebebiyle pek çok turist tarafından tercih edilmektedirler.

Fiyat: Tüketiciler açısından ürün ve hizmetlerin değeri fiyat ile ölçülmektedir. Turistik ürünün sadece çekici olması ya da ulaşılabilir olması bir ürünün satın alınmasında yeterli değildir. Ürünün satın alınabilmesi için ürünün pazardaki hedef kitleye satın alabilecekleri fiyattan sunulması da gerekmektedir.

Turistik ürünün oluşmasında önemli unsurlardan birisi turizm talebidir. Turizm talebi; yeterli satın alma gücüne ve boş zamana sahip olan ve belirli bir zaman diliminde turistik mal ve hizmet satın alma isteğinde bulunan kişiler topluluğudur. Tanım incelendiğinde dikkati çeken üç temel husus bulunmaktadır:

- Kişilerin satın alma isteğinin olması,
- Satın almayı gerçekleştirmeye imkân verecek satın alma gücüne sahip olmaları,
- İkamet yerlerinden ayrılmalarına ve turistik hizmeti kullanmalarına yetecek kadar boş zamana sahip olmaları.

Talebin oluşabilmesi için bu üç hususun bir araya gelmesi gerekmektedir. Kişilerin ürün ve hizmeti satın alma isteğinde bulunmaları satın almaları için yeterli değildir. Satın alma isteğinin gerçekleşebilmesi için kişilerin bu ürünü satın alabilecek maddi güce sahip olmaları gerekmektedir. Ayrıca bu iki unsurun olması kişinin bu ürünü kullanacak yeterli zamanı yoksa bir anlam ifade etmemektedir. Dolayısıyla boş zaman, maddi imkânlar ve istek turistik talebin aktif (efektif) hale gelebilmesi için en önemli üç etkidir. Talep, efektif (aktif) ve potansiyel talep olmak üzere iki başlık altında incelenebilir. Efektif talep, bir turistik ürünü satın alarak turizm destinasyonuna giden ve turizm faaliyetine doğrudan katılan kişi ve kişilerden oluşmaktadır. Potansiyel talep ise; seyahat etmek için uyarılmış ancak zaman ve parasal kısıtlamalar sebebiyle bu isteği gerçekleştiremeyen kişi ya da kişiler topluluğudur.

1.1.4. Turizm Sektöründe Taşıma Kapasitesi ve Sürdürülebilirlik Kavramları

Turizm politikalarındaki gelişmeler ekonomi politikaları ile paralellik göstermektedir. Turizmin gelişmeye başladığı dönemlerde ekonomi politikaları üretimi ve gelirleri artırmaya yönelik olarak hazırlanmış turizm politikaları da talebin ve dolayısıyla döviz gelirlerinin artırılması üzerine yoğunlaşmıştır. Daha sonraları sosyal, kültürel ve doğal kaynakların korunmasını kapsayan sürdürülebilir kalkınma, devletin en önemli sorumluluklarından birisi haline gelmiş ve ekonomi politikaları ekonomik değişkenler ile birlikte insanların sosyal refahını da dikkate almaya başlamıştır. Bu yeni yaklaşımla birlikte turizm politikaları da sürdürülebilir kalkınma temeline uygun bir gelişme göstermiştir (Coşkun, 2004). Günümüzde her yıl milyarlarca dolar ekonomik değer yaratan uluslararası turizmden daha fazla pay almak isteyen ülke ve bölgeler, genel turizm politikalarını seyahat eğilimlerinde ve turizm talebinde meydana gelen değişimleri de dikkate alarak sürdürülebilir turizm anlayışına uygun hale getirmek zorundadırlar (Sezer, 2010).

Doğal kaynaklar ile turizm ortak yaşamsal (simbiyotik) bir ilişki içerisinde. Bu kaynaklarda bozulma turizm endüstrisinin de sürdürülebilirliğini tehlikeye atmaktadır. Turizmin sürdürülebilir gelişmesi için, turizmin doğal ve kültürel temellerini sürdürmeyi amaçlayan ve bölgenin kaynaklarını tüketmeden kullanan bir yapıda olması gerekmektedir. Bunu sağlamanın yolu iyi bir turizm planlamasından geçmektedir (Avcı, 2007). Günümüz turizm planlaması, yalnızca turist sayısını ve turistik donanımı arttırmaya yönelik bir planlama anlayışı değil, aynı zamanda turizm kaynaklarının da sınırlı olduğunu kabul eden ve bu sınırlı kaynakların optimum kullanımını sağlamaya yönelik bir faaliyettir. Bu planlama yaklaşımı iki temel noktaya odaklanmaktadır; birincisi, taşıma kapasitesinin tanımlanması ve hesaplanması, ikincisi; turizm kaynaklarının gelecek kuşaklarca da kullanılmasının

sağlanarak, turizmden beklenen yararları sürekli kılacak biçimde, ekonomik hedeflerle çevre program ve stratejilerini bütünleştirmektedir (Sonat, 1991).

Turizm endüstrisi için temel çekiciliği oluşturan çevresel kaynakların, kendini yenileyebilmesi, koruma-kullanma dengesi içinde uzun dönemli kullanılarak, gelecek nesillere aktarılması büyük önem taşımaktadır. Bu amacın gerçekleştirilmesinde taşıma kapasitesi kavramı önemli bir rol oynamaktadır (Demir ve Çevirgen, 2006). Dünya Turizm Örgütü taşıma kapasitesini "bölgede ağırlanabilir turist sayısı" olarak tanımlamış ve taşıma kapasitesi kavramının, doğal ve kültürel çevrenin korunması ve sürdürülebilir bir biçimde gelişmesi için esas olduğunu belirtmiştir (Simon, Narangajavana ve Marques, 2004). Taşıma kapasitesi, kaynaklar üzerinde olumsuz etki yaratmadan, ziyaretçi tatminini azaltmadan veya yöre ekonomisi ve kültürü üzerinde istenmeyen etkiye neden olmadan kaynakların maksimum kullanımı olarak tanımlanabilir. Bir başka ifade ile taşıma kapasitesi, bir alanın turistleri, yeni turistik tesis ve etkinlikleri belli bir düzeye kadar karşılama yeteneğidir (Avcı, 2007).

Benzer şekilde taşıma kapasitesi kavramı turistik destinasyonu kullanırken hem destinasyonun kalitesini artırarak turistlerin tatilden sağladıkları tatmin duygusunu yükseltmeyi hem de destinasyonun gelecek nesiller içinde fiziksel, sosyal ve ekonomik anlamda değer taşımasını sürdürmeyi ifade etmektedir.

Taşıma kapasitesi kapsamında (1) fiziksel, (2) sosyal (3) ekonomik olmak üzere üç tür taşıma kapasitesinden söz edilebilir. Fiziksel taşıma kapasitesi ile vurgulanan turistik arz verilerine zarar vermeyecek seviyeye kadar alt ve üst yapı yatırımlarının geliştirilmesi ve bu yapıların kaldırabileceği sayıda turistin destinasyonda ağırlanmasıdır. Sosyal taşıma kapasitesi, turist kabul edilen destinasyonda yerel halkın turistleri kabul düzeyleri, turizm hareketlerini benimseme ölçüleri ve yerel değerlerin turizm hareketleri sonucunda yozlaşmaya uğramaması üzerinde odaklanmaktadır. Turizmin olumsuz sonuçlarından birisi olan sosyal bozulmanın önüne geçmeyi ve yerel halkın sosyal değerlerini turistik arz verisi olarak sürdürülebilir bir biçimde değerlendirmeyi içermektedir. Ekonomik taşıma kapasitesi, turistik destinasyonda turizm hareketleri sonucunda oluşan ekonomik yapıdan yerel halkın da en üst düzeyde yararlanmasını sağlamak ve turizmin diğer sektörleri ortadan kaldırırcasına destinasyonda egemen olmasını önlemek için geliştirilmiş bir kavramdır. Ekonomik taşıma kapasitesi ile turistik destinasyonlarda var olan ekonomik çeşitliliği sürdürmek ve kaynakların yalnızca turizm sektörünü oluşturan endüstriler tarafından kullanılmasını önlemek amaçlanmaktadır (Muğla Bölgesi Turizm Sektörünün Uluslararası Rekabetçilik Analizi Raporu, 2010).

Sürdürülebilirlik, bir toplumun, ekosistemin ya da sürekliliği olan herhangi bir sistemin kesintisiz, bozulmadan, aşırı kullanımla tüketmeden ya da sistemin hayati bağı olan ana kaynaklarına aşırı yüklenmeden sürdürülebilmesi yeteneği olarak tanımlanmaktadır. Sürdürülebilir kalkınmanın temelinde kaynakların korunması ve geliştirilmesi yatmaktadır. Kaynakların sürekli olarak, korunarak değerlendirilmeleri, özellikle kaynakların kendilerini yenileme sınırları aşılmadan kalkınmaya destek olabilmeleri, bu felsefesinin temelini oluşturur.

Sürdürülebilir gelişmenin üç ana ilkesi bulunmaktadır (McIntyre et al., 1993):

Ekolojik sürdürülebilirlik: Temel ekolojik süreçlerin, biyolojik çeşitliliğin ve biyolojik kaynakların devamlılığının sağlanmasıdır.

Sosyal ve kültürel sürdürülebilirlik: Toplum kimliğinin sürdürülmesi, insanların yaşam kalitelerini artırıcı gelişmelerin sağlanmasıdır.

Ekonomik sürdürülebilirlik: Doğal ve kültürel kaynakların gelecek kuşaklara taşınabilmesi için gerekli ekonomik gelişmelerin sağlanmasıdır.

Sürdürülebilir turizm kavramı ilk kez 1980'li yıllarda gündeme gelmiş, turizmin plansız ve hızlı gelişmesinin yarattığı çevresel tehditler 1979 yılında Dünya Turizm Örgütü'nün (WTO) çevre koruma konusu ile ilgili bir Çevre Komisyonu kurmasıyla kurumsal bir boyut kazanmıştır. 1982'de Birleşmiş Milletler Çevre Programı ile bağlantılı olarak hazırlanan ve Turizm ve Çevre Üzerine Ortak Deklarasyon olarak bilinen ilkeler kabul edilmiştir. Dünya Turizm Örgütü (WTO), Dünya Seyahat ve Turizm Konseyi ve Dünya Konseyi 1992 Rio Çevre Deklarasyonu'ndan yola çıkarak sürdürülebilir turizmin temel ilkelerini belirlemiş ve turizm işletmelerinin dikkatini çevresel taşıma kapasitesi ve sürdürülebilir yönetim kavramlarına çekmiştir (İçöz ve Yılmaz, 2006).

Kitle turizminin yarattığı olumsuz etkiler sonucunda gündeme gelen sürdürülebilirlik, bölgesel, yerel, kültürel ve doğal değerlerin korunup geliştirilmesi ve devamlılığının sağlanması amacına yönelik

yeni bir turizm anlayışı olarak öne çıkmıştır. Sürdürülebilir turizm; turizmin kaynağı olan doğal, kültürel ve sosyal değerlerin korunup geliştirilmesi ve çekiciliğinin devam etmesinin sağlanması demektir. Diğer bir ifadeyle, sürdürülebilir turizm, insanın etkileşim içinde bulunduğu çevrenin bozulmadan veya değiştirilmeden korunarak, kültürel bütünlüğün, ekolojik süreçlerin, biyolojik çeşitliliğin devam ettirildiği ve aynı zamanda tüm kaynakların gelecek kuşakların da aynı gereksinimlerini karşılayabilecekleri biçimde yönetildiği bir kalkınma şeklidir (Çubuk, 1996). Sürdürülebilir turizmin gelişiminde temel amaç, ekonomik kalkınma ile birlikte çevresel değerlerin de korunmasıdır.

Sürdürülebilir turizmin temel ilkeleri şunlardır;

- Turizmin çevre üzerindeki olumsuz etkilerini azaltmak,
- Doğal ve kültürel değerlerin korunması,
- Turistlerin çevre ile ilgili gözlem ve algılarını arttırmak,
- Turistlerin kültür ile ilgili gözlem ve algılarını arttırmak,
- Kaynakların etkin kullanımı,
- 12 ay turizm faaliyeti,
- Turistik düzenlemelerin arza göre yapılması,
- Toplumsal katılım ve bilgi,
- Daha anlamlı bir seyahat tecrübesi
- Yerel halka ve paydaşlara karşı duyarlılık,
- Politika, planlama ve yönetime önem verme,
- Turistik gelişme sınırlarına önem verilmesi,
- Yerli halkın ekonomik olarak kalkınmasını sağlama,
- Yerel halkın ekonomik olarak bağımsızlığını sağlama.

Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından hazırlanan 2023 Türkiye Turizm Stratejisi'nde de sürdürülebilirliğe önem veren ilkeler yer almaktadır. Bu ilkelerden bazıları şunlardır:

- Bölgeler arasındaki gelişme farklılıklarının giderilerek sürdürülebilir kalkınma hedefine katkıda bulunulması, var olan turizm bölgelerinin sürdürülebilirlik anlayışı içinde yeniden ele alınarak planlanması ve kaliteli yaşanabilir çevreler oluşturulması,
- Turizmin gelişiminin sürdürülebilir çevre politikaları ile desteklenmesi,
- Turizm ürününün çeşitlendirilerek turizm sezonunun bütün bir yıla yayılması,
- Sürdürülebilir turizmin tanıtılarak eko-turizm, kırsal turizm ve agro-turizm konularında kamu, özel ve sivil toplum kuruluşlarının bilinçlendirilmesi,
- Yöreye özgü farklı turizm türlerinin birbirine entegrasyonunu sağlayarak çok çeşitli turizm imkânlarını sağlık, eğitim, v.b. farklı sektörel kullanımlarla bir arada sunulabilen alternatif turizm odaklı (sağlık ve termal, golf, kış sporları, doğa turizmi vb.) turizm kentlerinin oluşturulmasıdır (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2007).

20. yüzyılın ikinci yarısından sonra etkili olan deniz-kum-güneş turizmi ve kitle seyahatlerinin yarattığı olumsuz sosyo-kültürel ve çevresel etkiler, 1980'li yıllarda turizmin gelişmesinde yeni arayışlara yol açmış ve alternatif turizm türleri ve yumuşak turizm biçimlerinin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu dönemde farklı turizm çeşitleri hükümetlerin, toplumların ve bilim adamlarının ilgisini çekmeye başlamış ve yumuşak (soft) turizm, yeşil turizm, doğaya dayalı turizm gibi yeni turizm türleri kitle turizmine alternatif olarak görülmüştür. Bu anlayış maksimum kâr sağlamak isteyen kitle turizmi yerine, bireysel veya daha küçük gruplar halinde seyahat eden turistleri çekmeyi, turizm aktivitelerini çeşitlendirerek turizmi daha uzun zamana yaymayı ve turizmin farklı mekânlara uygulanmasını tercih eden bir niteliğe sahiptir (Bakırcı, 2002).

Kuşkusuz ki bu yeni turizm arayışları ya da biçimleri içerisinde yerli halkın ekonomik refahını dikkate alan ve doğal çevreye karşı duyarlı ve sorumlu bir turizm biçimi olan ekoturizm, kırsal alanların korunarak kalkınmasını hedefleyen kırsal turizm ve ekonomik gücü zayıf kırsal alanların gelişmesini amaçlayan topluma dayalı turizm ya da kültür turizmi gibi turizm çeşitleri öne çıkmaktadır.

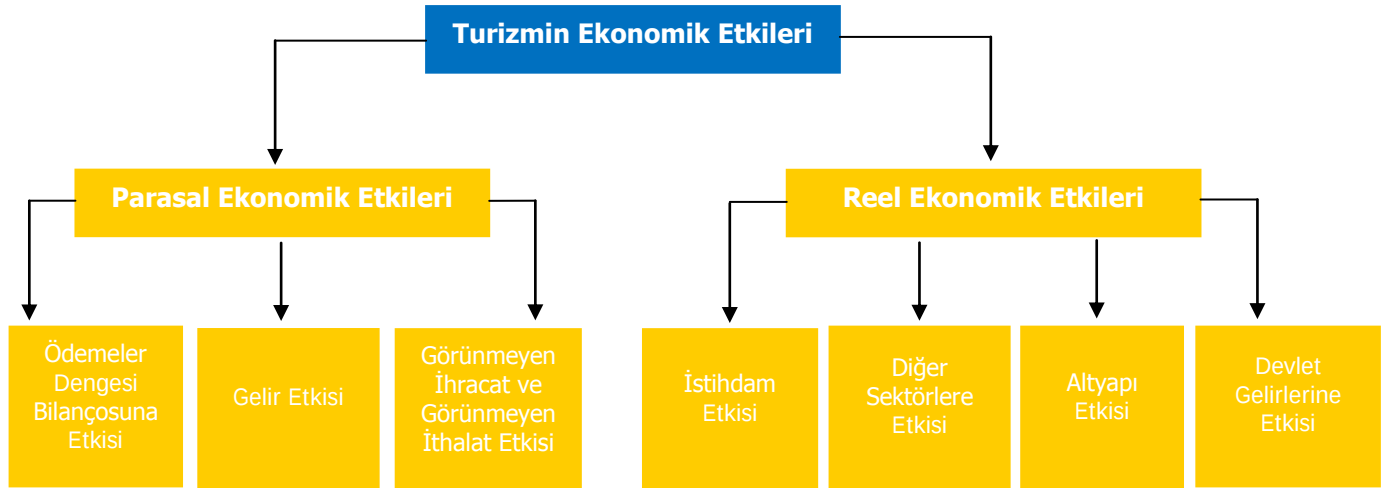
Türkiye'de turizmin sürdürülebilirliğini sağlayacak kültür turizmi, sağlık turizmi, termal turizm, kış turizmi, golf turizmi, kongre turizmi gibi birçok alternatif turizm imkânı bulunmaktadır. Yeni turizm ürünlerinin geliştirilmesiyle birlikte turizm ürünü çeşitlenerek zenginleşecek böylece de turizm sezonunun bütün bir yıla ve farklı bölgelere yayılması olanağı doğacak, turizm hareketlerinin kıyılar üzerindeki yoğunluğu azalacak dolayısıyla turizmden elde edilen gelirlerin artırılması ile birlikte sürekliliği de sağlanabilecektir.

1.1.5. Turizm Sektörünün Ekonomik Etkileri ve Önemi

Turizm, milli gelire olan katkısı, sağladığı döviz geliri ile ödemeler dengesi açıklarının kapatılmasındaki önemli fonksiyonları nedeniyle birçok ülke ekonomisinde büyük rol oynamaktadır. Turizm, ödemeler dengesi üzerinde önemli etkileri bulunan bir dışsattır. Turizm gelirleri, özellikle dış finansman kaynaklarına ihtiyaç duyan gelişmekte olan ülkeler açısından büyük bir öneme sahiptir.

Ekonomik gelişmenin itici ve sürükleyici bir unsuru olan turizm; mal ve hizmetlerin tüketimini de arttırmaktadır. Bu yönüyle de turizm bu mal ve hizmetleri üreten işletmeler için de önemli bir gelir kaynağını ifade etmektedir. Turizmin kendinden başka kendine girdi sağlayan 37 farklı sektörü de etkilediği bilinmektedir. Turist sayısındaki artışla birlikte kişilerin ihtiyaçlarının da sayıca artması, daha çok mal ve hizmet üretme zorunluluğunu ve buna bağlı olarak da yatırımları, üretimi ve gelirleri arttırmıştır. Otomasyona geçme imkânları sınırlı olan turizm endüstrisi geniş kitlelere iş imkânı sağladığından istihdamın en fazla olduğu emek yoğun sektörlerden biridir. Turizm ayrıca, yarattığı uyarıcı etkiler nedeniyle dolaylı olarak da diğer kesimlerde istihdam ve gelir düzeylerini arttırmaktadır.

Turizmin ekonomik etkileri iki başlık altında incelenmektedir (Bkz Şekil 2). İlki parasal ekonomik etkilerdir. Parasal ekonomik etkilerin başlıcaları; turizm hareketleri sonucunda elde edilen gelirlerin ödemeler dengesi bilançosuna katkısı, turizm gelirlerinin ekonomi içinde dağılımı sonucunda ortaya çıkan gelir etkisi başka bir ifadeyle çarpan etkisi ve görünmeyen ihracat ve görünmeyen ithalat etkisidir. Turizm harcamalarının ekonomideki ilk etkileri direkt harcamalar olarak nitelendirilmektedir. Birinci aşamada, turistlerin yaptığı harcamalar, ekonomide konaklama tesisleri, ulaştırma işletmeleri vb. kuruluşlar için direkt gelir etkisi yaratmaktadır. Direkt turizm gelirlerini elde eden işletmelerin yaptıkları harcamalar endirekt gelirleri oluşturmaktadır. Turizm işletmelerinin istihdam ettikleri personele ödedikleri ücretler, mal ve hizmet alımları, ek bir talep yaratacağından bu ek talebin karşılanması için istihdamın artırılması ya da ücretlerin yükseltilmesi ve üretimin artırılması kişisel gelirlerde bir artış yaratmaktadır. Kişisel gelirlerin yükselmesine paralel olarak artan tüketim harcamaları ekonomide uyarılmış etkiler yaratarak bir canlanmaya neden olmaktadır. Hükümetler, özellikle ödemeler dengesine yaptığı olumlu katkı ve turizm hareketlerinden elde edilen gelirlerin ekonomi içinde tekrar dağılımı sonucunda oluşturduğu gelir etkisi nedeniyle turizmi önemsemekte ve büyük ölçüde desteklemektedirler (Muğla Bölgesi Turizm Sektörünün Uluslararası Rekabetçilik Analizi Raporu, 2010).

Şekil 2: Turizmin Ekonomik Etkileri

Kaynak: Olalı ve Timur, 1988

Turizmin ekonomik etkilerinden ikincisi ise reel ekonomik etkisidir. Reel ekonomik etkiler dört başlık altında incelenmektedir. Bunlar; istihdam etkisi, diğer sektörler etkisi, alt yapıya etkisi ve devlet gelirlerine etkisidir. Özellikle turizmin emek yoğun özelliği nedeniyle işsizlik sorunu ile baş etmede bir

araç olarak algılanması turizmin istihdam etkisini hükümetler açısından önemli hale getirmektedir. Turizm sektöründe tarım, gıda, içki, tütün mamulleri, dokuma, giyim gibi sanayi sektörlerinin ve çeşitli hizmet kollarının ürünleri kullanıldığından turizmin bu sektörler üzerinde önemli gelir yarattığı görülmektedir. Turizm, ayrıca bu sektörlerde istihdam edilen kişi sayısının arttırılmasına neden olduğu için uyarılmış istihdam etkisi meydana getirmektedir.

Turizmin reel ekonomik etkileri içinde yer alan altyapı etkisi, turistlerin seyahat deneyiminden en fazla tatmini sağlamaları için turistik destinasyonların altyapısının (ulaştırma, iletişim, sağlık vb) geliştirilmesi için yapılan çalışmaları içermektedir. Turist memnuniyeti için yapılan bu çalışmalar turizm destinasyonunun yerel halkı tarafından da kullanıldığı için bu yatırımlar yerel halk için de yapılmış olmaktadır ki bu haliyle turizm hareketleri sayesinde destinasyonun alt yapısı gelişmektedir. Son olarak turizm hareketleri sonucunda oluşan gelirden devletin aldığı vergiler, harçlar, resimler vb. devletlerin gelirlerini arttırmaktadır (Muğla Bölgesi Turizm Sektörünün Uluslar arası Rekabetçilik Analizi Raporu, 2010).

1.2. Dünya Geneline Turizm Sektörünün Durumu

Turizm endüstrisi 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren, dünya ekonomisinin en hızlı gelişen ve büyüyen sektörlerinden birisi olmuştur. Küreselleşme ile birlikte turizm sektörü de önemli bir ivme kazanmıştır. Sektörün hızlı büyümesinde ve rekabetin artmasında, uluslararası alanda küreselleşmenin başlangıcı olan ve 1980 sonrasında yaşanan mali liberalleşme akımları, Doğu Avrupa ülkelerindeki siyasi rejimlerin hızla liberal yapılara dönüşerek seyahat özgürlüğü önündeki kısıtlayıcı engellerin kalkması gibi siyasi ve ekonomik alanlardaki temel değişiklikler belirleyici etkiye sahiptir. Nitekim turizmde uluslararası rekabet, 1980 ve 1990'lı yıllarda artış göstermiş, özellikle 1990'lı yıllar, dünya turizminin istikrarlı olarak büyümeye devam ettiği; ancak rekabet ortamının giderek yoğunlaştığı bir dönem olmuştur. 1990'lı yılların sonuna gelindiğinde, hizmetler sektörü içinde birinci sırayı alan turizm faaliyetlerinin, dünyadaki yıllık ortalama büyüme hızı 1980- 2005 döneminde % 6,8 olmuştur.

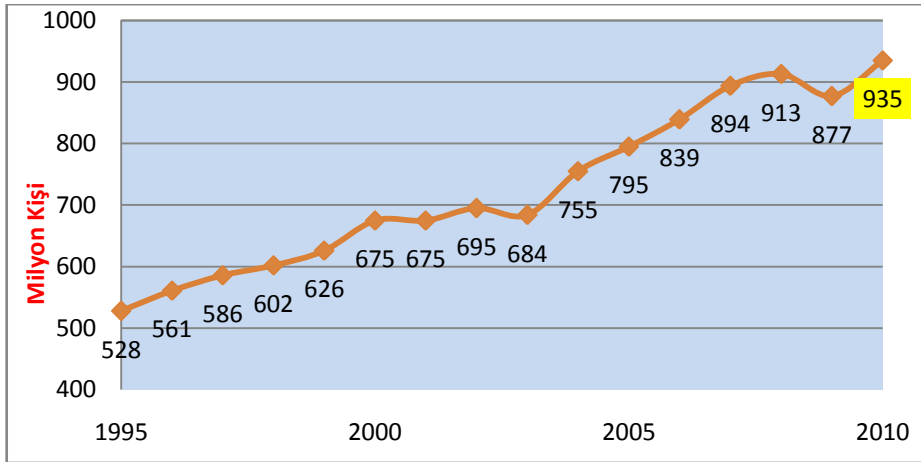
Dünya hizmetler sektörü ihracatının % 30'unu, tüm dünya ticaretinin ise % 6'sını oluşturan turizm endüstrisi, ihracat sıralamasında petrol, kimya ve otomotiv sektörlerinden sonra 4. sırada yer almaktadır. Dünyada istihdam edilen insanların % 6-% 7'si (direkt ve dolaylı) turizm sektöründe çalışmaktadır. 2009 yılında dünya genelinde 210 milyon kişiye istihdam sağlayan (küresel istihdamın % 7,6'sı) turizm sektörü, dünyadaki en büyük sektörlerden biridir. 2011 yılında yarattığı 258 milyon (% 8,8), istihdam ile önümüzdeki yıllarda da önemli bir sektör olmaya adaydır. Dünya Seyahat ve Turizm Konseyi turizm sektörünün 2021 yılında direkt ve dolaylı olarak 323 milyon (% 9,7) istihdam yaratacağını tahmin etmektedir (wtcc.org, 2011).

Türkiye'nin önemli rakibi olan AB üyesi ülkelerde toplam istihdamın % 1,1'i konaklama sektöründe istihdam edilmektedir. AB ülkelerinde 2007 yılında turizm endüstrisinin otel, restoran ve catering gibi alt sektörlerinde 9 milyon kişi istihdam edilmiştir. İspanya'da 1.45 milyon, Almanya'da ise 1.43 milyon kişi turizm sektöründe istihdam edilmektedir. Malta'da toplam çalışan nüfusun % 5,3'ü, Kıbrıs'ta % 3,2'si, Avusturya'da ise % 2,3'ü turizm sektöründe istihdam edilmektedir. AB üyesi ülkelere konaklama sektöründe çalışan kadın sayısı % 60'tır. Bu sayı AB üyesi ülkelere tüm sektörlerde % 45'tir. Kadın istihdamı bazı AB ülkelerinde bu ortalamadan da üstündür. Örneğin; Romanya'da toplam istihdam edilen kadınların % 72'si, Norveç'te % 71'i, Polonya'da % 70'i, Finlandiya'da % 70'i ve Almanya'da % 69'u konaklama sektöründe çalışmaktadır (<http://epp.eurostat.ec.europa.eu>, 2011).

1.2.1. Ülkelere Göre Turist Sayısı

Turizm endüstrisi, birçok ülkede bölgesel ve ulusal kalkınmanın sağlanmasında önemli bir araç olarak kullanılmaktadır. Rakamlar sektörün inanılmaz bir hızla büyüdüğünü göstermektedir. Dünya Turizm Örgütü (WTO)'nün verilerine göre 2010 yılında tüm dünyada 935 milyon kişi seyahat etmiştir. Uluslararası ziyaretçi sayısı sürekli artan bir eğilim göstermektedir (Bkz Grafik 1). Bu hızlı artışla 2020 yılında turist sayısının 1.6 milyar kişiye ulaşacağı tahmin edilmektedir (unwto.org, 2011).

2008 yılı sonu ve 2009 yılında yaşanan küresel ekonomik durgunluk, salgın hastalıklar v.b. sebeplerle % 4 oranında azalan turist sayısı 2010 yılında % 7 artarak gelişme trendini devam ettirmiştir. Küresel ekonomik krize rağmen 2010 yılında gerçekleşen mega olaylar (Güney Afrika Cumhuriyeti-FIFA Dünya Kupası, Shanghai-EXPO 2010, Kanada-Kış Olimpiyatları, Hindistan-İngiliz Milletler Topluluğu Oyunları) turist sayısının artışına büyük katkı sağlamıştır. Dünya turizm endüstrisi her yıl ortalama % 4 gelişme kaydetmektedir.

Grafik 1: Uluslararası Ziyaretçi Sayıları

Kaynak: Dünya Turizm Örgütü (UNWTO), 2011

Dünyada en çok turist çeken ülkeler sıralamasında Fransa 76.8 milyon turistle birinci, ABD 59.7 milyon turistle ikinci ve Çin 55.7 milyon turistle üçüncü sırada yer almaktadır. 2010 yılında Türkiye bu sıralamada 27 milyon turistle yedinci sırada yer almıştır. 2009 yılında en çok turist çeken ülkeler sıralamasında adı geçen 10 ülkeden yalnızca İtalya, Türkiye ve Malezya'da artış kaydedilmiştir. Bununla birlikte Malezya'daki turist sayısındaki artış oldukça dikkat çekicidir. Birçok ülke 2009 yılında turist sayısında önemli ölçüde düşüş yaşamasına rağmen Türkiye % 2'lik bir artış göstermiştir (Tablo 1). 2010 yılında turizm endüstrisi yine kötü bir sezon geçirmiş, birçok ülke 2009 yılında kaybettiği pazar payını geri alamamıştır. ABD, Çin, İtalya, Türkiye, Almanya ve Malezya 2008'de yakaladığı pazar payını koruyan hatta bir miktar arttıran ülkeler arasındadır (unwto.org, 2011).

Tablo 1: En Çok Turist Çeken Ülkeler

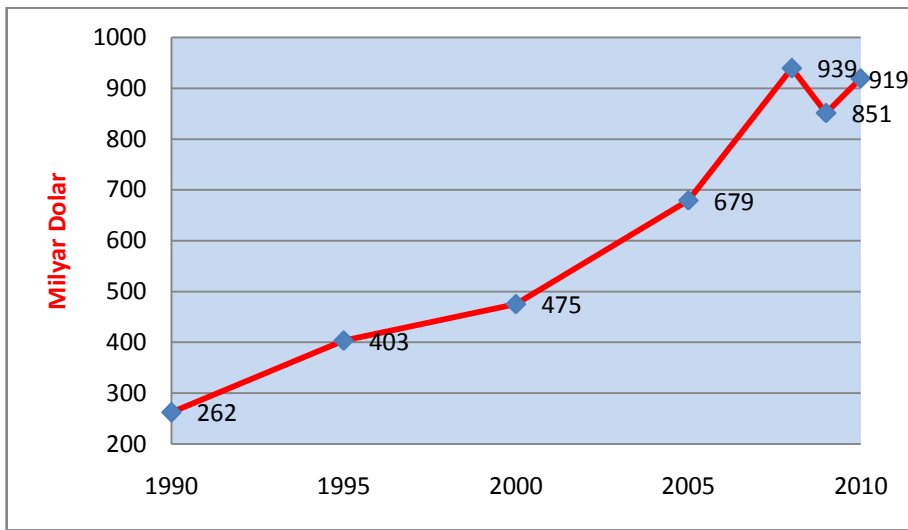
Sıralama	Ülkeler	Milyon Kişi			Değişim	
		2010	2009	2008	09/08	10/09
1	Fransa	76.8	76.8	79.3	-3.0	0.0
2	ABD	59.7	55.0	58	-5.1	8.7
3	Çin	55.7	50.9	53	-4.1	9.4
4	İspanya	52.7	52.2	57.3	-8.8	1.1
5	İtalya	43.6	43.2	42.7	1.2	0.9
6	İngiltere	28.1	28.2	30.2	-6.4	-0.2
7	Türkiye	27.0	25.5	25	2.0	5.9
8	Almanya	26.9	24.2	24.9	-2.7	10.9
9	Malezya	24.6	23.6	22.1	7.2	3.9
10	Meksika	22.4	21.5	22.6	-5.2	4.4

Kaynak: Dünya Turizm Örgütü (UNWTO), 2011

1.2.2. Ülkelere Göre Turizm Gelirleri

Turizm gelirleri açısından değerlendirildiğinde sektörün 2009 yılındaki önemli gelir kaybına rağmen, turizm gelirleri 2010 yılında % 4,7 büyüyerek 919 milyar dolara yükselmiş, ancak bu artış 2008 yılı turizm gelirlerinin de altında kalmıştır (Bkz.Grafik 2).

Sektör son iki yıldır başta terör, salgın hastalıklar, doğal felaketler, yüksek petrol fiyatları ve döviz kurlarındaki dalgalanmalar olmak üzere çok sayıda zorlukla karşılaşmış ve bu durum dünya GSYİH'sında dalgalanmalara sebep olmuştur. Küresel turizm talebi 2004 ile 2008 yılları arasında % 9,8'lik bir yıllık bileşik büyüme oranı ile büyümüş ancak 2009 yılında % 6,4'lük bir düşüş yaşanmıştır. Sektörün 2009 yılı GSYİÇ'nin 5.474 milyar dolarlık hacme ulaştığı tahmin edilmektedir. Bu rakam 2009 yılı dünya GSYİH'sinin % 9,4'üne (2008 yılında % 9,6) karşılık gelmektedir. Turizm endüstrisinin GSYİÇ katkısının 2010 yılında 5.987 milyar dolar katkı sağladığı görülmektedir. Bu rakam dünya GSYİH'sinin % 9,1'ine karşılık gelmektedir. Turizmin dünya GSYİH katkısı ortalama % 5-% 6 olarak gerçekleşmektedir. 2011 yılında turizm endüstrisinin GSYİÇ katkısının 5.991 milyar dolara (%9,1), 2021 yılında ise 9.226 milyar dolara (% 9,6) yükselmesi beklenmektedir (wtcc.org, 2011).

Grafik 2: Dünya Turizm Geliri

Kaynak: Dünya Turizm Örgütü (UNWTO), 2011

Dünya turizm hareketlerinin en önemli göstergelerinden biri de ülkelerin elde ettikleri turizm gelirleridir. Turizm gelirleri açısından en çok gelir elde eden ülkeler Tablo 2'de gösterilmektedir. Tablo incelendiğinde en çok turizm geliri elde eden ülke 103.5 milyar dolar ile ABD'dir. ABD'yi 52.5 milyar dolar ile İspanya ve 46.3 milyar dolar ile Fransa takip etmektedir. Tablo incelendiğinde ABD, Çin, Avustralya ve Hong Kong gibi ülkelerin 2009 yılı ile kıyaslandığında önemli gelir artışları kaydettiği görülmektedir. G7 ülkelerinden 5 tanesinin tabloda yer aldığı, diğerlerinin de gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkelerin önde gelen ülkeleri olduğu anlaşılmaktadır. Benzer şekilde 10 ülkenin 6 tanesinin Avrupa kıtasında olduğu görülmektedir. Bu durum turizmin yalnızca gelişmekte olan ülkeler için önemli bir sektör olmadığını aynı zamanda gelişmiş ekonomiler için de önemli sektörler arasında olduğunu göstermektedir.

Tablo 2: En Çok Turizm Geliri Elde Eden Ülkeler

Sıralama	Ülkeler	Milyar Dolar			Değişim	
		2010	2009	2008	09/08	10/09
1	ABD	103.5	94.2	110.1	-14.7	9.9
2	İspanya	52.5	53.2	61.6	-13.7	-1.2
3	Fransa	46.3	49.4	55.6	-12.7	-6.2
4	Çin	45.8	39.7	40.8	-2.9	15.5
5	İtalya	38.8	40.2	45.7	-12.0	-3.6
6	Almanya	34.7	34.6	40	-13.2	0.1
7	İngiltere	30.4	30.1	36	-16.3	0.8
8	Avustralya	30.1	25.4	24.7	2.5	18.6
9	Hong Kong	23.0	16.4	15.3	7.5	39.5
10	Türkiye	20.8	21.3	22	-3.2	-2.1

Kaynak: Dünya Turizm Örgütü (UNWTO), 2011

1.2.3. Uluslararası Turizm Harcamaları

Dünya Turizm Örgütü 2011 yılı verilerine göre, dünya turizm harcamaları 2009 yılında 851 milyar dolar olarak gerçekleşmiş, 2010 yılında ise bu rakam 919 milyar dolara ulaşmıştır. Turizm harcamaları açısından incelendiğinde ilk 10 sırayı paylaşan ülkeler Tablo 3'te verilmektedir. En çok turizm harcaması yapan ülkeler yine dünyada vatandaşları en çok seyahat eden ülkelerden olan Almanya, ABD ve Çin'dir. Almanya, ayrıca 77.7 milyar dolarlık harcama ile 2010 yılında en çok turizm giderine de sahip olan ülkedir. Almanya'yı 75.5 milyar dolar ile ABD ve 54.9 milyar dolar ile Çin takip etmektedir. Tablo 3 incelendiğinde turizm harcamaları sıralamasında ilk 10 sırada yer alan ülkelerin tamamının G20 ülkelerinden olduğu görülmektedir. Tabloda dikkat çeken durumlardan biri de 2009 ve 2010 yıllarında Çin Halk Cumhuriyeti'nin turizm harcamalarının önemli artış göstererek en çok harcama yapan ülkeler sıralamasında üçüncü sıraya yerleşmesidir. Benzer şekilde Türkiye'nin en önemli pazarlarından birisi olan Rusya Federasyonu Çin'in ardından % 27'lik bir artışla en çok gelişme kaydeden ülkelerden biri olmuştur. 2009 yılında neredeyse tüm ülkelerin turizm harcamaları azalırken, 2010 yılında ülkelerin turizm harcamalarında yükselmeler olmuştur.

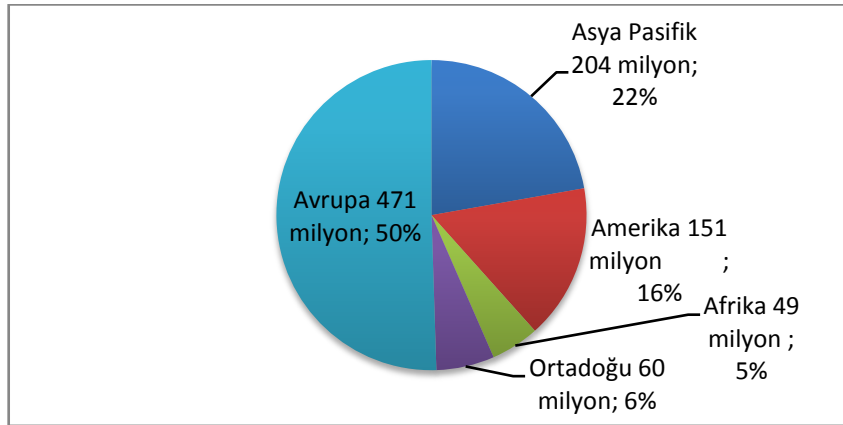
Tablo 3: En Çok Turizm Harcaması Yapan Ülkeler

Sıralama	Ülkeler	Milyar Dolar			Değişim	
		2010	2009	2008	09/08	10/09
1	Almanya	77.7	81.2	91	-5.9	0.7
2	ABD	75.5	74.1	79.7	-7.9	1.9
3	Çin	54.9	43.7	36.2	20.9	25.6
4	İngiltere	48.6	50.1	68.5	-13.6	-2.4
5	Fransa	39.4	38.5	43.1	-1.9	7.6
6	Kanada	29.5	24.2	26.9	-4.8	10.0
7	Japonya	27.9	25.1	27.9	-18.4	4.0
8	İtalya	27.1	27.9	30.8	-4.3	2.0
9	Rusya Federasyonu	26.5	20.9	24.9	-12.1	26.8
10	Avustralya	22.5	17.6	24.3	2.5	9.0

Kaynak: Dünya Turizm Örgütü (UNWTO), 2011

1.2.4. Diğer Göstergeler

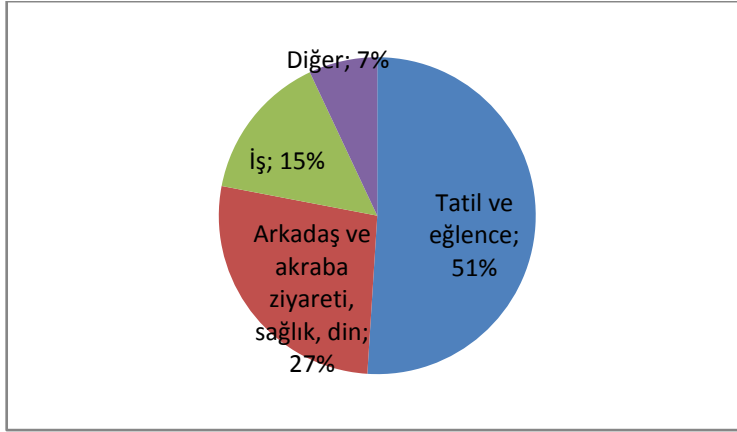
Dünya turizm pazarının en önemli destinasyonu Avrupa kıtasıdır. Turistlerin % 50'si destinasyon seçimlerinde Avrupa'yı tercih etmektedir. Avrupa kıtasını Amerika kıtası ve sonrasında da Asya Pasifik bölgesi takip etmektedir (Grafik 3). Dünya Turizm Örgütü turist sayısının 2011 yılında % 4-% 5 arasında artış göstereceğini öngörmektedir. Son yıllarda hızla gelişen en önemli destinasyonlar Asya-Pasifik ve Ortadoğu destinasyonlarıdır. Bu gelişmenin 2011'de de devam edeceği ve turist sayısı artışının Asya-Pasifik ve Ortadoğu'da dünya ortalamasının da üstüne çıkacağı tahmin edilmektedir.

Grafik 3: Dünya Turizm Pastasından Bölgelerin Aldığı Paylar

Kaynak: Dünya Turizm Örgütü (UNWTO), 2011

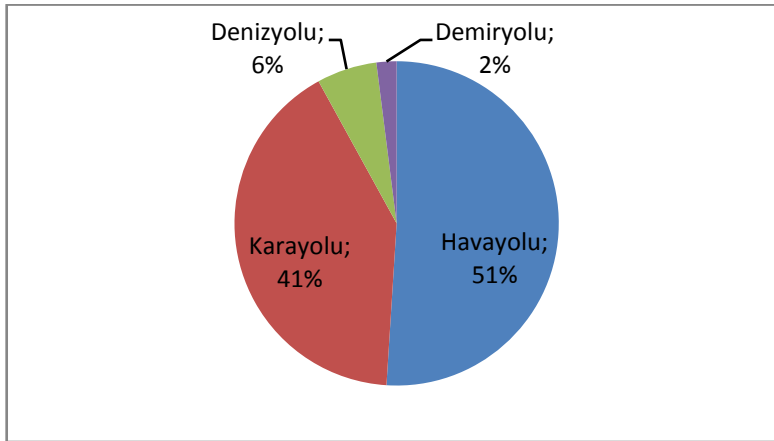
Dünya Turizm Örgütü verilerine göre uluslararası turizm hareketlerine katılan ziyaretçilerin % 51'i tatil ve eğlence amacıyla seyahat etmektedir. Bu da turistlerin yarısının tatil yapma, dinlenme ve eğlenme amacıyla seyahat ettiklerini göstermektedir. Diğer tatil nedenleri ise arkadaş, akraba ziyareti, din, sağlık (% 27)'dir. Turistlerin sadece % 15'i iş nedeniyle seyahat etmektedirler (Bkz. Grafik 4).

Grafik 4: Turistlerin Seyahat Nedenleri

Kaynak: Dünya Turizm Örgütü (UNWTO), 2011

Turistlerin ulaşımında öncelikli olarak havayolu ulaşımını (%51), sonrasında ise karayolu ulaşımını (% 41) tercih ettikleri görülmektedir (Grafik 5). Seyahat sektörü, son iki yılda petrol fiyatları ve döviz kurlarında yaşanan dalgalanmalardan olumsuz yönde etkilenmiştir. 2008 yılında küresel petrol talebindeki hızlı artış sonucunda petrol fiyatları yükselmiş ve Temmuz ayında varil fiyatı 140 ABD dolarına ulaşmıştır.

Grafik 5: Turistik Seyahatlerde Kullanılan Ulaşım Araçları

Kaynak: Dünya Turizm Örgütü (UNWTO), 2011

Küresel ekonomik darboğazın etkileri petrol fiyatlarının artıştıktan sonra hızlı bir düşüş yaşamasına neden olmuş ve 2008 yılı sonlarında varil fiyatı 34 dolara kadar inmiştir. Artan petrol fiyatlarının neden olduğu zarara ek olarak, bu düşüşü öngöremeyen ve piyasa fiyatlarının üzerinde alım anlaşmaları yapmış olan birçok havayolu şirketi fiyatlardaki düşüşten faydalanamamıştır. Bununla birlikte, 2009 yılından itibaren petrol fiyatları yükselme eğilimini sürdürmüş, varil fiyatı 2009'da 80 doları, 2010'da ise 90 doları aşmıştır. Gelecekteki fiyatlara dair belirsizlikler birçok havayolu şirketinin alım anlaşmalarını günümüz fiyatları üzerinden yapmasını engellemekte ve bu şirketleri fiyat artışlarını müşterilerine yansıtmaya zorlamaktadır. Günümüzde birçok havayolu şirketi petrol fiyatlarındaki bu hızlı artış nedeniyle bilet fiyatlarını artırmaktadır. Bu artışa yüksek sezondaki yüksek talep artışı da eklendiğinde biletler yüksek fiyatlardan satılmaktadır. Benzer şekilde bu gelişmelerden karayolu taşımacılığı da etkilenmektedir.

1.2.5. Seyahat ve Turizm Rekabetçilik Endeksi

Seyahat ve Turizm Rekabetçilik Endeksi (SETRI) Dünya Ekonomik Formu (DEF-WEF) tarafından belirlenmekte ve ilan edilmektedir. Dünya Ekonomik Forumu'nun 2007 yılından başlayarak her yıl yayımlamayı hedeflediği Seyahat ve Turizm Rekabet Raporu'nun amacı, ülkelerin seyahat ve turizm sektörlerinin rekabetçiliğini, geliştirdikleri Seyahat ve Turizm Rekabet Endeksi adlı bir araç vasıtasıyla ölçmektir. Endeks ülkelerin turizmdeki rekabet gücünü görebilmelerine imkân vermesi açısından önem arz etmektedir. Turizm rekabet endeksi her ülkenin seyahat ve turizm sektörlerindeki başarısını üç kategoride ele almaktadır. Birinci kategoride yasal düzenlenmeler, ikinci kategoride turizmi geliştirmeye yönelik sürdürülebilir iş yapma ortamı ve nitelikli insan kaynakları, üçüncü kategoride de kültürel ve milli zenginlikler ele alınarak derecelendirme yapılmaktadır.

Aşağıdaki tablolar, 2010 ve 2009 yılları için ülkelerin turizm alanındaki rekabetçilik pozisyonlarını ortaya koymaktadır. Endeks kapsamında 2010 yılında 139 ülke, 2009 yılında ise 133 ülke incelenmiştir. Dünya turizm hareketleri çerçevesinde en çok gelir elde eden ve en çok yabancı turist çeken ilk 10 ülke içerisinde yer alan Türkiye, turizmde rekabet gücü açısından 2009 yılında 56. sırada yer alırken 2010 yılında altı basamak birden ilerleyerek 50. sıraya yükselmiştir.

Tablo 4: Seyahat ve Turizm Rekabetçilik Endeksi - 2009

2009		
Sıralama	Ülke	Puan
1	İsviçre	5.68
2	Avusturya	5.46
3	Almanya	5.41
4	Fransa	5.34
5	Kanada	5.32
6	İspanya	5.29
7	İsveç	5.28
8	ABD	5.28
9	Avustralya	5.24
10	Singapur	5.24
56	Türkiye	4.20

Kaynak: World Economic Forum (weforum.org/issues/travel-and-tourism-competitiveness), 2011

Tablo 5: Seyahat ve Turizm Rekabetçilik Endeksi - 2011

2011		
Sıralama	Ülke	Puan
1	İsviçre	5.68
2	Almanya	5.50
3	Fransa	5.41
4	Avusturya	5.41
5	İsveç	5.34
6	ABD	5.30
7	İngiltere	5.30
8	İspanya	5.29
9	Kanada	5.29
10	Singapur	5.23
50	Türkiye	4.37

Kaynak: World Economic Forum (weforum.org/issues/travel-and-tourism-competitiveness), 2011

1.3. Türkiye Turizm Sektörünün Genel Durumu

Türkiye, misafirperverlik geleneği, ılıman iklimi, uzun ve çekici kıyı şeridinin yanısıra, doğal güzellikleri, eşsiz tarihi mekânları, arkeolojik ören yerleri ve giderek gelişen altyapısıyla turizm sektörünün son derece gelişmiş olduğu ülkelerden biridir. Türk turizmi 1982 yılında çıkarılan 2634 sayılı Turizm Teşvik Kanunu sonucu çok hızlı bir gelişme göstermiştir.

Turizm sektörü Türk ekonomisinde son dönemde ekonomik kalkınmanın arkasındaki en önemli itici güçlerden biri olmuştur. Günümüzde Türk turizmi dış turizm gelirleri ve ülkeye gelen yabancı turist sayısı açısından değerlendirildiğinde dünyada ilk on ülke arasında yer almaktadır. Yaklaşık 1,7 milyon kişiye istihdam sağlayan sektör (bu rakam toplam istihdamın % 8'ini oluşturmaktadır), 2009 yılında 95,3 milyar TL değerinde ekonomik faaliyette bulunmuştur. Bu rakam Türkiye'nin toplam GSYİH'sinin yaklaşık % 10,2'sine karşılık gelmektedir (Başbakanlık Yatırım Destek ve Tanıtım Ajansı Türkiye Turizm Raporu, 2010).

1.3.1. Türkiye Ekonomisi İçinde Turizm Sektörünün Yeri ve Önemi

Turizm sektörü, başta GSYİH olmak üzere, dış ödemeler dengesini pozitif yönde etkilemesi, istihdam yaratması özellikleriyle Türkiye'de son yıllarda yaşanan ekonomik kalkınmanın arkasındaki en önemli etkenlerden biridir. Dış turizm gelirlerinin GSYİH'nın % 3'lük kısmına denk geldiği görülmektedir (Bkz Tablo 6). Türkiye turizm sektörü küresel ekonomik darboğaza rağmen 2008 yılında büyümeyi başarmış ve tarihinin en başarılı yılını geçirmiştir. 2009 yılında küçük çapta bir daralma yaşayan sektör 2010 yılında % 2 gerileyerek 2008 yılının da altına düşmüştür. Sektörün gelecekte yeni iş olanakları yaratarak ve ödemeler dengesini olumlu yönde etkileyerek ülkenin GSYİH artışına pozitif yönde destek olması beklenmektedir (Başbakanlık Yatırım Destek ve Tanıtım Ajansı Türkiye Turizm Raporu, 2010).

Tablo 6: Dış Turizm Gelirinin Gayri Safi Yurtiçi Hâsıla İçindeki Oranı (1990-2010)

Yıl	Gayri Safi Yurt İçi Hâsıla (milyon \$)	Dış Turizm Geliri (milyon \$)	Dış Turizm Gelirlerinin GSYİH'ya Oranı (%)
1990	150.758	3.225	2.1
1995	170.081	4.957	2.9
2000	200.002	7.636	3.8
2001	145.693	10.066,5	6.9
2002	179.898	11.900,9	6.6
2003	239.235	13.203,1	5.5
2004	300.578	15.887,7	5.3
2005	360.876	18.153,5	5.0
2006	399.673	16.850,8	4.2
2007	648.754	18.487	2.8
2008	741.792	21.950,8	2.9
2009	616.703	21.249,3	3,4
2010	735.828	20.806,7	2,8

Kaynak: TÜİK, 2011

Dış turizm gelirleri Türkiye'nin dış ticaret açıklarının kapanmasında önemli bir rol oynamaktadır. Tablo 7, 1990-2010 yılları arasında dış turizm gelirinin ticaret açıklarını kapatma oranını göstermekte olup, dış turizm gelirleri bu konuda yüksek oranda katkı sağlamaktadır. Son 5 yıl değerlendirildiğinde bu oranın (2009 yılı hariç- 2009 yılında bu oran % 55 civarında gerçekleşmiştir) % 30 civarında gerçekleştiği görülmektedir.

Tablo 7: 1990 - 2010 Yılları Arası Turizm Gelirlerinin Dış Ticaret Açıklarını Karşılama Oranı
(milyon \$)

Yıl	Dış Ticaret Açığı	Turizm Geliri	Turizm Gelirlerinin Dış Ticareti Karşılama Oranı (%)
1990	- 9.342,8	3.225	34,5
1995	- 14.071,9	4.957	35,2
2000	- 26.727,9	7.636	28,5
2001	- 10.064,9	10.066,5	100
2002	- 15.494,7	11.900,9	76,8
2003	- 22.086,9	13.203,1	59,7
2004	- 34.372,6	15.887,7	46,2
2005	- 43.297 743	18.153,5	41,9
2006	- 54.041,5	16.850,8	31
2007	- 62.791	18.487	29,4
2008	- 69.936,4	21.950,8	31,4
2009	- 38.785,8	21.249,3	54,7
2010	- 71.563,2	20.806,7	29

Kaynak: TÜİK, 2011

Dış turizm gelirleri önemli bir ihracat kalemi olarak Türkiye açısından çok önemlidir. Tablo 8, Türkiye'nin 1990 ve 2010 yılları arasında gerçekleşen ihracat ve ithalat rakamları ile elde ettiği dış turizm gelirlerini ve yapmış olduğu dış turizm giderlerini göstermektedir. Özellikle ağır ekonomik kriz yaşanan dönemlerde 2000-2002 arasında olduğu gibi turizm gelirleri ihracatın yaklaşık üçte birlik kısmını oluşturarak ülke ekonomisine yüksek düzeyde katkı sağlamıştır. Turizm gelirlerinin ihracata katkısı ortalama % 20 civarında gerçekleşmektedir. Bir başka ifade ile bu durum ihracattan kazanılan her 100 doların 20 dolarının turizm sektöründen elde edildiğini göstermektedir. Bununla birlikte ithalat dikkate alındığında turizm sektörünün ortalama % 2-3 arasında ithalata neden olduğu görülmektedir.

Tablo 8: 1990-2008 Yılları Arası Dış Turizm Gelir ve Giderlerinin İhracat ve İthalata Oranı (milyon \$)

Yıl	İhracat	Dış Turizm Geliri	Dış Turizm Gelirinin İhracata Oranı (%)	İthalat	Dış Turizm Gideri	Dış Turizm Giderinin İthalata Oranı (%)
1990	12.959,3	3.225	24,9	22.302,1	520	2,3
1995	21.637	4.957	22,9	35.709	912	2,6
2000	27.774,9	7.636	27,5	54.502,8	1.711	3,1
2001	31.334,2	10.066,5	32,1	41.399,1	1.738	4,1
2002	36.059	11.900,9	33,9	51.553,7	1.880	3,7
2003	47.252,8	13.203,1	28,2	69.339,7	2.113,3	3,1
2004	63.167	15.887,7	25,1	97.539,8	2.524	2,6
2005	73.476,4	18.153,5	24,7	116.774,2	2.870,4	2,5
2006	85.534,7	16.850,8	19,7	139.576,2	2.742,3	2,0
2007	107.271,8	18.487	17,2	170.062,7	3.259,6	1,9
2008	132.027	21.950,8	16,6	201.963,3	3.506,8	1,7
2009	102.142,6	21.249,3	20,8	140.928,4	4.145,7	2,9
2010	113.929,6	20.806,7	18,2	185.492,8	4.825,2	2,6

Kaynak: TÜİK, 2011

Turizm endüstrisinin Türkiye açısından bu kadar önem arzetmesinin bir başka nedeni de endüstrinin istihdama yaptığı katkidir. Türkiye Seyahat Acentaları Birliği (TÜRSAB) tarafından yapılan bir araştırmaya göre, sektördeki doğrudan istihdam 1993 yılından 2001 yılına kadar olan 8 yıllık süre içinde % 52 oranında artmıştır. Bu bağlamda, 2001 yılından 2008 yılına kadar geçen 7 yıllık süre içerisinde değişim oranı tahmini % 79'dur, bu rakamın 2008 yılı itibarı ile toplam istihdamdaki oranı % 8,7'dir.

Tablo 9: Turizm İstihdamının Toplam İstihdam İçindeki Payı (%)

Yıl	Turizm İstihdamı	Değişim Oranı (%)	Turizm İstihdamının Toplam İstihdam İçindeki Oranı (%)	Toplam İstihdam
1993	662.081	% 52	3.5	18.600.000
1997	891.334		4.3	20.900.000
1998	975.399		4.6	21.374.000
1999	1.012.152		4.6	21.860.000
2000	1.009.211		4.8	20.934.000
2001	1.007.793		5.1	19.742.000
---	---	Değişim Oranı 2001-2008		---
2008	1.807.890	% 79	8.7	21.736.000

Kaynak: TÜRSAB Ar-Ge bölümünün verilerinden hazırlanmıştır.

Tablo 10: Turizm İşletme ve Yatırım Belgeli Konaklama Tesisleri ile Oda ve Yatak Sayısı

Yıl	İşletme Belgeli			Yatırım Belgeli		
	Tesis Sayısı	Oda Sayısı	Yatak Sayısı	Tesis Sayısı	Oda Sayısı	Yatak Sayısı
1976	439	24.983	47.307	227	12.802	26.068
1980	511	28.992	56.044	267	13.019	26.288
1985	689	41.351	85.995	501	34.251	71.521
1990	1.260	83.953	173.227	1.921	156.702	325.515
1995	1.793	135.436	280.463	1.334	96.517	202.483
2000	1.824	156.367	325.168	1.300	113.452	243.794
2001	1.998	177.371	368.814	1.237	106.683	229.047
2002	2.124	190.327	396.148	1.138	102.972	222.876
2003	2.240	202.339	420.697	1.130	111.894	242.603
2004	2.357	217.664	454.290	1.151	118.883	259.424
2005	2.412	231.123	483.330	1.039	128.005	278.255
2006	2.475	241.702	508.632	869	123.326	274.687
2007	2.514	251.987	532.262	776	112.541	254.191
2008	2.566	268.633	567.470	772	113.487	258.287
2009	2.625	289.383	608.765	754	103.119	231.456

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2011

Tablo 10 incelendiğinde Türkiye'nin nitelikli yatak sayısı bakımından hızlı bir gelişme gösterdiği görülmektedir. 1982 tarihli Turizmi Teşvik Yasası'ndan önce 56 bin olan nitelikli yatak sayısı 2009 itibarıyla 600 bin yatağa yükselmiştir. Bu rakama yatırımdaki tesisler de dâhil edildiğinde Türkiye'deki turistik işletme ve yatırım belgeli yatak sayısının 840 bine yükseldiği görülmektedir.

Bununla birlikte Türkiye'nin sahip olduğu belediye belgeli yatak sayısı 2006 itibarıyla 395 bindir (Tablo 11). Türkiye'nin % 33'ü nitelikli olmamakla birlikte toplamda 1 milyon 200 bin yatağa sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 11: Belediye Belgeli Tesis, Oda ve Yatak Sayısı

Yıl	Belediye Belgeli		
	Tesis Sayısı	Oda Sayısı	Yatak Sayısı
1987	5.536	84.538	188.491
1992	7.444	120.508	290.987
1997	7.975	156.478	344.551
2000	7.832	156.135	344.736
2001	7.661	152.422	335.818
2002	7.599	150.589	332.498
2003	4.917	130.945	295.988
2006	7.033	173.632	395.671

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2011

1.3.2. Yıllara Göre Turist Sayıları

Türk turizm tarihi iki başlık altında incelenebilir. Birincisi 1923-1962 dönemini kapsayan plan öncesi dönem, ikincisi ise 1963 ile başlayıp günümüze kadar uzanan planlı dönemdir. Türkiye, planlı döneme kadar olan süreçte turizm alanında önemli bir gelişme sağlayamamıştır. Planlı dönem öncesindeki (1963 öncesi) turizm hareketleri incelendiğinde Türkiye'ye yönelik uluslararası turizm talebinin oldukça sınırlı kaldığı görülmektedir. 1950 yılında ülkeyi sadece 28.625 kişi ziyaret etmiştir. Aynı yıl dünya turist sayısı 25.3 milyon kişidir. Planlı dönem öncesinde Türk turizminde önemli sayılabilecek gelişmeler yaşanmamasına rağmen, turizm sektörünün üzerinde önemle durulması gereken bir sektör olduğunun anlaşılması açısından dikkate değerdir.

Türk turizm sektörünün miladı, 1982 yılında çıkarılan Turizmi Teşvik Yasası olarak kabul edilebilir. 1982 yılına kadar turizmin gelişmesi ile ilgili çeşitli hamleler yapılmış olsa da günümüzde 28.5 milyon turist sayısına ulaşmış olan Türk turizmi, 1980 yılı ihtilalinden sonra kurulan ilk sivil hükümetin sektörü kökten değiştiren ve yenileyen girişiminin bir sonucudur. Turizmi Teşvik Yasası sektörün büyümesine güçlü bir ivme kazandırarak Türkiye'yi özellikle Batı Avrupalı turistler için oldukça popüler hale getirmiştir. 1982 yılında 1 milyon 148 bin olan turist sayısı beş misli bir büyümeyle 1990 yılında 5 milyon 397 bin kişiye ve 2010 yılında da 28 milyon 632 bin kişiye ulaşmıştır. Bu rakamlarla Türk turizmi dünya turizm pastasından % 3 pay almakta ve en çok turist çeken ilk on ülke arasında bulunmaktadır. Bu rakama yurt dışında ikamet eden ve tatillerini Türkiye'de geçiren Türk vatandaşları dahil edilmemiştir. Yurt dışında yaşayan Türk vatandaşları da eklendiğinde 2009 itibarıyla Türkiye'ye gelen turist sayısı 32 milyon kişiyi bulmaktadır (Bkz Tablo 13).

Türkiye'de turizm sektörü sürekli büyümektedir. Ekonomik kriz dönemlerinde bu artış yavaşlaşa da bu artışın duracağına dair herhangi bir eğilim görünmemektedir. Nitekim ekonomik kriz dönemi olan 2009 yılında dünya genelinde % 4,3'lük bir gerileme yaşanırken, Türk turizminde % 2'lik bir artış kaydedilmiştir. Sektör dünya genelinde gerilese de turizm sektörünün Türkiye'de ilerlemesine devam ettiği görülmektedir.

Tablo 12: Yıllara Göre Türkiye'ye Gelen Yabancı Turist Sayısı

Yıllar	Turist Sayısı
1960	124.228
1965	361.758
1970	724.784
1975	1.148.611
1980	1.057.364
1985	2.190.217
1990	5.397.748
1995	7.747.389
2000	10.428.153
2001	11.276.532
2002	12.921.981
2003	13.701.418
2004	17.202.997
2005	20.522.621
2006	19 275 949
2007	23.017.081
2008	26.431.124
2009	27.314.205
2010	28.632.204

Kaynak: TÜİK, 2010

Tablo 13: Türkiye'ye Gelen Yabancı Ülkede İkamet Eden Türk Vatandaşları Sayısı

Yıllar	Ziyaretçi Sayısı
2001	2.173.589
2002	2.292.535
2003	2.600.632
2004	3.059.645
2005	3.601.881
2006	3.872.720
2007	4.197.907
2008	4.548.855
2009	4.658.172

Kaynak: TÜİK, 2010

Tablo 14, 2006-2010 yılları arasında Türkiye'ye turist gönderen en önemli beş ülkeyi göstermektedir. Tablodan da anlaşıldığı üzere Türkiye'nin en önemli pazarları başta Almanya olmak üzere Rusya Federasyonu, İngiltere, Bulgaristan, İran ve Hollanda'dır. 2010 yılı itibarıyla ülkemize

gelen turistlerin % 15,3'ünü Almanlar, % 10,9'unu Ruslar, % 9,3'ünü İngilizler, % 6,6'sını İranlılar ve % 5'ini ise Bulgarlar oluşturmaktadır. Son beş yılda bu sıralama hemen hemen hiç değişmemiştir. Bununla birlikte, son üç yılda Türkiye'ye gelen ziyaretçi sayısındaki en yüksek artış kaydeden ülkeler % 24,6'lık artış ile Rusya Federasyonu, % 24'lük artış ile İsrail, % 23 ile Gürcistan, % 22,4 ile Ukrayna ve % 22'lik yıllık bileşik büyüme oranları ile İtalya'dır.

Tablo 14: Milliyetlerine Göre Yabancı Turistler 2006-2010 (İlk beş ülke)

2010 Yılı			
Sıra	Milliyet	Turist Sayısı	Toplam İçindeki Oranı (%)
1	Almanya	4.385.263	15,3
2	Rusya Fed.	3.107.043	10,9
3	İngiltere	2.673.605	9,3
4	İran	1.885.097	6,6
5	Bulgaristan	1.433.970	5,0
2010 Yılı Toplamı		28.632.204	100,00
2009 Yılı			
Sıra	Milliyet	Turist Sayısı	Toplam İçindeki Oranı (%)
1	Almanya	4.488.350	16,6
2	Rusya Fed.	2.694.733	9,9
3	İngiltere	2.426.749	9,0
4	Bulgaristan	1.406.604	5,2
5	İran	1.383.261	5,1
2009 Yılı Toplamı		27.077.114	100,00
2008 Yılı			
Sıra	Milliyet	Turist Sayısı	Toplam İçindeki Oranı (%)
1	Almanya	4.415.525	16,8
2	Rusya Fed.	2.879.278	10,9
3	İngiltere	2.169.924	8,2
4	Bulgaristan	1.255.343	4,8
5	Hollanda	1.141.580	4,3
2008 Yılı Toplamı		26.33. 677	100,00
2007 Yılı			
Sıra	Milliyet	Turist Sayısı	Toplam İçindeki Oranı (%)
1	Almanya	4.149.805	17,8
2	Rusya Fed.	2.465.336	10,6
3	İngiltere	1.916.130	8,2
4	Bulgaristan	1.239.667	5,3
5	İran	1.058.206	4,5
2007 Yılı Toplamı		23.340.911	100,00
2006 Yılı			
Sıra	Milliyet	Turist Sayısı	Toplam İçindeki Oranı (%)
1	Almanya	3.762.469	19,0
2	Rusya Fed.	1.853.442	9,3
3	İngiltere	1.678.845	8,5
4	Bulgaristan	1.177.903	5,9
5	Hollanda	997.466	5,0
2006 Yılı Toplamı		19.819.833	100,00

Kaynak: TÜİK, 2010

Türkiye'de iç turizm hareketlerini de incelemek gerekir. TÜİK tarafından yurt içinde seyahate çıkan vatandaşların profilleri, gezi karakteristikleri ve yurtiçi turizm harcamalarını belirlemek amacıyla yapılan Hanehalkı Araştırması'na göre, 2007 yılında 22 milyon 622 bin kişi seyahate çıkmış ve bu kişiler toplam 33 milyon 22 bin seyahat gerçekleştirmiştir. 2008 yılında 27 milyon 100 bin kişi seyahate çıkmış

ve bu ziyaretçiler 44 milyon 818 bin seyahat gerçekleştirmiştir. 2009 yılında ise toplam seyahat sayısı 60 milyon 888 bin'dir. 2010 yılında ise Türk vatandaşları 68 milyon 373 bin yurt içi seyahati gerçekleştirmişlerdir (TÜİK, 2011).

1.3.3. Turizm Gelirleri

Turizm gelirleri Türkiye için önemli bir gelir kalemi oluşturmaktadır. 1965 yılında uluslararası turizm gelirlerinden elde edilen rakam 13 bin Dolar civarındayken, bu rakam turizmin büyük bir ivme kazandığı 1990 yılında 3 milyon 225 bin dolara, 2000 yılında 7 milyon 636 bin dolara ve nihayet 2010'da ise 20 milyon 806 bin dolara yükselmiştir (Bkz Tablo 15). Geçen bu 45 yıllık sürede Türkiye'nin turizm yolculuğunda çok önemli bir aşama kaydettiği görülmektedir. Türkiye 1990 yılında küresel turizm gelirlerinden % 1,2 pay alırken günümüzde bu rakamı 2010 yılında % 2,3'e yükseltmiştir.

Rakamlar iç turizm hareketleri açısından değerlendirildiğinde TÜİK'in Hanehalkı araştırmasına göre 2007 yılında Türk turistler 4 milyar 955 milyon 709 bin YTL, 2008 yılında ise 6 milyar 74 milyon 688 bin YTL yurtiçi turizm harcaması gerçekleştirmiştir. Ziyaretçiler, seyahat harcamalarını kişisel veya paket tur harcamaları şeklinde yapmaktadır. 2007 dönemi yurtiçi turizm harcamasının 4 milyar 848 milyon 736 bin YTL'si kişisel, 106 milyon 973 bin YTL'si ise paket tur harcamalarından oluşmaktadır. 2008 döneminde ise yurtiçi turizm harcamasının 5 milyar 917 milyon 165 bin YTL'si kişisel, 157 milyon 523 bin YTL'si ise paket tur harcamalarından oluşmaktadır. Yine 2009 yılı yurtiçi turizm harcamasının % 95'i (11 milyar 602 milyon 705 bin TL) kişisel, % 5'i (613 milyon 634 bin TL) ise paket tur harcamalarından oluşturmaktadır.

Tablo 15: Yıllara Göre Turizm Geliri

Yıllar	ABD Doları
1965	13.758
1970	51.597
1975	200.861
1980	326.654
1985	1.482.000
1990	3.225.000
1995	4.957.000
2000	7.636.000
2001	10.066.512
2002	11.900.925
2003	13.203.144
2004	15.887.700
2005	18.153.505
2006	16.850.947
2007	18.487.008
2008	21.950.807
2009	21.249.335
2010	20.806.708

Kaynak: TÜİK, 2010

1.3.4. Turizm Harcamaları

Tablo 16, yıllar itibarıyla Türkiye'ye gelen ziyaretçilerin ortalama turizm harcamalarını göstermektedir. Son yıllarda Türkiye'ye gelen turist sayısında artışlar olmasına karşın harcama miktarları giderek düşmektedir. Bu durum kısmen son yıllarda yaşanan ekonomik krizlerle alakalı olsa da Türkiye'ye gelen turistlerin harcama kapasiteleri düşüktür. Genelde orta ve alt gelir grubuna dâhil olan turistlerden oluşmaktadır.

Tablo incelendiğinde; 2004 yılından bu yana yabancı turist başına düşen harcama tutarının gerilemeye devam ettiği görülmektedir. Yabancı ziyaretçi başına ortalama harcama miktarı 2002'de 700 dolar civarındayken 2010 yılında bu rakam 550 ABD dolarına kadar gerilemiştir. Bununla birlikte yurt dışında yaşayan vatandaşların harcama kriterlerinde önemli bir değişiklik olmamıştır. 2001 yılından bu yana incelendiğinde Türk vatandaşların ortalama harcamalarının 1200 dolar civarında gerçekleştiği görülmektedir.

Tablo 16: Ziyaretçilerin Kişi Başına Ortalama Harcamaları

Yıl	Yabancı Ziyaretçi Başına Ortalama Harcama (\$)	Türk Vatandaşı (Yurt Dışında Yaşayan) Başına Ortalama Harcama (\$)	Ziyaretçi Başına Ortalama Harcama (\$)
2001	655	1 233	748
2002	697	1 261	782
2003	706	1 356	810
2004	705	1 230	784
2005	679	1 173	752
2006	651	1 109	728
2007	608	1 071	679
2008	636	1 132	709
2009	580	1 158	664
2010	546	1 158	630

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2011

1.3.5. Diğer Göstergeler

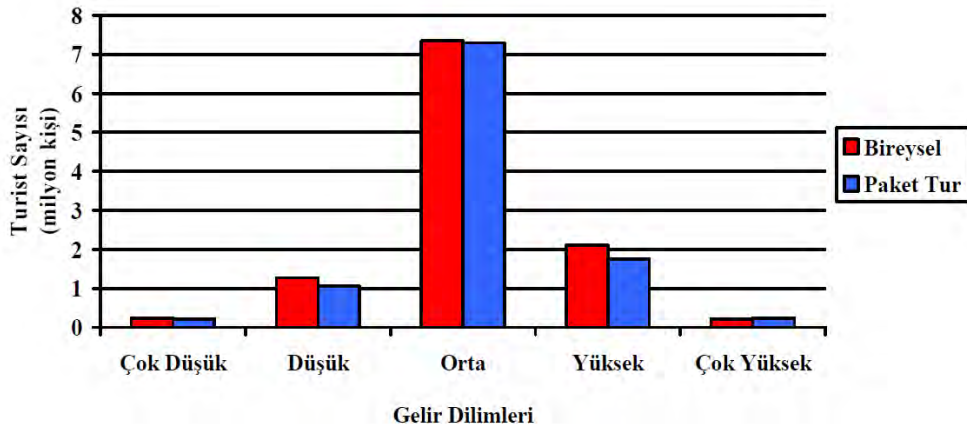
Tablo 17, 2010 yılında Türkiye'ye gelen yabancı ziyaretçilerin ve yurt dışında yaşayan vatandaşların Türkiye'ye gelişi nedenlerini göstermektedir. Türkiye'ye gelen yabancı ziyaretçilerin % 59'u ülkemizi gezi, eğlence, sportif ve kültürel faaliyetlere katılmak için ziyaret etmektedir. Gelen ziyaretçilerin % 10'u ise akraba ve arkadaş ziyaretinde bulunmaktadır. Bunun yanı sıra ziyaretçilerin % 4'ü alışveriş amaçlı olarak gelirken, % 5'i ise iş amaçlı olarak, kongre ve toplantılara katılmak amacıyla ülkemizde bulunmaktadır.

Yurt dışında ikamet eden Türk vatandaşları ise ağırlıklı olarak akraba ve arkadaş ziyareti (% 54) için Türkiye'ye gelmektedir. Türk vatandaşlarının % 16'sı ise gezi, eğlence, sportif ve kültürel faaliyetlere katılmak için ülkemizi ziyaret etmektedir.

Tablo 17: Ziyaretçilerin Türkiye'ye Geliş Nedenleri

Geliş Nedeni	Yabancı Ziyaretçiler	Yurt Dışında İkamet Eden Türk Vatandaşları
Gezi, eğlence, sportif ve kültürel faaliyetler	16.726.847	721.481
Akraba ve arkadaş ziyareti	2.761.520	2.433.264
Eğitim, staj (1 yıldan az)	159.959	17.015
Sağlık ve tıbbi nedenler (1 yıldan az)	115.223	48.028
Dini / hac	106.690	7.651
Alışveriş	1.039.331	23.478
İş amaçlı (konferans, toplantı, görev vb.)	1.539.647	184.295
Toplam	28.510.852	4.517.091

Kaynak: TÜİK, 2010

Grafik 6: Gelir Dilimi ve Seyahat Tercihine Göre Turistler (2008)

Kaynak: TÜİK, 2009

Grafik 6, Türkiye'ye gelen turistlerin ağırlıklı olarak orta gelir seviyesinde olduklarını ve yarısının paket turlarla geldiğini ortaya koymaktadır.

1.4. TR81 Bölgesi'nde (Zonguldak, Karabük, Bartın) Turizm Sektörünün Genel Durumu

Bölge turizm sektörünün gelişme düzeyi açısından değerlendirildiğinde iller arasında belirgin farklar göze çarpmaktadır. Bölgede turizm endüstrisinin en çok geliştiği iller Karabük ve Bartın'dır.

Karabük'ün önemli ekonomik faaliyetlerinden birisini turizm endüstrisi oluşturmaktadır. Turizm faaliyetleri açısından Karabük'ün en gelişmiş ilçesi ise Safranbolu'dur. Safranbolu'da kültür turizmi gelişmiş olup ilçe yılda ortalama 500 bin yerli ve yabancı ziyaretçi ağırlamaktadır. 1975 yılında Safranbolu'nun kentsel sit alanı olarak kabul edilmesi ile hareketlenen turizm faaliyetleri Safranbolu'nun 1994'te Dünya Kültür Mirası Listesi'ne dâhil edilmesi ile hızlanmıştır. Osmanlı kent

kültürünün en önemli örneklerinden biri olan Safranbolu'da koruma altında 1.108 adet tescilli yapı bulunmaktadır. İl genelindeki tescilli yapı sayısı ise toplam 1.254'tür.

Hadrianapolis antik kentinin keşfedilmesi ve kazı çalışmalarına başlanması ile önem kazanan Eskipazar ilçesi kazı çalışmalarının tamamlanmaması nedeniyle henüz turizm endüstrisinden yeterli payı alamamaktadır. Yakın gelecekte kazı çalışmalarının tamamlanması ve antik kentteki arkeolojik eserlerin restore edilmesi ile Eskipazar'ın kültür turizmi açısından önemli gelişme sağlayacağı tahmin edilmektedir.

Karabük ili kültürel varlıkları yanı sıra doğal değerler açısından da oldukça zengin bir ildir. Ancak bu kaynakların sadece bir kısmı turizm amaçlı olarak değerlendirilebilmiştir. Safranbolu, Yenice ve Eskipazar'da doğaya dayalı turizm türlerinin geliştirilmesi ile ilgili çalışmalar yapılmış olup bu turizm türlerinde de bazı gelişmeler kaydedilmiştir. Bu kapsamda Karabük Valiliği tarafından Yenice ve Eskipazar ilçelerinde doğa yürüyüşü rotaları belirlenmiştir. Yenice'de trekking ve hiking, kanyoning, bitki gözlemciliği, Eskipazar'da doğa yürüyüşü ve Safranbolu'da kanyoning ağırlıklı olarak yapılan doğa turizmi çeşitleridir.

Bartın ilinde ilk turizm hareketleri 1940'lı yıllarda Karabük Demir-Çelik Fabrikası işçilerinin Amasra'yı sayfiye yeri olarak kullanmasıyla Amasra'da başlamıştır. Bugün de ilde turizmin en yoğun olduğu şehir Amasra'dır. 1970'li yıllarda Türkiye'nin batı ve güney kıyılarının turizm yatırımlarına açılması ve 1990'lı yıllarda Demir-Çelik Fabrikası'nın Amasra'da bulunan yazlık kampını kapatmasıyla Amasra'da turizm hareketleri gerilemiştir. 2000'li yıllardan itibaren Amasra turizmi, dünya turizm konjonktüründeki gelişmeler ve Safranbolu'nun önemli bir kültür turizmi destinasyonu haline gelmesiyle yükselen bir grafik çizmeye başlamıştır.

Zonguldak turizmi günümüze kadar dikkate değer bir turistik gelişme imkânı bulamamıştır. Zonguldak ilinde turizm hareketleri içerisinde değerlendirilecek en önemli gelişme 13 Nisan 1933 tarihinde Müze ve Sergi Şubesi'nin kurulmasıdır. Müze ve sergi komitesi ilde bulunan tarihi eserlerimüzede toplamış, ayrıca Maarif İdaresi tarafından kazılarda bulunan ve müzeye getirilen eserler müzenin zenginleşmesine katkı sağlamıştır.

1915 ve 1950 yılları arasında Zonguldak'ı maden havzası ile ilgili çalışmalar yapmak üzere İngiliz, İtalyan, Gürcü ve Macar uzmanlar ziyaret etmiş, Macar ziyaretçiler 1918 yılında Karadeniz kıyılarının coğrafi özelliklerini, jeolojik yapısını, hayvan ve bitki dünyasını incelemek amacıyla kapsamlı bir gezi düzenlemiştir. Ancak I. Dünya Savaşı'nın sona ermesi ile Macar vatandaşlarının Budapeşte'ye geri çağrılmaları nedeniyle bu gezi tamamlanamamıştır.

Zonguldak, 1978 yılından beri Türkiye Kömür Kongresi'ne ev sahipliği yapmaktadır. İki yılda bir düzenlenen kongre Zonguldak'ta kongre turizminin başlangıcını oluşturmaktadır. Zonguldak'ta kongre turizmi kapsamında yıllardır süren çalışmalar olmasına rağmen il, turizm yatırımlarında etkili olamamıştır.

Mağara oluşumları bakımından oldukça zengin olan Zonguldak'ta mağaracılık faaliyetleri Kültür ve Turizm Bakanlığı'nca ilk kez 1988 yılında başlatılmış ve yedi mağara kültür varlığı olarak tescil edilmiştir. 1994 yılında İl Turizm Müdürlüğü'nün girişimleriyle toplam on dokuz (19) mağaranın jeolojik etütleri yapılmış, bunlardan Gökgöl Mağarası turizm amaçlı olarak ziyarete açılmış, Kdz. Ereğli'deki "Cehennemağzı Mağaraları" İl Turizm Müdürlüğü'nün 1994 yılındaki önerisiyle 1996 yılında Bakanlıkça "İnanç Turizmi Projesi" kapsamına alınmıştır.

1.4.1. Tarihsel Süreç İçerisinde Bölge Medeniyetinin Gelişim Süreci

1.4.1.1. Zonguldak İlinin Tarihsel Süreç İçindeki Gelişimi

Zonguldak adının nereden geldiği ile ilgili çeşitli rivayetler bulunmaktadır. Zonguldak kent merkezinin bulunduğu alan, eskiden Üzülmaz Deresi'nin ağız kesiminde yer alan bir bataklıktı. İlkçağda "Sandraka/Sandrake" adıyla bilinen yerleşim yeri, adını Sandra Çayı'ndan (Üzülmaz / Zonguldak Deresi) almıştır. Bir başka görüşe göre, yörenin sazlarla kaplı olması nedeniyle "sazlık, bataklık" anlamına gelen "Zonguralık, Zunguralık, Zongalılık, Zungalık" sözcüğü zamanla değişerek Zonguldak'a dönüşmüştür. Bu görüşü pekiştiren varsayım ise, sazlık ve bataklığın neden olduğu sıtma hastalığının belirtisi olan "titreten yer" anlamındaki "Zonklatan" sözcüğünden geldiğidir.

Antik Dönem: Zonguldak yöresinin bilinen ilk halkı, M.Ö. 1200 yılında Ege'den İç Anadolu'ya göç eden Frig oymaklarından Bythin, Mariandyn ve Migdonlar'dır. Siyasal bir yapı oluşturmamış birkaç

yüzyıl boyunca bölgede yaşayan bu kavimler maden işletmeciliği ve el sanatlarında önemli ilerleme kaydetmişlerdir (M.Ö. 676). Ancak sonrasında Kimmerler tarafından ortadan kaldırılmışlardır.

M.Ö. VI. yüzyılda Kimmerlerin yöreyi terk etmesinden sonra Lidyalılar, Zonguldak ve çevresinde üstünlük sağlamışlardır. Bu dönemde batı Anadolu kıyılarında yaşayan Megaralılar ve Boityalılar Filyos, Amasra, Ereğli gibi yerlerde Karadeniz kıyılarından getirdikleri malları boşaltabilmek için ticaret kolonileri kurmuşlardır. Persler, Zonguldak'taki Lidya egemenliğine M.Ö. 546'da son vermişlerdir. Ancak, Persler'in 213 yıllık Anadolu egemenliği, M.Ö. 334'te Anadolu'ya geçen Makedonya Kralı İskender'in Bronikos (Biga) Çayı yakınlarında Pers ordusunu yenmesi ile son bulmuştur.

Tablo 18: Zonguldak İlinin Kronolojik Tarihi

Frig Etkisi	M.Ö. 1200-676
Kimmerler	M.Ö. 6. yy
Lidyalılar	M.Ö. 6.yy
Pers Egemenliği	M.Ö. 546-334
Roma Dönemi	M.Ö. 70- M.S. 395
Bizans Dönemi	395-13. yy
Anadolu Selçuklu Dönemi	1084-13. yy
Candaroğulları	1335-1460
Osmanlı Dönemi	1460-1920
Cumhuriyet Dönemi	1920-

M.Ö. 85 yılında Bythinia'ya girerek İzmit'i yağmalayan Romalılar, M.Ö. 70 yılında Ereğli'den Samsun'a kadar olan Karadeniz kıyılarını da ele geçirmişlerdir. Dolayısıyla Zonguldak bölgesi, Roma'nın bir vilayeti haline gelmiştir. Bu dönemde Romalılar kıyı kentlerini onarmışlar, Herakleia, Teion, Amastris, ikincil yollarla Nikomedia (İzmit) - Amasia (Amasya) anayoluna bağlanmıştır.

Hristiyanlık öncesi dönemde yörede çok tanrılı bir inanç hâkimdi, başta Zeus olmak üzere birçok tanrı ve tanrıçaya tapılmaktaydı, bölgede özellikle deniz tanrısı Poseidon büyük saygı görmekteydi. Hristiyanların baskı altında tutulduğu dönemde bu baskıdan kaçan Hristiyanlar Anadolu'ya sığınmış ve bugün Ereğli ilçesinde bulunan Ayazma Deresi Vadisi'ndeki mağaralar (Cehennemağzı Mağaraları) kilise olarak kullanılmıştır.

Bizans Dönemi: Bizans Döneminde (VII. Yüzyıl) Herakleia, Tieion ve Amastris, İmparatorluğun doğudaki merkezi olan Trapezus yolu üzerindeki önemli uğrak yerleri idi. Türklerin Anadolu'da yayılmaya başladığı dönemde (XI. Yüzyıl), Zonguldak ve çevresindeki kentler küçük birer kasaba-kale görünümündeydi. Bu yıllarda Bizans idaresinin zayıflaması nedeniyle bölgede önemli güvenlik problemleri yaşanmaktaydı.

Anadolu Selçuklu ve Beylikler Dönemi: Selçuklu döneminde bölge Türkler ve Bizanslılar arasında zaman zaman el değiştirmiş, kıyı kesimlere ise Cenovalı gemiciler hakim olmuştur. Bölgede Bizans İmparatorluğu'nun iradesinin zayıflamasıyla ortaya çıkan bu sıkıntılı dönemde Türkler Anadolu'ya akınlar düzenlemeye başlamışlar ve bu dönemde Zonguldak çevresinde görülen ilk Türk Komutanı Emir Karatekin olmuştur. Emir Karatekin, 1084'te Ulus, Bartın ve Devrek topraklarını ele geçirmiştir. Sonraları ise kıyı bölgelerine yönelerek tüm Zonguldak yöresinde hakimiyet sağlamıştır. Ancak, Büyük Selçuklular ile Anadolu Selçukluları arasındaki çekişme sebebiyle Zonguldak ve havalisi 1086'da tekrar Bizanslıların eline geçmiştir.

Haçlı Seferleri ve 1107'de I. Kılıçarslan'ın ölümüyle çıkan taht kavgaları nedeniyle Selçuklular, Zonguldak ve çevresinde etkili olamamışlar, bu durumdan faydalanan Danişmendliler ise, Karadeniz kıyılarını zaptederek Ereğli'ye kadar ilerlemişlerdir. II. Kılıçarslan'ın 1155'te tahta geçmesiyle yeniden güçlenen Anadolu Selçuklular, 1176'da Bizans ordusunu ağır bir yenilgiye uğratmış ve 1178'de Danişmendliler devletini ortadan kaldırmış ancak yine de Zonguldak ve yöresinde egemenlik sağlayamamışlardır.

IV. Haçlı Seferi sırasında Latinler, 1204'te Konstantinapolis'i ele geçirerek bir Latin imparatorluğu kurmuşlardır. Haçlılardan kaçan Bizanslılar, Trabzon-Rum ve İznik-Bizans imparatorluklarını meydana getirmişler ve kısa zaman içinde sınırlarını genişleten Trabzon Rumları, İznik Bizanslılarına yenilince Zonguldak yöresi İznik Bizans İmparatorluğu'na bağlanmıştır.

XIII. yüzyıl sonlarında, iç kısımların Türkler, kıyıların ise Cenovalı gemiciler tarafından kontrol altına alınması üzerine Zonguldak ve çevresinde Bizans hâkimiyeti son bulmuştur. Eflani, Devrek, Bartın, Safranbolu, Ulus ve şimdiki Karabük toprakları, 1335'te bağımsızlığını elde eden Candaroğulları Beyliği'nin sınırları içine girmiştir.

Osmanlılar, 1380 yılında Cenevizlilerle anlaşarak Karadeniz Ereğli'yi satın almışlardır. 1392'de Yıldırım Beyazıt, Zonguldak bölgesini Osmanlı topraklarına katmış, ancak 1402 Ankara Savaşında Timur'a yenilince alınan topraklar tekrar Candaroğulları Beyliği'nde kalmıştır. Padişah Çelebi Mehmet, Zonguldak'ın güney kesimini 1417'de Osmanlı topraklarına katarken, kıyı şeridindeki iskelelerde ticari yaşam Cenevizlilerin elinde kalmıştır.

Osmanlı Dönemi: 1460 yılında Fatih Sultan Mehmet Amasra'yı alarak Candaroğulları Beyliği'nin egemenliğine son vermiştir. Osmanlı Devleti'nin ilgisini çekmeyen Zonguldak ve yöresi önce 1654 yılında Kazak korsanlarca, sonra da korsanlara karşı halkı korumak amacıyla gelen yeniçerilerce yağmalanmıştır. Ekonomik ve ticari önemini yitiren bölgeye Osmanlı devleti sahip çıkmadığı için eşkıyaların bölgedeki hâkimiyeti halkı göçe zorlamış, ancak 1829 yılında taşkömürünün bulunmasıyla tekrar önem kazanan bölge 1882 yılından sonra yabancı sermayenin de ilgi merkezi haline gelmiştir. Taşkömürü havzasındaki üretim ocakları İngiliz, Fransız, Alman, Belçika, Rus, Yunan ve yerli şirketlerce çalıştırılmaya başlanmış, yöredeki şirketlerinin haklarını korumak, kömür üretimini artırmak bahanesiyle Fransız askerler 08.03.1919'da Zonguldak'ı, 08.06.1919'da da Kdz. Ereğli'yi işgal etmişlerdir.

Cumhuriyet Dönemi: Zonguldak, taşkömürünün 1829 yılında Uzun Mehmet tarafından bulunmasından önce küçük bir yerleşim yeri idi. 14 Mayıs 1920'de müstakil mutasarrıflık olan Zonguldak Merkez, Bartın, Hamidiye (Devrek), Ereğli kazalarından oluşmaktaydı. 19. yüzyılda madenlerin faaliyete geçmesi ile havzaya yerli ve yabancı sermaye girişi başlamıştır. Kömür ocaklarının birbiri ardına açılmasıyla değişen ekonomik ve sosyal koşullar, maden ocaklarının açıldığı alanda yeni bir yerleşim birimi meydana getirmiştir. Zonguldak 1920 yılına kadar kaza teşkilatı olarak yönetilmiştir. Cumhuriyetin kurulmasıyla birlikte 1 Nisan 1924 tarihinde il olmuştur. Bu gelişme ile Zonguldak Cumhuriyet sonrası kurulan ilk il olma özelliğini taşımaktadır.

1927 yılında Safranbolu kazası, 1944 yılında ilçe olan Çaycuma ve Ulus, 1953'te Karabük ve Eflani, 1957'de Kurucuşile, 1987'de Alaplı, Amasra ve Yenice kasabaları, 1990'da ilçe olan Gökçebey Zonguldak'a bağlanmıştır. 28.08.1991 tarihinde Bartın'ın il olması sonucu Bartın'ın yanı sıra Amasra, Ulus, Kurucuşile; 6.6.1995 tarihinde ise Karabük'ün il olmasıyla Eflâni, Safranbolu ve Yenice ilçeleri Zonguldak'tan ayrılmıştır. 1990'lı yıllara kadar bu üç ili bünyesinde barındıran ve 13 ilçesi olan Zonguldak'ın ilçe sayısı bu illerin ve ilçelerin ayrılmasıyla beşe düşmüştür.

1.4.1.2. Karabük İlinin Tarihsel Süreç İçindeki Gelişimi

Antik Dönem: Karabük, tarih bakımından zengin bir geçmişe, kültürel ve arkeolojik açıdan önemli bir kültürel birikime sahiptir. Karabük ve çevresi M.Ö. 1800-1200 yıllarından günümüze yerleşim alanı olarak sayısız uygarlıkların kurulduğu, değişik kültürlerin birbirleriyle yoğrulduğu Anadolu'nun eski yerleşimlerinden biridir. Karabük ve çevresinde tarih öncesi ve tarih devirlerinin aydınlatılması açısından önemli sayılabilecek toplam 32 tümülüs ve dört büyük höyük bulunmaktadır. Bunlardan 24 tümülüs Safranbolu ile Eflani arasında, 5 tümülüs Eskipazar'da ve 3 tümülüs de Ovacık'ta bulunmaktadır. Höyüklerden 3 tanesi Eflani'de, 1 tanesi de Eskipazar ilçesi sınırları içinde yer almaktadır.

Tablo 19: Karabük İlinin Kronolojik Tarihi

Tunç Devri	M.Ö. 2500-2000
Hitit Dönemi	M.Ö. 1800-1200
Frig Etkisi	M.Ö. 676
Pers Egemenliği	M.Ö. 550-331
Helenistik Dönem	M.Ö. 331-64
Roma Dönemi	M.Ö. 64- M.S. 126
Bizans Dönemi	622
Anadolu Selçuklu Dönemi	1082
Çobanoğlu Beyliği	1213-1280
Candaroğulları (ismi 1392’de İsfendiyoğulları oldu)	1309-1416
Umuroğlu Beyliği	1280-1354
Osmanlı Dönemi	1324-1920
Cumhuriyet Dönemi	1920-

1998 yılında Ovacık ve Eskipazar yerleşmelerinde yapılan arkeolojik çalışmalara göre, Karabük ve çevresindeki en eski yerleşim, Erken Bronz (Tunç) devrinde (M.Ö. 2500-1200) başlamaktadır. Eskipazar’a bağlı Yazıboy köyünde bulunan höyük, Karabük ve çevresinin en eski yerleşim alanı olarak kabul edilebilir. Bilindiği üzere Anadolu’da Tunç (Bronz) Devri, M.Ö. 2500-2000 yılları arasına tarihlenmektedir. Anadolu’da tarih devirlerinin (yazılı kültür sürecinin) M.Ö. 2000 yılında Asurluların, Mezopotamya yazısını ticari amaçlı olarak Anadolu’da kullanmasıyla başladığı düşünülecek olursa, Karabük ve çevresinde tek yazısız devrin Erken Bronz (Tunç) dönemi olduğu anlaşılr.

Karabük ve çevresi, Antik çağda, Homeros’un İlyada destanında bahsettiği, “Paflagonya” (Paphlagonia) denilen bölgenin sınırları içinde bulunmaktadır. Paflagonya’da dolayısıyla Karabük ve yöresinde ilk hüküm sürenler Gasgaslardır. Gasgaslar (Kaşka), Anadolu hâkimiyeti için uzun yıllar Hititler ile mücadele etmişler ve sonuçta M.Ö. 1300’lerde Hitit egemenliğine girmişlerdir. Karabük’ün, Hititler dönemindeki yerleşim yeri Eflani ilçesidir. Hitit metinlerinde kentin en eski adının Haluna (Yün) olarak geçtiği bilinmektedir.

Hititlerin, M.Ö. 1200 göçleriyle yıkılmasından sonra bölge Frig etkisine girmiştir. Yöreye ismini veren Paflagonyalılar bu göçler sırasında Kuzey Anadolu’ya gelmişlerdir (M.Ö. 1100). Ovacık’ın Kışlaköy’ü, Frigler döneminde yerleşmeye konu olmuştur. Burada bulunan Hesem Değirmeni’nin kapısındaki yapı taşının Frigler dönemine ait olduğu sanılmaktadır. Friglerden sonra bölgede hâkim olan güç Perslerdir (M.Ö. 6 yy-4 yy).

Büyük İskender’in M.Ö. 333 yılında Anadolu’ya girmesiyle Pers hâkimiyeti sona ermiş, bu tarihten sonra Anadolu’da Büyük İskender’in hâkimiyetinde Helenistik Dönem yaşanmaya başlamıştır. Büyük İskender’in M.Ö. 323’te ölümünden sonra Paflagonyalılar bir sürede olsa bağımsız olarak yaşamışlar ancak Helen uygarlığının temsilcisi Bitinya Krallığı Paflagonya’ya tekrar hâkim olmuştur. Bitinler, Roma’nın Paflagonya’yı (Batı Karadeniz Bölgesini) ele geçirmesini önlemek için Eflani’de üs oluşturmuş ve bölgenin savunmasını buradan gerçekleştirmişlerdir. Eflani’nin tarihte bilinen ikinci adı Bitinya Kralı Nikomedes’in oğlu Phylomenes’ten dolayı, “Phylomenes Yurdu”dur. Bitinya krallığı, doğudan Pontus, batıdan Roma’nın saldırılarına maruz kalmış, Paflagonya bölgesi Bitinya ve Pontuslar arasında el değiştirmiş ve bölge M.Ö. 1. y.y. da Roma İmparatorluğu hâkimiyetine girmiştir. Bölge,

Romalılar zamanında, önce Bitanya (M.Ö. 74), sonra Bitanya-Pontos (M.Ö. 64) eyaleti adı ile idare edilmiştir.

Roma'nın Anadolu fatihi olarak ünlenen komutanı olan Pompeius, iç Paflagonya Bölgesini (Çankırı, Karabük ve Kastamonu illerini kapsar) bu bölgenin eski önderi Pilaimenes'in soyundan geldiğini ileri süren Attalos'a bağışlamış, iç Paflagonya'da, Taşköprü'yü de içine alacak biçimde Pontos Polemoniacus Eyaleti kurulmuştur.

Karabük ve çevresinde Roma Döneminden kalma birçok mezar ve yerleşim yeri bulunmaktadır. Roma döneminin yöredeki en önemli yerleşim alanı Eskipazar sınırlarındaki Hadrianopolis kentidir. M.S. 126 yılında bu adı alan kentin asıl adı Kaisareis Proseilemmenitai'dir. Kentin kuruluş tarihi tam olarak bilinmemekle birlikte M.Ö. 64 tarihini kabul etmek yanlış olmaz.

Eskipazar ilçesine bağlı Deresamail (Dereköy, Değirmendere Mah.), Boncuklar (Yahyalar Mah.), Tamışlar (Emiroğlu Mah.) köylerinde bulunan 20'ye yakın Grekçe yazıttan yöreye ilişkin çok ilginç bilgiler elde edilmiştir. Bu yazıtlara göre; merkez Deresamail bölgesine Kimistene adı verilmektedir. Kimistene'ye bağlı Endeiron Köyü bugün Emredore olarak anılmaktadır. Bu köyün kurucularının M.S. I. yy'da, eski Yugoslavya'nın Dalmaçya bölgesinde bulunan Enderon'dan gelmiş olduğu tapınak yazıtlarından anlaşılmaktadır.

Yine yazıtlara göre Kimistene'de, Amastris (Amasra)'den Halikarnassos (Bodrum)'dan, Roma'dan ve Dalmaçya'dan gelen insanlar yaşamaktadır. İmparator Caralla (211-217) ve Diocletianus (284-305)'un heykel kaideleri; Zeus Kimistenos; Demeter ve Kore, Artemis Kratie ve Hermes kültlerini ilgilendiren tapınak ve sunak yazıtları; bazı mezar yazıtları, Kimistene'nin Roma imparatorluk dönemi içinde çok önemli bir yerleşim alanı olduğunu açıkça göstermektedir. Karabük ve çevresinde Roma döneminden kalma ünlü yapıtlar arasında, Sipahiler Köyü Küre Havuzu (Roma Döneminde maden eritme ve işleme atölyesine sahipti), taşları köylüler tarafından ev inşaatlarında kullanılmış olan tapınak ve sunaklar, Safranbolu'da Hacılarobası köyünde bulunun İnkaya Kaya Mezarlığı, Akveren ve Yörük Köyleri arasında kalan Horozini Kaya Mezarları ve daha birçok yapı yer almaktadır. İç Paflagonya bölgesi uzun zaman Roma yönetiminde kaldığından yörede çok sayıda Roma döneminden kalma eser bulunmaktadır.

Bizans Dönemi: 395 yılında Roma İmparatorluğu ikiye ayrılınca yörede uzun süren bir Bizans dönemi başlamıştır. Bizans, 622 yılında Anadolu'yu dolayısıyla Paflagonya'yı, İran (Sasani) istilasından kurtardıktan sonra Anadolu'da askeri ve sivil örgütlenmeye gitmiştir. Bizans imparatoru Heraklius, Anadolu'yu 17 Teme (eyalete) ayırmıştır. Bunlardan birisi de Karabük ve çevresinin içinde bulunduğu Paflagonya Temi'dir.

Bizans döneminde Paflagonya'nın tarihi açık ve belirgin değildir. Bilinen tek gelişme, bölgenin VIII. yy'dan başlayarak, 922 yılına kadar olan süreçte, Bizans-Müslüman Arap çatışmasına konu olmasıdır. Bu çatışmalar sırasında bölgede Roma döneminde yapıldığı sanılan Eflani Şatosu, bir akritai olan (Bizans dilinde müstahkem kale) Safranbolu ve Kastamonu kaleleri, Müslüman Araplara karşı verilen mücadeleler sırasında bölgede ön plana çıkmış ve adlarını duyurmuşlardır. Yine Bizans döneminde birer piskoposluk merkezi olan Eskipazar ve Safranbolu yörede etkin dinsel yerleşim alanlarıdır.

922 yılına kadar süren Bizans-Müslüman Arap çatışması, Kuzey-Batı Anadolu kentlerinin tahribine ve halkın yoksullaşmasına neden olmuştur. Bölgede bulunan köylüler, tarım arazilerini bırakarak kalelerin içine sığınmışlar, güvenlik sorunu bölgede tarımsal üretimin düşmesine neden olmuş, Bizans Devleti'nin feodalleşmesi süreci hız kazanmıştır. Bölgedeki otoritesizliği göstermesi açısından 1100 yılları dolayında Eflani Şatosu'nun çapulcular tarafından soyulması ilginç bir gelişmedir. Anadolu'dan Balkanlara bu dönemde büyük göçler yaşanmıştır. Anadolu'da nüfusun boşaldığını gören Bizans yönetimi, Germenler, Slavlar, Katalanlar gibi Avrupa kökenli kavimler yanında Peçenek, Kuman (Kıpçak) gibi Hristiyanlığı kabul etmiş savaşçı Türk topluluklarını da Anadolu'ya yerleştirmek zorunda kalmışlardır. Bizans'ın bir devlet politikası haline getirdiği bu iskân siyaseti Eskipazar ve Eflani'nin diğer yerleşme noktalarından önce Türkleşmesini sağlamıştır.

Anadolu Selçukluları ve Beylikler Dönemi: Türkler, 1071 Malazgirt Savaşı öncesinde de Anadolu'ya değişik amaçlarla gelmişler ve yerleşmişlerdir. Eskipazar'da Tamışlar Köyü'ne adını veren Tamış, Bizans'ın emrinde bir Oğuz Beyi olup, saptamalara göre, Malazgirt Savaşı'nda Selçuklu ordusuna karşı savaşırken, giysilerde kullanılan renk ve dil benzerliklerinden dolayı kısa zamanda saf değiştirmiş, Selçukluların tarafına geçmiştir.

Malazgirt Savaşı öncesinde yörede yerleşen ikinci Türk kavimi Kıpçaklardır. Kıpçaklar kitleler halinde Safranbolu ile Eflani arasındaki topraklara yerleşmişlerdir. Fatih Sultan Mehmet, XV. yüzyılın ikinci yarısında Amasra'yı fethedince, kentte bulunan Cenevizlileri İstanbul'a gönderirken, Eflani'de yaşayan Kıpçakları da Amasra kentine sürmüştür. Bugün Amasra'da özellikle ağaç işlemeciliğinde çok ünlü olan bu insanlar, Kıpçak Türkleri'nin torunlarıdır.

Malazgirt Savaşından sonra Türkler Anadolu içlerine doğru hızla ilerlemeye başlamışlardır. 1074 yılında Ankara - Kastamonu üzerinden İstanbul'a gitmekte olan bir Bizans ordusuna yolda göçebe Türkmenlerin saldırmış olması, Türklerin yörede giderek egemenliğe yöneldiklerinin işaretidir. Kuzey-Batı Anadolu'nun Türkleşmesi ve burada bulunan Bizanslılara ait müstahkem kalelerin Türklerin eline geçmesini sağlayan kişi Emir Karatekin'dir. Anadolu Selçuklu Devleti'nin kurucusu Süleyman Şah'ın Komutanlarından biri olan Emir Karatekin, Çankırı'yı fethettikten sonra, Karabük çevresinde yer alan kentlere yönelmiş, 1084 tarihinde büyük bir olasılıkla Ovacık, Eskipazar, Eflani ve Safranbolu'yu da almış ve bol ganimet elde etmiştir.

Kuzey-Batı Anadolu kentleri sürekli Bizans, Selçuklu ve Danişmentliler arasında el değiştirerek bölgede siyasi açıdan iktidarsızlığa ve başıboşluğa neden olmuştur. Anadolu Selçuklu Sultanı II. Kılıçaslan, Selçuklu Devleti'ni 11 oğlu arasında bölüştürmüş, Muhiddin Mesud Çankırı, Kastamonu, Eskişehir bölgesine Melik olarak atanmıştır. Muhiddin Mesud, Kastamonu taraflarında Bizanslılara karşı 1,5 yıl gaza yapmış, bu gazalarının birinde o zamanki adı Dadybra (Zalifra/Safranbolu) olan kaleyi fethetmiştir (1196). Safranbolu kalesinin alınmasıyla Türkler yöreye hukuken de egemen olmuşlar ve kalenin "Dadybra" olan adını "Zalifre" olarak değiştirmişlerdir. 1197 yılında Devrek'in de fethiyle Karabük ve çevresi bütünüyle Selçuklu kontrolü altına girmiştir.

Kuzey-Batı Anadolu, Bizans-Selçuklu arasında sınır bölgesi olması nedeniyle sık sık istilalara ve yönetim değişikliklerine sahne olmuştur. Bölgenin tekrar Türklerin eline geçmesi 1213 yılına rastlamaktadır. Emir Karatekin'in soyundan gelen Hüsameddin Çoban yönetimindeki Türkler, Kastamonu ve çevresinde yeniden egemenlik kurmuşlardır. Çobanoğlu Beyliği'nin Kastamonu ve Karabük bölgesindeki etkinliği 1280 tarihinde sona ermiştir.

Bu bölgede merkezi Safranbolu olmak üzere Safranbolu-Gerede hattı üzerinde etkili olan bazı tarihçilerin Umuroğulları Beyliği dedikleri bir beylik kurulmuştur. XIV. yüzyılın başlarında ise Eflani'de yaşayan Candar ailesi (1309) bu bölgede bir beylik kurmuştur. Candar ailesinden I. Süleyman Paşa, beyliği Eflani dışına taşımak istemiş ve beyliğin merkezini Kastamonu'ya taşımıştır. Bölgede sırasıyla; Çobanoğlu Beyliği, Umuroğulları Beyliği, Candaroğulları Beyliği hüküm sürmüştür. 1326 yılından, Safranbolu'nun Osmanlı egemenliğine geçtiği 1416 yılına kadar, taraflar arasında birkaç kez el değiştirdiği görülmektedir.

Osmanlı Dönemi: Safranbolu'nun Osmanlılar tarafından ilk olarak alınışı muhtemelen 1354 yılında Osmanlı Sultanı Orhan Beyin oğlu ve Rumeli Fatih'i olarak bilinen Şehzade Gazi Süleyman Paşa tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu tarihten sonra Safranbolu yine Osmanlılar ile Candaroğulları arasında el değiştirmiştir. 1402 yılında Yıldırım Beyazıt'ın Timur'a yenilmesi ile başlayan "Fetret Döneminde" ise yörede iç savaşlar yaşanmıştır. I. Mehmet' in (Çelebi Sultan Mehmet) Osmanlı birliğini yeniden sağlamasının ardından, 1416 yılında Osmanlı Ordusu Candaroğulları Beyliği'nin üzerine yürümüş ve Safranbolu ve Karabük yeniden Osmanlı ülkesine katılmıştır. Candaroğulları'nın, Gerede istikametinden gelecek olan Osmanlıları gözetlemek için, çok geniş görüş alanına sahip Karabük'e bağlı Kapullu Köyü'nü tahkim ettikleri bu köye kendilerine sadık bir topluluk yerleştirdikleri, köyde bir takım Candaroğlu vakıflarının bulunmasından anlaşılmaktadır. Bu köyde aynı zamanda Osmanlı vakıflarının da bulunması, Osmanlıların da, Candaroğulları gibi aynı siyaseti izlediğinin bir göstergesidir.

Osmanlı Devleti'nde XVI. yüzyıla ait Anadolu Eyaletine bağlı Bolu Sancağında kurulu bulunan vakıf kayıtlarının birinde "Taraklıborlu'da Karabük Köyü'nde Arif Şeyh'in Devletşeh Divanı'ndaki 1979 akça geliri olan yeri meşihatlık için vakıftır. Candaroğlu Bayezid Beg'den ve Süleyman Paşa zamanından" denilmektedir. Bu vakıf Kapullu Köyü gibi Karabük Köyü'nün de Candaroğulları döneminde kurulan köyler arasında olduğunu göstermektedir. Karabük ve çevresinde 1392 tarihinde Yıldırım Beyazıt ile başlayan Osmanlı egemenliği 1402 Ankara Savaşı ile son bulmuştur. Timur'un Anadolu'dan çekilmesi ile Anadolu Beylikleri yeniden canlanmış, 1402 tarihinde Candaroğulları, Karabük ve çevresine yeniden egemen olmuştur. Osmanlı padişahı Mehmet Çelebi (I. Mehmet) son kez Candaroğulları topraklarını alarak Karabük ve çevresini Osmanlı topraklarına katmıştır.

Karabük ve çevresi Osmanlı yönetiminde 1423 tarihinden sonra bir süre barış içinde yaşamıştır. Karabük ve çevresi, 1560'lardan başlayarak XVII. yy başlarına kadar suhte isyanlarının (medresedeki öğrencilerin çıkardığı ayaklanmalar) etkisi altında kalmıştır. 1581 yılından itibaren ise Celali isyanlarının etkisi altına girmiştir. Bu isyan hareketi yörede tarımsal ve hayvansal üretiminin düşmesine neden olmuş, köylerden şehirlere göç başlamıştır. XVII. yy'da bugünkü Karabük iline bağlı olan ilçeler, Bolu Sancağına bağlı yerleşim birimleriydi. Ancak 1694'de Bolu Sancağı kaldırılmış, Voyvodalık haline getirilmiştir. Karabük ilini oluşturan İlçeler, 1694 tarihinde Viranşehir Voyvodalığına bağlanmıştır. XIX yüzyılda Viranşehir Voyvodalığına son verilmiş ve yeni kurulan Viranşehir Sancağının yönetim merkezi Safranbolu olmuştur. XIX. yüzyılda olaylar Safranbolu merkezli olarak gelişmiştir.

Cumhuriyet Dönemi: 1937 yılında Safranbolu'ya bağlı Oğlebeli köyünün 13 haneli bir mahallesi olan Karabük, 1934 yılında Ankara-Zonguldak demiryolunun açılmasıyla Karabük istasyonu adını almıştır. 3 Nisan 1937 yılında Atatürk'ün direktifleriyle Demir-Çelik Fabrikasının temeli atılmıştır. Böylece Türkiye'de Karabük adı duyulmaya başlanmıştır. 1939 yılında belde olan Karabük, 1941 yılında nahiye yapılmıştır. 1945 yılı nüfus sayımına göre Karabük'te 10.682 kişi yaşamaktadır. 3 Mart 1952 tarihine kadar Safranbolu ilçesine bağlı bir nahiye iken ilçe haline getirilmiştir. 6 Haziran 1995 tarihinde ise 78. il olarak Türkiye siyasi haritasında yerini almıştır. İlçeleri Safranbolu, Eskipazar, Yenice, Eflani ve Ovacık'tır.

1.4.1.3. Bartın İlinin Tarihsel Süreç İçindeki Gelişimi

Antik Dönem: Bartın'ın antik çağlardaki adı "Parthenia"dır. Bartın, "Parthenious" ırmağının kenarında kurulduğundan, bu ırmağın adını almıştır. Parthenious "Sular İlahı" veya "muhteşem akan su" anlamlarına gelmektedir. M.Ö. 3000-2400 yılları arasında Akaların Ege'de Miken Medeniyetini kurmadan önce Batı Anadolu kıyılarına (Samsun, Sinop ve Amasra) yerleşerek Bakır Devri Medeniyetini yerli halka öğrettikleri; iç kesimlerde de Gaskalar ve Hititler'in hâkim olduğu bilinmektedir. Bartın ve Karadeniz'in antik kentlerinden olan Amasra'nın; 3000 yıllık tarihinde, uzun süre ayrı dönemler yaşadıkları, zaman zaman da aynı kaderi paylaştıkları görülmektedir.

Tablo 20: Bartın İlinin Kronolojik Tarihi

Tunç Devri	M.Ö. 3000-2400
Gasgaslar	M.Ö. 14. yy
Hitit Dönemi	M.Ö.13. yy
Frig Etkisi	M.Ö.12. yy
Kimmerler	M.Ö. 7. yy
Lidyalılar	M.Ö. 6. yy
Pers Egemenliği	M.Ö.547-334
Makedonyalılar	M.Ö. 334-279
Pontuslar	M.Ö. 279-64
Roma Dönemi	M.Ö. 64
Bizans Dönemi	M.S.395-11. yy
Anadolu Selçuklu Dönemi	M.S. 11. yy-13. yy
Candaroğulları	1326-1392
Osmanlı Dönemi	1392-1920
Cumhuriyet Dönemi	1920-

Bartın'ın ilk sahipleri, M.Ö.14. yy'da Gasgaslar ve M.Ö.13. yy'da Hititlerdir. M.Ö.12. yy. başlarında Bartın Bitinya, Amasra Paphlagonia sınırları içinde yer almış; M.Ö. 12. yy. sonlarında ise, Bartın Friglerin, Amasra Fenikelilerin eline geçmiştir. Bartın; M.Ö. 7. yy. sonlarında Kimmerlerin, M.Ö.6. yy'da Lidyalıların, M.Ö.547 yılında Perslerin, M.Ö.334 yılında Makedonyalıların, M.Ö.279 yılında Pontus'luların, M.Ö.64 yılında da Romalıların egemenliğine girmiştir.

Bartın, bu dönemleri yaşarken; M.Ö.12. yy.da Fenikelilerin Karadeniz'de oluşturdukları ilk Sayda Kolonilerinden olan Amasra (Sesamos) ve Kurucaşile (Kromna); M.Ö.9. yy' da Fenikeliler ve ortakları Karyalılarca terk edilince, yüz yıllık karanlık bir dönem geçirmiştir. M.Ö.7. yy. başlarında İonların soyundan gelme Megaralı göçmenlerin eline geçerek İon (Milet) Kolonisine katılmıştır. 200 yılı aşan Pers döneminde (M.Ö.547) de bu statüsünü korumuş; Makedonya döneminde (M.Ö.334-279) ise, önce Frigya Satrabı ve Kraliçe Amastris (M.Ö.302-286) daha sonra da Bartın ve Ulus ile birlikte General Eumenes tarafından yönetilmiştir.

M.Ö.12. yy' dan M.Ö.3. yy.'a kadar Sesamos adıyla bilinen kent; Makedonya döneminde, Kraliçe Amastris tarafından Şehir Devleti (302-286) olarak örgütlenerek yönetilince kraliçenin adını almıştır. Amasra, Roma döneminde (M.Ö.64-M.S.395) Satraplıkla yönetilen Bitinya-Pontus Eyaletinin Pontus bölümüne başkentlik etmiştir.

Bizans Dönemi: Bartın ve çevresi, M.S. 395 yılında Roma-Bizans bölünmesinden sonra Bizans'ın payına düşmüş, 1084-1096 yılları arasında Kutalmış oğlu Süleyman Bey'in bölgede kurduğu Türk Emirliğinin, I.Haçlı Seferleri sonrasında da, yeniden Bizans'ın sınırları içinde yer almıştır. Amasra, Bizans (M.S.395-1460) döneminde 1261-1460 yılları arasında Ceneviz Kolonisi olarak yönetilmiştir.

Anadolu Selçukluları ve Beylikler Dönemi: Bartın ve Ulus, M.S. 11. yy'da Türk hâkimiyetine girmiştir. M.S.11. yy. sonlarında, Anadolu Selçukluları'nın; 200 yıllık Selçuklu döneminden

sonra 1326'da Candaroğulları Beyliği'nin, 1392'den itibaren de Osmanlı İmparatorluğu'nun egemenliğine girmiştir.

Osmanlı Dönemi: Amasra, 1460 yılında Fatih Sultan Mehmet tarafından Osmanlı topraklarına katılmıştır. Tarihçi Strabon'un "Denizle karanın birleştiği yerde buradakinden daha güzel bir manzaraya tesadüf etmek imkânsızdır." diye bahsettiği Amasra'yı fethetmek için ordusuyla yola çıkan Fatih Sultan Mehmet, atını şehrin gözüktüğü ilk tepede durdurmuş, bir müddet seyrettikten sonra yanında bulunan vezirine "Lala! Çeşm-i cihan aceb bu mu ola?" diyerek hayranlığını açıklamıştır. Amasralılarca pek kıymetli olan bu hatıraya istinaden o tepeye bugün "Bakacak" denilmektedir.

Bartın, Osmanlı Döneminin 1460-1692 yılları arasında Anadolu Beylerbeyliği'ne bağlı Bolu Sancağı sınırları içinde yer almıştır. Bolu Sancağı'nın kaldırılmasıyla 1692-1811 yılları arasında Voyvodalıkla yönetilen Bartın, 1811 yılında da Kastamonu Vilayetine bağlı olarak yeniden kurulan Bolu Sancağı'na bağlanmıştır. Bu dönemde ticari potansiyeliyle bölgenin pazar yeri olan ve Oniki Divan adını alan Bartın, 1867 yılında ilçe olmuştur. 1876 yılında da ilk Belediye Teşkilatı kurulmuştur.

Cumhuriyet Dönemi: Bartın 1920 yılında Mutasarrıflık olmuş, 1924 yılında ise il olan Zonguldak'a bağlanmış, 07 Eylül 1991 tarihinde de 28.08.1991 tarih ve 3760 sayılı yasayla il statüsüne kavuşmuştur. Bartın iline bağlı ilçelerden Osmanlı Döneminde ilçe iken Cumhuriyetle birlikte bucak statüsüne düşürülen Amasra; 1987 yılında yeniden, Ulus; 1944 yılında, Kurucaşile; 1957 yılında İlçe olmuştur. Bartın'ın Merkez, Amasra, Ulus ve Kurucaşile olmak üzere 4 ilçesi, Arıt, Kozcağız, Kumluca ve Abdipaşa beldeleri ve 260 köyü bulunmaktadır.

2. Zonguldak-Karabük-Bartın

2.1. Bölgenin (TR81) Mevcut Durumu

Zonguldak, Karabük ve Bartın illerinden oluşan bölge, toplam 9.499 km²'lik alanı kapsamakta ve bölgedeki üç ilde 16 ilçe ve 906 köy bulunmaktadır (Bkz. Harita 1). Bölge nüfus yoğunluğu açısından değerlendirildiğinde Türkiye'de en yoğun nüfusa sahip yörelerden birisidir. Toplam nüfus 2010 yılı verilerine göre 1.035.000 kişi (tuik.gov.tr, 2010) olup, Türkiye nüfusunun % 1,2'sini oluşturmaktadır. Bölgede km²'ye 109 kişi düşmektedir.

Zonguldak'daki ilçe sayısı 6, belediye sayısı 31 ve köy sayısı ise 374'tür. Karabük'teki ilçe sayısı 6, belediye sayısı 8 ve köy sayısı ise 270'dir. Bartın'daki ilçe sayısı 4, belediye sayısı 9 ve köy sayısı ise 262'dir.

Bölge, tarım sektörünün yanı sıra, sanayi sektörü (demir-çelik ve kömür sanayileri ağırlıktadır) ile bazı yörelerde kısmen turizm sektörünün (Amasra ve Safranbolu) etkisi altındadır. Tarım sektörü (ormancılık ve balıkçılık dahil) nüfusun % 61'ini istihdam etmektedir. Zonguldak, Bartın, Karabük bölgesi geçmişi eskiye dayanan kömür madenciliği ile modern demir-çelik üretim sanayilerinin oluşturduğu ağır sanayiye sahiptir. Üç KİT ve şirketleri bölgede yaklaşık 40.000'den fazla istihdam sağlamaktadırlar (Doğru, 2004).

Bölge nüfus açısından homojen bir yapıya sahip değildir. Bölge özellikle de Zonguldak ve Karabük illeri sanayiye dayalı ekonomik faaliyetler nedeniyle Türkiye'nin çeşitli şehirlerinden özellikle de Doğu Karadeniz Bölümünden göç almıştır. Bununla birlikte ekonomik geçim kaynaklarının yetersiz olması, işsizlik ve istihdam sorunları nedeniyle bölge kırsal alanlardan kentsel alanlara doğru yaşanan hızlı göç sorunu ile karşı karşıyadır. Bölge 2009-2010 yılında - % 5,54 göç vermiştir. Bu üç il arasında en çok göç veren il - % 12,12 ile Zonguldak'tır. Zonguldak'ı - % 5,08 ile Bartın ili izlemekte olup, Karabük ili ise % 0,57 oranında göç almaktadır (tuik.gov.tr, 2011).

Bölgenin sahil kesiminde dağınık olarak bulunan köy ve mahalleler kırsal yerleşimin özelliklerini taşımaktadır. Kırsal yerleşimlerde yaşayanların bir bölümü emeklilik sonrası köylerine geri dönen ve ormancılık ve tarımsal üretimle meşgul olan kişilerden oluşmaktadır. Hayvancılık, tarım arazilerinin sınırlı oluşu nedeniyle önemli bir faaliyettir. Arazi kullanımı topoğrafik şartlara bağlı olup, bölgenin % 51'i ormanlarla kaplıdır. Ormanların % 71'i verimlidir.

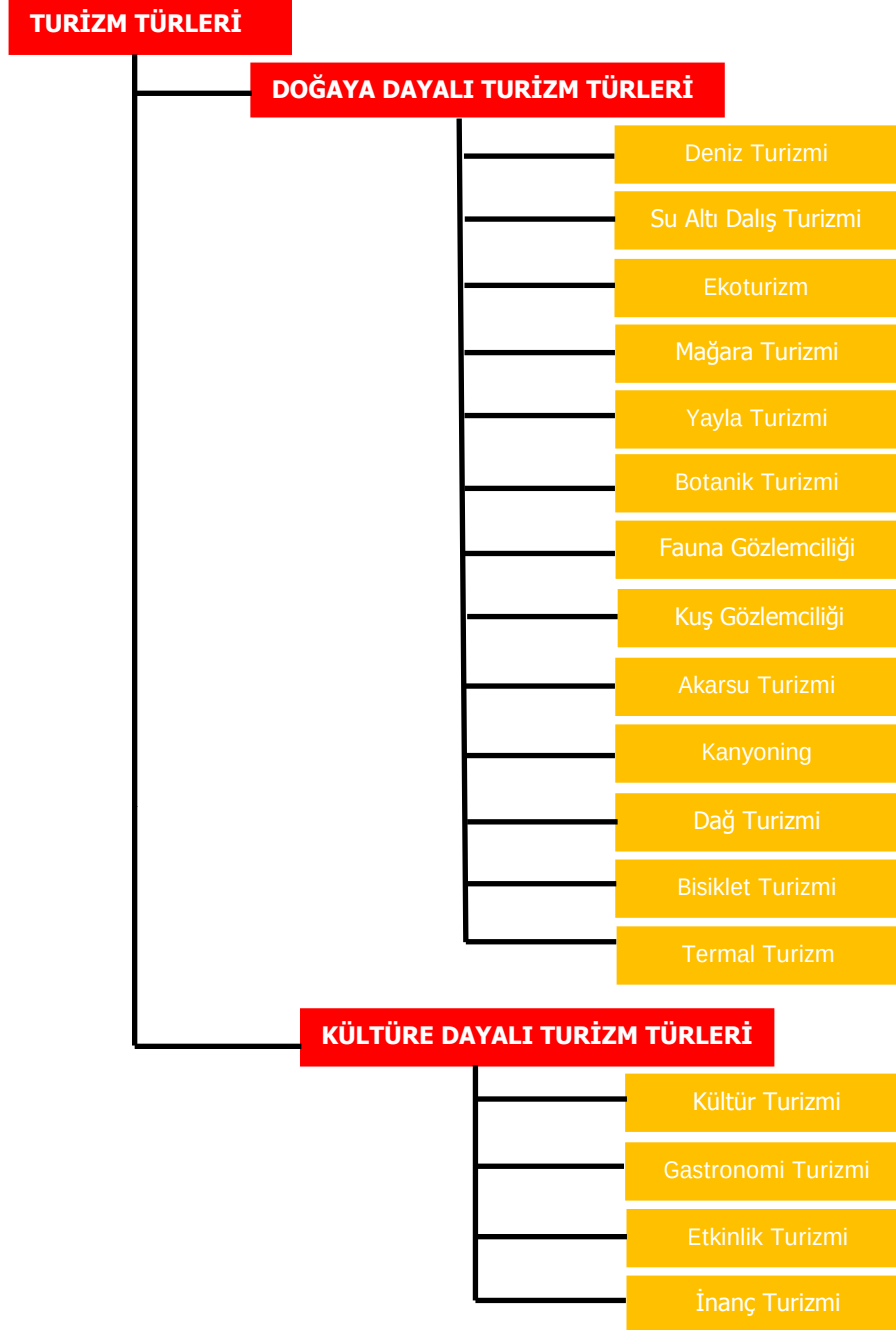
Harita 1: Çalışma Alanı (Zonguldak, Karabük, Bartın) Haritası

2.1.1. Bölgede Geliştirilebilecek Turizm Türleri

20. yy başından beri; şehirleşmenin artmasından ve rutin iş hayatından sıkılan insanlar; dinlenmek, eğlenmek, farklı yerleri görmek, somut-soyut farklı kültürel öğeleri tanımak, öğrenmek amacıyla seyahat etmeye başlamışlardır. 1990'lı yıllardan bu yana büyük bir ivme kazanan ve makro bazda ülkelerin, mikro bazda ise kentlerin sosyo-ekonomik gelişimine hız kazandıran turizm sektörü,

global bir pazar haline gelmiş ve çetin bir rekabet ortaya çıkmıştır. Bu rekabet ortamında, ülke ya da şehirler değişen turizm eğilimlerini de dikkate alarak, turizm potansiyellerini ortaya çıkarma ve turistik ürünlerde farklılaşma yoluna gitmişlerdir (Türker ve diğerleri, 2011).

Kitle turizminin sıradanlaştığı ve doyum noktasına ulaştığı bu noktada, birçok farklı turizm çeşidi geliştirilmiş, gelir seviyeleri artan, eğitim seviyeleri yükselen, ilgi ve merakları çeşitlenen insanlar için bu yeni turizm çeşitleri bir çekim unsuru haline gelmiştir (Türker ve diğerleri, 2011). Turizm pazarı kuş gözlemciliğinden avcılığa, mağaracılıktan dağcılığa geniş bir yelpazede sunulan bu yeni turistik ürünlerle çeşitlenmiş ve niche pazarlara bölünmüştür.

Şekil 3: Bölgede Geliştirilebilecek Turizm Türleri

Bölge, yaklaşık 140 km (Türker ve Çetinkaya, 2009) uzunluğunda sahilleri, çeşitli uygarlıklardan kalan eşsiz kültür hazineleri, doğal güzellikleri ve iklim farklılıkları ile büyük bir turizm potansiyeline sahiptir. Dağları, yaylaları, mağaraları, akarsuları, gölleri ile çok geniş bir turizm

yelpazesini bünyesinde barındıran bir destinasyon olarak dikkati çekmektedir. Bu zengin potansiyelin bir sonucu olarak bölgede geliştirilebilecek pek çok turizm çeşidi mevcuttur.

Turizm kaynakları doğal ve kültürel kaynaklar olmak üzere iki başlık altında incelenebilir. Bu çalışmada turizm çeşitleri bu iki temel turistik kaynak çerçevesinde toplanmış ve dayandığı temel kaynağa göre turizm türleri çeşitlendirilmiştir.

2.1.1.1. Doğaya Dayalı Turizm Türleri

2.1.1.1.1. Deniz Turizmi

Deniz turizmi, 3S olarak ifade edilen deniz-kum-güneş üçlüsünün oluşturduğu kıyılara yönelik bir turizm biçimidir. Türkiye deniz turizmi açısından sahip olduğu nitelikler nedeniyle önemli bir gelişme göstermiş olup ağırlıklı olarak güney ve batı bölgelerimiz deniz turizmi pazarından yararlanmaktadır. Bu bölgeler, turistik alt ve üstyapı açısından Avrupa ülkeleri ile rekabet edebilecek turistik imkânlarla sahiptir.

TR81 Bölgesi deniz turizmi açısından gerekli koşullar olan uzun kıyılar, temiz deniz, kumsallar, uygun iklim koşulları, uzun güneşlenme süresi gibi koşullara ve bu turizm biçiminin gelişmesini sağlayacak ölçüde potansiyele sahip değildir. Zaten deniz turizmi konusunda güney sahillerimiz oldukça başarılı olup kuzey kıyılarında yaz aylarının kısa olması, güneşlenme süresinin az olması bölgede deniz turizminin gelişmesine uygun ortam yaratmamaktadır. Bununla birlikte bölgemizin Karadeniz'e 140 km uzunluğunda sahili bulunmaktadır. Bölgenin bazı yerlerinde (Amasra, İnkumu gibi) kısa yaz mevsimine karşın deniz turizmi yakın bölgelerden bir turist akımı yaratmaktadır. Bölge deniz sporları açısından uygun koşullara sahiptir. Bölgede yelkencilik, su kayağı, jet ski gibi sportif faaliyetler gerçekleştirilebilir.

2.1.1.1.2. Su Altı Dalış Turizmi

Su altı dalış turizmi; su altı dünyasının flora, fauna ve arkeolojik kültür varlıklarını görmek, fotoğraflamak, filme almak ve sportif balık avlamak amaçlı olarak gerçekleştirilen tanıtım, sportif ve eğitim amaçlı dalışlar ile kıyıda verilen konaklama ve ağırlama hizmetlerini kapsayan bir turizm çeşididir (Yaşar, 2011).

Dilimize aletli dalış olarak çevrilen "scuba" dalışı, rekreasyonel dalış ve sportif dalış olmak üzere iki çeşittir. Turizmle bağlantılı olarak yapılan rekreasyonel "scuba dalışı" eğlendirici yanlarıyla her yıl binlerce insanı kendine çeken bir etkinliktir. Rekreasyonel dalış için derinlik limiti 30 metre iken, sportif dalışta bu limit 40 metredir. 30 metreyi geçen dalışlar uygun dalış ekipmanlarıyla yapılmalıdır.

Üç yanı denizlerle çevrili olan Türkiye Antik Çağ'dan bu yana deniz ticaretyollarının üzerinde yer almaktadır. Anadolu kıyılarında yer alan yerleşim alanlarının pek çoğu yüzyıllarca ticari gemilerin ikmal ve uğrak yerleri olmuştur (Şenok, 2001).

Anadolu kıyıları, Bronz Çağı'na tarihlenen bir ticaret gemisinden Çanakkale Savaşları'nda batan savaş gemilerine kadar çeşitli yüzyıllarda batan her türlü geminin batıklarıyla doludur. Anadolu kıyılarındaki batıkların çoğu ticaret gemileridir. Ticaret gemilerinin çoğu ise amphora yüklü teknelerdir (Alpözen, 1975). Anadolu'nun coğrafi konumu tarih boyunca ticaret gemilerini Anadolu kıyılarında yer alan limanlara çekmiş ya da bu kıyılara yakın seyretmelerine neden olmuştur. Eskiçağ'da Anadolu'yu çevreleyen denizlerde seyreden gemiler, yol gösterici cihazlarının bulunmaması nedeniyle kıyılara yakın seyretmekteydiler. Bu nedenle sis, bilinmeyen kayalıklar ya da ani gelişen fırtınalar nedeniyle bu gemilerin bir kısmı kıyılarıımıza yakın batmıştır.

Bu batıkların yanı sıra denizlerimiz I. ve II. Dünya Savaşları'nda batan yüzlerce denizaltı ve savaş gemisi ile doludur. Bununla birlikte denizlerimiz deniz flora ve faunası açısından da zengindir. Ayrıca su altı arkeolojik değerleri ile su altı dalış turizmine oldukça uygundur. Bu durum Türkiye kıyılarını su altı dalış turizmi açısından oldukça cazip kılmaktadır. Ülkemizde su altı sporlarıyla ilgilenenler için dünyada eşine az rastlanan dalış bölgeleri bulunmaktadır. Bu dalış bölgeleri, su altı zenginliklerinin yanı sıra, gizliliğini ve çekiciliğini hâlen sürdürmekte ve keşfedilmeyi beklemektedir (Yaşar, 2011). Su altı dalış turizmi, turizmin çeşitlendirilmesi sürecinde üzerinde durulması gereken alternatif turizm seçeneklerinden biridir.

Türkiye'de yasaklı olmayan alanlarda ve uygun donanımına sahip olmak koşuluyla turizm amaçlı sualtı dalışlarına mücade edilmektedir. Yabancı dalcılar ise resmi belgelere sahip olmaları halinde belgeli bir Türk rehber ile dalış yapabilmektedirler.

2.1.1.1.3. Ekoturizm

Ekoturizm, manzarayı, yabani bitki ve hayvanları ve bu alanlarda bulunan mevcut ve geçmişteki kültürel kalıntıları keşfetmek, incelemek ve takdir etmek amacıyla nispeten bozulmamış ve kirlenmemiş alanlara yapılan bireysel seyahatlerdir. Küçük ölçekli gelişmenin ve ekolojik dengeyi korumanın esas olduğu ekoturizm, sürdürülebilir kalkınmanın bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Ekoturizmin temel amaçlarından birisi çevreyi ve yerel kültürleri korumak ve yöre halkının yaşam seviyesini ekonomik olarak yükseltmektir. Ekoturizm, özellikle endüstriyel ya da finansal üretimin zayıf olduğu gelişmekte olan bölge ekonomileri için yaşamsal bir rol oynadığı gibi ayrıca amacına uygun olarak gerçekleştirildiği takdirde hassas ekosistemlerin korunması, bu bölgelerde yaşayan nüfusun sosyo-ekonomik gelişmesi için de önemli bir araçtır (Türker ve Çetinkaya, 2009).

Ekoturizm doğaya dayalı bir turizm biçimidir. Bu nedenle doğaya dayalı turizm türleri genellikle ekoturizm kapsamında yapılan turizm aktiviteleri ile aynıdır. Ancak ekoturizmin doğa turizminden temel farkı ekoturizmin doğanın ve ekolojik dengenin korunması, taşıma kapasitesi sınırlarının aşılmaması konusundaki hassasiyeti ve yerel halka gelir sağlaması konusundaki yaklaşımıdır.

Ekoturizm etkinlikleri için doğal ve kültürel olmak üzere iki çekim kaynağı bulunmaktadır (Türker ve Çetinkaya, 2009).

- Doğal kaynaklar; topografya (dağlar, kanyonlar, plajlar, mağaralar, volkanlar, fosil alanları), iklim (ısı, yağış, gün ışığı), hidroloji (göller, nehirler, şelaleler, sıcak sular), yaban hayatı (memeliler, kuşlar, böcekler), vejetasyon (ormanlar, meralar),
- Kültürel kaynaklar ise tarih, arkeolojik kalıntı ve eserler, folklor, yöresel festivaller, yöresel mimari olarak sıralanabilir.

Ekoturizm, esasen sosyal ve kültürel faaliyetleri de içine alan, geniş alanlarda birçok aktiviteyi kapsayan bir etkinlik olmasına karşın Kültür ve Turizm Bakanlığı ekoturizmi; yayla turizmi, ornitoloji (kuş gözleme) turizmi, foto safari, akarsu turizmi (kano-rafting), çiftlik turizmi, botanik (bitki inceleme) turizmi, bisiklet turları, atlı doğa yürüyüşü, kamp-karavan turizmi, mağara turizmi, dağ turizmi ve doğa yürüyüşü gibi başlıklar altında değerlendirmektedir. Bu çalışmada da ekoturizm doğal kaynaklar açısından ele alınmış kültürel kaynaklar kültüre dayalı turizm türleri başlığı altında değerlendirilmiştir.

Bölgemiz bozulmamış doğası henüz keşfedilmemiş doğal kaynakları açısından zengin olup kaynakların sürdürülebilirliği ve bu kaynakların turizm amaçlı olarak değerlendirilmesi konusunda da büyük bir potansiyele sahiptir. Ekoturizmin bölgede gelişmesi ayrıca kırsal alanda yaşayan ve kıt ekonomik kaynaklara sahip olan yerli halkın gelirlerinin arttırılması ve kırsal kalkınmanın sağlanması açısından da önem taşımaktadır.

2.1.1.1.4. Mağara Turizmi

Mağaralar yüzyıllardır insanların ilgisini çekmiş fantastik mekânlardır. Mağaraların içinde bulunan karstik oluşumlar (sarkıtlar, dikitler, damlataslar), hayvan (mağara böcekleri, yarasalar, mağara balıkları, kırkayaklar, semenderler, örümcekler) ve bitki toplulukları (sarmaşıklar, yosunlar), su kaynakları, şelaleler değişik heyecanlar ve farklı deneyimler arayan günümüz turistin ilgisini çekmektedir.

Mağaralar oluşum şekline göre: doğal ve yapay mağaralar olarak iki gruba ayrılır. İnsanların kazdığı ve birtakım arkeolojik eserlerin bulunduğu mağaralar (kaya mezarları, yeraltı şehirleri, kaya evleri, tapınaklar vb.) ile fiziki-kimyasal olaylarla oluşan doğal mağaralar turistler için önemli mekânlardır. Özellikle macerasever gençlerin ilgi gösterdiği ve sportif bir aktivite olan mağaracılık faaliyetleri tırmanış, yürüyüş, yüzme, su altı geçişleri, botla geçiş vb. gibi aktiviteler gerektirdiğinden profesyonel deneyim ve ekipmana ihtiyaç duyulur. Bu tip sportif mağaracılık faaliyeti deneyimli ve bu konuda uzman rehberler liderliğinde gerçekleştirilir.

Son yıllarda alternatif bir turizm türü olarak gelişme gösteren ve pek çok maceraseverin ilgisini çeken mağara turizmi 1990'lı yıllardan bu yana turizmi çeşitlendirme politikası güden Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın da gündeminde. Bu amaçla 100 kadar mağaranın turizme kazandırılması ile ilgili olarak çalışma yapan Bakanlık, ülkemizdeki bazı mağaraları turizm amaçlı kullanıma açık hale getirmiştir. Yeni mağaraların turizme kazandırılma çalışmaları ise devam etmektedir. Turizm amaçlı olarak gezilebilecek mağaralar listesinde bölgemizden de üç mağara bulunmaktadır. Bunlar Bartın ilinde bulunan Gürcüoluk, Zonguldak'ta bulunan Gökgöl ve Karabük ilinde bulunan Bulak (Mencilis) mağaralarıdır.

Bununla birlikte bölgemizdeki mağaralar, turizm çeşitliliği açısından önemli bir potansiyel oluşturmaktadır.

2.1.1.1.5. Yayla Turizmi

Ülkemizin hemen hemen her bölgesinde geleneksel olarak sürdürülen yaylaya çıkma hareketi, günümüzde kısmen de olsa fonksiyonel değişikliğe uğrayarak varlığını halen devam ettirmektedir. Yaylalara yüklenen yeni fonksiyon ise turizmdir.

Yayla turizmi, iklimden ve temiz havadan yararlanmak, dağcılık, tırmanış, dağ ve doğa yürüyüşleri, atla gezinti yapmak, peyzaj özelliklerini, flora ve fauna elemanlarını, zengin orman dokusunu, kırsal öğelerin ağırlık kazandığı geleneksel yaşam biçimini, devam eden yaylacılık geleneğini ve yayla evlerini gözlemlemek, yayla şenliklerine katılmak amacıyla yaylalara yönelik olarak yapılan bir turizm faaliyetidir.

Bol oksijenli serin ve temiz havada sağlıklı yaşam için yürüyüş yapmak, köylerde yaşayan insanlarla kısa bir süre de olsa bir arada yaşamak, çadır kurmak, meydan ateşi çevresinde oturup sohbet etmek, yaban hayvanlarını yaşadıkları doğal ortamlarında izlemek, görüntülemek, bitki türlerini incelemek açısından yaylalar giderek artan bir ilgi görmektedir. Uygun iklimsel özelliklere, üstün peyzaj değerlerine sahip olan ve kırsal kültürel değerlerini canlı biçimde sürdüren bölgemiz sahip olduğu yaylalar ile de yayla turizmi için oldukça elverişlidir.

Yayla turizmi, Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın alternatif turizm türleri kapsamında geliştirmeyi hedeflediği türlerden biridir. Bakanlık kalış süresinin uzatılması ve yaylaların diğer turizm çeşitlerini destekleyici bir unsur olarak değerlendirilmesi amacıyla Yayla Turizmi Gelişme stratejisi belirlemiş ve bu çerçevede 24 yaylayı turizm merkezi olarak ilan etmiştir.

2.1.1.1.6. Botanik Turizmi

Bitki (flora) izlemek amacıyla yapılan seyahatleri ifade eden botanik turizmi ülkemiz ve bölgemiz açısından değerlendirilebilecek önemli bir alternatif turizm çeşididir. Türkiye çok zengin bir biyolojik çeşitliliğe ve flora yapısına sahiptir. Ülkemizde doğal yaşama alanı bulunan 9000 çeşit bitki yetişmektedir. Bu bitkilerin 3000 tanesi ise endemiktir (kultur.gov.tr, 2011). Yani dünyada sadece Türkiye'de yetişmektedir. Kültür ve Turizm Bakanlığı botanik turizmini Türkiye'de ön plana çıkarılması gereken ana başlıklardan biri olarak değerlendirmektedir. Turizmin çeşitlendiği turist motivasyonlarının farklılaştığı günümüz turizm pazarında botanik turizmi ülkemiz ve bölgemiz açısından önemli bir gelişme potansiyeline sahiptir.

2.1.1.1.7. Fauna (Kelebek) Gözlemciliği

Kelebekler, yaban hayatının izlenmesi çalışmalarında önemli olan omurgasız hayvan gruplarından birisidir. Kelebek gözlemciliği destinasyonlardaki turistik aktivitelerin çeşitlendirilmesinde önemli bir faktördür. Türkiye'de ve dünyada binlerce kelebek gözlemcisi ve fotoğrafçısı bulunmaktadır. Bu konuya ilgi duyan kişiler dernekler, vakıflar, topluluklar veya internet siteleri aracılığıyla birbirleri ile sürekli etkileşim halindedirler. Ortak bir ilgiyi paylaşan bu kişiler her yıl kelebek gözlemek ve fotoğraf çekmek için bahar ve yaz aylarında gruplar halinde veya bireysel olarak geziler düzenlemektedirler (trakel.org, 2011).

Avrupa'nın kelebek çeşitliği açısından en zengin ülkesi olan Türkiye bu alanda çok büyük bir potansiyele sahiptir. Türkiye'de 400 kadar kelebek türü bulunmaktadır. Bu türlerin 45'i ülkemize endemiktir, yani dünya üzerinde sadece ülkemizde bulunmaktadır. Bunun yanı sıra 21 türün de dağılımının % 60'ından fazlası Türkiye sınırları içerisindedir. Ülkemizin kelebekler açısından en zengin bölgeleri olan Kaçkarlar, Erzurum, Aladağlar, Ardahan, Rize, Antalya, Malatya gibi bölgeleri her yıl yüzlerce kelebek gözlemcisini bu alanlara çekmektedir (trakel.org, 2011).

2.1.1.1.8. Kuş Gözlemciliği

Kuş gözlemciliği doğayı kuşların dünyasından tanımayı sağlayan bir gözlem sporudur. Kuşların renkleri, davranışları ve yaşam alanlarının çeşitliliği insanları kuş gözlemine çeken etkenlerdir. Türkiye'de kuş gözlemciliği son yıllarda dünyadaki gelişmelere paralel olarak hızla yayılmaktadır. Ülkemiz kuş türleri açısından zengin olup yaklaşık 460 kuş gözlemlenebilmektedir (Kirwan ve diğerleri, 2008). Bu zenginliğin en önemli nedenleri, ülkemizin zengin sulak alanlara sahip olması ve kuş göç yolları üzerinde bulunmasıdır (kultur.gov.tr, 2011).

2.1.1.1.9. Akarsu Turizmi (Rafting, Kanoing)

Ülkemizdeki akarsuların büyük bölümü "akarsu turizmi" olarak tanımlanan rafting, kano ve nehir kayağı için oldukça elverişlidir. Rafting; raft adı verilen küçük botlarla akış hızı yüksek olan nehirlerde yapılan bir tür spordur. 1'den 6'ya kadar değişen zorluk derecelerinde yapılan raftingde temel amaç içinde bulunulan botu devirmeden; kürekle yönlendirerek kayalar ve engeller arasından geçirmektir. En kolay rafting 1. derece olan, en zor rafting ise 6. derece olandır. Kanoing ise göllerde ve debisi yüksek olmayan akarsularda kano ile yapılan bir doğa sporudur.

Doğa turizminin önde gelen dallarından biri olan akarsu turizmine yönelik ülkemizin sunduğu büyük potansiyelin geliştirilmesi ve geniş kitlelere hitap edecek şekilde tanıtımının yapılması Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın öncelikleri arasındadır. Bakanlık büyük yatırım gerektirmeyen akarsu turizmini, ilgili bölgenin tarihi, arkeolojik, kültürel, otantik değerleri ve diğer turizm çeşitleriyle entegre edecek şekilde geliştirmeyi planlamaktadır. Bölgemiz akarsu turizmi için elverişli koşullara sahip olup Bartın Çayı, Araç Çayı, Devrek Çayı ve Filyos Nehri'nde bu turizm çeşidi geliştirilebilir.

2.1.1.1.10. Kanyon Geçişi

Kanyoning olarak da adlandırılan kanyon geçişi, kanyon sularının ve rüzgârın şekillendirdiği dere yatağından çeşitli doğa sporları tekniklerini kullanarak kanyonun doğduğu zirve noktasından başlayıp ip inişleriyle ilerleyerek bitiminden çıkmaktır. Ülkemizde coğrafi yapısı ve iklim özellikleri nedeniyle yüzlerce irili ufaklı kanyon bulunmaktadır. Bunların en bilinenleri, Valla Kanyonu, Kastamonu, Köprülü Kanyon, Antalya, Saklıkent, Muğla, Çoruh Vadisi, Erzurum olarak sıralanabilir. Bölgemizde Safranbolu ilçesi kanyon açısından zengin olup bahar ve yaz ayları kanyon geçişi için uygundur.

2.1.1.1.11. Dağ Turizmi/Doğa Yürüyüşleri

Dağcılık, dağlık alanlarda doğa yürüyüşü (trekking, hiking), kamp kurma ve tırmanmayı kapsayan bir doğa sporudur. Dağ turizmi ise, doğayla başbaşa kalmak, dağların temiz havasından yararlanmak ve doğayı tanımak, keşfetmek amacıyla dağlara yönelik olarak yapılan alternatif bir turizm biçimidir. Doğa yürüyüşü olarak tanımlanan trekking, sırt cantalı ya da çantasız, günübirlik veya daha uzun süreli olarak yapılan bir yürüyüş etkinliği olarak ifade edilebilir. Trekking doğal engellerle dolu bir arazide gerçekleştirilen uzun ve yorucu yürüyüşlerdir. Hiking ise orman içerisinde yapılan ve yorucu olmayan günübirlik doğa yürüyüşleridir.

Günümüzde doğanın tüm yönleriyle yaşanmasına olanak sağlayan doğa yürüyüşleri (trekking) hızla yaygınlaşmaktadır. Türkiye'yi her yıl dünyanın çeşitli yerlerinden çok sayıda turist dağ tırmanışı ve yürüyüşü için ziyaret etmektedir. Türkiye, zengin jeomorfolojik ve tektonik yapıdaki, çok çeşitli yaban hayatı, flora ve fauna özellikleri olan, farklı yükseltilerdeki dağlarıyla hem kış turizmi hem de dağ yürüyüşü ve tırmanışları için dağcılık sporunu sevenlere ilgi çekici olanaklar sunmaktadır (kultur.gov.tr, 2011). Kültür ve Turizm Bakanlığı dağ ve doğa yürüyüşü turizminin gelişmesine yönelik çalışmalar yürütmekte olup bazı yörelerde yürüyüş rotaları ve mola noktaları belirlemiştir. Bu rotalar üzerinde ihtiyaç duyulan kamp alanları, tuvalet, çöp toplama yerleri gibi bazı altyapı ihtiyaçlarını karşılayacak donanımı sağlamaktadır. Bölgemizde bulunan Küre Dağları doğa yürüyüşü açısından en bilinen bölgedir.

2.1.1.1.12. Bisiklet Turizmi (Cycle Tourism)

Bisiklet turizmi, bisiklet kullanmanın temel aktivite olduğu, doğada spor yapma amacına yönelik olarak günübirlik ya da konaklamalı (kamp v.b.) olarak gerçekleştirilen ve yol güzergahında bulunan doğal ve kültürel turistik kaynakların ziyaret edilmesini de kapsayan rekreatif bir turizm biçimidir. Bisiklet turizmi yeni yaygınlaşmaya başlayan bir turizm türüdür. Bütün dünyada hızla yayılan doğa turizmi anlayışına paralel olarak ülkemizde de bisiklet turları son yıllarda hızla yaygınlaşmakta ve seyahat acentaları tarafından doğal güzelliklere sahip kırsal alanlarda bisiklet turları düzenlenmektedir. En eski motorsuz ulaşım araçlarından biri olan bisiklet, performans geliştirmenin yanı sıra doğayı keşfetmenin verdiği zevkle bütünleşen bir spor dalıdır. Ülkemizin pek çok yöresi, bisiklet turları yapmaya elverişli olup, çeşitli dernek ve gruplar tarafından da dağ bisikleti alanında geziler düzenlenmektedir.

2.1.1.1.13. Termal Turizm

Termomineral su banyosu, içme, inhalasyon, çamur banyosu gibi çeşitli türdeki yöntemlerin yanında iklim kürü, fizik tedavi, rehabilitasyon, egzersiz, psikoterapi, diyet gibi destek tedavilerinin

birleştirilmesi ile yapılan kür (tedavi) uygulamaları yanı sıra termal suların eğlence ve rekreasyon amaçlı kullanımı ile meydana gelen turizm türüdür (kultur.gov.tr, 2011).

Türkiye jeotermal kaynak zenginliği ve potansiyeli açısından dünyada ilk yedi ülke arasında yer almakta olup, Avrupa'da birinci sıradadır. Ülkemizin termal suları, hem debi ve sıcaklıkları hem de çeşitli fiziksel ve kimyasal özellikleri ile Avrupa'daki termal sulardan daha üstün nitelikler taşımaktadır. Alpin - Orojenik Kuşağı olarak adlandırılan genç bir dağ zinciri ve aynı zamanda önemli bir jeotermal kuşak üzerinde bulunan Türkiye'nin termal suları, doğal çıkışlı, bol su verimli, eriyik maden değeri yüksek olup, kükürt, radon ve tuz bakımından da zengindir. Ülkemiz, sıcaklıkları 20° C'nin üzerinde debileri ise 2–500 lt/sn arasında değişebilen 1500'den fazla jeotermal kaynağa sahiptir (kultur.gov.tr, 2011).

2.1.1.2. Kültüre Dayalı Turizm Türleri

2.1.1.2.1. Kültür Turizmi

Kültür turizmi, bir bölgenin ya da bir ülkenin kültürel varlıklarını; tarih, sanat, mimari, arkeoloji gibi kültürel öğeleri, halkın yaşam biçimini, festivaller, moda gösterileri, müzik, sinema gösterileri, sergiler, v.b. kültürel etkinlikleri ve güncel sanat eserlerini turistik bir ürün biçiminde ziyaretçilerin hizmetine sunan bir turizm biçimidir. Tüm arkeolojik, tarihsel kültür varlıkları, müzeler, ören yerleri, anıtsal yapılar, sivil mimari örnekleri, her türlü güncel sanat eseri ve etkinliği (resim, heykel, film, fotoğraf, güncel sanat, festivaller, konserler, sergiler) etnografya, folklor, yemek kültürü, bazı sosyo-ekonomik olgular (gecekondu, dinsel motifler), gibi kültürel ürünlerin keşfedilmesi, incelenmesi, tecrübe edilmesi ve eğitim amacıyla yapılan seyahatler bu turizm türü içerisinde yer almaktadır.

Medeniyetler beşiği Anadolu'nun tarihi ve kültürel mirası eşsizdir. Uygarlığın temeli sayılan çanak-çömlek yapımı, maden ve para kullanımı ilk kez bu topraklarda gerçekleşmiştir. Keza insanlık ilk narh, ilk enflasyon, ilk ticaret kolonisi, ilk ithalat – ihracat gibi kavramlarla da bu topraklarda tanışmıştır. Tek tanrılı dinlerden Musevilik ve Hıristiyanlık, öncelikle bu topraklarda ve buradan da dünya üzerine yayılmıştır. Benzer şekilde felsefe, geometri, coğrafya gibi müspet ilimler bu topraklarda şekillenmiştir. Tarih sahnesinde önemli bir rol oynayan ve Anadolu'ya yerleşen pek çok medeniyet, tarih boyunca bu topraklarda sayısız eser bırakmıştır. Bu medeniyetlerden kalan eserlerin ziyaret edilmesi günümüz kültür turistinin en önemli motivasyonunu oluşturmaktadır.

Türkiye'de turizmin çeşitlendirilmesi konusunda yapılan çalışmalar içinde kültür turizmi en önemli turizm çeşitlerinden biridir. Bölgemiz zengin bir kültürel ve tarihi geçmişe, farklı yaşam biçimine ve yemek kültürüne sahip olup henüz turizm anlamında bu birikimden yeterince yararlanılmamıştır.

2.1.1.2.2. Gastronomi Turizmi (Gurme Turizmi)

Esasen kültür turizmi içerisinde yer alan bir kavram olmasına karşın günümüzde turizm pazarının çeşitlenmesi, turizm etkinliklerinin özel ilgilere göre tematik bir şekilde bölümlenmesi nedeniyle kültür turizminden ayrı olarak gastronomi turizmi kavramı kullanılmaktadır. Bu turizm biçimi farklı kültürlerin, bölgelerin, ülkelerin yemek kültürlerinin tecrübe edilmesi, yemek ritüellerinin izlenmesi, yöresel yemek ve içkilerinin tadılması amacıyla yapılan seyahatleri kapsamaktadır.

Avrupa'da "iyi yemek yemeğe" gösterilen ilgi son yıllarda bir akıma dönüşmüş, gelir seviyesi yüksek entellektüel turistlerin katıldığı "gastronomi" ya da "gurme" turları en çok satan turizm ürünlerinden biri olmuştur. "İyi bir yemek, etnik bir mutfak keşfi ya da iyi bir şarap" için İtalya'ya ya da Fransa'ya düzenlenen turlar, ülkemizde de gastronomi turizminin gelişmesi için önemli örneklerdir. Örneğin Barselona, her yıl düzenlediği yiyecek-içecek aktiviteleri ile turizm gelirlerinin önemli bir bölümü gastronomiden elde etmektedir. Türkiye de sahip olduğu yemek kültürü ile pek çok turistin ilgisini çekmekte, Osmanlı ve Türk Mutfakları dünyanın en zengin mutfakları arasında yer almaktadır.

Gastronomi, turistik destinasyonların pazarlanmasında önemli bir role sahiptir ve gastronomik turizm faaliyetlerinden elde edilen gelir çok ciddi sayısal verilerle kanıtlanmaktadır. Türkiye'nin pazar payının ve turizm gelirlerinin artırılmasında, üst gelir grubu turistlerin payının artırılmasında, kişi başı harcamanın ve kalış sürelerinin artırılmasında, mevsimselliğin azaltılarak turizm talebinin 12 aya yayılmasında gastronomi turizmi büyük katkılar sağlayacaktır.

2.1.1.2.3. Etkinlik Turizmi

Kültürün önemli alt başlıklarından birini oluşturan kültürel ve sanatsal etkinlikler son yıllarda turistlerin temel seyahat motivasyonlarından biri haline gelmiştir. Kültürel etkinliklere, festivallere,

sanat gösterilerine, şenliklere katılma günümüz turistinin ilgisini çeken ve giderek artan bir seyahat tecrübesidir (Türker ve diğerleri, 2011).

Etkinlik turizmi, "herhangi bir bölgede, turistik seyahatlerin artırılması için belli bir tema dahilinde planlanan, geliştirilen ve pazarlanan faaliyetler" olarak tanımlanmaktadır. Kültür ve sanat ile ilgili etkinliklerden yayla şenliklerine, fuar ve panayırlardan özel gün ve hafta kutlamalarına, spor türleri ile ilgili etkinliklerden ulusal bayramlara kadar birçok farklı temada organize edilen bu faaliyetler, düzenlendiği bölgeler için önemli bir çekim unsurudur. Bu etkinlikler, beş başlık altında incelenebilir:

1. **Yöresel Etkinlikler:** Çeşitli müzik, tiyatro gösterileri; resim sergileri, yöresel festivaller (karpuz, kiraz festivali, deve güreşi, yağlı güreş organizasyonları, panayır, vb);
2. **Küçük Bölgesel Etkinlikler:** Çeşitli ticaret ve sanayi fuarları (Uluslararası İzmir Fuarı, Selanik Fuarı, vb), özel mesleki fuarlar ve sergiler (banyo fuarı, turizm fuarı, kuyumculuk fuarı, vb);
3. **Önemli Bölgesel Etkinlikler:** İstanbul Müzik Festivali, vb;
4. **Ulusal Etkinlikler:** Rio Karnavalı, Cannes Film Festivali, vb;
5. **Uluslararası Büyük Etkinlikler:** Dünya Kupası, Olimpiyat Oyunları, vb.

Etkinlikler; destinasyonların gelişiminde ve bir turistik ürün olarak pazarlanmasında önemli bir araç olmasının yanı sıra; destinasyonun rekabet gücünü artırması açısından da birçok avantaj sağlayabilmektedir. Özellikle son yıllarda kültür; sanat, müzik, dans, el sanatları, müze ve sergiler ve buna benzer birçok temada gerçekleşen etkinlikler, destinasyonlar için ekonomik bir anlam ifade etmeye başlamış ve yarattığı istihdam ve ekonomik kazançlar nedeniyle kültür ekonomisi kavramı ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda kültürel etkinlikler, destinasyona hem sosyo-kültürel hem de ekonomik yararlar sağlamaktadır.

Bölgemizde yerel, ulusal ve uluslararası ölçekte olmak üzere çeşitli kültürel, sanatsal etkinlikler düzenlenmektedir.

2.1.1.2.4. İnanç Turizmi

Din insanlık tarihi kadar eski bir kavram olup, insan yaşamının vazgeçilmez unsurlarından birisidir. Din, ilk çağlardan itibaren insan yaşamında önemli bir seyahat motifi olmuştur. Her geçen gün dini inançlarını yerine getirmek için seyahat eden kişi sayısı artmaktadır. Dolayısıyla seyahat olgusu içerisinde önemli bir yeri olan din ile turizm çok yakından ilgilidir.

Dini yapılar, ayinler, dini festivaller, inançlar ve dinsel olaylar turist davranışlarını etkileyen ve insanları inanç turizmine yönlendiren önemli faktörlerdir. İnanç turizminde, insanlar inançlarının gerektirdiği dini vecibeleri yerine getirmek için dini açıdan önemli gördükleri kutsal yerleri ziyaret etmektedirler. Kutsal yerlerin bu dinlere mensup turistlerce ziyaret edilmesinin, turizm olgusu içerisinde değerlendirilmesi "inanç turizmi" olarak tanımlanmaktadır. İnanç turizmi, dinlerce kutsal sayılan yerleri ziyaret etmek, dinsel toplantı ve törenlere katılmak veya bunları izlemek, hac gibi dini görevleri yerine getirmek, kutsal ve ünlü mabetleri görmek amacıyla yapılan seyahatlerin ve konaklamaların oluşturduğu turizm olayıdır (Sargın, 2006).

İnanç turizmi 300 milyon kişinin seyahat ettiği 18 milyar dolarlık büyük bir pazardır. Sadece Kuzey Amerika'da dini seyahatlerin 10 milyon dolarlık bir pazar oluşturduğu, her yıl dünyada 150-200 milyon Hristiyan'ın hac amacıyla seyahat ettiği tahmin edilmektedir (leisuregrouptravel.com, 2011).

Anadolu, farklı kültür, uygarlık ve dinlerin gelişmesine sahne olmuştur ve bu farklı kültür ve uygarlıklara yüz yıllardır ev sahipliği yapmaktadır. Gerek ilk çağ medeniyetlerinin Anadolu'da gelişmesi, gerekse Hristiyanlığın ilk dönemlerinde havarilerin, ortaçağda ise Musevilerin bulundukları ülkelerde karşılaştıkları ağır baskı ve yok etme politikaları sonucu bu topraklara sığınmış olmaları, Türklerin kendi dini olan İslamiyet'e ait eserlerin yanı sıra çok sayıda sinagog ve kilisenin Anadolu'da inşa edilmesi bu toprakların dini ve kültürel yapılarla zenginleşmesine neden olmuştur.

Anadolu toprakları İslam dinine inananlar için de çok önemli bir merkezdir. Bin yılı aşkın bir süre bu topraklara egemen olan Türk-İslam kültürünün ve altı yüzyıl İslam dininin önderliğini yapmış, bir dünya imparatorluğu olan Osmanlı Devleti'nin yaptığı dini eserler yanında, manevi kimliği yüceltilmiş "evliya" olarak nitelenen insanlara ait ziyaret yerleri, camiler, yatırırlar, türbeler hemen her şehrimizde bulunan kutsal yerlerdir (Sargın, 2006). Bu bağlamda bölgemiz çeşitli dönemlerden kalma camileri, evliaları, türbeleri ile önemli bir inanç turizmi potansiyeline sahiptir.

2.1.2. Turizm Türlerine Göre Alansal Varlıklar

2.1.2.1. Doğaya Dayalı Turizm Varlıkları

2.1.2.1.1. Deniz Turizmi

2.1.2.1.1.1. Zonguldak İli Deniz Turizmi ile ilgili Varlıklar

İlin sahip olduğu yaklaşık 80 km'lik kıyı şeridi boyunca Zonguldak-Ereğli, Zonguldak-Bartın sahil şeridi istikametinde küçük, bakir koy ve plajlara rastlanmaktadır. Doğu yönünden (Bartın sınırından) itibaren Sazköy, Filyos, Türkali, Göbü, Hisararkası, Uzunkum, Kapuz, Karakum, Değirmenağzı, Ilıksu, Kireçlik, Armutçuk, Kdz. Ereğli, Mevreke, Alaplı ve Kocaman mevkiileri ilin en önemli kumsallarıdır. Zonguldak kıyıları deniz turizmi (3S) açısından değerlendirilebilecek ve turistik ihtiyacı tatmin edebilecek nitelikte bir kıyı şeridinde sahip değildir. Ancak bakir kumsallar olan Türkali ve Göbü sahili deniz turizmi açısından, Filyos kıyısı, Ereğli plajları ve Ilıksu plajı ise deniz sporları açısından değerlendirilebilir. Bununla birlikte Zonguldak ilinin ikinci zamana ait kıvrımlı kireçtaşı üzerinde yer alan falezli kıyıları görülmeye değerdir.

Bartın ili yönünde sahil şeridinde yer alan plajlardan Göbü Plajı, Zonguldak'a 28 km ve Türkali Plajı 30 km mesafededir. Göbü sahilinin uzunluğu 800 m, genişliği 60 m, Türkali sahilinin uzunluğu 1500 m ve genişliği 40 m'dir. Zonguldak'a 35 km mesafede yer alan Filyos Plajının uzunluğu 3000 m, genişliği 30 - 60 m'dir.

2.1.2.1.1.2. Bartın İli Deniz Turizmi ile ilgili Varlıklar

Turizm sektörü açısından en önemli potansiyelden birisi de deniz ve plajlardır. Deniz pek çok turist için hala önemini koruyan bir tatil motivasyonudur. Bartın 59 km'lik bir sahil şeridinde sahiptir.

Bartın kıyılarında bulunan tüm yerleşimlerde denize girilmektedir. Yörede deniz turizmi, ağırlıklı olarak konaklama tesislerinin bulunduğu Amasra ilçesi, İnkumu ve Çakraz beldesinde toplanmaktadır. Kıyıların çok büyük bölümü deniz turizmi için yeterli altyapıya sahip olmadığından tenhadır. Ziyaretçilerin çoğunluğu Ankara, İstanbul, Karabük, Çankırı ve Kastamonulu yerli turistlerden oluşmakta, deniz mevsimi Haziran ayında başlayarak Ağustos ayı sonunda sona ermektedir. Bölgedeki deniz ve plaj kaynakları esasen bölgenin yerel halkına ve alt gelir grubuna ait ziyaretçilere hitap etmektedir.

Bartın ve çevresinde tipik Karadeniz ikliminin hâkim oluşu, yağışların iklimin genel özelliğine uygun olarak her mevsim görülmesi ve güneşlenme süresinin kısalığı kıyı turizmini olumsuz yönde etkilemektedir. Bartın ve çevresinin plajları iklimin olumsuz özelliğinden dolayı fazla kullanılmadığından doğal olarak bakir kalmıştır.

a. Bartın Merkez ilçe

Kızılıkum: Bartın'ın kuzey-batı yönünde ve 25 km uzaklıkta yer alan Kızılıkum, yaklaşık 4 km'lik uzunluğu ile yörenin en bakir ve en uzun plajıdır. Temiz ve derin denizi ile bol kumlu bir plaja sahiptir. Kızılıkum Plajı, kırmızı renkli kayaların aşınması sonucu deniz kenarında çökelen birikintilerden oluşmakta olup kumları kızılımsı renktedir.

Mogada: Mogada plajı, Bartın'ın batı yönünde yer almakta ve şehir merkezine 20 km. uzaklıkta bulunmaktadır. Plaj, 1.5 km uzunluğa sahiptir. Her iki ucu kayalardan oluşan iki ufak burunla çevrili olan koy korunaklıdır. Temiz deniz ve geniş kumsalın yer aldığı plaj, deniz turizmi için elverişlidir.

Güzelcehisar: Bartın'ın batı yönünde ve şehir merkezine 17 km uzaklıkta olup, tarih ve doğanın iç içe girdiği bir plajdır. Plajın batı yönünde bulunan doğal kaya şekilleri otantik bir ortam oluşturmaktadır. Güzelcehisar plajı yaklaşık 700 metre uzunluğundadır. Genişliği 50 ile 200 metre arasında değişmektedir (Türker ve Çetinkaya. 2009).

Fotoğraf 1: Güzelcehisar Plajı, Bartın

Foto: Nuray Türker

Günümüzden 80 milyon yıl öncesinde, Karadeniz’de bilinen dağ kuşağının henüz oluşmadığı dönemde bir yay biçiminde uzanan volkanların güney yönünde, Tetis Okyanusu yer almaktaydı. Kretase sonu ile Tersiyer başında (50–80 milyon yıl önce) kara parçaları su yüzüne çıkmaya başladı. Tetis Okyanusu tabanının kuzeye doğru dalıp batması ve aynı kütlelerin yerin derinliklerinde eriyip yüzeye çıkması sonucu; Bulgaristan’ın batısından başlayıp Gürcistan’ın doğusuna kadar uzanan alanda, bir volkanlar serisi başlamıştır (Türker ve Çetinkaya. 2009).

Volkanlardan akan lavlar, soğuyup kristal kaya haline dönüşürken, soğuma ve katılaşmanın doğal sonucunda büzüşmeler meydana gelmiştir. Bu hareket de, kayada gerilmeler yarattığından çatlak ve kırıklara neden olmuştur. Lavlar soğudukça büzüşmeler devam etmiş, doğal olarak çatlakları daha da büyük hale getirmiştir. Bu katılaşma, çatlak ve kırıklar, çok çeşitli şekillerde olmakla birlikte, son derece düzgün ve sistematik altıgen, beşgen veya dörtgen biçimli bir doğal yapılanmaya neden olmuştur. İşte bu geometrik yapıya “sütun” ya da “kolon yapısı” adı verilmektedir (Türker ve Çetinkaya. 2009).

Güzelcehisar ve Mogada (Mugado) yörelerinde 80 milyon yıl önce oluşmuş lav akıntıları Bartın’a kalan eşsiz bir doğal mirastır. Güzelcehisar lav sütunlarının çapları 50-100 cm olup, boyları 30 metrenin üzerindedir. Türkiye’de Jeolojik Miras Envanteri Önerileri içerisinde bulunan Güzelcehisar lav sütunları, dünyanın ender gelişmiş doğal oluşumlarından (Türker ve Çetinkaya. 2009).

Fotoğraf 2: Amasra, Bartın

Foto: Gökhan Emir

b. Amasra

Bozköy: Amasra'ya 12 km uzaklıkta olup, doğu yönünde, uzun ve ince bir kumsaldır. Plajın uzunluğu 2 km'dir. Bozköy koyu ve plajı doğallığını halen korumaktadır.

Fotoğraf 3: Bozköy Plajı, Amasra, Bartın

Foto: Can Çetin

Çakraz: Tarihteki ismi kızıl manasına gelen Erythinoi'dir. Çakraz plajının uzunluğu 1,5 km'dir. Bartın ve çevresinin turizm potansiyeli yüksek olan plajlarındandır. İnce kumlu çok güzel bir koya ve plaja sahiptir.

Fotoğraf 4: Çakraz Plajı, Amasra, Bartın

Foto: Can Çetin

Akkonak: Çakrazın 4 km doğusundadır. Falezli yüksek kıyıların önünde oluşan kum ve çakıl karışımı bir plajdır.

Göçgün: Göçgün plajı, Kızılkum'dan sonra Bartın ilinde en bakir ve doğal yapıya sahip olan plajdır. Akkonak'tan 5 km doğuda yer almaktadır. Koyun doğu ve batı ucundaki ormanlarla kaplı iki burun plajı korunaklı kılmaktadır. İnce kumlu olan plajın uzunluğu 1 km'dir.

Yukarıda anılan plajlardan en çok rağbet görenler Amasra, İnkumu, Mogada, Çakraz ve Güzelcehisar plajlarıdır. Bu koy ve plajlar ayrıca yelken, su kayağı gibi çok çeşitli deniz sporları için de uygun nitelikler taşımaktadır.

Amasra ve çevre koyları yelkencilik için uygun rüzgâr koşullarına sahiptir. Amasra Yelken Kulübü bu yönde gençlerin de eğitildiği, yelken aktivitelerine ev sahipliği yapan önemli bir merkezdir. Yelken Kulübünde ayrıca sörf, optimist, 4.20 ve pirat sınıfı yelkenliler turistlerin de kullanımına açıktır.

Fotoğraf 5: Amasra Yelken Yarışları, Bartın

Foto: Ferhat Güngör

c. Kurucaşile

Çambu: Kurucaşile'nin batı yönünde ve ilçeye 14 km uzaklıktadır. Plajın doğu yönünde ve motorla gidilebilen sarp bir kaya sathında yılanların dolanışını tasvir eden rölyef vardır. Bu bölgede Fok balıklarının üremesine müsait 10x10x10 ebadında bir deniz mağarası oluşmuştur. Dik yamaçlarla inilen koyda herhangi bir yapılaşmaya gidilmesi mümkün değildir. Plaj doğal karakterini hala korumaktadır.

Tekkeönü: Tekkeönü plajı, Kurucaşile'nin batı yönünde olup ilçeye 10 km. uzaklıktadır. Plajın uzunluğu yaklaşık 500 m'dir. Tarihi Kromna şehrinin merkezi olan Tekkeönü, ahşap yat ve balıkçı teknelerinin yapım yeri olarak ünlenmiştir.

Deniz mevsiminin kısa olması, yaz aylarında güneşli gün sayısının azlığı ve çevre kirliliği, Zonguldak ve Bartın illerinde deniz turizmini olumsuz etkilemektedir. Yöre turizminin geliştirilebilmesi, mevcut sahil yolunun standardının yükseltilmesi ve doğaya yönelik turistik faaliyetlerin geliştirilmesi ile mümkündür.

Fotoğraf 6: Tekkeönü, Kurucaşile, Bartın

Foto: Can Çetin

2.1.2.1.2. Su Altı Dalış Turizmi

2.1.2.1.2.1. Zonguldak İli Su Altı Dalış Turizmi ile ilgili Varlıklar

Zonguldak ilinde çeşitli gruplarca sportif ya da turizm amaçlı olarak sualtı dalış faaliyetleri gerçekleştirilmektedir. İlde bulunan dalış ve batık dalış noktaları şunlardır (Bkz.Tablo 21 ve Tablo 22):

Tablo 21: Zonguldak Sualtı Dalış Noktaları

Dalış Noktası	Koordinat
Zonguldak Merkez Fener Mevkii	41°27'55.89"K 31°47'34.79"D
Kozlu Beldesi Değirmenağzı Mevkii	41°25'29.44"K 31°43'12.12"D
Kozlu Beldesi Balıkçı Barınağı	41°26'25.44"K 31°44'50.34"D
Kozlu Beldesi Ilıksu Plajı	41°24'31.91"K 31°40'54.52"D
Kilimli Beldesi Balıkçı Barınağı	41°29'52.01"K 31°50'37.29"D
Zonguldak Merkez Kapuz Plajı	41°28'16.99"K 31°48'8.11"D
Kdz. Ereğli Çavuşağzı Mevkii	41°22'38.19"K 31°36'17.08"D
Kdz. Ereğli Alacağzı Mevkii	41°23'6.22"K 31°37'21.64"E

Kaynak: Zonguldak Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2011

Fotoğraf 7: Kapuz Mevkii Dalış Noktası, Zonguldak

Foto: Gürol Velioğlu, Batı Karadeniz Sualtı Denizcilik

Fotoğraf 8: Ilıksu Mevkii Dalış Noktası, Zonguldak

Foto: Gürol Velioğlu, Batı Karadeniz Sualtı Denizcilik

Tablo 22: Batık Dalış Alanları

Batığın Adı	Yeri	Dalınan Derinlik
Faik Kalkavan Gemi Batığı	Zonguldak Limanı	35 m
ÇATES Barç Batığı	Çatalağzı	20 m

Kaynak: Zonguldak Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2011

Zonguldak ilinin dalış alanları ve batıkları turizm faaliyeti olarak henüz değerlendirmeye alınmamış oldukça önemli bir turistik potansiyeldir. Yukarıda belirtilen dalış noktalarının hem girişimci hem yerel yönetimler hem de Kültür ve Turizm İl Müdürlüğü'nün desteği ile turizm amaçlı olarak kullanılması ve bir turizm ürünü olarak pazarlanması mümkündür.

2.1.2.1.2.2. Bartın İli Su Altı Dalış Turizmi ile İlgili Varlıklar

Bartın ilinde su altı keşifleri için batıklar ve su altı mağaraları gibi ideal alanlar bulunmasına rağmen henüz bu alanda gerekli araştırma ve inceleme çalışmaları yapılmamıştır. Sualtı dalışı açısından el değmemiş bir hazine olan Amasra ve çevresinde özellikle Tarlaağzı Önü, Çakraz Burnu ve Mogada yakınlarında turistlerin ilgisini çekecek dalış alanları bulunmaktadır. Bunun yanı sıra Amasra mendireği yakınlarında 17 yy.da Kırım'dan esir, yağ ve hurda gümüş taşıyan Hüssam Reis'e ait gemi batığı bulunmaktadır. Ayrıca Gökyar, Çakraz ve Mogada açıklarında batıklara da rastlanmaktadır.

2.1.2.1.3. Mağara Turizmi

2.1.2.1.3.1. Zonguldak İli Mağara Turizmi ile İlgili Varlıklar

Mağara oluşumu yönünden ülkemizin en zengin yörelerinden biri olan Zonguldak'ta ilk speleoloji çalışmaları 1970'li yıllarda başlamıştır. Bugüne kadar yerli ve yabancı birçok mağarabilimcinin araştırma yaptığı Zonguldak mağaraları daha önceleri bilimsel ve sportif amaçlı geziler için kullanılmıştır. Ancak günümüzde bu mağaraların gerekli düzenlemeler yapıldığı takdirde turizm amaçlı olarak kullanılması mümkündür.

Zonguldak'ta uzunlukları 1000 m'nin üzerinde olan sekiz (8) mağara bulunmaktadır. Bunlar; Kızılelma (6250 m), Gökgöl (3250 m), Cumayanı (1085 m), Erçek (1200 m), Sofular (1500 m), Ilıksu (1000 m), İnağzı (1400) ve Çayırköy (1300 m) mağaralarıdır. Ayrıca; bu mağaralara ek olarak Cehennemağzı Mağarası ile birlikte toplam dokuz (9) mağara Kültür ve Turizm Bakanlığı tescillidir. Zonguldak'ta bulunan mağaraların hemen hemen tümü aktiftir. Mağaraların içinde dikit, sarkıt, traverten gibi jeolojik oluşumların yanı sıra akarsu ve göllere de rastlanmaktadır.

a. Zonguldak Merkez İlçe

Zonguldak'ta çok sayıda mağara bulunmasına rağmen bunların ulaşılabilir ve dikkate değer olanları şunlardır (Türker ve Çetinkaya, 2009):

Gökgöl Mağarası: Uzunluğu kollarıyla birlikte 3.350 m olan ve birbirine bağlı katlardan oluşan, yatay olarak gelişmiş, 100 metre rakımındaki (mağara ağzı) halen aktif bir mağara olan Gökgöl Mağarası, Zonguldak – Ankara karayolunun 5. km'sinde bulunmaktadır. Tersiyer dönemine ait kayaç katmanlarının çökeldiği zamandan beri (yaklaşık 7.000.000–2.500.000 yıl) oluşumu devam eden mağaranın 1200 m'si, 1976 yılında iki İngiliz tarafından 400 m'si ise 1977 yılında Paris Speoloji Klübü tarafından keşfedilmiştir. İçinde yağışlı dönemlerde debisi artan bir yeraltı deresi akmaktadır. Mağara, damlataş oluşumu açısından çok zengin olup, mağarada başka mağaralarda olmayan değişik renk ve şekillerde damlataş oluşumları bulunmaktadır. Karbon kireçtaşı oluşumlu mağarada traverten, sarkıt, dikit, sütun, bayrak, perde, akma damlataşları ve yoğun makarna sarkıtları görülmektedir. 875 metrelik kısmı 2000 yılından bu yana turizm amaçlı gezilere açıktır (Türker ve Çetinkaya, 2009).

Fotoğraf 9: Gökgöl Mağarası, Zonguldak

Foto: Can Çetin

Kızılirma Mağarası: Türkiye'nin en uzun mağaralarından biri olan Kızılirma Mağarası, Kilimli beldesinin güneydoğusunda Ayıçi Mahallesinde bulunmaktadır. Mağaranın girişi 155 metre rakımdadır. Düden şeklinde gelişen mağara Ayıçi Deresi ve Aydın Deresi sularını toplamaktadır.

Yeraltı sisteminin (Kızılirma- Cumayanı) toplam uzunluğu 10 km'yi bulan mağara, 12 km'lik Pınargözü Mağarasından sonra Türkiye'nin en uzun ikinci mağara sistemidir. Kızılirma Mağarası kollarıyla birlikte 6.600 m uzunluğundadır. Oluşum yönünden zengin olan Kızılirma Mağarası, sarkıtları, dikitleri, sütunları, gölleri ve akarsuları ile görsel açıdan son derece zengin bir mağara (Türker ve Çetinkaya, 2009, kultur.gov.tr, 2011).

Fotoğraf 10: Kızılelma Mağarası, Zonguldak

Foto: Hamdi Mengi

Cumayanı Mağarası: Kızılelma Mağarasının devamını oluşturan Cumayanı Mağarası Kilimli Beldesi'nin doğusunda bulunur. Yaklaşık 10 km'lik bir sistemin sonu olan Cumayanı Mağarası'nda başka hiçbir mağarada görme olasılığı olmayan doğal bir köprü bulunmaktadır. Mağara 1100 m uzunluğundadır. Kuyu ağzı 8 metre rakımında bulunmaktadır. Geniş bir alana yayılan travertenler, dev sarkıtlar ve yeraltı deresinin oluşturduğu göllenmeler, kumsallar mağaraya özgün bir kimlik kazandıran jeolojik, jeomorfolojik oluşumlardır.

Fotoğraf 11: Cumayanı Mağarası, Zonguldak

Foto: Hamdi Mengi

2.1.2.1.3.2. Karabük İli Mağara Turizmi ile ilgili Varlıklar

a. Karabük Merkez İlçe

Bulak (Mencilis) Mağarası: Deniz seviyesinden 730 m. yükseklikte bulunan Bulak (Mencilis) Mağarasının toplam uzunluğu 6052 m'yi bulmaktadır. Mencilis Mağarası, yatay olarak gelişmiş, çok katlı, kaynak konumlu aktif ve fosil bölümlerden oluşan bir mağaradır. Mağaranın 2.5 km'lik kısmı haritalanmıştır. Birbirine bağlı üç kattan oluşan bu mağara, ilginç bir oluşum ve gelişim özelliğine sahiptir. İçindeki yeraltı nehirleri, göletleri, şelaleleri ile mağara araştırmacıların ilgisini çekmektedir.

Mağaranın 350 m.lik kısmı ışıklandırılarak turistik amaçlı olarak geziye açılmıştır (Türker ve Çetinkaya, 2009; kultur.gov.tr, 2011).

Fotoğraf 12: Bulak (Mencilis) Mağarası, Karabük

Foto: Hamdi Mengi

b. Safranbolu

100. Yıl Mağarası: Karabük'e bağlı 100. Yıl Sitesi önünde, Bulak Kanyonu'na bakan çocuk parkının altında yer alan bu mağara 803 m uzunluğundadır ve tek bir galeri halinde batıya uzanmaktadır. Mağara ağzının bulunduğu kanyon çoğunlukla büyük yumrulu kireçtaşı içinde oluşmuşsa da mağaranın tümü ince taneli kireçtaşları içinde yer almaktadır. Bir fay hattı boyunca çözünme ile oluşmuş mağara, bir iki ufak su akıntısı dışında tümü ile fosildir. 100. Yıl Mağarası'nın 700 metre kadar içinde yer alan, 16 m yüksekliğinde, 70 cm eninde ve 35 m uzunluğundaki galeri yörede faal olan tektonik hareketler sonucu oluşmuş bir fay kırılımıdır.

Hızar Mağarası: Safranbolu'ya 7.5 km uzaklıktadır. 900 m. yükseltide bulunan mağaranın keşfi henüz yapılmamıştır.

Ağzıkara Mağarası: Harmancık köyünde bulunan Ağzıkara Mağarası sarkıt, dikit ve diğer jeolojik oluşumlar bakımından farklı bir güzellik ve zenginlik içermektedir.

Bu mağaraların dışında, Uluyayla'da henüz yeterince keşfedilmemiş büyük bir mağara girişi ile ormanın iç kesimlerinde derin çukurluk biçiminde ilginç jeolojik oluşumlar bulunmaktadır.

Yenice'de bulunan İnönü Mağarası, Kıraç Mağarası mağaracıların ilgisini çekecek özelliklere sahiptir.

Ovacık ilçesinde ise, Abdullar köyü İnönü mevkiinde iki odalı mağara, Ören mevkiinde mağara, Akçapınar mahallesi altında dokuz odalı mağara ve Ganibeyler köyünde üç odalı mağara bulunmaktadır. Bu mağaralarla ilgili araştırmalar henüz yapılmamıştır.

2.1.2.1.3.3. Bartın İli Mağara Turizmi ile ilgili Varlıklar

Bartın, karbonatlı kayaçların yoğun olduğu bir bölge olarak dikkati çekmektedir. Bu durum mağara oluşumunu kolaylaştırmaktadır. Amasra ve Ulus ilçelerinde tespiti yapılmış 107 adet mağara bulunmaktadır.

a. Amasra

Gürcüoluk Mağarası: Bartın'a 32 km uzaklıkta olup, Amasra ilçesi Karakoçak köyünden mağaraya 3 km'lik yürüyüş yoluyla varılmaktadır. Toplam uzunluğu 169 m, girişe göre en derin noktası -5 m olan Gürcüoluk mağarası yatay olarak gelişmiş geçit konumlu fosil bir mağaradır. Üçgen şeklindeki ana girişten sonra, 2-3 m yüksekliğinde, 3-4 m genişliğinde ve 4-5 m uzunluğunda meyilli

bir ara oda çevresindeki yaklaşık 15-20 odadan oluşmaktadır. Odalar; gri, krem ve bej arasında değişen renkli sarkıt ve dikitlerle bezeli çeşitli şekiller, traverten havuzlar ve basamakların oluşturduğu rengârenk bir dünyadır. Bu odalardan birinden üst kattaki odalara geçilebildiği gibi bir diğerinden ancak bir insanın sığabileceği büyüklükteki bir dehlizle yeryüzüne çıkmak mümkündür. Mağarada sıcaklık hayli düşük olup, gezi sırasında solunum güçlüğü çekilmesi, karbondioksit miktarının fazlalığından kaynaklanmaktadır ve bu özelliği ile de astım hastalarının şifa aradığı mağaralardan birisi olabileceği düşünülmektedir (kultur.gov.tr, 2011).

Fotoğraf 13: Gürcüoluk Mağarası, Amasra, Bartın

Foto: Bartın Kültür ve Turizm Müdürlüğü

İncivez Mağarası: İncivez köyü yakınlarında yer alan mağara, Amasra'ya 15 km uzaklıktadır. Mağaraya 15 dakikalık yürüyüşle ulaşılmaktadır (Türker ve Çetinkaya, 2009).

Fotoğraf 14: İncivez Mağarası, Amasra, Bartın

Foto: Nuray Türker

2.1.2.1.4. Ekoturizm

Ekoturizm kaynaklarını iki başlık altında toplamak mümkündür. Bunlar; dağlar, kanyonlar, plajlar, mağaralar, iklim, göller, nehirler, şelaleler, yaban hayatı ve faunadan oluşan doğal kaynaklar ile arkeolojik kalıntılar ve eserler, folklor, yöresel festivaller, yöresel ürünlerden oluşan kültürel kaynaklardır. Yukarıda bahsi geçen doğal kaynaklar günümüz turizm pazarında temalarına göre bölünerek yayla turizmi, ornitoloji (kuş gözleme) turizmi, foto safari, akarsu turizmi, botanik turizmi, mağara turizmi, dağ turizmi gibi farklı turistik ürünler ve niche pazarlar halinde turistlere sunulmaktadır. Bu çalışmada bölgenin sahip olduğu kaynaklar bu farklı turizm çeşitleri başlığı altında sınıflandırılarak listelenmiştir. Bununla birlikte bu turizm çeşitleri içerisinde sınıflandırılmayan dereler, şelaleler, göller, tabiatı koruma alanları, milli parklar v.b. turistik kaynaklar ekoturizm başlığı altında değerlendirilmiştir.

2.1.2.1.4.1. Zonguldak İli Ekoturizm ile ilgili Varlıklar

Şelaleler / Çağlayanlar

Merkez Kokaksu Mevkiinde bulunan Harmankaya, Kozlu Beldesindeki Değirmenağzı ve Kdz. Ereğli'deki Güneşli Şelaleleri ilin en önemli çağlayanları olup, gezinti ve trekking amaçlı olarak kullanılmaktadır.

a. Zonguldak Merkez İlçe

Harmankaya Şelaleleri: Zonguldak şehir merkezine 12 km mesafededir. Şelalelere nehir yatağında 3 km'lik yürüyüşle ulaşılmaktadır. Karagöl Dere üzerinde bulunan Harmankaya Şelalesi, 250-280 metre rakımları arasında olup Karagöl Dere'nin kilaşı tabakalarını aşındırması sonucu meydana gelmiştir. Doğanın içinde yaklaşık 6 saat süren bir yürüyüşle geçilebilen parkur zaman zaman iple iniş yapmayı/tırmanmayı da gerektirmektedir.

Fotoğraf 15: Harmankaya Şelalesi, Zonguldak

Foto: Can Çetin

Değirmenağzı Şelaleleri: Değirmenağzı deresi üzerinde bulunan şelaleler irili ufaklı pek çok şelaleden oluşmaktadır. Değirmenağzı deresi, 595 m rakımlı Namazlık Tepe'den doğmaktadır. 11 km uzunluktaki Dere başlangıçta Killik Dere, Yahma Köyü yakınlarında Yahma Dere, sonrasında ise Kışla dere adını alarak Karadeniz'e dökülmektedir.

Fotoğraf 16: Değirmenağzı Şelaleleri, Zonguldak

Foto: Can Çetin

b. Devrek

Madencioğlu Şelaleleri: Devrek'e 11 km mesafede bulunan Özbağı Beldesi'nde Gerze Dere (Kurudere) üzerinde yer alan Madencioğlu Şelalesi Özbağı'na 5 km mesafede olup oldukça dik olan dere yatağındaki irili ufaklı birkaç şelaleden oluşmaktadır. 1010 m rakımdan doğan Gerze Dere 16 km uzunlukta olup Özbağı (Gerze) beldesinde, 125 m rakımında Bolu Çayı'na katılmaktadır (Türker ve Çetinkaya, 2009).

Fotoğraf 17: Madencioğlu Şelalesi, Devrek, Zonguldak

Foto: Can Çetin

c. Gökçebey

Hacımusâ Deresi: Ohlar Tepe'nin batısından, 950 m rakımından doğan Karbanca Dere; Kavaklık Tepe'nin kuzeyinden, 870 m rakımından doğan Erikli Dere; Kavaklık Tepe'nin güneyinden, 870 m rakımından doğan Küfelik Dere; Geyikgöl Tepe'nin batısından, 860 metre rakımından doğan Vakuf Dere'nin, Hacımusâ Beldesi yakınlarında, 345 m rakımında birleşmesiyle Kırk Dere (Hacımusâ Deresi) meydana gelmiştir. Uzunluğu 10 km'yi bulan Kırk Dere, Gökçebey ilçesinde, 60 m rakımında Yenice Çayı'na akmaktadır. Hacımusâ Deresi üzerinde ilginç coğrafi oluşumlar ve şelaleler görülmektedir. Şelaleler, yumuşak zeminlerin aşınarak düzleşmesi ve suyun sert kayaları aşındıramadan bunların üzerinden düşmesi ile oluşmaktadır (Türker ve Çetinkaya, 2009).

Fotoğraf 18: Hacımusa Deresi Şelaleleri, Gökçebey, Zonguldak

Foto: Kerem Öztürk

d. Kdz. Ereğli

Güneşli Şelalesi: Kdz. Ereğli'ye 25 km uzaklıkta yer alan Güneşli Şelalesi'ne Güneşli Beldesi'ndeki Güneşli Dere yatağından 2 saatlik yürüyüşle ulaşılmaktadır. Şelalenin yüksekliği 5 metre olup aşağısında bir havuz oluşmuştur. Şelale, 1080 m rakımdan doğan Okuşlar Dere üzerinde bulunmaktadır. Derenin uzunluğu 12 km'dir.

Doğal Güzellikler ve Korunan Alanlar

a. Alaplı

Gümeli Tabiat Alanı: Alaplı ilçesine 35 km uzaklıkta, 1400 m rakımlı Gümeli Bölgesi'nin 255 hektarlık kısmı (yaylalar hariç) 2008 yılı itibarıyla 2873 Sayılı Milli Parklar Kanunu kapsamında koruma statüsüne alınmış ve Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü tarafından gelecek kuşaklara aktarılmak üzere "Gümeli Tabiat Anıtı" olarak tescil edilmiştir. Alanda 1000 yaşın üzerinde pek çok *Taxus baccata* L. (Porsuk) bulunmaktadır (Türker ve Çetinkaya, 2009). Ağaçların boyları yaklaşık 25 m olup çapları 1,50-2,95 cm arasında değişmektedir. Doğa tarihi bakımından çok değerli olan bu ormanın genel yapısı ılıman, nemli Kuzey Ormanları (Boreal Ormanlar) tipindedir.

Alanın biyoçeşitlilik açısından çok zengin flora ve faunaya sahip olması, Türkiye'nin en yaşlı porsuk (*Taxus baccata* L.) ağaçlarını (1.000 ve 1.200 yaşlarında) bünyesinde barındırması ve bölgede bulunan porsuk ağacı neslinin yok olma tehlikesi sınırında bulunması alanı ekoturizm açısından önemli hale getirmektedir.

Fotoğraf 19: Gümeli Yaylası, Alaplı, Zonguldak

Foto: Can Çetin

Fotoğraf 20: Anıt Porsuk (*Taxus Baccata*), Gümeli Yaylası, Zonguldak

Foto: Can Çetin

Fotoğraf 21: Bacaklı Yaylası, Alaplı, Zonguldak

Foto: Kerem Öztürk

b. Devrek

Yedigöller Milli Parkı

Zonguldak'ın güneyinde yer alan 2.019 hektar büyüklüğündeki Yedigöller havzası, kayan kütlelerin vadilerin önlerini kapatması sonucu oluşan yüzeysel ve yeraltı akışlarıyla birbirine bağlı kuzeyden güneye 1500 metre mesafede sıralanmış 7 heyelan gölünden oluşmaktadır. Büyüköl, Seringöl, Deringöl, Nazlıöl, Küçüköl, İnceöl ve Sazlıöl olarak adlandırılan göller aralarında 100 metre yükselti farkı bulunan iki plato üzerinde yer almaktadır. Dördü büyük, üçü ise küçük olan bu göller yazın sıcak aylarda kurumaktadırlar. Gölleri içine alan 550 hektarlık alan Dirgine Orman İşletmesine bağlı işletme şefliği iken 1965 yılında "milli park" olarak ilan edilmiş ve koruma altına alınmıştır (Türker ve Çetinkaya, 2009).

Oldukça engebeli bir bölgede bulunan Milli Parkta heyelanın oluşturduğu göller, "Orman Denizi"ni andıran 238 adet bitki türünün bulunduğu zengin bitki örtüsü, göllerde yaşayan alabalıklar ve bu değerlerin yarattığı rekreasyonel kullanım potansiyeli Parkın ana kaynaklarını oluşturmaktadır. Milli Parkta hâkim bitki örtüsü kayın ağaçlarıdır. Ayrıca meşe, gürgen, kızılbaş, karaçam, sarıçam, göknar, karaağaç, ıhlamur ve porsuk gibi değişik türde ağaçlar da görülmektedir. Etkili koruma sayesinde Parkın içerisinde ve yakın çevresinde sayıları gittikçe artan geyik, karaca, ayı, domuz, kurt, tilki ve sincap türleri yaşamaktadır. Ülkemizdeki ilk kültür alabalığı üretme istasyonu 1969 yılında burada kurulmuştur. Rekreasyonel açıdan olta balıkçılığı, kampçılık, tabiat içerisinde yürüyüş, fotoğrafçılık gibi turistik faaliyetler gerçekleştirilmektedir (kultur.gov.tr, 2011).

Fotoğraf 22: Yedigöller Milli Parkı, Devrek, Zonguldak

Foto: Hamit Yalçın

2.1.2.1.4.2. Karabük İli Ekoturizm ile ilgili Varlıklar

Şelaleler / Çağlayanlar

a. Karabük Merkez ilçe

Baklabostan Şelalesi: Karabük'e 17 km mesafede bulunan Baklabostan Şelalesi, Baklabostan Araştırma alanı içerisinde yer almakta olup Araştırma Alanı'nın rakımı 830 m, alanı ise 2352 hektardır.

Fotoğraf 23: Baklabostan Şelalesi, Karabük

Foto: Hamit Yalçın

Doğal Güzellikler ve Korunan Alanlar

a. Yenice

Kavaklı Tabiatı Koruma Alanı: 334 ha.'lık alan 23.12.1987 tarihinde tabiatı koruma alanı olarak ilan edilmiştir. Sahada çok çeşitli ağaç türlerinin bulunmasının yanı sıra ağaç, ağaçcık ve çalının yer aldığı nadir bir ekosistem özelliği taşıması, olağanüstü boy ve çapta porsuk, fındık ve dişbudak gibi türler bulunması nedeniyle alanın kaynak değeri yüksektir (milliparklar.gov.tr, 2011).

Fotoğraf 24: Keltepe, Yenice, Karabük

Foto: Yenice Belediyesi

Çitdere Tabiatı Koruma Alanı: Şekermiş ve Dibekyanı mevkiinde yer alan 72.15 ha.lık alan 29.12.1987 tarihinde koruma alanı olarak tescil edilmiştir. Çok çeşitli ağaç türlerinin bir arada bulunduğu eşsiz bir ekosisteme sahip olması, Istranca meşesi (*Quercus hartwvissiana*)'nin dünyada eşine ender rastlanan boy ve çaptaki örneklerinin varlığı, aralarında nesli tehlikeye düşmüş veya düşebilir türlerin de yer aldığı eşsiz yaban hayvanlarına sahip olması nedeniyle yüksek kaynak değerine sahiptir (milliparklar.gov.tr, 2011).

Gökpınar Arberatumu: Yenice'ye 11 km uzaklıktadır. 1050 metre rakımda bulunan arberatum sahası 4 ha.'lık bir alanı kaplamaktadır. İçinde pek çok ağaç ve ağaçcık barındıran alan, 40'ın üzerinde ağaç türünün bir arada bulunması ve alanda anıt ağaçların varlığı nedeniyle 1991 yılında "açık hava müzesi" olarak tescil edilmiştir. Ayrıca Dünya Ormancılık Örgütü (FAO) ve Dünya Doğayı Koruma Vakfı (WWF) tarafından mutlak koruma sahası olarak kabul edilmiştir.

Karakaya Deresi: Büyükdüz Orman Araştırma Bölgesinden doğan Baklabostan Deresi, Karakaya Deresinin başlangıcını oluşturmaktadır. Başlangıç rakımı 770 metre olup birçok irili ufaklı derenin birleşmesiyle oluşmuştur. Toplam uzunluğu 19 km'dir.

Fotoğraf 25: Karakaya Deresi, Yenice, Karabük

Foto: Hamit Yalçın

Kızılkaya Deresi: Kızılkaya deresi 400 metre rakımdan doğmakta olup 140 metre rakımında Filyos (Yenice) ırmağına kavuşmaktadır. Uzunluğu 8250 metredir. Kızılkaya Deresi üzerinde suyun akışına bağlı olarak küçük şelalelere ve yüzülebilecek küçük gölcüklere rastlamak mümkündür. Özellikle ilkbahar aylarında suyun akışı oldukça kuvvetlidir.

Göller / Göletler

Karabük'te büyük doğal bir göl bulunmamaktadır. Ovacık'ın kuzey kesiminde Şamlar Köyü yakınlarında Karagöl adlı bir krater gölü bulunmaktadır. Ayrıca; DSİ tarafından sulama amaçlı olarak kullanmak üzere Eflani'de üç gölet yapılmıştır. Bunlar; Bostancılar Göleti, Esencik (Kadıköy) Göleti ve Ortakçılar Göleti'dir. Çevresindeki ormanların güzelliği nedeniyle yürüyüş amaçlı olarak kullanılan gölette olta balıkçılığı da yapılmaktadır.

a. Eflani

İlçede 1976-1983 yılları arasında inşa edilen üç adet gölet bulunmaktadır. Bunlar; Bostancılar, Esencik (Kadıköy) ve Ortakçılar Göletleri'dir.

Bostancılar Göleti: İlçenin kuzey batısında Ovaçalış-Soğucak yolu üzerinde bulunan Bostancılar Göleti Eflani'ye 3 km uzaklıktadır. Sulama amacıyla toprak dolgu olarak inşa edilen gölet 1 km genişliğindedir. Bostancılar göletinin yüksekliği 14.40 m.dir.

Fotoğraf 26: Bostancılar Göleti, Eflani, Karabük

Foto: İbrahim

Esencik Göleti: Esencik Göleti (Kulüp Köyü) Eflani merkeze 4.5 km uzaklıktadır. Sulama amacıyla toprak dolgu olarak inşa edilen Esencik Göleti'nin genişliği 2500 metre ve yüksekliği 15 metredir.

Ortakçılar Göleti: Bostancı Köyü Ortakçılar Mahallesi'nde yer alan göletin Eflani'ye uzaklığı 5 km'dir. 940 metre yükseltide bulunan göletin alanı yaklaşık 250.800 m²'dir. Ortakçılar Göleti'nin genişliği 1150 metre ve yüksekliği 15 metredir.

Göletlerde aynalı sazan gibi çeşitli balıklar yaşamaktadır. Göletlerde olta balıkçılığı, foto safari, doğa yürüyüşü gibi aktiviteler yapılmaktadır.

b. Ovacık

Karagöl: Karabük'e 35 km uzaklıkta bulunan Küçüksoy Köyü Karagöl Mahallesinde yer alan Karagöl bir krater gölü olup çevreden sızan kaynak sularının killi zeminde oluşan göl tabanını tampon yaparak birikmesiyle oluşmuştur. Karagöl, Karagöl Fayı nedeniyle yatay bir konumda düşen killi birim bloklarının göl zeminini oluşturmasıyla meydana gelen tektonik kökenli bir göldür.

Fotoğraf 27: Karagöl, Ovacık, Karabük

Foto: Nuray Türker

2.1.2.1.4.3. Bartın İli Ekoturizm ile ilgili Varlıklar

Şelaleler / Çağlayanlar

c. Kurucaşile

Gölderesi Şelalesi: Gölderesi Şelalesi Kurucaşile'ye 22 km uzaklıktadır. 300 metre rakımdan başlayan Gölderesi yaklaşık 12 km uzunluğunda olup Çambu Yalısı koyuna dökülmektedir.

Fotoğraf 28: Gölderesi Şelalesi, Bartın

Foto: Nuray Türker

Gökyar Şelalesi: Kurucaşile ilçesi, Kanatlı Köyü yakınlarında 70 m. yükseklikten denize düşen bir şelaledir. Şelaleye ulaşım, deniz motoru ile sağlanmaktadır.

d. Ulus

Ulukaya Şelalesi: Ulus ilçesine 17 km. uzaklıkta olup Ulus Çayı üzerindedir. Ulukaya Köyü sınırları içerisinde bulunan şelale tamamen kayalar içerisinde doğmakta ve 20 m. yükseklikten düşmektedir. Kanyon içerisinde ilerleyerek bir gölet meydana getiren Uluçay, yaklaşık 16 km uzunluğundadır. Şelalenin rakımı 380 metredir. Ulus çayında, 30–40 m genişliğinde bir gölet meydana getiren suyun debisi 200–250 lt/sn'dir.

Ulukaya Şelalesi ve Kanyonu; çevresindeki panoramik güzelliğiyle yoğun ziyaretçi çekmektedir. Kanyonun uzunluğu yaklaşık 1.5 km olup, yüksekliği 300 m'dir.

Fotoğraf 29: Ulukaya Şelalesi, Ulus, Bartın

Foto: Bartın Kültür ve Turizm Müdürlüğü

Aksu Şelalesi: Aksu Çayı üzerindeki Aksu Şelalesi Kumluca'ya 18 km uzaklıkta, Kızıllar Köyü'nün Umar Tepesi mevkisindedir. Aksu Çayı, 1300 m rakımdan başlayıp 13 km devam ederek 200 metre rakımdaki Kumluca Çayı'na dökülmektedir. Umar Tepesi'ni 10 m. genişliğinde ikiye bölen Aksu Çayı, 35 m yükseklikten düşerek şelaleleri oluşturmaktadır.

Fotoğraf 30: Aksu Şelalesi, Kumluca, Bartın

Foto: Bartın Kültür ve Turizm Müdürlüğü

Doğal Güzellikler ve Korunan Alanlar

Küre Dağları Milli Parkı/KDMP (Arit Beldesi): Küre Dağları, doğa koruma açısından küresel düzeyde önemli 200 ekolojik bölge arasında bulunan Kafkasya ve Kuzey Anadolu Ilıman Kuşak Ormanları içerisinde yer almaktadır. Bu nedenle alan, Orman Bakanlığı, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı ve FAO ortak kararıyla "Milli Parklar ve Korunan Alanların Yönetimi, Biyolojik Çeşitliliğin Korunması ve Kırsal Kalkınma" konulu dış kaynaklı proje kapsamında 07.07.2000 tarihinde "Kastamonu-Bartın Küre Dağları Milli Parkı" olarak ilan edilmiştir (Türker ve Çetinkaya, 2009).

Küre Dağları Milli Parkı (KDMP) Karadeniz Bölgesi'nin Batı Karadeniz Bölümünde Küre Dağları üzerinde yer almaktadır. Tamamen bir plato karakterindeki milli park doğu-batı doğrultusunda uzanmakta olup yakın çevresi için fiziksel ve sosyal anlamda bir eşik niteliğindedir. Bu nedenle milli parkın mutlak koruma zonunun yer aldığı alan üzerinde hemen hiçbir yerleşme birimi bulunmamakta, sosyal hayat milli parkın yakın çevresinde devam etmektedir (Türker ve Çetinkaya, 2009).

Dünyada 100, ülkemizde 9 sıcak noktadan biri olarak kabul edilen KDMP'nin % 40'ı Bartın ili mülki hudutları içerisinde, kalan kısmı ise Kastamonu ili mülki sınırları içerisinde bulunmaktadır. Milli Park "Tampon Zone" ile birlikte toplam 117.787 ha alanı kapsamaktadır. 37.000 ha'lık alan ise yerleşime açılmamış bakir bir alandır. Milli park çevresinde; Azdavay, Pınarbaşı, Ulus, Kurucaşile, Amasra ve Cide ilçeleri ile Arit Beldesi bulunmaktadır (Bartın.gov.tr, 2011; Türker ve Çetinkaya, 2009).

Fotoğraf 31: Yılık atları, Küre Dağları Milli Parkı, Bartın

Foto: Nuray Türker

Kastamonu-Bartın Küre Dağları Milli Parkı; genel özellikleri ve kaynak değerleri açısından eşsiz bir jeolojik yapı özelliği göstermektedir. Küre Dağları'nın batı kesimi, içinde yaşlı ormanların, kanyonların, akarsu ve çayırıkların da olduğu geniş, el değmemiş, nemli karstik ormanlara sahiptir. Jeomorfolojik süreçler içinde gerçekleşen aşınımın sonucu oluşan dev kanyonlar, mağaralar, dolin ve çukurların gür ormanlarla birleşmesiyle oluşan eşsiz doğal peyzaj, alanı benzersiz kılmaktadır. Bu açıdan Toros Dağları ile benzerlik gösteren Küre Dağları'nın en önemli ayırt edici özelliği, karışık ormanlarıdır (Bartın.gov.tr, 2011). Floristik olarak orman eko sistemi içerisinde karışık yapraklı türler ile iğne yapraklı türlerden oluşan bir orman yapısı mevcuttur.

Uluslararası öneme sahip Batı Karadeniz Karst kuşağı içerisinde yer alan KDMP; kanyonları, boğazları, mağaraları, şelaleleri, düdenleri, ilginç karstik oluşumları, 1200 yıllık yaşlı ve bakir ormanları, flora ve endemik bitki varlığı, 129 kuş ve 40 memeli türünün yaşadığı fauna zenginliği ile ekoturizm açısından zengin bir çeşitlilik sunmaktadır.

Kastamonu-Bartın Küre Dağları Milli Parkı'nın yakın çevresi aynı zamanda zengin ve çeşitli folklorik değerlere sahiptir. Milli Parkın doğal güzelliklerinin yanı sıra bu folklorik değerler yörenin en önemli turizm potansiyelini oluşturmaktadır.

KDMP'de Korunan Alanlar

Küre Dağları Milli Parkı bünyesinde 24.212 ha Alan Yaban Hayatı koruma sahası olarak belirlenmiştir. Bu alanda 129 kuş çeşidi ve 40 memeli türü yaşamaktadır.

Ulus-Sökü Yaban Hayatı Koruma alanı: 17.000 ha'lık bir alana sahip olup, Geyik ve karaca yaşamaktadır.

Gürgenpınarı-Tarlaağzı-Uzunöz Yaban Hayatı Koruma alanı sülün yerleştirme sahasıdır.

Hasankadı-Gerişli, Akçamescit-Akağaç-Sütlüce Yaban Hayatı Koruma alanı mevsimine göre ördek, kaz, bıldırcın, üveyik, çulluk, geyik, tavşan, yaban keçisi ve yaban domuzu gibi türlere ev sahipliği yapmaktadır.

Sit Alanları: Tescil edilmiş taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ile sit alanları şunlardır:

Arkeolojik Sit Alanı: 9

Kentsel Sit Alanı: 1

Doğal Sit Alanı: 9

Arkeolojik ve Doğal Sit: 4

Kültür ve Tabiat Varlıkları: 375

Toplam: 398 Adet

2.1.2.1.5. Yayla Turizmi

2.1.2.1.5.1. Zonguldak İli Yayla Turizmi ile ilgili Varlıklar

a. Alaplı

Gümeli ve Bacaklı yaylaları: Türkiye'nin 105. tabiat anıtı olarak tescillenen Zonguldak'ın Alaplı ilçesine bağlı Gümeli beldesindeki 1637 metre yükseklikteki Bacaklı Yayla ve dağın eteğindeki Gümeli (Bölüklü) Yaylası, zengin bitki örtüsü, yayla evleri ve yaşayan yaylacılık geleneği ile yayla turizmi açısından değerlendirilebilecek doğal güzelliklerden biridir. Alanı 365 km² olan yaylada anıt ağaçlar yer almakta olup, bunların en dikkate değer olanlarından anıt Porsuk ağacı 1000 yaşındadır.

Fotoğraf 32: Bacaklı Yayla, Alaplı, Zonguldak

Foto: Can Çetin

2.1.2.1.5.2. Karabük İli Yayla Turizmi ile ilgili Varlıklar

Günümüzde büyük şehirlerde yaşayan insanların şehrin gürültüsü ve kirliliğinden kaçıp, doğal güzelliklere sahip olan sessiz alanları tercih etmelerinin bir sonucu olarak, özellikle kıyı şeridindeki tatil yörelerinin sıcak ve nemli havasına karşılık yaylaların çok çeşitli bitki örtüsüne sahip olması, ormanları, krater gölleri, ırmakları, dereleri, tarih, kültürel ve arkeolojik değerleri, dağ ve doğa yürüyüşleri, rafting, kış sporları, av ve spor olta balıkçılığı, çim kayağı, yayla şenlikleri ve el sanatları gibi değerleri taşıması nedeniyle bu bölgelerin turizm çekim merkezi olmalarına olanak sağlamaktadır.

Karabük ili, zengin ormanları, flora ve faunası, üstün peyzaj özellikleri ve şifalı otları ile yayla turizmi açısından değerlendirilecek önemli bir konuma sahiptir.

a. Eflani

Kokurdan Yaylası: 1000 m rakımlı Kokurdan Yaylası, Eflani'ye 16 km uzaklıkta yer almaktadır. Alanı 751 000 m²'dir.

b. Eskipazar

Eğrioza Yaylası: Adiller ve Şevkiller köylerinin kullandığı 1200 m rakımlı Eğrioza Yaylası geniş bir alana yayılmıştır. Yayla ve çevresi çam, köknar ve gürgen ağaçları ile çevrelenmiştir. Yaylada her yıl Temmuz ayında yayla şenlikleri yapılmaktadır.

Fotoğraf 33: Eğrioia Yaylası, Eskipazar, Karabük

Foto: Nuray Türker

c. Safranbolu

Safranbolu’da, yoğun orman alanları ve coğrafi yükseltiler, bölgede büyük yaylaların oluşumuna olanak sağlamıştır. Sarıçiçek ve Uluyayla, yörenin önemli büyüklükteki yaylalarıdır. Safranbolu’ya 13,5 km uzaklıkta, 1700 m yükseklikteki Sarıçiçek Yaylası orman dokusu açısından zengin olup, orman örtüsünün büyük çoğunluğunu ibreliler (Gökmar, çam vs.) oluşturmaktadır. Yayla, 1600 m uzunluğunda, 740 m genişliğinde olup alanı 600.000 m²’dir. Sarıçiçek Yaylası günümüzde yaylacılık açısından faal değildir.

2.1.2.1.5.3. Bartın İli Yayla Turizmi ile ilgili Varlıklar

Geleneksel yaylacılık faaliyetleri günümüzde fonksiyonel değişime uğrayarak, insanların tatillerini geçirdikleri yerler niteliğini kazanmış ve turizm sektöründe değerlendirilmeye başlanmıştır.

Bartın ve çevresinde kıydan iç kesimlere gidildikçe yayla turizmi açısından yörenin cazibe merkezi olan Uluyayla ve Arıt dağlarındaki Zoni yaylasını görmek mümkündür. Bartın ve çevresinin önemli yaylaları, Ulus ilçesindeki Uluyayla, Arıt beldesindeki Zoni yaylası, Kumluca beldesindeki Ardıç ve Gezen yaylalarıdır.

a. Bartın Merkez İlçe

Arıt (Zoni) Yaylası: Zoni Yaylası Arıt’ın kuzeybatısında, KDMP’nın tampon zonunda yer almaktadır. Arıt dağlarından başlayıp güneye doğru uzanarak Uluyayla’yla bütünleşen Zoni yaylası Uluyayla’nın uzantısı sayılabilecek özellikler taşımaktadır. Yörenin bitki örtüsünü, köknar, sarıçam, kayın, gürgen, meşe, akağaç, kiraz, ıhlamur, kayacık, dişbudak ve yüzlerce alt flora oluşturmaktadır.

b. Ulus

Uluyayla: Karabük il sınırları içerisine olmasına rağmen Bartın’ın Ulus ilçesine daha yakın olması sebebiyle Ulus’a ait bir yayla olarak bilinen Uluyayla Ulus’a 25 km mesafededir.

Uluyayla, Karadeniz oluşumu sırasındaki büyük yer hareketleri ile meydana gelmiş büyük bir düzlüktür. Denizden yüksekliği ortalama 1000 metre olan Uluyayla’nın yüz ölçümü yaklaşık 47 km²’dir. En yüksek yeri alanın batısında bulunan Kızılcaören Tepesi (1379 m), en alçak yerler ise alanın orta bölümlerinde bulunan yayla düzlüğüdür (930 m). Alanda beş adet yayla yerleşmesi (Karakız, İnönü, Kızılgöl, Çokman, Aşağı Yayla) bulunmaktadır ve geleneksel anlamda yaylacılığa devam edilmektedir. Bitki örtüsü iğne ve yayvan yapraklı ağaçlardan oluşmaktadır. Alanın batısında iki adet mağara İnönü (Kırlangıç ya da İnağzı) ve Subatık Mağaraları bulunmaktadır. Yaylanın ortasından geçen Ova Çayı ve İnönü Deresi yaylaya ayrı bir güzellik katmaktadır (Topay, 2004).

Yaylada yaylacılık geleneği devam etmekte olup, Temmuz aylarında yayla şenlikleri yapılmaktadır.

Fotoğraf 34: Uluyayla, Ulus, Bartın

Foto: Turgut Ertuğrul

Ardıç ve Gezen Yaylaları: Ardıç ve Gezen yaylaları, Kumluca-Safranbolu ve Yenice arasında kalan ardıç bölgesinde birbirlerinden 8 km. uzaklıkta bulunmaktadır. Kumluca beldesine 42 km uzaklıkta bulunan Ardıç Yaylası'nın etrafı ormanlık alandır. Orman alanı yaklaşık 10 ha'dan oluşmakta olup Ardıç ağaçları, az miktarda Köknar, Kayın ve yüzlerce alt floradan meydana gelmektedir. Ortalama yükseklikleri 1500 m. civarında olmakla birlikte Ekim - Mayıs ayları arasında yılın beş ayını karlar altında geçirmektedir. Alana ulaşımı sağlayacak düzgün bir yolu yoktur.

2.1.2.1.6. Botanik Turizmi

2.1.2.1.6.1. Zonguldak İli Botanik Turizmi ile İlgili Varlıklar

Zonguldak ilinin büyük bir bölümünün ormanlarla kaplı olması nedeniyle, yöre ormanaltı bitkisi ve endemik yönünden de oldukça zengin bir potansiyele sahiptir. Zonguldak ilinin biyoçeşitliliğinin saptanması amacıyla Zonguldak Karaelmas Üniversitesi'nin Gazi Üniversitesi ve Abant İzzet Baysal Üniversitesi ile birlikte gerçekleştirdiği biyoçeşitlilik projesi sonucunda ana toprağı Zonguldak olan 7 familyaya ait toplam 12 endemik takson bulunmuştur. Bu taksonlar aşağıda listelenmektedir (Türker ve Çetinkaya, 2009):

1. APIACEAE

Bupleurum L. *Bupleurum setaceum* FENZL -Tavşan kulağı

Heracleum L. *Heracleum platytaenium* BOISS. -Tavşancıl otu

2. ARACEAE

Arum L. *Arum euxinum* R. MILL

3. CAMPANULACEAE

Campanula L. *Campanula argaea* BOISS. ET BAL. - Çan çiçeği

Campanula L. *Campanula lyrata* LAM. subsp. *lyrata* LAM. -Lir şeklinde çan çiçeği

4. CARYOPHYLLACEAE

Dianthus L. *Dianthus balansae* BOISS.

Dianthus L. *Dianthus kastembeluensis* FREYN ET SINT.

Minuartia L. *Minuartia gracilis* MCNEILL

5. CELASTRACEAE

Euonymus L. Euonymus latifolius (L.) MILLER subsp. cauconis COODE ET CULLEN, İğ ağacı

6. FABACEAE

Astragalus L. Astragalus anthylloides LAM., Şişik geven

Trigonella L. Trigonella rhytidocarpa BOISS. ET BAL.

7. ORCHIDACEAE

Epipactis ZINN Epipactis pontica TAUB.

2.1.2.1.6.2. Karabük İli Botanik Turizmi ile İlgili Varlıklar

Safran (*Crocus sativus*): Türkiye’de ağırlıklı olarak Safranbolu’da yetişen ve şehre de adını veren safran bitkisi, botanik turizmi açısından değerlendirildiğinde bölge açısından büyük önem taşımaktadır. Geçmişte Safranbolu’da 40 kadar köyde safran yetiştirildiği kaydedilmiştir. Bugün ülkemizde safran yetiştiriciliği, yalnızca Safranbolu’da Davutobası (dört aile), Yörük (bir aile), Aşağıgüney (bir aile) köylerinde olmak üzere üç köyde, 4310 m² alanda devam ettirilmeye çalışılmaktadır. Toplam üretim yılda 7-10 kg arasındadır (Safranbolu.gov.tr, 2011).

Safranın dünyada 70 cinsine ait 1800 türü bulunmaktadır. Anadolu florasında ise, *Crocus* cinsine ait 40 tür saptanmıştır. Bu türlerin bir kısmı ilkbaharda, bir kısmı da sonbaharda çiçek açmaktadır. Safranbolu’da yetişen safran bitkisi sonbaharda çiçek açmaktadır. Çiçeklenme, Ekim ayının üçüncü veya dördüncü haftasından başlayarak 15 Kasım’a kadar sürmektedir. Her bir bitkiden ortalama 7-8 adet çiçek alınmaktadır. Çiçekler viyole (mor) renkli olup, her çiçekte sarı renkli üç adet erkek organ bulunmaktadır. Çiçeğin asıl önemli olan organı, dişi organıdır. Bir adet olan dişi organ yumurtalık (ovary), yumurta borusu ve tepecik (stigma)’dan oluşmaktadır. Tepecik (stigma) koyu kırmızı renktedir. Bitkinin yararlanılan organı, işte bu üç parçalı olan tepecik kısmıdır. Bu kısma “safran” da denilmektedir.

Fotoğraf 35: Safran (*Corocus sativus*), Safranbolu, Karabük

Foto: Ali Göçmen

Ağırlığının 100.000 katı suyu sarıya boyayabilen Safran boya, kozmetik, gıda sanayinde (genellikle baharat olarak Safranbolu lokumunda da kullanılmaktadır) ve ilaç sanayinde kullanılmakta olup oldukça pahalı bir bitkidir. Safran tarımı, son yıllarda devlet destekli projeler ile yaşatılmaya çalışılmaktadır.

Batı Karadeniz Bölümü'nde yer alan Karabük iklim özellikleri nedeniyle farklı bir floraya sahiptir. Özellikle Yenice ilçesinde hâkim olan nemli geçiş iklimi ilçenin çok çeşitli, nadir bulunan, kimi zaman anıtsal boylara ulaşan bitki çeşitliliğine sahip olmasının en önemli nedenidir. Karabük'te kısmen Karadeniz iklimi özellikleri görülmekte, ancak kıydan içeride kaldığından ve nemli Karadeniz havasından yeterince yararlanamadığından karasal iklim özellikleri daha ağır basmaktadır.

Dağların geniş yer kapladığı Karabük'te ormanlar yaygındır. İlin yüzölçümünün % 70'i ormanlarla kaplıdır. Merkez ilçe, Safranbolu, Yenice, Eskipazar ormanların gür olduğu alanlardır. Eflani çevresinde ise çayır ve otlaklar önemli yer kaplamaktadır.

Bakir ormanlara sahip olan Yenice'de 115 bin hektarlık alanın % 85'i (82448 ha.) ormanlarla kaplıdır. Bu alanın 79606.5 ha'ı koru, 2841.5 ha'ı baltalık ormandır. Yenice ormanları sıradan orman alanları değildir. Biyolojik çeşitlilik bakımından oldukça zengin bir yapıya sahiptir. Dünya Ormanlık Örgütü FAO'nun Dünya üzerinde belirlediği Mutlak Korunması gereken alanlar içindeki 100 adet sıcak noktadan 9 tanesi Türkiye'de bulunmaktadır. Yenice ormanları, bu 9 Mutlak Koruma sahasından biridir. Bunun nedeni, Yenice ormanlarında tropik bölgeler dışında, dünyada pek az ormanda görülebilecek kadar çok sayıda ağaç, ağaççık, bitki ve yaban hayvanının bir arada yaşamasıdır. İlçe ormanlarında 33 ağaç çeşidi, 8 ağaççık çeşidi ve birçok otsu bitkinin yanı sıra 16 çeşit şifalı bitki de bulunmaktadır (Türker ve Çetinkaya, 2009).

İlçe ormanlarındaki ağaç türleri çeşitliliği şunlardır (Türker ve Çetinkaya, 2009):

1. <i>Abies bornmülleriana</i>	Uludağ Göknarı
2. <i>Pinus silvestris</i>	Sarıçam
3. <i>Pinus nigra</i>	Karaçam
4. <i>Pinus nigra subsp. Pallasiana</i>	Camıyanı Karaçamı
5. <i>Pinus brutia</i>	Kızılçam
6. <i>Taxus baccata</i>	Porsuk
7. <i>Fagus orientalis</i>	Doğu Kayını
8. <i>Quercus petrea subsp. iberica</i>	Sapsız Meşe

Yenice Orman İşletme Müdürlüğü'ne bağlı Çitdere ve Kavaklı Bölgeleri 1989 tarihinde Tabiatı Koruma Alanı olarak ilan edilmiştir. Kavaklı bölgesinde bulunan 4 ha'lık bir alan Arboretum sahası olarak ve alanda bulunan 2 adet ağaç da anıt ağaç olarak tescil edilmiştir.

Alanda çok çeşitli orman ağaç türlerinin bir arada bulunması, bunların bazılarının dünyada ender görülen çap ve boya ulaşmış olmaları, nadir bulunan ve kaybolmaya yüz tutmuş ekosistemler olmaları, bilimsel açıdan büyük önem arz etmeleri, sahaların yaban hayatı bakımından zengin olması ve yaban hayatı çeşitliliği alanların Tabiatı Koruma Alanları olarak ayrılmasına neden olmuştur.

Tabiatı Koruma Alanları

1. Çitdere Tabiatı Koruma Alanı (Rakım en düşük 750 m, en yüksek 1708 m, 721,5 ha'lık alan)
2. Kavaklı Tabiatı Koruma Alanı (Rakım en düşük 970 m, en yüksek 1700 m, 334 ha'lık alan)
3. Arboretum Sahası (Açık Hava Ağaç Müzesi) Gökpınar Mevkii (Rakım 1100 m, 4 ha'lık alan)

Çitdere Koruma Alanında Istranca Meşesi (*Q. hartwissiana*), Porsuk (*Taxus baccata*), Dişbudak (*Fraxinus excelsior*), Akçaağaç (*Acer platanoides* ve *Acer hyrcanum*), ıhlamur (*Tilia rubra*), Kayacık

(*Ostrya carpinifolia*) gibi ender türler de yaşam alanı bulmaktadır. Gelişmiş çap ve boylara ulaşan bu ağaçların dünyada eşi benzeri bulunmamaktadır.

Kavaklı Koruma Alanında ise Porsuk (*Taxus baccata*), Fındık (*Corylus colurna*), Üvez (*Sorbus aucuparia*), Dişbudak (*Fraxinus excelsior*), Akçaağaç (*Acer sp.*), Ihlamur (*Tilia fubra*), Kayacık (*Ostrya carpinifolia*) gibi türlerle birlikte Arboretum sahasında 19 ağaç türü 8 ağaççık ve çok çeşitli şifalı otlar bulunmaktadır.

Bu türlerin içinde olağanüstü çap ve boya ulaşan ağaçlar tabiat anıtı ağaç olarak tescil edilmiş ve korumaya alınmıştır. Bunlardan Porsuk ve Fındığın ulaşmış olduğu boy ve çapı bir başka yerde görmek mümkün değildir. Bu ağaçların bulundukları yerler ve özellikleri aşağıda belirtilmiştir.

Çitdere Tabiatı Koruma Alanı

Quercus hartwissiana: Istranca meşesi (Rakım 1320 m, 4 adet)

Çapı	Çevresi	Boyu
1. 2.01 m	6.30 m	23.0 m
2. 1.90 m	5.95 m	25.0 m
3. 1.58 m	4.96 m	18.0 m
4. 1.50 m	4.70 m	20.0 m

Ulmus glabra: Dağ Karaağacı (Rakım 820 m, 1 adet)

Çapı	Çevresi	Boyu
1.30 m	3.80 m	30.0 m

Ulmus glabra: Dağ Karaağacı (Rakım 900 m, 1 adet)

Çapı	Çevresi	Boyu
0.68 m	3.80 m	23.0 m

Kavaklı Tabiatı Koruma Alanı

Taxus baccata: Porsuk (Rakım 525 m, 1 adet)

Çapı	Çevresi	Boyu
2.24 m	7.0 m	24.0 m

Taxus baccata: Porsuk (Rakım 1200 m, 1 adet)

Çapı	Çevresi	Boyu
2.05 m	6.45 m	18.0 m

Corylus colurna: Türk Fındığı (Rakım 1120 m, 1 adet)

Çapı	Çevresi	Boyu
0.90 m	2.82 m	21.0 m

Acer platanoides: Çınar Yapraklı Akçaağaç (Rakım 900 m, 1 adet)

Çapı	Çevresi	Boyu
0.94 m	2.95 m	19.0 m

Acer trautvetteri: Kayın Gövdeli Akçaağaç (Rakım 900 m, 1 adet)

Çapı	Çevresi	Boyu
0.70 m	2.20 m	18.0 m

Tillia rubra subsp. caucasica: Kafkas Ihlamuru (Rakım 650 m, 1 adet)

Çapı	Çevresi	Boyu
1.45 m	4.60 m	18.0 m

Fotoğraf 36: Anıt Fındık (*Corylus colurna*), Kavaklı Tabiatı Koruma Alanı, Yenice, Karabük

Foto: Yenice Belediyesi

Karabük ili sınırları içinde Türkiye endemiği 26 familyaya ait toplam 54 takson (tür) bulunmaktadır. Bu taksonlar ve tehlike kategorileri¹ aşağıda listelenmektedir (Türker ve Çetinkaya, 2009):

1. PINACEAE

Abies miller. A. nordmanniana(STEV.) Spach. subsp. Tehlike Kategorisi: LR (nt)

Abies miller. bornmuelleriana (MATTF.) Coode et Cullen Tehlike Kategorisi: LR (nt)

Fotoğraf 37: *Abies nordmanniana subsp. bornmuelleriana* (Uludağ göknarı)

¹IUCN Red Data Book Kategorileri: Tükenmiş (EX), Doğada Tükenmiş (EW), Çok Tehlikede (CR), Tehlikede (EN), Zarar Görebilir (VU), Az Tehdit Altında (LR) - Koruma Önlemi Gerektiren(cd), Tehdit Altına Girebilir(nt), En Az Endişe Verici(lc) - , Veri Yetersiz (DD)

2. POACEAE

Festuca L. Festuca glaucispicula MARJGR. - DANNANB. - Yumak otu Tehlike Kategorisi: LR (nt)

3. RANUNCULACEAE

Delphinium L. Delphinium bithenicum P.H.DAVIS, Hezeran-Süvari mahmuzu Tehlike Kategorisi: LR (nt)

4. BORAGINACEAE

Onosma L. Onosma bozakmanii H. RIEDL- Emzik otu Tehlike Kategorisi: R

Onosma L. Onosma mutabile BOÏSS.- Emzik otu Tehlike Kategorisi: LR (nt)

Nonea L. Nonea pulla subsp. *Monticola* - Kara Rona Tehlike Kategorisi: LR (nt)

5. CAMPANULACEAE

Asyneuma GRISEB *Asyneuma* GRISEB subsp. *Sibthorpiatum* DAMBOLD Tehlike Kategorisi: LR (nt)

6. CARYOPHYLLACEAE

Minuartia L. Minuartia gracilis MC. Neill.- Koru Otu Tehlike Kategorisi: R

Dianthus L. Dianthus balansae Boiss. - Yabani Karanfil Tehlike Kategorisi: LR (nt)

Gypsophyla L. Gypsophyla brachypetala TRAUTV.- Çöven Tehlike Kategorisi: R

Silene L. Silene olympica Boiss., Ballica- Nakil Çiçeği Tehlike Kategorisi: LR (nt)

Fotoğraf 38: *Silene olympica*

7. CISTACEAE

Fumana SPACH. *Fumana paphlagonica* BORNM. Tehlike Kategorisi: LR (nt)

8. CONVULVULACEAE

Convolvulus L. Convolvulus galaticus ROSTON & CHAISY – Boz Tarla Sarmaşığı Tehlike Kategorisi: LR (nt)

9. CRASSULACEAE

Sempervivum L. Sempervivum gilliani MUIRHEAD - Gelin Parmağı Tehlike Kategorisi: R

10. CRUCIFERAE

Alyssum L. Alyssum pseudo-mouradicum HAUSKN.- BORNM.-Murat Kuduzotu Tehlike Kategorisi: LR (nt)

11. DIPSACACEAE

Cephalaria SCHRADER *Cephalaria paphlagonica* BOBROV. EX R&SHULTES Tehlike Kategorisi: R

12. GRAMINEAE

Festuca L. Festuca glaucispicula MARKR. DANNENB - Yumak Otu Tehlike Kategorisi: LR (nt)

13. GERANIACEAE

Geranium L. G. Asphodeloides subsp. *sintenisii* (FREYN) DAVIS-Turna Gagası Tehlike Kategorisi: LR (nt)

14. IRIDACEAE

Crocus L. *Crocus ankyrensis* (HERBERT) MAW.- Ankara Çiğdemi Tehlike Kategorisi: LR (nt)

Fotoğraf 39: *Crocus ankyrensis* (Herbert) Maw.

15. LABITATAE

Sideritis L. *Sideritis dichotoma* HUTER- Dağ Çayı Tehlike Kategorisi: LR (nt)

Sideritis L. *Sideritis amasiaca* BORNM.- Amasya Dağ Çayı Tehlike Kategorisi: R

Origanum L. *Origanum spileum*- Mercan Köşkü Tehlike Kategorisi: LR (nt)

Salvia L. *Salvia hypargea* FISH. AND MEY- Gümüş Yapraklı Adaçayı Tehlike Kategorisi: LR (nt)

16. LEGUMINOSAE

Astragalus L. *Astragalus pseudocaspicus* FİCHER- Geven Tehlike Kategorisi: R

Astragalus L. *Astragalus sigmoides*BUNGE Tehlike Kategorisi: LR (nt)

Vicia L. *Vicia freyniana* BORNM. Tehlike Kategorisi: LR (nt)

Lathyrus L. *Lathyrus tukthensis* CZECZ. - Süs bezelyesi Tehlike Kategorisi: LR (nt)

Trifolium L. *Trifolium auxinum* ZOH.- Üçgül Tehlike Kategorisi: LR (nt)

17. LILIACEAE

Allium L. *Allium peroninianum* AZNV. Tehlike Kategorisi: LR (nt)

18. LINACEAE

Linum L. *Linum tmoleum* Boiss- Yabani Keten Tehlike Kategorisi: LR (nt)

Linum L. *Linum olimpicum* BOISS. - Yabani Keten Tehlike Kategorisi: LR (nt)

19. APIACEAE

Astrantia L. *Astrantia maxima* PALLAS subsp. *haradjiana* (GRINTZ) Tehlike Kategorisi: LR (nt)

Heracleum L. *Heracleum pastinacifolium*, Tavşancıl Otu

Olympiciadum Wolf. *O. caesoitosum* (Sm) WOLF. Tehlike Kategorisi: LR (nt)

Cymbocarpum DC. *C. wiedemanniana*BOİSS Tehlike Kategorisi: LR (nt)

Ferrulago W. KOCH. *F. thirkeana* (BOİSS) BOİSS *incanum* (BOİSS&HUET) RECH. FİL.- Kuzu Kışnişi

Tehlike Kategorisi: LR (nt)

20. ASTERACEAE

Centaurea L. *Centaurea cadmea* BOİSS - Peygamber Çiçeği Tehlike Kategorisi: LR (nt)

Centaurea L. *C. inexpectata* VAGENITZ - Peygamber Çiçeği Tehlike Kategorisi: LR (nt)

Centaurea L. *C. reuterana* BOİSS var. *phrigia* BORNM.- Peygamber Çiçeği Tehlike Kategorisi: LR (nt)

Cicerbita WALLR. *Cicerbita variabilis* (BORNM.) BORNM. Tehlike Kategorisi: LR (nt)

İnula L. *İnula helenium* L. subsp. *orygalis* (BOİSS) GRİERSON Tehlike Kategorisi: LR (nt)

Scorzonera L. *S. Pygmaea* SIBTH ET SM SUBSP. *nutans* (CZECZOTT) CHAMBERLAIN- Karakök, Cüce Keçi Sakalı Tehlike Kategorisi: LR (nt)

Senecio L. *S. Hypochionaeus* BOISS var. *ilkasiensis* FREYN AND SINT. Tehlike Kategorisi: LR (nt)

21. ORCHIDACEAE

Epipactis ZINN. *Epipactis pontica* TAUB.- Batakılık Salebi Tehlike Kategorisi: LR (nt)

Fotoğraf 40: *Epipactis pontica*

22. RHAMNACEAE

Rhamnus L. *Rhamnus timifolius* BORNH.- Akdiken Tehlike Kategorisi: LR (nt)

23. ROSACEAE

Crataegus L. *Crataegus tanacetifolia* (LAM) PERS- Yemişen Tehlike Kategorisi: LR (nt)

Crataegus L. *Crataegus dikmensis* POJARK- Ankara Yemişeni Tehlike Kategorisi: V

24. RUBIACEAE

Asperula L. *Asperula pestalozzae* BOISS- Yapışkan Otu Tehlike Kategorisi: LR (nt)

Galium L. *Galium fissurense* EHREND & SCHONB. - Yoğurt Otu Tehlike Kategorisi: LR (nt)

25. SCROPHULARIACEAE

Verbascum L. *Verbascum spectabile* var. *isandrum* HUB. Mor Sığırkuyruğu Tehlike Kategorisi: R

Verbascum L. *Verbascum abieticolum* BORNH.- Sığırkuyruğu Tehlike Kategorisi: LR (nt)

26. UMBELLIFERAE

Olymposiadum WOLF. *O. caespitosum* (SM.) WOLF. Tehlike Kategorisi: V

Cymbocarpum DC. *C. wiedemanniana* BOISS Tehlike Kategorisi: LR (nt)

Ferrulago W. KOCH *F. thirkeana* (BOISS) BOISS- Kuzu Kişnişi Tehlike Kategorisi: LR (nt)

2.1.2.1.6.3. Bartın İli Botanik Turizmi ile İlgili Varlıklar

Bartın ve çevresi, Türkiye'nin Fitocoğrafik flora bölgelerinden Euro-Siberian bölge içerisinde bulunmakta olup, iklim özellikleri nedeniyle oldukça zengin bir doğal bitki örtüsüne sahiptir. Yağışların bol ve bütün yıla dağılmış olduğu, sıcaklığın ve yıl içindeki sıcaklık değerleri arasındaki farkın fazla olmadığı yörede doğal bitki örtüsü nemli ormanlardan oluşmaktadır.

Bartın ve çevresinin 2143 km² olan yüzölçümünün % 46'sını ormanlar kaplamaktadır. Kıydan dağlık alanlara doğru çıkıldıkça bitki örtüsünde belirgin bir değişiklik görülmektedir. Bartın ormanlarının karakteristik ağaçları; 600 m yüksekliğe kadar Defne, Meşe, Kayın, Kocayemiş, Ardıç, Ormangülü ve Yabani Zeytin, 1000 m yükseklikte Meşe, Kayın, Gürgen 1500 m ve daha yükseklerde Kayın, Kestane ve Çam'dır. Sahil şeridinde de Ceviz, Kestane ve Fındık plantasyonları yaygındır. Bartın ve çevresinin bitki örtüsünde geniş yer tutan ormanlar, genellikle yayvan ve iğne yapraklı ağaçlardan oluşmaktadır.

Alt flora ise oldukça yaygın ve çok çeşitlidir. Ayrıca; son yıllarda adına festival düzenlenen kaliteli çilek yetiştiriciliği dikkat çekmektedir. Sadece kentsel alan ve yakın çevresinde yapılan floristik incelemeler sonucu 439 adet doğal bitki türü tespit edilmiştir.

Bartın sınırları içinde 5 familyaya ait toplam 7 adet Türkiye endemiği takson bulunmuştur. Bu taksonlar ve tehlike kategorileri aşağıda listelenmektedir (Türker ve Çetinkaya, 2009):

1. AMARYLLIDACEAE

Galanthus L. *Galanthus plicatus* subsp. *byzantinus* (BAKER) GOTTLIEB Tehlike Kategorisi: LR (nt)

2. ASTERACEA

Centaurea L. *Centaurea cadmea* BOİSS - Peygamber Çiçeği Tehlike Kategorisi: LR (nt)

Centaurea L. *Centurea kilaea* BOİSS - Peygamber Çiçeği Tehlike Kategorisi: LR (nt)

3. CELASTRACEAE

Euonymus L. *Euonymus latifolius* (L.) Miller subsp. *cauconis* Coode et Cullen Tehlike Kategorisi: LR (nt)

4. SCROPHULLARIACEAE

Veronica L. *Veronica multifida* L. Tehlike Kategorisi: LR (nt)

5. UMBELLIFERAE

Seseli L. *Seseli resinosum* FREYN & SINT- Horoz Gözü Tehlike Kategorisi: VU

Ferulago W. KOCH *Ferulago platycarpa* BOİSS & BALL. Tehlike Kategorisi: LR (nt)

2.1.2.1.7. Hayvan (Kelebek) Gözlemciliği

2.1.2.1.7.1. Zonguldak İli Kelebek Gözlemciliği ile İlgili Varlıklar

Zonguldak ilinde 90 tür kelebek gözlenebilmekte olup bu kelebek türleri aşağıda verilmektedir. Zonguldak Alaplı ilçesindeki Bacaklı Yaylası ÖKeA (Öncelikli Kelebek Alanı) olabilecek potansiyele sahip bir bölgedir (trakel.org, 2011).

PAPILIONIDAE		
1. <i>Parnassius mnemosyne</i> Dumanlı apollo	45. <i>Hyponephele lycaon</i> Küçük esmer peri	
2. <i>Parnassius apollo</i> Apollo	46. <i>Hyponephele zuvandica</i> Azeri esmer perisi	
3. <i>Iphiclides podalirus</i> Erik kırlangıçkuyruğu	47. <i>Kirinia roxelana</i> Ağaç esmeri	
4. <i>Papilio machaon</i> Kırlangıçkuyruk	48. <i>Pyronia tithonus</i> Pironiya	
5. <i>Zerynthia caucasica</i> Kafkas fistosu	49. <i>Maniola jurtina</i> Çayır esmeri	
PIERIDAE		
6. <i>Anthocharis cardamines</i> Turuncu suslu	50. <i>Coenonympha arcania</i> Funda zıpzip perisi	
7. <i>Leptidae duponcheli</i> Doğulu narin orman beyazı	51. <i>Coenonympha pamphilus</i> Küçük zıpzip perisi	
8. <i>Leptidae sinapis</i> Narin orman beyazı	52. <i>Lasiommata maera</i> Esmer boncuk	
9. <i>Pieris brassicae</i> Büyük beyazmelek	53. <i>Lasiommata megera</i> Küçük esmer boncuk	
10. <i>Pieris mannii</i> Mann'in beyaz meleği	54. <i>Pararge aegeria</i> Karanlık orman esmeri	
11. <i>Pieris napi</i> Yeşildamarlı beyaz melek	55. <i>Chazara briseis</i> Cadı	
12. <i>Pieris pseudorapae</i> Yalancı beyaz melek	LYCAENIDAE	
13. <i>Pontia edusa</i> Yeni Benekli melek	56. <i>Satyrium ilicis</i> Büyük sevbeni	
14. <i>Colias alfacariensis</i> Türkistan azameti	57. <i>Satyrium w-album</i> Karaağaç sevbenisi	
15. <i>Colias crocea</i> Sarıazamet	58. <i>Tarucus balkanicus</i> Balkan kaplanı	
16. <i>Gonepteryx farinosa</i> Anadolu orakkanadı	59. <i>Cupido alcetas</i> Fransız everesi	
17. <i>Gonepteryx rhamni</i> Orakkanat	60. <i>Cupido argiades</i> Everes	
NYMPHALIDAE (= ARGYNNIDAE)		
18. <i>Limenitis reducta</i> Akdeniz hanımeli kelebeği	61. <i>Cupido osiris</i> Mavi osiris	
19. <i>Vanessa cardui</i> Diken kelebeği	62. <i>Celastrina argiolus</i> Kutsal mavi	
20. <i>Argynnis adippe</i> Büyükinci	63. <i>Callophrys rubi</i> Zümrüt	
21. <i>Argynnis pandora</i> Bahadır	64. <i>Pseudophilotes vicrama</i> Himalaya mavisi	
22. <i>Argynnis aglaja</i> Güzel inci	65. <i>Plebejus idas</i> Esmergöz	
23. <i>Argynnis niobe</i> Niyobe	66. <i>Plebejus argus</i> Gümüş lekeli esmergöz	
24. <i>Argynnis paphia</i> Cengaver	67. <i>Aricia anteros</i> Çokgözlü Balkan mavisi	
25. <i>Brentis daphne</i> Böğürtlen brentisi	68. <i>Polyommatus bellargus</i> Gök mavisi	
26. <i>Boloria dia</i> Mor İnci	69. <i>Polyommatus daphnis</i> Dafnis	
27. <i>Issoria lathonia</i> İspanyol kraliçesi	70. <i>Polyommatus dorylas</i> Turkuaz mavisi	
28. <i>Melitaea athalia</i> Amannissa	71. <i>Polyommatus eroides</i> Çokgözlü eros	
29. <i>Melitaea cinxia</i> İparhan	72. <i>Polyommatus icarus</i> Çokgözlü mavi	
30. <i>Melitaea didyma</i> Benekli iparhan	73. <i>Scolitantides orion</i> Karamavi	
31. <i>Melitaea trivialis</i> Güzel iparhan	74. <i>Lycaena tityrus</i> İslibakır	
32. <i>Vanessa atalanta</i> Atalanta	75. <i>Lycaena dispar</i> Büyükbakır	
33. <i>Inachis io</i> Tavus kelebeği	76. <i>Lycaena phlaeas</i> Benekli bakır	
34. <i>Nymphalis antiopa</i> Sarı bandlı kadife	77. <i>Lycaena thersamon</i> Küçükates	
35. <i>Polygonia egea</i> Anadolu yırtık pırtığı	78. <i>Glaucopsyche alexis</i> Karagözmavisi	
36. <i>Polygonia c-album</i> Yırtık pırtık	79. <i>Glaucopsyche lessei</i> Anadolu devmavisi	
LIBYTHEIDAE		
37. <i>Libythea celtis</i> Çitlembikkelebeği	80. <i>Leptotes pirithous</i> Mavi zebra	
SATYRIDAE		
38. <i>Melanargia galathea</i> Melike	81. <i>Lampides boeticus</i> Lampides	
39. <i>Hipparchia statilinus</i> Ağaç Karameleği	HESPERIIDAE	
40. <i>Hipparchia aristaeus</i> Güneyli kurşuni kelebek	82. <i>Carcharodus alceae</i> Hatmi zıpzipı	
41. <i>Hipparchia syriaca</i> Büyük karamelek	83. <i>Erynnis tages</i> Paslı zıpzip	
42. <i>Erebia medusa</i> Orman güzelesmeri	84. <i>Muschampia tessellum</i> Mozayik zıpzip	
43. <i>Brintesia circe</i> Karamurat	85. <i>Pyrgus armoricanus</i> İspanyol zıpzipı	
44. <i>Hyponephele lupina</i> Esmer peri	86. <i>Pyrgus malvae</i> Ebegümeci zıpzipı	
	87. <i>Pyrgus melotis</i> Ege zıpzipı	
	88. <i>Spialia orbifer</i> Kızıl zıpzip	
	89. <i>Thymelicus sylvestris</i> Sarı antenli zıpzip	
	90. <i>Ochlodes venatus</i> Orman zıpzipı	

Fotoğraf 41: Kafkas Fistosu (*Zerynthia caucasica*), Zonguldak

Foto: Mustafa Sözen

Fotoğraf 42: Yırtık Pırtık (*Polygonia c-album*), Zonguldak

Foto: Mustafa Sözen

2.1.2.1.7.2. Karabük İli Kelebek Gözlemciliği ile ilgili Varlıklar

Karabük ilinde 99 kelebek türü gözlenebilmekte olup bu kelebek türleri aşağıda listelenmektedir. Yenice ilçesindeki Keltepe bölgesi OKeA olmaya aday bir kelebek gözlemciliği alanıdır (trakel.org, 2011).

HESPERIDAE	
1. <i>Carcharodus lavatherae</i> Mermer zıpzıpı	49. <i>Chazara briseis</i> Cadı
2. <i>Carcharodus alceae</i> Hatmi zıpzıpı	50. <i>Coenonympha arcania</i> Funda zıpzıp perisi
3. <i>Erynnis tages</i> Paslı zıpzıp	51. <i>Coenonympha pamphilus</i> Küçük zıpzıp perisi
4. <i>Muschampia tessellum</i> Mozayik zıpzıp	52. <i>Erebia aethiops</i> İskoç güzelesmeri
5. <i>Ochlodes venatus</i> Orman zıpzıpı	53. <i>Erebia medusa</i> Orman güzelesmeri
6. <i>Spialia phlomidis</i> Acem zıpzıpı	54. <i>Hipparchia fatua</i> Anadolu karameleği
7. <i>Thymelicus acteon</i> Sarı lekeli zıpzıp	55. <i>Hipparchia aristaeus</i> Güney kızılmeleği
8. <i>Thymelicus lineolus</i> Siyah antenli zıpzıp	56. <i>Hipparchia pellucida</i> Anadolu kızılmeleği
9. <i>Thymelicus sylvestris</i> Sarı antenli zıpzıp	57. <i>Hipparchia syriaca</i> Büyük karamelek
PAPILIONIDAE	
10. <i>Iphiclides podalirius</i> Erik kırlangıkkuyruğu	58. <i>Hyponephele lupina</i> Esmerperi
11. <i>Papilio machaon</i> Kırlangıkkuyruk	59. <i>Hyponephele lycaon</i> Küçük esmerperi
12. <i>Parnassius mnemosyne</i> Dumanlıapollo	60. <i>Kirinia roxelana</i> Ağaç esmeri
	61. <i>Maniola jurtina</i> Çayiresmeri
	62. <i>Maniola telmessia</i> Doğu çayiresmeri

13. <i>Parnassius apollo</i> Apollo	63. <i>Melanargia Larissa</i> Anadolu melikesi
14. <i>Zerynthia cerisyi</i> Orman fistosu	64. <i>Melanargia galathea</i> Ormanmelikesi
PIERIDAE	
15. <i>Anthocharis cardamines</i> Turuncusüslü	65. <i>Pseudochazara mnischechii</i> Step yalancıcadısı
16. <i>Aporia crataegi</i> Alıçbeyazı	66. <i>Pseudochazara geyeri</i> Geyer'in yalancıcadısı
17. <i>Colias crocea</i> Sarıazamet	67. <i>Arethusana arethusia</i> Seyit
18. <i>Colias alfacariensis</i> Güzel azamet	68. <i>Lasiommata maera</i> Esmerboncuk
19. <i>Euchloe ausonia</i> Dağ oyklosu	69. <i>Pararge aegeria</i> Karanlık orman esmeri
LYCAENIDAE	
20. <i>Gonepteryx farinosa</i> Anadolu orakkanadı	70. <i>Celastrina argiolus</i> Kutsalmavi
21. <i>Gonepteryx rhamni</i> Orakkanat	71. <i>Cupido alcetas</i> Fransız everesi
22. <i>Leptidea duponcheli</i> Doğulu narinormanbeyazı	72. <i>Cupido osiris</i> Mavi osiris
23. <i>Leptidea sinapis</i> Narinormanbeyazı	73. <i>Lycaena virgaureae</i> Orman bakırı
24. <i>Pieris mannii</i> Mann'in beyazmeleği	74. <i>Lycaena tityrus</i> İslibakır
25. <i>Pieris pseudorapae</i> Yalancı beyazmelek	75. <i>Lycaena phlaeas</i> Benekli bakır
26. <i>Pieris rapae</i> Küçük beyazmelek	76. <i>Plebejus argus</i> Gümüş lekeli esmergöz
27. <i>Pieris brassicae</i> Büyük beyazmelek	77. <i>Polyommatus loewii</i> Çokgözlü gümüşmavi
28. <i>Pontia edusa</i> Yeni beneklimelek	78. <i>Polyommatus eumedon</i> Geranyum çokgözlüsü
ARGYNNIDAE	
29. <i>Aglais urticae</i> Aglais	79. <i>Polyommatus agestis</i> Çokgözlü esmer
30. <i>Argynnis adippe</i> Büyükinci	80. <i>Polyommatus artaxerxes</i> Çokgözlü ormanesmeri
31. <i>Argynnis pandora</i> Bahadır	81. <i>Polyommatus admetus</i> Anormal çokgözlü
32. <i>Argynnis aglaja</i> Güzelinci	82. <i>Polyommatus cornelius</i> Küçük turanmavisi
33. <i>Argynnis paphia</i> Cengaver	83. <i>Polyommatus ripartii</i> Ripart anormal çokgözlüsü
34. <i>Boloria euphrosyne</i> Beyazinci	84. <i>Polyommatus menalcas</i> Anadolu beyazı
35. <i>Vanessa cardui</i> Dikenkelebeği	85. <i>Polyommatus iphigenia</i> Çokgözlü ifigenya
36. <i>Inachis io</i> Tavuskelebeği	86. <i>Polyommatus bellargus</i> Çokgözlü gökmavisi
37. <i>Issoria lathonia</i> İspanyol kraliçesi	87. <i>Polyommatus daphnis</i> Çokgözlü dafnis
38. <i>Limenitis reducta</i> Akdeniz hanımelikelebeği	88. <i>Polyommatus amandus</i> Çokgözlü amanda
39. <i>Melitaea cinxia</i> İparhan	89. <i>Polyommatus thersites</i> Çokgözlü meneksemavisi
40. <i>Melitaea phoebe</i> Benekli büyük iparhan	90. <i>Polyommatus eroides</i> Çokgözlü yalancıeros
41. <i>Melitaea didyma</i> Benekli İparhan	91. <i>Polyommatus icarus</i> Çokgözlü mavi
42. <i>Melitaea athalia</i> Amannisa	92. <i>Polyommatus ossmar</i> Çokgözlü anadoluçillisi
43. <i>Nymphalis polychloros</i> Karaağaç nimfalisi	93. <i>Pseudophilotes vicrama</i> Himalayamavisi
44. <i>Polygonia c-album</i> Yırtık pırtık	94. <i>Satyrium acaciae</i> Minik sevbeni
45. <i>Polygonia egea</i> Anadolu yırtıkırtığı	95. <i>Satyrium ilicis</i> Büyük sevbeni
46. <i>Vanessa atalanta</i> Atalanta	96. <i>Satyrium spini</i> Güzel sevbeni
SATYRIDAE	
47. <i>Brintesia circe</i> Karamurat	97. <i>Tarucus balkanicus</i> Balkan kaplanı
48. <i>Chazara anthe</i> Stepçadı	98. <i>Lampides boeticus</i> Lampides
	99. <i>Glaucopsyche alexis</i> Karagozmavisi

Fotoğraf 43: Çokgözlü Anadolu Çillisi (*Polyommatus ossmar*), Karabük

Foto: Mustafa Sözen

Fotoğraf 44: Gümüş lekeli esmergöz (*Plebejus argus*), Karabük

Foto: Mustafa Sözen

2.1.2.1.7.3. Bartın İli Kelebek Gözlemciliği ile ilgili Varlıklar

Bartın ilinde 90 kelebek türü gözlemlenmekte olup bu kelebek türleri aşağıda listelenmektedir. Ulus ilçesindeki Uluyayla bölgesi OKeA olmaya aday en önemli kelebek gözlemciliği alanıdır (trakel.org, 2011).

HESPERIDAE		45. <i>Melitaea athalia</i> Amannisa	
1. <i>Carcharodus lavatherae</i> Mermer zıpzıpı		46. <i>Nymphalis antiopa</i> Sarı bandlı kadife	
2. <i>Carcharodus orientalis</i> Şark zıpzıpı		47. <i>Polygonia c-album</i> Yırtık pırtık	
3. <i>Carcharodus alceae</i> Hatmi zıpzıpı		48. <i>Vanessa atalanta</i> Atalanta	
4. <i>Eogenes alcides</i> Alsides zıpzıpı		SATYRIDAE	
5. <i>Muschampia poggei</i> Pogge zıpzıpı		49. <i>Chazara anthe</i> Stepçadı	
6. <i>Ochlodes venatus</i> Orman zıpzıpı		50. <i>Chazara briseis</i> Cadı	
7. <i>Pyrgus armoricanus</i> İspanyol zıpzıpı		51. <i>Coenonympha pamphilus</i> Kucuk zıpzıp perisi	
8. <i>Pyrgus serratulae</i> Zeytuni zıpzıp		52. <i>Erebia aethiops</i> İskoc güzelesmeri	
9. <i>Pyrgus sidae</i> Sarıbandlı zıpzıp		53. <i>Erebia medusa</i> Orman güzelesmeri	
10. <i>Spialia orbifer</i> Kızıl zıpzıp		54. <i>Hipparchia fatua</i> Anadolu karameleği	
11. <i>Thymelicus acteon</i> Sarı lekeli zıpzıp		55. <i>Hipparchia pellucida</i> Anadolu kızılmeleği	
12. <i>Thymelicus lineolus</i> Siyah antenli zıpzıp		56. <i>Hipparchia syriaca</i> Büyük karamelek	
13. <i>Thymelicus sylvestris</i> Sarı antenli zıpzıp		57. <i>Lasiommata maera</i> Esmerboncuk	
PAPILIONIDAE		58. <i>Lasiommata megera</i> Küçük esmerboncuk	
14. <i>Papilio alexanor</i> Kaplan kırlangıçkuyruk		59. <i>Maniola jurtina</i> Çayiresmeri	
15. <i>Papilio machaon</i> Kırlangıçkuyruk		60. <i>Melanargia Larissa</i> Anadolu melikesi	
16. <i>Parnassius mnemosyne</i> Dumanlıapollo		61. <i>Pararge aegeria</i> Karanlık orman esmeri	
17. <i>Parnassius apollo</i> Apollo		62. <i>Pseudochazara mnischevii</i> Step yalancıcadısı	
PIERIDAE		LYCAENIDAE	
18. <i>Anthocharis cardamines</i> Turuncusüslü		63. <i>Chilades trochylus</i> Mücevherkelebeği	

19. <i>Aporia crataegi</i> Alıçbeyazı	64. <i>Cupido alcetas</i> Fransız everesi
20. <i>Colias crocea</i> Sariazamet	65. <i>Cupido minimus</i> Minik kupid
21. <i>Colias alfacariensis</i> Güzel azamet	66. <i>Glaucopsyche alexis</i> Karagözmavisi
22. <i>Euchloe ausonia</i> Dağ oyklosu	67. <i>Lycaena alciphron</i> Büyük morbakır
23. <i>Leptidea duponcheli</i> Doğulu narinormanbeyazı	68. <i>Lycaena tityrus</i> İslibakır
24. <i>Leptidea sinapis</i> Narinormanbeyazı	69. <i>Lycaena dispar</i> Büyükbakır
25. <i>Pieris ergane</i> Dağbeyazmeleği	70. <i>Lycaena thersamon</i> Küçükatesgüzeli
26. <i>Pieris mani</i> Mann'ın beyazmeleği	71. <i>Lycaena phlaeas</i> Benekli bakır
27. <i>Pieris pseudorapae</i> Yalancı beyazmelek	72. <i>Phengaris arion</i> Büyük korubeni
28. <i>Pieris rapae</i> Küçük beyazmelek	73. <i>Phengaris rebeli</i> Rebel'in korubenisi
29. <i>Pieris brassicae</i> Büyük beyazmelek	74. <i>Plebejus carmon</i> Doğulu esmergöz
30. <i>Pontia edusa</i> Yeni beneklimelek	75. <i>Plebejus idas</i> İdasmavisi
ARGYNNIDAE	
31. <i>Aglais urticae</i> Aglais	76. <i>Polyommatus eumedon</i> Geranyum çokgoözlüsü
32. <i>Argynnis adippe</i> Büyükinci	77. <i>Polyommatus anteros</i> Çokgözlü balkan mavisi
33. <i>Argynnis niobe</i> Niyobe	78. <i>Polyommatus ripartii</i> Ripart anormal çokgözlüsü
34. <i>Argynnis pandora</i> Bahadır	79. <i>Polyommatus menalcas</i> Anadolu beyazı
35. <i>Argynnis aglaja</i> Güzelinci	80. <i>Polyommatus bellis</i> Çokgözlü güzelmavi
36. <i>Argynnis paphia</i> Cengaver	81. <i>Polyommatus bellargus</i> Çokgözlü gökmavisi
37. <i>Boloria euphrosyne</i> Beyazinci	82. <i>Polyommatus daphnis</i> Çokgözlü dafnis
38. <i>Brenthis hecate</i> Çift noktalı brentis	83. <i>Polyommatus amandus</i> Çokgözlü amanda
39. <i>Vanessa cardui</i> Dikenkelebeği	84. <i>Polyommatus thersites</i> Çokgözlü meneksemavisi
40. <i>Inachis io</i> Tavuskelebeği	85. <i>Polyommatus icarus</i> Çokgözlü mavi
41. <i>Issoria lathonia</i> İspanyol kralicesi	86. <i>Pseudophilotes vicrama</i> Himalayamavisi
42. <i>Melitaea phoebe</i> Benekli büyük iparhan	87. <i>Quercusia quercus</i> Mormeşe
43. <i>Melitaea didyma</i> Benekli iparhan	88. <i>Satyrus acaciae</i> Minik sevbeni
44. <i>Melitaea cinxia</i> İparhan	89. <i>Satyrus ilicis</i> Büyük sevbeni
	90. <i>Satyrus spini</i> Güzel sevbeni

2.1.2.1.8. Kuş Gözlemciliği

2.1.2.1.8.1. Zonguldak İli Kuş Gözlemciliği ile İlgili Varlıklar

Karadeniz'den İç Anadolu'ya açılan derin bir koridor olan ve Zonguldak içinden geçen Filyos Çayı, çevredeki zengin bitki örtüsü ve vadilerle birlikte yaban hayatının gelişmesi için çok uygun koşullar içerir. Filyos çayı koridoru üzerinde bulunan Filyos Beldesi-Sazköy Mevkii ile Filyos Çayı Havzası özellikle kışın ve kuşların göç mevsiminde kuş gözlemciliği açısından önemlidir (Sözen, 2011, Zonguldak Biyoçeşitlilik Proje Raporu, 2008; Türker ve Çetinkaya, 2009).

Zonguldak ilinde 280 kuş türünün yayılış gösterdiği veya hayatlarının belirli bir kısmını burada geçirdikleri belirlenmiştir. Zonguldak ili bu kuş çeşitliliği ile Türkiye'deki iller sıralamasında ilk 10'da yer almaktadır. Zonguldak'ta belirlenen kuşların çoğunluğu göçmen kuşlardır. Göçmen kuşların en yoğun olarak görülebildiği aylar Mayıs ve Eylül aylarıdır. Zonguldak ilinde ilgi çekici kuş türleri kaydedilmektedir. Bunlar arasında her sene Türkiye'de çok az kaydı bulunan Sürmeli Kumkuşu, Büyük Kumkuşu ve Batakık Kırlangıcı sayılabilir. Diğer taraftan dünyanın en hızlı kuşunu (Gökdoğan) ve Türkiye'nin en küçük kuşlarını (Çitkuşu, Çalıkuşu, Sürmeli Çalıkuşu) Zonguldak'ta gözlemlemek mümkündür. Bu türlerin tamamı Filyos deltasında gözlemlenmiştir (Sözen, 2011).

Zonguldak'ta gözlemlenebilecek kuşlar aşağıda listelenmiştir (Sözen, 2011):

<i>Gavia stellata</i>	Kızılgerdanlı Dalgıç	<i>Columba oenas</i>	Gökçe Güvercin
<i>Gavia arctica</i>	Karagerdanlı Dalgıç	<i>Columba palumbus</i>	Tahtalı
<i>Tachybaptus ruficollis</i>	Küçük Batağan	<i>Streptopelia decaocto</i>	Kumru
<i>Podiceps cristatus</i>	Bahri	<i>Streptopelia turtur</i>	Üveyik
<i>Podiceps auritus</i>	Kulaklı Batağan	<i>Streptopelia senegalensis</i>	Küçük Kumru
<i>Podiceps nigricollis</i>	Karaboyunlu Batağan	<i>Psittacula krameri</i>	Yeşilpapağan
<i>Puffinus yelkouan</i>	Yelkovan	<i>Clamator glandarius</i>	Tepeli Guguk
<i>Phalacrocorax carbo</i>	Karabatak	<i>Cuculus canorus</i>	Guguk
<i>Phalacrocorax aristotelis</i>	Tepeli Karabatak	<i>Tyto alba</i>	Peçeli Baykuş
<i>Phalacrocorax pygmeus</i>	Küçük Karabatak	<i>Athena noctua</i>	Kukumav

<i>Pelecanus onocrotalus</i>	Ak Pelikan
<i>Botaurus stellaris</i>	Balaban
<i>Ixobrychus minutus</i>	Küçük Balaban
<i>Nycticorax nycticorax</i>	Gece Balıkcılı
<i>Ardeola ralloides</i>	Alaca Balıkcıl
<i>Egretta garzetta</i>	Küçük Akbalıkcıl
<i>Egretta alba</i>	Büyük Akbalıkcıl
<i>Ardea cinerea</i>	Gri Balıkcıl
<i>Ardea purpurea</i>	Erguvani Balıkcıl
<i>Ciconia nigra</i>	Kara Leylek
<i>Ciconia ciconia</i>	Leylek
<i>Plegadis falcinellus</i>	Çeltikçi
<i>Platalea leucorodia</i>	Kaşıkçı
<i>Cygnus olor</i>	Kuğu
<i>Cygnus cygnus</i>	Ötücü Kuğu
<i>Anser albifrons</i>	Sakarca
<i>Anser anser</i>	Boz Kaz
<i>Branta ruficollis</i>	Sibiry Kazı
<i>Tadorna ferruginea</i>	Angıt
<i>Tadorna tadorna</i>	Suna
<i>Anas penelope</i>	Fiyu
<i>Anas strepera</i>	Boz Ördek
<i>Anas crecca</i>	Çamurcun
<i>Anas platyrhynchos</i>	Yeşilbaş
<i>Anas acuta</i>	Kilkuyruk
<i>Anas querquedula</i>	Çıkırcın
<i>Anas clypeata</i>	Kaşıkçaga
<i>Netta rufina</i>	Macar Ördeği
<i>Aythya ferina</i>	Elmabaş Patka
<i>Aythya fuligula</i>	Tepeli Patka
<i>Aythya nyroca</i>	Pasbaş Patka
<i>Aythya marila</i>	Karabaş Patka
<i>Clangula hyemalis</i>	Telkuyruk
<i>Melanitta nigra</i>	Kara Ördek
<i>Melanitta fusca</i>	Kadife Ördek
<i>Bucephala clangula</i>	Altıngöz
<i>Mergus albellus</i>	Sütlabi
<i>Mergus serrator</i>	Tarakdiş
<i>Pernis apivorus</i>	Arı Şahini
<i>Milvus migrans</i>	Kara Çaylak
<i>Neophron percnopterus</i>	Küçük Akbaba
<i>Circaetus gallicus</i>	Yılan Kartalı
<i>Circus aeruginosus</i>	Saz Delicesi
<i>Circus cyaneus</i>	Gökçe Delice
<i>Circus macrourus</i>	Bozkır Delicesi
<i>Circus pygargus</i>	Çayır Delicesi
<i>Accipiter gentilis</i>	Çakırkuşu
<i>Accipiter nisus</i>	Atmaca
<i>Accipiter brevipes</i>	Yoz Atmaca
<i>Buteo buteo</i>	Şahin
<i>Buteo rufinus</i>	Kızıl Şahin
<i>Buteo lagopus</i>	Paçalı Şahin
<i>Aquila pomarina</i>	Küçük Orman Kartalı
<i>Aquila clanga</i>	Büyük Orman Kartalı
<i>Hieraaetus pennatus</i>	Küçük Kartal
<i>Pandion haliaetus</i>	Balık Kartalı
<i>Falco naumanni</i>	Küçük Kerkenez
<i>Falco tinnunculus</i>	Kerkenez
<i>Falco vespertinus</i>	Ala Doğan
<i>Falco columbarius</i>	Boz Doğan

<i>Strix aluco</i>	Alaca Baykuş
<i>Asio otus</i>	Kulaklı Orman Baykuşu
<i>Caprimulgus europaeus</i>	Çobanaldatan
<i>Apus apus</i>	Ebabil
<i>Apus pallidus</i>	Boz Sağan
<i>Apus melba</i>	Akkarınlı Sağan
<i>Alcedo atthis</i>	Yalıçapkını
<i>Merops apiaster</i>	Arikuşu
<i>Coracias garrulus</i>	Gökkuzgun
<i>Picus viridis</i>	Yeşil Ağaçkakan
<i>Dendrocopos medius</i>	Ortanca Ağaçkakan
<i>Dendrocopos leucotos</i>	Aksırtlı Ağaçkakan
<i>Upupa epops</i>	İbibik
<i>Jynx torquilla</i>	Boyunçeviren
<i>Picus viridis</i>	Yeşil Ağaçkakan
<i>Dendrocopos major</i>	Orman Alaca Ağaçkakan
<i>Dendrocopos syriacus</i>	Alaca Ağaçkakan
<i>Dendrocopos minor</i>	Küçük Ağaçkakan
<i>Melanocorypha calandra</i>	Boğmaklı Toygar
<i>Calandrella brachydactyla</i>	Bozkır Toygarı
<i>Galerida cristata</i>	Tepeli Toygar
<i>Lullula arborea</i>	Orman Toygarı
<i>Alauda arvensis</i>	Tarlatkuşu
<i>Riparia riparia</i>	Kum Kırlangıcı
<i>Ptyonoprogne rupestris</i>	Kaya Kırlangıcı
<i>Hirundo rustica</i>	Kır Kırlangıcı
<i>Hirundo daurica</i>	Kızıl Kırlangıç
<i>Delichon urbica</i>	Ev Kırlangıcı
<i>Anthus campestris</i>	Kır İncirkuşu
<i>Anthus trivialis</i>	Ağaç İncirkuşu
<i>Anthus pratensis</i>	Çayır İncirkuşu
<i>Anthus cervinus</i>	Kızılgerdanlı İncirkuşu
<i>Anthus spinoletta</i>	Dağ İncirkuşu
<i>Motacilla flava</i>	Sarı Kuyruksallayan
<i>Motacilla citreola</i>	Sarıbaşlı Kuyruksallayan
<i>Motacilla cinerea</i>	Dağ Kuyruksallayanı
<i>Motacilla alba</i>	Akkuyruksallayan
<i>Bombbycilla garrulus</i>	İpekkuyruk
<i>Cinclus cinclus</i>	Derekuşu
<i>Troglodytes troglodytes</i>	Çitkuşu
<i>Prunella modularis</i>	Dağbülbülü
<i>Cercotichas galactotes</i>	Çalı Bülbülü
<i>Erithacus rubecula</i>	Kızılgerdan
<i>Luscinia luscinia</i>	Benekli Bülbül
<i>Luscinia megarhynchos</i>	Bülbül
<i>Luscinia svecica</i>	Buğdaycıl
<i>Phoenicurus ochruros</i>	Kara Kızılkuşuk
<i>Phoenicurus phoenicurus</i>	Kızılkuşuk
<i>Saxicola rubetra</i>	Çayır Taşkuşu
<i>Saxicola torquata</i>	Taşkuşu
<i>Saxicola maura</i>	Sibiry Taşkuşu
<i>Oenanthe isabellina</i>	Boz Kuyrukkakan
<i>Oenanthe oenanthe</i>	Kuyrukkakan
<i>Oenanthe pleschanka</i>	Alaca Kuyrukkakan
<i>Turdus merula</i>	Karatavuk
<i>Turdus pilaris</i>	Tarla Ardıcı
<i>Turdus philomelos</i>	Öter Ardiç
<i>Turdus iliacus</i>	Kızıl Ardiç
<i>Cettia cetti</i>	Kamış Bülbülü
<i>Locustella luscinioides</i>	Bataklık Kamışçını

<i>Falco subbuteo</i>	Delice Doğan
<i>Falco cherrug</i>	Ulu Doğan
<i>Falco peregrinus</i>	Gök Doğan
<i>Alectoris chukar</i>	Kıralı Keklik
<i>Coturnix coturnix</i>	Bıldırcın
<i>Rallus aquaticus</i>	Su Kılavuzu
<i>Porzana porzana</i>	Benekli Sutavuğu
<i>Porzana parva</i>	Bataklık Sutavuğu
<i>Crex crex</i>	Bıldırcın Kılavuzu
<i>Gallinula chloropus</i>	Saztavuğu
<i>Fulica atra</i>	Sakarmeke
<i>Grus grus</i>	Turna
<i>Anthropoides virgo</i>	Telli Turna
<i>Tetrax tetrax</i>	Mezgeldek
<i>Haematopus ostralegus</i>	Poyrazkuşu
<i>Himantopus himantopus</i>	Uzunbacak
<i>Recurvirostra avosetta</i>	Kılıçgaga
<i>Burhinus oedipnemos</i>	Kocagöz
<i>Glareola pratincola</i>	Bataklıklırlangıcı
<i>Charadrius dubius</i>	Küçük Halkalı Cılibit
<i>Charadrius hiaticula</i>	Halkalı Cılibit
<i>Charadrius alexandrinus</i>	Akça Cılibit
<i>Charadrius leschenaultii</i>	Büyük Cılibit
<i>Charadrius morinellus</i>	Dağ Cılibiti
<i>Pluvialis apricaria</i>	Altın Yağmurcun
<i>Pluvialis squatarola</i>	Gümüş Yağmurcun
<i>Vanellus vanellus</i>	Kızkuşu
<i>Calidris canutus</i>	Büyük Kumkuşu
<i>Calidris alba</i>	Ak Kumkuşu
<i>Calidris minuta</i>	Küçük Kumkuşu
<i>Calidris temminckii</i>	Sarıbacaklı Kumkuşu
<i>Calidris ferruginea</i>	Kızıl Kumkuşu
<i>Calidris alpina</i>	Karakarınlı Kumkuşu
<i>Limicola falcinellus</i>	Sürmeli Kumkuşu
<i>Philomachus pugnax</i>	Döğüşkenkuş
<i>Lymnocyrtus minimus</i>	Küçük Su Çulluğu
<i>Gallinago gallinago</i>	Su Çulluğu
<i>Gallinago media</i>	Büyük Su Çulluğu
<i>Limosa limosa</i>	Çamurçulluğu
<i>Numenius phaeopus</i>	Sürmeli Kervançulluğu
<i>Numenius arquata</i>	Kervançulluğu
<i>Tringa erythropus</i>	Kara Kızılback
<i>Tringa totanus</i>	Kızılback
<i>Tringa stagnatilis</i>	Bataklık Döğükünü
<i>Tringa nebularia</i>	Yeşilback
<i>Tringa ochropus</i>	Yeşil Döğükün
<i>Tringa glareola</i>	Orman Döğükünü
<i>Actitis hypoleucos</i>	Dere Döğükünü
<i>Arenaria interpres</i>	Taşçeviren
<i>Larus ichthyaetus</i>	Büyük Karabaş Martı
<i>Larus melanocephalus</i>	Akdeniz Martısı
<i>Larus minutus</i>	Küçük Martı
<i>Larus ridibundus</i>	Karabaş Martı
<i>Larus genei</i>	İncegagalı Martı
<i>Larus canus</i>	Küçük Gümüş Martı
<i>Larus fuscus</i>	Karasırtlı Martı
<i>Larus michahellis</i>	Gümüş Martı

<i>Acrocephalus schoenobaenus</i>	Kindıra Kamışcını
<i>Acrocephalus palustris</i>	Çalı Kamışcını
<i>Acrocephalus scirpaceus</i>	Saz Bülbülü
<i>Acrocephalus arundinaceus</i>	Büyük Kamışcın
<i>Hippolais pallida</i>	Ak Mukallit
<i>Sylvia melanocephala</i>	Maskeli Ötleğen
<i>Sylvia nana</i>	Çöl Ötleğeni
<i>Sylvia hortensis</i>	Akgözlü Ötleğen
<i>Sylvia nisoria</i>	Çizgili Ötleğen
<i>Sylvia curruca</i>	Küçük Akgerdanlı Ötleğen
<i>Sylvia communis</i>	Akgerdanlı Ötleğen
<i>Sylvia borin</i>	Boz Ötleğen
<i>Sylvia atricapilla</i>	Karabaşlı Ötleğen
<i>Phylloscopus inornatus</i>	Sarı Kaşlı Çıvgın
<i>Phylloscopus collybita</i>	Çıvgın
<i>Phylloscopus trochilus</i>	Söğütbülbülü
<i>Regulus regulus</i>	Çalikuşu
<i>Regulus ignicapillus</i>	Sürmeli Çalikuşu
<i>Muscicapa striata</i>	Benekli Sinekkapan
<i>Ficedula parva</i>	Küçük Sinekkapan
<i>Ficedula semitorquata</i>	Alaca Sinekkapan
<i>Ficedula albicollis</i>	Halkalı Sinekkapan
<i>Ficedula hypoleuca</i>	Kara Sinekkapan
<i>Panurus biarmicus</i>	Bıyıklı Baştankara
<i>Aegithalos caudatus</i>	Uzunkuyruklu Baştankara
<i>Parus palustris</i>	Kayın Baştankarası
<i>Parus lugubris</i>	Akyanaklı Baştankara
<i>Parus caeruleus</i>	Mavi Baştankara
<i>Parus major</i>	Büyük Baştankara
<i>Sitta europaea</i>	Sıvacı Kuşu
<i>Sitta neumayer</i>	Kaya Sıvacıkuşu
<i>Certhia familiaris</i>	Orman Tırmaşıkkuşu
<i>Certhia brachydactyla</i>	Bahçe Tırmaşıkkuşu
<i>Remiz pendulinus</i>	Çulhakuşu
<i>Oriolus oriolus</i>	Sarıasma
<i>Lanius isabellinus</i>	Kızılkuyluklu Öömcekkuşu
<i>Lanius collurio</i>	Kızılırtlı Öömcekkuşu
<i>Lanius minor</i>	Karaalınlı Öömcekkuşu
<i>Lanius excubitor</i>	Büyük Öömcekkuşu
<i>Lanius senator</i>	Kızılbaşlı Öömcekkuşu
<i>Garrulus glandarius</i>	Alakarga
<i>Pica pica</i>	Saksağan
<i>Corvus monedula</i>	Küçük Karga
<i>Corvus frugilegus</i>	Ekin Kargası
<i>Corvus corone</i>	Leş Kargası
<i>Corvus corax</i>	Kuzgun
<i>Sturnus vulgaris</i>	Siğircık
<i>Sturnus roseus</i>	Ala Siğircık
<i>Passer domesticus</i>	Serçe
<i>Passer hispaniolensis</i>	Söğüt Serçesi
<i>Passer montanus</i>	Ağaç Serçesi
<i>Fringilla coelebs</i>	İspinoz
<i>Fringilla montifringilla</i>	Dağ İspinozu
<i>Serinus pusillus</i>	Kara İskete
<i>Serinus serinus</i>	Küçük İskete
<i>Carduelis chloris</i>	Florya
<i>Carduelis carduelis</i>	Saka

<i>Larus cachinnans</i>	Hazar Martısı
<i>Stercorarius parasiticus</i>	Korsanmartı
<i>Larus marinus</i>	Büyük Karasırtlı Martı
<i>Gelochelidon nilotica</i>	Gülen Sumru
<i>Sterna caspia</i>	Hazar Sumrusu
<i>Sterna sandvicensis</i>	Karagagalı Sumru
<i>Sterna albifrons</i>	Küçük Sumru
<i>Sterna hirundo</i>	Sumru
<i>Chlidonias hybridus</i>	Bıyıklı Sumru
<i>Chlidonias niger</i>	Kara Sumru
<i>Chlidonias leucopterus</i>	Akkanatlı Sumru
<i>Columba livia</i>	Kaya Güvercini

<i>Carduelis spinus</i>	Karabaşlı İskete
<i>Carduelis cannabina</i>	Ketenkuşu
<i>Carduelis flammea</i>	Kuzey Ketenkuşu
<i>Carpodacus erythrinus</i>	Çütne
<i>Pyrrhula pyrrhula</i>	Şakrakkuşu
<i>Coccothraustes coccothraustes</i>	Kocabaş
<i>Emberiza citrinella</i>	Sarı Kirazkuşu
<i>Emberiza cirrus</i>	Bahçe Kirazkuşu
<i>Emberiza cia</i>	Kaya Kirazkuşu
<i>Emberiza hortulana</i>	Kirazkuşu
<i>Emberiza schoeniclus</i>	Bataklık Kirazkuşu
<i>Emberiza melanocephala</i>	Karabaşlı Kirazkuşu
<i>Miliaria calandra</i>	Tarla Kirazkuşu

Fotoğraf 45: Kızıl Sırtlı Örümcek Kuşu (*Lanius collurio*), Zonguldak

Foto: Mustafa Sözen

Fotoğraf 46: Erguvani Balıkçıl (*Ardea purpurea*), Zonguldak

Foto: Mustafa Sözen

Fotoğraf 47: Gökçe Delice (*Circus cyaneus*), Zonguldak

Foto: Mustafa Sözen

Fotoğraf 48: İbibik (*Upupa epops*), Zonguldak

Foto: Mustafa Sözen

Fotoğraf 49: Çöl Ötleğeni (*Sylvia nana*), Zonguldak

Foto: Mustafa Sözen

2.1.2.1.8.2. Karabük İli Kuş Gözlemciliği ile İlgili Varlıklar

Dünyayı kuşların dünyasından tanımayı sağlayan bir gözlem sporu olarak tanımlanan kuş gözlemciliği potansiyeli açısından özellikle Yenice ormanlarının çok zengin olduğu ifade edilebilir. Yenice Ormanları farklı kuş türlerine ve onların besin kaynağı olan böceklerle doğal yaşam ortamı sağlamaktadır. Ormanlarda gökçe güvercin, ak sırtlı ağaçkakan, ortanca ağaçkakan, çizgili ötleğen, alaca sinekkapan türleri yoğun olarak bulunmaktadır. Ayrıca çulluk, tahtalı güvercin, alakarga, orman tavuğu, ispinoz, atmaca ve diğer bazı yırtıcı kuş türleri bölgede izlenebilmektedir.

2.1.2.1.8.3. Bartın İli Kuş Gözlemciliği ile İlgili Varlıklar

Amasra'da çeşitli balıkçıl kuşların yanısıra kış aylarında Amasra limanlarına gelen kuğular da izlenebilmektedir.

2.1.2.1.9. Akarsu Turizmi (Rafting, Kanoing)

2.1.2.1.9.1. Zonguldak İli Akarsu Turizmi ile İlgili Varlıklar

Dirgine Çayı: Zonguldak Devrek'teki Dirgine Çayı (Köprübaşı-Yazıcık arası) "akarsu turizmi" olarak adlandırılan rafting, kano ve nehir kayağı için oldukça elverişlidir. Bölgede yaklaşık 15 km'lik bir rafting parkuru bulunmaktadır. Rafting parkurunun zorluk derecesi ise 3'tür.

Rafting için en uygun aylar Mart, Nisan ve Mayıs aylarıdır. Nehir bu dönemde en hızlı akışını sağlamaktadır. Bunun nedeni kar sularının erimesi ile toprağın suya tamamen doymasıdır. Haziran ayı ise nehir kayağı aktivitesi için uygundur.

Dirgine Çayı, Abant dağlarından doğarak Büyüksu adıyla devam eden ve Yeniçağa ve Dirgine'den katılan iki önemli koldan sonra Devrek Çayı adını alan Bolu Çayı'nın bir koludur. Çomaklı Deresi ve birkaç ufak dere bu çaya katıldıktan sonra Gökçebey ilçesi yakınlarında Karabük'ten gelen Soğanlı Çayı'nın devamı olan Yenice Çayı ile birleşerek Filyos Çayı adını alarak devam etmekte ve Filyos beldesinden Karadeniz'e dökülmektedir (Zonguldak.gov.tr, 2011).

Dirgine Çayı üzerinde organize edilen rafting sporu, ilk kez 2007 yılında Zonguldak Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü ve Rafting Zonguldak İl Temsilciliği tarafından başlatılmıştır. Ayrıca rafting sporu yapmak isteyenlere Dirgine Belediyesi gerekli desteği ve yardımı sağlamaktadır.

Fotoğraf 50: Dirgine Çayı'nda Rafting, Devrek, Zonguldak

Foto: İlker Kubilay

Filyos Çayı: Farklı kaynaklardan çıkan akarsuların (Soğanlı Çayı, Melen Çayı, Araç Çayı, Yenice Irmağı, Devrek Irmağı) Gökçebey İlçesi sınırlarında birleşmesinden oluşan Filyos Çayı, Filyos beldesi kıyılarında denize dökülmektedir. Toplam uzunluğu 228 km'dir. Filyos çayı üzerinde yer yer kanoing yapılabilecek alanlar mevcuttur.

Gölüç Irmağı: Zonguldak-Devrek sınırındaki Hörgüç Tepe civarından doğan ırmak, birçok dere, dereceğin suları ile beslenerek Gölüç mevkiinde Gölüç Irmağı adını almaktadır. Gölüç ırmağının oluşturduğu 35 km'lik doğal parkur, rafting için uygundur.

2.1.2.1.9.2. Karabük İli Akarsu Turizmi ile İlgili Varlıklar

Karabük ilinde bulunan çaylar akarsu turizminin keyifli kollarından biri olan kanoing için uygun koşullar sunmaktadır. Karabük ilinin kanoing yapılabilecek uygun su kaynakları aşağıda belirtilmektedir:

Soğanlı Çayı: Gere de'nin güneybatısından kaynaklanarak Eskipazar'ın güney kesimini sulayan Gere de Suyu ile Çerkeş'ten gelen Çerkeş Çayı birleşerek Soğanlı Çayı'nı oluşturmaktadır. Karabük yakınlarında (Hamzalar) Eskipazar Çayı ve Karabük'te Araç Çayı ile birleşerek Yenice Irmağı adını almaktadır.

Fotoğraf 51: Soğanlı Çayı, Karabük

Foto: Nuray Türker

Araç Çayı: Ilgaz Dağlarının kuzey yamaçlarından kaynaklanan çay çok sayıda dere ile beslenmektedir. Eflani çevresindeki en önemli akarsu olan Taşçı Değirmen Çayı ile birleşmekte ve Safranbolu'nun güneyinden batıya doğru akarken Ovacuma Deresi'ni de içine almaktadır. Safranbolu'dan geçen Gümüş, Akçasu, Tabakhane ve Bulak Dereleri'ni de alarak Karabük'te Soğanlı Çayı ile birleşmektedir.

Fotoğraf 52: Araç Çayı'nda Kanoing, Safranbolu, Karabük

Foto: Batuta Turizm

Yenice Irmağı: Araç ve Soğanlı Çayları'nın birleşmesiyle oluşan çay, dar ve derin vadiler içinde akmakta, Bolkuş Boğazı'ndan ve Balıkısık mevkiinden sonra vadisi genişlemektedir. Pirinçlik yakınlarında Keltepe'den gelen Değirmen Deresini, Kelemen, Kızılkaya, Karakaya ile Şeker Çayını alarak büyüyen çay Yenice ilçe merkezinde İncedere Çayı'nı da içine alarak Devrek Çayı ile birleşmektedir.

Bu akarsuların taşıdığı su miktarı yaz mevsiminde azalsa da özellikle kar sularının eridiği ilkbahar mevsiminde su çoğalmaktadır. Ormanlık ve yağışlı alanlarda aktığından düzenli rejime sahiptir.

2.1.2.1.9.3. Bartın İli Akarsu Turizmi ile İlgili Varlıklar

Bartın Çayı: Antik çağda Parthenios adı ile anılan ve kente de adını veren çaydır. Başlıca iki kolu olan Kocaçay ve Kocanazçayı, Bartın merkezinde Gazhane Burnu'nda birleşip 12 km yol katederek Boğaz mevkiinde Karadeniz'e ulaşır. Türkiye'nin üzerinde ulaşım yapılan tek akarsuyudur. Bu nedenle turizm faaliyetleri açısından oldukça önemlidir. Turist taşımacılığında kullanılabileceği gibi kanoing ve kürek yarışları gibi turistik faaliyetler açısından da potansiyeli yüksektir.

Fotoğraf 53: Bartın Irmağı, Bartın

Foto: Kemal Onur Özman

2.1.2.1.10. Kanyon Geçişi (Kanyoning)

2.1.2.1.10.1. Karabük İli Kanyoning ile ilgili Varlıklar

Karabük'ün doğal güzellikleri arasında kanyonların ayrı bir yeri vardır. Daha çok Safranbolu'da bulunan kanyonlar, kireçtaşı tabakalarının akarsu hareketi nedeniyle derin biçimde yarılmaları sonucu ortaya çıkmıştır. Bölgenin arazi yapısını ilgi çekici hale getiren bu kanyonlar Safranbolu ve Yenice ilçelerinde görülmektedir.

a. Karabük Merkez ilçe

Bulak Deresi ve Bulak Kanyonu: Karabük'e 8 km mesafede yer alan Bulak Köyü ilginç kaya oluşumları, kanyonu, Bulak (ya da Mencilis) Mağarası ile dikkat çekicidir. Bulak Kanyonu'nun yükseltisi 730 m.'den başlayarak, 600 m'ye kadar inmektedir. Bulak Kanyonu, Eosen ve Paleosen yaşlı kireçtaşlarından oluşmuş olup bu kireçtaşlarının çatlaklarından sızan sular nemli bir ortam yarattığından kanyonda zengin bir bitki örtüsü oluşumuna da olanak sağlamıştır (Türker ve Çetinkaya, 2009).

Soğanlı Çayı Vadisi: Karabük'e 24 km mesafede Ovacık karayolu üzerinde yer alan Soğanlı Çayı vadisinde (Boyalı Köyü sapağı) kanyona ve ilginç kaya oluşumlarına rastlanmaktadır. Soğanlı Çayı ve civarında Eosen zamanına ait kireçtaşlarının oluşturduğu kanyonlar bulunmaktadır. Kanyondaki

kayaların yükseklikleri 50-100 metre civarında olup uzunlukları ise 400 metreden kilometreleri bulmaktadır (Türker ve Çetinkaya, 2009).

Karbonatlı kayaların atmosferik etki sonucu erimesiyle oluşan değişik şekiller Soğanlı Çayı vadisindeki kayalıklara (Soğanlı Formasyonu) ayrı bir güzellik katmaktadır. Akarsuyun vadi yamaçları kalker kayaçların özellikleri nedeniyle kanyon görünümü kazanmıştır. Kanyon 450 metre rakımda bulunmakta olup, yüksekliği 50 - 90 metreyi bulan kayalıklar uzunluğu 5000 metreyi bulan bir kanyon oluşturmaktadır (Türker ve Çetinkaya, 2009).

b. Safranbolu

Tokatlı Kanyonu: Safranbolu ilçesi Gayza Köyü'nde bulunan Tokatlı Kanyonu, İncekaya'dan başlayarak Tokatlı Köyü'ne kadar uzanmaktadır. Kanyonun rakımı 550 metredir. Yüksekliği 50 -100 m. olup genişliği 100 -180 m. arasında değişmektedir. Kanyon farklı kollara ayrılmıştır. İncekaya - Tokatlı Köyü arasındaki kanyonun uzunluğu 2100 m. olmasına rağmen diğer yan kollarla beraber toplam kanyon uzunluğu 4500 m.'yi bulmaktadır (Türker ve Çetinkaya, 2009).

Fotoğraf 54: Tokatlı Kanyonu, Safranbolu, Karabük

Foto: Ali Göçmen

Düzce (Kirpe) Kanyonu: Düzce Kanyonu, Safranbolu'ya 9 km uzaklıktaki Düzce Köyü yakınındadır. Köye uzaklığı 4 km'dir. Kanyon, Safranbolu Yazıköy Değirmen'e doğru devam etmektedir. Kanyon, 650 metre rakımda, 50-150 metre yüksekliğinde, 102-264 metre arasında değişen genişlikte ve 4800 m. uzunluğundadır.

Fotoğraf 55: Düzce Kanyonu, Safranbolu, Karabük

Foto: Ali Göçmen

Sırçalı Kanyonu: Kozcağz Mahallesi'nde bulunan Sırçalı Kanyonu ve Doğal Hayatı Koruma Alanı, Safranbolu'ya 19 km uzaklıktadır. Kanyon 860 m. rakımdan başlayarak 430 m yükseltiye kadar inmektedir. Ortalama 1 km genişliğinde ve kayalık yüksekliği 70 m. olup uzunluğu ise 7400 m.dir.

Yacı Kanyonu: Sakaralan Köyü'nün Yacı Mahallesi yakınında bulunan Yacı Kanyonu Safranbolu merkeze 21 km uzaklıktadır. Yacı kanyonu 6 saatte geçilebilmektedir.

Safranbolu ilçesi sınırlarında bulunan üç kanyon; Sırçalı, Düzce ve Yacı kanyonları Konarı köyü civarında birleşmektedir.

Fotoğraf 56: Yacı Kanyonu, Safranbolu, Karabük

Foto: Batuta Turizm

Fotoğraf 57: Yacı Kanyonu, Safranbolu, Karabük

Foto: Batuta Turizm

c. Yenice

Şeker Kanyonu: Karabük-Yenice karayolu'nun 3. kilometresinde yer alan Şeker mevkiinden başlayan kanyonun toplam uzunluğu 6.5 km. olup, 4.5 km uzunluğunda kanyoning alanına sahiptir. Şeker Kanyonu 1500 m. rakımdan başlamakta ve rakım 650 m. ye kadar inmektedir. Kanyondaki kayalıklar 135 -250 m. yüksekliğindedir. Kanyonda zor geçişlerin ve dik yamaçların bulunması özellikle macera tutkunlarının ve profesyonellerin ilgisini çekmektedir. Kanyon yürüyüşü sırasında zaman zaman suyun içinden zaman zaman su altından ilerlenmektedir. Bu nedenle oldukça zor bir parkurdur. Yeterli ekipman ve rehber eşliğinde gezilmelidir.

2.1.2.1.11. Doğa Yürüyüşleri/ Dağ Turizmi

2.1.2.1.11.1. Zonguldak İli Dağ Turizmi ve Doğa Yürüyüşleri ile İlgili Varlıklar

Dağlık ve ormanlık bir alandan oluşan Zonguldak coğrafyasında yükseltiler 2000 metreyi aşmamaktadır. Dört mevsim yeşil kalabilen, aralarında küçük akarsu ve köyler olan bu dağlık alanlarda yürüyüş yapmak ve doğa ile baş başa vakit geçirmek mümkündür.

Alaplı'da Bacaklı Yayla, Bölüklü Yayla ve Kız Kulağı Yaylası, Merkezde Göladağı, Esenlik, Beycuma Yayla Mevkii, Devrek'de Bostandüzü, Dirgine Vadisi ve Yedigöller, Gökçebey'de Pamukdüzü Mevkii dağ doğa yürüyüşü yapmak isteyenlerin en fazla ilgi gösterdiği noktalardır. Ayrıca, Harmankaya, Güneşli, Değirmenağzı, Madencioğlu ve Hacımusca deresi şelalelerinin bulunduğu güzergahlar da trekking amaçlı gezilerde ilk akla gelen yerlerdendir.

Trekking Güzergahları

- Değirmenağzı Şelaleleri (Aşağıçayır, Yahma Köyü, Üçköy/ Kozlu),
- Alacağzı – Gökçeler Vadisi (Kandilli / Kdz.Ereğli),
- Güneşli Şelaleleri – Kayalidere Vadisi (Çaylıoğlu Beldesi, Devrek – Kdz.Ereğli arası),
- Harmankaya Şelaleleri (Elvanpazarcık / Merkez),
- Ilıksu – Saka Köyü (Kozlu),
- Bölüklü Yayla – Bacaklı Yayla (Gümeli / Alaplı),
- Dirgine Vadisi – Aksu Yaylası (Eğerci / Devrek),
- Bostandüzü (Akçasu Köyü / Devrek),
- Çatalağzı Donbay Düzü,
- Elmacı Köyü – Dağköy Hattı,

- Madencioğlu Şelaleleri (Özbağı/Devrek)
- Hacımusa Deresi (Hacımusa/Gőkgebey)

Fotoğraf 58: Harmankaya Şelalesi Trekking Parkuru, Zonguldak

Foto: Can etin

Fotoğraf 59: Bölüklü-Bacaklı Yayla Trekking Parkuru, Alaplı, Zonguldak

Foto: Kerem Öztürk

Fotoğraf 60: Dirgine Vadisi Yürüyüş Parkuru, Devrek, Zonguldak

Foto: Cüneyt Aysel

2.1.2.1.11.2. Karabük İli Dağ Turizmi ve Doğa Yürüyüşleri ile İlgili Varlıklar

Karabük ili ve ilçelerinde, özellikle de Eskipazar, Yenice ve Safranbolu ilçelerinde önemli doğa yürüyüşü güzergâhları mevcuttur.

a. Eskipazar

2009 yılında Karabük Valiliği ve Eskipazar Kaymakamlığı tarafından hayata geçirilen “Doğadan Tarihe Yürüyüş Rotaları” projesi, toplam 8 farklı parkurdan oluşmaktadır. Patika ve orman yollarının işaretlenmesiyle oluşturulan bu rotalar, toplamda 166 kilometrelik bir güzergâhı kapsamaktadır. Eskipazar trekking güzergâhları şunlardır:

- Yalakkuz Eğrioiva Göleti-Ören (11 km)
- Ören-Kuyucak Yaylası (12 km)
- Kuyucak Yaylası-Adiller Eğrioiva Göleti (14 km)
- Adiller Eğrioiva Göleti- Alan Yaylası (10 km)
- Alan Yaylası-Hadrianoupolis antik kenti (14 km)
- Hadrianoupolis-Aslanlar (10 km)
- Aslanlar-Kimistene antik kenti (13 km)
- Çetiören-Kimistene (109 km)

Fotoğraf 61: Çetiören Yürüyüş Parkuru, Eskipazar, Karabük

Foto: Ersin Demirel

Fotoğraf 62: Eğriova Göleti, Eskipazar, Karabük

Foto: Ahmet Bostan

b.Yenice

Karabük Valiliği ve Yenice Kaymakamlığı tarafından gerçekleştirilen “Yenice Yürüyüş Parkurları” projesi 2009 yılında uygulamaya geçirilmiş olup toplamda 210 kilometrelik 21 farklı parkurdan oluşmaktadır. Gününbirlik, kısa ve uzun olmak üzere 3 farklı kategoride oluşturulan yürüyüş parkurları genellikle orman yolu ve patikalardan oluşmaktadır. Yenice ormanları yürüyüş parkurları, her seviyedeki yürüyüşçülere hitap eden birkaç saatlik kolay parkurlardan (kısa), 4-6 saatlik gününbirlik yürüyüşlere ve 2-6 günü kapsayan uzun rotalara kadar turistlere üç farklı kategoride trekking imkanı sunmaktadır. Yenice trekking güzergahları şunlardır:

Kısa Parkurlar

- Kent Ormanı - İncebacaklar Köyü (4 km.).

- Yazıköy – İncebacaklar - Kent Ormanı (7 km.).
- Gökbel Köyü - Karakaya Orman İşletmesi (6 km.)
- Sorgun Yaylası - Eğriova Karabük Göleti (8 km.).
- Karaağaç Köyü - Küre Havuzu - Belen Yaylası (9 km.)
- Yazıköy - Kanyonüstü yol - Kent Ormanı (6 km.)

Günübirlik Parkurlar

- Kent Ormanı - İncebacaklar - Şeker Kanyonu (11 km.)
- Yazıköy - Aslandibi (12 km.)
- Göktepe Yaylası - Bağbaşı Yaylası - Çeltik Köyü (11 km.)
- Göktepe Yaylası - Bektaş Yayla - Fındıkaltı (12 km.)
- Değirmendere Alabalık - Kızılkaya Orman İşletme (12 km.)
- İncebacaklar Köyü - Şekermiş Orman İşletme (14 km.)
- Sorgun Yayla - Keltepe Zirve - Eğriova Karabük Göleti (12 km.)
- Karaağaç Köyü - Keltepe Zirve - Sorgun yayla (15 km.)
- Gökbel Köyü - Karakaya - Anayol Dolemit Madeni (15 km.)
- Arboretum - Subatan Yaylası - Arboretum (15 km.)

Fotoğraf 63: Keltepe Trekking Parkuru, Yenice, Karabük

Fotoğraf 64: Göktepe Yaylası Trekking Parkuru, Yenice, Karabük

Foto: Can Çetin

Fotoğraf 65: Fındıkaltı Yürüyüş Parkuru, Yenice, Karabük

Foto: Yenice Belediyesi

Fotoğraf 66: Karakaya Bölgesi Yürüyüş Parkuru, Yenice, Karabük

Foto: Yenice Belediyesi

Uzun Parkurlar

- Eğriova Eskipazar Göleti - Meyri Sapağı - Eğriova Karabük Göleti (25 km. - 2gün)
- Arboretum - Eğriova Karabük Göleti - Keltepe Zirve - Sorgun Yayla (30 km. - 2gün)
- Karaağaç - Belen Yayla - Eğriova Karabük Göleti - Sorgun Yayla - Karaağaç (23 km. - 2gün)
- Değirmen Alabalık - Kızılkaya - Yalaklaryanı - Baklabostan Orman İşletme-Karakaya Orman İşletme - Anayol Dolemit Maden (63 km.- 5 gün)
- Kent Ormanı - Şekermiş Orman İşletme - Eğriova Eskipazar Göleti - Sorgun Yayla - Keltepe Zirve - Eğriova Karabük Göleti – Subatan - Arboretum (77 km. - 6 gün)

c. Safranbolu

Safranbolu Doğa Yürüyüşü Güzergâhları

Günübirlik Parkurlar

- Araç Çayı Boyunca: Toprakcuma Köyü'nde başlayıp, Kastamonu - Karabük yolu üzerinde, Safranbolu sapağına yakın bir yerde bulunan tarihi Kavşak Köprüsü'nde sona erer. Her mevsim yürüyüş yapılabilir.
- Bulak Köyü - Bulak Mağarası: Bulak Köyü'nden başlayan yürüyüşte, Bulak Mağarası'na ulaşmakta ve aynı yolla dönülerek parkur köyde sona ermektedir. Her mevsim yürüyüş yapılabilir.
- Bulak Mağarası - Bulak Kanyonu: Bulak Mağarası'nın alt kısmından başlayıp, Bulak Kanyonu'nun içerisinden geçerek, Karabük - Safranbolu karayolunda sona ermektedir. Yaz ayları yürüyüş için uygundur.
- Değirmenbaşı - Bulak Mağarası: Bağlar Sema'nın Değirmenbaşı Mevkii'nde başlayıp, Bulak Mağarası'na ulaşan parkur, yine aynı yolla geri dönülerek başlangıç noktasında sona ermektedir. Her mevsim yürüyüş yapılabilir.
- Karapınar - Kirpe Kanyonu: Karapınar Köyü'nden başlayan parkur, Çevrik Köprü mevkii'nde bulunan tarihi taş kemer köprü'nün bulunduğu yerde Karabük-Kastamonu ana karayolunun kenarında sona ermektedir. Her mevsim yürüyüş yapılabilir.

- Karaevli - Kirpe kanyonu - Araç Çayı: Kanyon içerisinde tam gün süren 16 km'lik bir yürüyüştür. Her mevsim yürüyüş yapılabilir.
- Kirpe Köyü altı - Sakaralan Kanyonu: Kirpe Köyü'nün alt kısmında bulunan, Konarı Değirmencik yolu üzerinde başlayan parkur Çevrik Köprü'de, Karabük-Kastamonu ana karayolunun kenarında sona ermektedir. Dört mevsim yürünebilir.
- Yörük Köyü - Sakaralan Kanyonu: Bahar ve yaz ayları yürümek için idealdir.
- Yörük Köyü - Kepez Dağı: Dört mevsim yürünebilir
- Değirmen Yolu: Gündoğan Köyü'nden başlayan parkur, eski değirmen yolu takip edilerek Soğanlı Vadisi'ne inmektedir. Dört mevsim yürünebilir
- Gündoğan Köyü - Üçbölük Köyü - Hacılarobası: Gündoğan Köyü'nden başlayıp, Araç Çayı'nı ayıran dağ kütlesinin zirvelerinden geçilmektedir. Bu zirve geçişinden sonra Üçbölük Köyü'ne ulaşan parkur, Hacılarobası Köyü'nde sona ermektedir. Dört mevsim yürünebilir.
- Danaköy Çamlığı - İncekaya Su Kemer - Safranbolu: Dört mevsim yürünebilir.
- Aşağı Danaköy - Tokatlı Kanyonu: Dört mevsim yürünebilir
- Hızır Mağarası - Tokatlı Kanyonu - Safranbolu: Dört mevsim yürünebilir.

Fotoğraf 67: Üçbölük (Ilbarıt) Köyü Doğa Yürüyüşü, Safranbolu, Karabük

Foto: Batuta Turizm

Uzun Parkurlar

- Safranbolu'dan - Eflani'ye Katır Yolu: Safranbolu'dan Eflani'ye ya da Cinci Han'dan-Taşhan'a giden bu yol; hem doğal, hem de bir kültür yoludur. Her iki yönde de yürünebilmektedir (2 gün). Dört mevsim yürünebilir.
- Ulugeçit Köyü - Sakaralan Kanyonu: Parkurun başlangıç noktası Eflani'ye bağlı Ulugeçit Köyü'dür. Buradan başlayan yürüyüş 20 km. sonra Safranbolu'ya bağlı Değirmencik Köyü'ne ulaşmaktadır. Köyden sonraki yürüyüş yolu zor bir parkur olup özellikle Yörük Köyü'nün alt kısmında bulunan kanyonun geçilmesi oldukça zordur (2 gün).
- Çatak Köyü - Sırçalı Kanyonu: Çatak Köyü'nden başlayan parkur, Karabük-Kastamonu karayolunun kenarında bulunan tarihi kemer köprüde bitmektedir (2 Gün). Dört mevsim yürünebilir.
- Örencik - Sırçalı Kanyonu: (2 gün) Dört mevsim yürünebilir.

- Ağaçkese Köyü - Sırçalı Kanyonu: Ağaçkese Köyü'nde, Safranbolu-Eflani karayolunun kenarından başlayan parkur, Karabük-Kastamonu karayolunun kenarında bulunan tarihi kemer köprüde bitmektedir (2 Gün). Dört mevsim yürünebilir

2.1.2.1.11.3. Bartın İli Dağ Turizmi ve Doğa Yürüyüşleri ile ilgili Varlıklar

Bartın ve çevresinin yaylaları, ortalama 1.000 m yükseklikte yeşile bürünmüş ormanlar ve geçici ikamet yerleri, zengin flora, fauna ve muhteşem manzaralar ile birer çekim alanıdır. Bartın ve çevresi, yeni parkurlar arayan doğa yürüyüşçülerine zengin seçenekler sunmaktadır.

Tablo 23: Bartın İli Dağ Turizmi-Doğa Yürüyüş Güzergâhları

Yürüyüş-Tırmanma Güzergâhı	Potansiyel Değerler	Uzaklık-Zaman
Kurucaşile-Kanatlı Köyü-Gölderese-Yaylacık-Aydoğmuş, Çayaltı-Tekkeönü	Gölderese Şelalesi, Gölet, Doğal Güzellikler	8 km – 4 saat
Amasra-Kaleşah-Tepe-Kuşkayası-Cevizlik Vadisi-Bedesten	Panoramik Güzellik, Antik Roma Yolu ve Kuşkayası Anıtı, Kemerdere Köprüsü, Bedesten kalıntıları	5 km – 2 saat
Arit-Samanpazarı-Başköy	Ormangülleri ve Fındık Ağaçları arasında yürüyüş	10 km – 5 saat
Amasra-Değirmenağzı-İnpiri	Dere, Gölet, Mağara ve Doğal Güzellikler	4 km – 2 saat
Karakacak Köyü-Kuyupınar Mah.-Gürcüoluk Mevkii	Mağara ve Ormaniçi Doğa Yürüyüşü	4 km – 2 saat
Ulus Eldeş Köyü-Uluyayla	Ormaniçi Doğa Yürüyüşü	6 km – 3 saat
Ulus-İğneciler Köyü	İğneciler Şelalesi, Doğal Güzellikler	3 km – 2 saat

2.1.2.1.12. Bisiklet Turizmi

2.1.2.1.12.1. Zonguldak İli Bisiklet Turizmi ile İlgili Varlıklar

Kdz. Ereğli Bisiklet Sevenler Derneği ve Bisiklet Federasyonu Zonguldak Temsilciliğince, Kdz. Ereğli çevresinde bisikletli doğa gezileri düzenlenmektedir. Ereğli-Armutçuk Gökçeler yönünde hem bisiklet gezisi için uygun eğime sahip yol hem de yol güzergâhı boyunca tarihsel değerleri ve doğal güzellikleri görme olanağı bulunmaktadır.

Zonguldak ili Dağ Bisikleti Güzergâhları (Zonguldak İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü verileri, 2011):

- Filyos Çayı Vadisi (Çaycuma),
- Kdz. Ereğli – Kırmacı – Balıköy – Gökçeler – Armutçuk – Kepez Etabı,
- Kdz. Ereğli – Kızılcapınar – Delihakki – Kepez Etabı,
- Filyos – Çayırköy Etabı,
- Devrek – Yedigöller Milli Parkı, Kozlu – Sivrililer – Eğerci – Devrek Etabı,
- Kozlu – Sivrililer – Ayvatlar – Saraycık – Beycuma Etabı,
- Ulutan Barajı – Kozlu – Olukyanı – Sarmısaklı – Alanlı – Kardeşler Etabı

2.1.2.1.12.2. Karabük İli Bisiklet Turizmi ile İlgili Varlıklar

Çoğunlukla toprak orman yollarından geçen bisiklet parkurları dağ bisikleti için uygun güzergâhlardır. Bölgenin coğrafi yapısına uygun olarak bol inişli ve çıkışlı bu rotalar için yaz ayları ile sonbahar mevsimi uygundur.

a. Safranbolu

- Safranbolu – Bostanbükü - Toprakcuma Parkuru: Dört mevsim kullanılabilecek bir parkurdur.

- Sarıççek Dağı Parkuru (35 km)

b. Yenice

- Mengen Bürnük Göleti - Yenice (35 km)
- Eğriova Eskipazar Göleti - Şeker Kanyonu - Kent Ormanı (34 km)
- Kızılkaya – Karakaya -Yenice Ayrımı: Parkurlar içinde en zor olanıdır. (58 km)
- Arboretum - Sorgun Yayla – Çitdere - Şimşirdere - Kent Ormanı (59 km)
- Sorgun Yayla - Eğriova Karabük Göleti - Belen Yayla – Arboretum - Kuzluk Köyü -Yenice. Yokuşlarından dolayı orta zorlukta bir parkurdur (33 km).
- Sorgun Yayla - Çitdere-Şimşirdere - Kent Ormanı - Yenice (36 km)
- Göktepe Yayla - Fındıkaltı - Yenice (27 km)

2.1.2.1.12.3. Bartın İli Bisiklet Turizmi ile ilgili Varlıklar

Bartın'ın eşsiz doğal güzelliği ve tarihi dokusunun bir kısmı, geniş toprak ve asfalt yol ağıyla birbirine bağlıdır. Orman içlerinde, yükseltilerde ve vadilerde uzanan yollar, bisiklet sürüşleri için mükemmel bir ortam hazırlamaktadır. Başlıca güzergâhlar aşağıda verilmektedir:

Tablo 24: Bartın İli Bisiklet-Dağ Bisikleti Tur Güzergâhları

Güzergâh	Uzaklık	Potansiyel Değerler
Bartın - Mogada - Kızılkum	30 km	Deniz, Doğal Güzellikler
Bartın - Güzelcehisar	20 km	Irmak, Deniz, Doğal Güzellikler
Bartın - İnkumu	17 km	Irmak, Deniz, Doğal Güzellikler
Bartın - Amasra	17 km	Müze, Kale, Kuşkayası Anıtı, Deniz, Panoramik Güzellikler
Amasra - Kurucaşile - Kapisuyu	40 km	Deliklişile, Deniz Geçidi, Deniz, Koylar
Tekkeönü - Kapisuyu	15 km	Tekkeönü Kalesi, Hisarkale Mahzeni, Plaj, Tersaneler
Ulus - Uluyayla	33 km	Mağara, geleneksel yaşam biçimi

2.1.2.1.13. Termal Turizm

2.1.2.1.13.1. Karabük İli Termal Turizm ile İlgili Varlıklar

a. Eskipazar

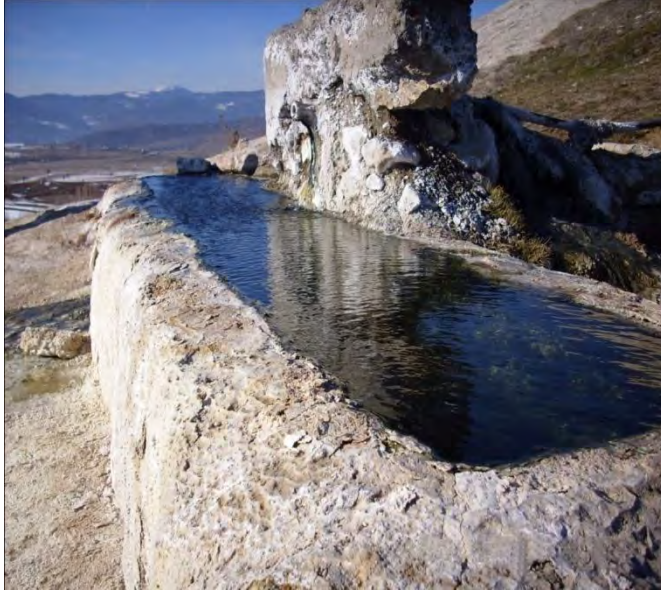
Akkaya Jeotermal Su Kaynağı: Eskipazar ilçesi, İmanlar Köyü, Akkaya Mevkiinde yer alan Akkaya jeotermal su kaynağı, Eskipazar'a 12 km uzaklıktadır. Mülkiyeti Eskipazar Belediyesi'ne ait olan kaynak, 19.750 m² kayalık arazi üzerinde, traverten oluşumlu bir sıcak su kaynağıdır. Traverten kayalıkların yeraltı oynamaları ve hareketliliği sonucu halen sıcak su akıntısı bulunmaktadır. Bu bölgede 1997 yılında İstanbul Üniversitesi Tıbbi Ekoloji ve Hidro - Klimotoloji araştırma ve uygulama merkezi tarafından su örnekleri alınarak tıbbi araştırma yapılmış ve bu termomineral sıcak suyun, banyo kürleri - havuz ve dış uygulamalarda kronik romatizmal hastalıklar - ortopedik ameliyat sonrası omurga ve eklem artrozlarında yararlı olabileceği hakkında rapor verilmiştir (Karabük Belediyesi, 2006). Ancak; suyun nikel içeriğinin yüksek olması nedeniyle içme olarak kullanılması uygun değildir.

2005 yılında MTA Genel Müdürlüğü tarafından bölgede jeotermal sıcak su elde edilmesi için kuyu açılmış ve 265 m derinlikte 37° C sıcak su elde edilmiştir. Açılan kuyudan kaynak toplamı 1351,336 mg / lt mineralizasyonu olan, flörlü, magnezyumlu miks formda termomineral su çıkmıştır. Suyun, banyo uygulamaları şeklinde Romatoid artrit, ankilozan spondilit başta olmak üzere kronik bel ağrısı, noninflamatuvar eklem hastalıkları ile miyozit, tendinit, travma, fibromiyalji gibi yumuşak doku hastalıklarının tedavisinde tamamlayıcı unsur olarak, ortopedik operasyonlar, beyin ve

sinir cerrahisi operasyonu sonrasında rehabilitasyon amacıyla, stres bozukluğu, ve sporcu yaralanmalarında tamamlayıcı tedavi olarak kullanılabilir nitelikte olduğu tespit edilmiştir (Karabük Belediyesi, 2006).

Akkaya jeotermal su kaynağı, Eskipazar'ın 8 km güneyinde Karabük – Ankara Karayolunun 200 m doğusundadır. Kuzey Anadolu fay hattı üzerinde olduğundan bu bölgenin çeşitli yerlerinden mineralli su çıkmaktadır. Bölgede yeraltı su kaynakları oldukça zengindir (Karabük Belediyesi, 2006).

Akkaya jeotermal su kaynağının bulunduğu bölgede yaklaşık 400 ha düz alan bulunmaktadır. 400 ha alanın kadastro çalışması tamamlanmış olup, Eskipazar belediyesi tarafından termal turizmin geliştirilmesine yönelik çalışmalar devam etmektedir.

Fotoğraf 68: Akkaya Termal Su Kaynağı, Eskipazar, Karabük

2.1.2.2. Kültüre Dayalı Turizm Varlıkları

2.1.2.2.1. Kültür Turizmi

2.1.2.2.1.1. Zonguldak İli Kültür Turizmi ile İlgili Varlıklar

a. Zonguldak Merkez İlçe

Maden Müzesi: İlk olarak 1880'li yıllarda üretime açılan ve günümüzde Türkiye Taşkömürü Kurumu'na eğitim ocağı olarak kullanılan alan, Madencilik Müzesi yapılmak üzere projelendirilmiş ve inşaat çalışmalarına başlanılmıştır. Ocakta yaklaşık 1 km uzunluğunda yer altı açıklığı bulunmakta olup, yer altı kuyusu hariç bütün madencilik üniteleri mevcuttur.

b. Çaycuma

Filyos (Tios / Tieion) Örenyeri: Filyos tarih boyunca Tios, Tieion, Tianon, Tium gibi farklı isimlerle anılmıştır. Antik dönemde Bithynia ile Paphlagonia Bölgeleri arasındaki geçiş noktasında bulunan Tios / Tieion Antik Kenti; bugün Zonguldak Çaycuma İlçesi, Filyos Beldesi'nde bulunmaktadır. Antik yazarlarca M.Ö. VII. yüzyılın ikinci yarısında, Tios adlı bir rahip tarafından, bir Miletos kolonisi olarak kurulduğu söylenen ve Hellenistik Dönem boyunca Herakleia Tiranlığı ile Bithynia ve Pontus Krallıkları'na bağlı olan kent, M.Ö. 70'te Romalılar'ın hâkimiyetine girmiş, Bizans Dönemi'nde ise önemli bir dinî merkez konumuna ulaşmıştır.

Tios Kenti kazıları, 2006 yılından beri Kdz. Ereğli Müzesi ve Trakya üniversitesi Arkeoloji bölümü tarafından yürütülmektedir. Kentte Prof. Dr. Sümer Atasoy'un başkanlığında, 2006 yılında başlayan ve günümüze değin devam eden bilimsel arkeolojik kazılar ve kent alanında yapılan çevre yüzey araştırmalarında, Hellenistik Döneme tarihlenen sur duvarları, Roma-Bizans dönemine ait yapı kalıntıları, Roma dönemi sikkeleri ve çanak-çömlek parçaları ortaya çıkarılmıştır (Öztürk, 2011). 2009

yılında yapılan kazılarda Arkaik döneme ait (M.Ö. 76) siyah ve kırmızı figürlü çanak çömlek parçaları ile Ortaçağ'a ait (M.S.1214'e tarihlenen) 30 değişik tipte sırlı çanak-çömlek parçaları bulunmuştur.

Tios Kenti kazılarında elde edilecek bilgi ve belgeler, Karadeniz tarihi ve arkeolojisi için büyük önem taşımaktadır. Çünkü Tios, Türkiye'nin Karadeniz kıyılarında kazılan ilk ve tek antik kenttir. Yapılan kazılar sonucunda yolları, meydanı, hamamı, dini yapıları, evleri, depoları, dükkânları, mezarlarıyla büyük bir kentin ortaya çıkarılacağı tahmin edilmektedir.

Fotoğraf 69: Filyos (Tios / Tieion) Antik Kenti, Çaycuma, Zonguldak

Foto: Kerem Öztürk

Kadioğlu Köyü Mozaik Kazı Alanı: Bu alan Çaycuma ilçesi, Kadioğlu Köyü, Çobanhasanlar Mahallesi sınırları içinde Zonguldak'ın 45 km güneydoğusunda yer almaktadır. 2008 yılında, özel mülkiyete ait bir alanda bulunan mozaik için öncelikli olarak sit kararı alınmış ve Kdz. Ereğli Müze Müdürlüğü'nce kurtarma kazısına başlanmıştır. İki adet villa yerleşimine ait olduğu düşünülen alanda, yapıları birbirinden ayıran su yolu, tamamı av sahneleri, insan-hayvan mücadeleleri ve oldukça düzgün bordürlerden oluşan mozaik ile kaplı oda ve salonlar yer almaktadır. M.S. III. yüzyıla ait olduğu belirlenen villa yerleşimi içinde gümüş sikkeler, tek kulplu toprak seramik, bronz iğne ve çok sayıda seramik parçası bulunmuştur. Bu alandaki kazılara devam edilmektedir.

Filyos Kalesi: Filyos'ta bulunan ve Romalılar tarafından yapıldığı tahmin edilen kale, kentin denize hâkim noktası olan burun üzerinde kurulmuştur. Güçlü ve heybetli bir görünüm kazandırmak amacıyla yapımında iri taşlar kullanılmıştır. Kale uzunca bir süre harabe durumda kaldıktan sonra, 2003 yılında Kültür Bakanlığı tarafından onarım çalışmalarına başlanmıştır. 2007 yılında yapılan kazılarda Ortaçağ kalesine ait duvarlar, bir tapınak platformu ile küçük kilise kalıntısı ortaya çıkarılmıştır. Bölgedeki ilk yerleşim yeri, kentin kuzeyindeki kale tepesi üzerindedir. Kale tepesinin doğusunda, mermer sütun ve kadesi, mermer yazıtlı levha, taş lahitler ve tuğla mezarlar ortaya çıkarılmıştır.

c. Devrek

Devrek Bastonu: Devrek bastonu ile ilgili en eski yazılı belge 1892 tarihli Kastamonu Salnamesinde bulunmaktadır. Bu tarihi belgede Devrek ve çevresinde yapılan eliş sandık ve benzeri ürünlerin yanında kızılçık dalından yapılan "baston"dan da övgü ile bahsedilmektedir. Ahşap sanatında kendini geliştirmiş olan Devrek'li zanaatkâr ve ustalar Osmanlı sarayının marangozhanesinde görev yapmışlardır.

Bastonun ana malzemesi olan ağaç ormanlık bir bitki örtüsüne sahip olan Batı Karadeniz Bölgesi'nde bol olarak bulunmaktadır. Bitinya ve Paflagonya arasında kalan Batı Karadeniz Bölgesi antik çağda köknar, meşe ve kayın ormanlarıyla ünlüdür. Devrek ormanlarının vazgeçilmez ağacı olan köknar, meşe, kayın, çam ve selvi kutsal Hitit metinlerinde de yer almaktadır.

Klasik Devrek Bastonu, tamamen el sanatı ürünüdür. Gövdesi kızılçık, sapı ceviz ağacı olup, genellikle gövdesinde başları sap kısmına doğru dolanmış iki yılan motifi bulunmaktadır. Günümüzde

değişik biçim ve malzemeden yapılmış saplar ve gövdesinde boya, gümüş, sedef, bakır işlemeli motifler bulunan bastonlar yapılmaktadır. Devrek bastonunu diğer bastonlardan ayıran en önemli özellik, baston ile baston sapının farklı malzemelerden yapılmasıdır. Devrek bastonlarının ucuna manda boynuzu takılır. Devrek bastonunda yılan, kartalbaşı, keçi ayağı, baklava dilimi sembolleri bulunmaktadır.

Fotoğraf 70: Devrek Bastonu, Devrek, Zonguldak

Foto: Kerem Öztürk

d. Kdz. Ereğli

Cehennemağzı Mağaraları Örenyeri: Kdz. Ereğli İlçesi İnönü mahallesinde bulunan Cehennemağzı Mağaraları yanyana sıralanmış üç mağaradan oluşmaktadır. Bu mağaralarda bulunan kalıntılar, erken-Hristiyanlık döneminin izlerini taşıyan motiflerle süslüdür.

Elpek Bezi Dokumacılık Sanatı: Antik çağın önemli uygarlıklarından biri olan Friglerin etkisiyle yörede yaygınlaşan keten dokumacılığının geçmişi oldukça eskidir. Karadeniz Ereğli'nin ünlü Elpek Bezi de bu sanatın en naif örneklerinden biri olarak keten dokumaları kategorisinde önemli bir yere sahiptir. Yörenin bu konudaki ünü, Kâtip Çelebi'nin ünlü "Cihannüma" adlı eserinde de belirttiği gibi, Osmanlı donanması için ürettiği yelken bezi dokumacılığından kaynaklanmaktadır. Ketenden elde edilen Elpek Bezi yüzyıllardır giyim malzemesi olarak kullanılmıştır. Günümüzde yöresel nakışlarla süslenerek, yelek, buluz, çanta ve hediyelik eşya biçiminde değerlendirilmektedir. Elpek Bezi, yörede sanayi gelişip, dokumacılıktan ve keten tarımından vazgeçilinceye kadar önemini korumuştur. Gelişen tekstil teknolojisi ve ürünleri ile rekabet edemeyen Elpek Bezi 1940–1950 yıllarında kaybolma sürecine girmiş ancak 50 yıl aradan sonra yeniden kamu kurumlarının desteği ve özel girişimcilerin gayretleriyle canlandırılıp yaşatılmaya başlanmıştır. Elpek bezi günümüzde Ereğli'yi temsil eden hediyelik turistik bir ürün haline gelmiştir.

Fotoğraf 71: Elpek Bezi, Zonguldak

Foto: Can Çetin

2.1.2.2.1.2. Karabük İli Kültür Turizmi ile İlgili Varlıklar

a. Karabük Merkez ilçe

Karabük ili, dünyanın çok az yerinde rastlanacak zenginlikte bir kültür mirasına sahiptir, ildeki en eski arkeolojik bulgular höyükler ve tümülüslerdir. Tespit edilebilen 28 adet arkeolojik alan, 5 adet Kentsel Sit Alanı, 4 Adet Doğal Sit Alanı, 1417 adet tescilli eser, 693 adet yazma eser, 1088 adet basma eser, 32 adet tümülüs, 4 adet höyük, 100'den fazla kaya mezarı bulunmaktadır.

Bulak köyünde çeşitli Türk Beylikleri ve Osmanlı Dönemine ait 36 konut, 1 dükkân, 1 konak (ayan), 1 hamam, 2 cami (dibek ve cami-i kebir) bulunmaktadır

b. Safranbolu

Safranbolu Evleri: Safranbolu'yu ön plana çıkaran en önemli unsur Osmanlı mimarisi özelliği taşıyan ve Türk kent kültürünün günümüze yansıması olan evleridir. Evler "Şehir ve Bağlar" olmak üzere iki kesimde toplanmıştır. Şehir kısmı, alışverişin olduğu çarşılar ve yönetim merkezinden oluşmaktadır. Şehrin oluşumunda fonksiyonellik ve estetik ön planda tutulmuştur. Ticaret şehrin merkezinde, pazar ise bölgenin çevresindedir. Çevre kirliliği ve gürültü yaratan demirciler, bakırcılar ve dericiler şehrin daha alt ve kenar kısımlarında konumlandırılmıştır. Halk yemeniciler, manifaturacılar, demirciler, semerciler, bakırcılar çarşılarından alışverişlerini yapmaktadır. Bağlar kısmı yazlık evlerden oluşmaktadır. Bu kısımda evler geniş bahçeler içinde inşa edilmiştir.

Çarşı kesimindeki evler, iki vadi içinde birbirine yakın şekilde, dini yapılara, anıt eserlere ve kamu binalarına dönük olarak inşa edilmiştir. Evler birbirinin manzarasını kapatmaz. Safranbolu evlerinde büyük bir kültür birikiminin, zenginliğin ve ustalığın üst düzeyde olduğu görülmektedir. Safranbolu evleri büyük hacimlidir. Tüm evler bahçe içinde, genellikle üç katlı, 6-8 odalı büyük konak tipli evlerdir. Evler, üç kuşak bir arada yaşayabilecek tarzda yapılmıştır. Evlerde genellikle harem ve selamlık ayrımı bulunmaktadır. Ailenin sahip olduğu hayvanlar, zemin kattaki ahırlarda barındırılmaktadır. İnsan ve hayvan yiyecekleri ve yakacak odunlar evin uygun bölümlerinde muhafaza edilmektedir.

Evlerin yapımında taş, kerpiç, ahşap ve alaturka kiremit kullanılmıştır. Bahçeler, sokaktan taş duvarlarla ayrılmıştır. Dışarıdan, çift kanatlı büyükçe kapılarla doğrudan eve, bazen de bahçeye girilmektedir. Evin giriş kısmında "hayat" denilen bölüm bulunmaktadır. Burada ahır, kışlık yakacak odunların muhafazası için odun bahnası, ambar gibi bölümler yer almaktadır. Üst katlara, ahşap ustalığının üstün örneklerini sergileyen merdivenlerle çıkılmaktadır. Birinci kat diğer katlara göre daha basık olup gündelik yaşam bu katta geçmektedir. 2. kat daha görkemlidir. Tahta tavanlar yüksek olup, sofa ve odaların tavan süslemeleri, diğer katlara göre daha özenle yapılmıştır. Evlerin sofalarında, eyvanlarda ve odalarda zaman zaman kalem işi süslemelere rastlanmaktadır. Odalara giriş kapıları köşelerdedir ve giriş kapılarında oda ile doğrudan teması kesen özel ahşap paravana düzeni

bulunmaktadır. Her odada sedir, ocak, ahşap dolap ve içinde bugünün duşa kabinini andıran gusûlhaneler mevcuttur.

Pencereler dar ve uzun olup, odaların büyüklüğüne göre 4-8 arasında değişmektedir. Pencerelerde bulunan kara kapaklar, kışın soğuğuna yazın sıcağına karşı odaları korumaktadır. Ayrıca pencerelerde aile mahremiyetini sağlamak amacı ile "muşabak" denilen ahşap kafesler bulunmaktadır.

Safranbolu evlerinde doğa-insan-ev, sokak- ev, sokak-çarşı ilişkileri düzenli ve dengeli olup çevreye ve komşuya saygı egemendir. Evlerin saçak köşelerine uğur getirmesi için geyik boynuzu asılması geleneği yaygındır. Bazı evlerin dış cephelerinde korunma ve şükür amaçlı yazı ve bezemelere yer verilmiştir. Ayrıca evlerin, camilerin, han ve hamamların dış cephelerindeki kuş evleri ise sevgi ve merhamet sembolü niteliğindedir.

Fotoğraf 72: Safranbolu Evleri, Karabük

Foto: Ali Göçmen

Tuzcu Hanı: Hidayetullah Ağa tarafından, kendi ismi ile anılan caminin karşısında yaptırılmıştır. Hanın M. 1690'lı yıllarda yaptırıldığı tahmin edilmektedir. Hanın konuklarının ağırlıklı olarak tabakhane için tuz getiren kişiler olması ya da hana ilk gelenin bir tuzcu olması sebebiyle Tuzcu Hanı denildiği rivayet edilmektedir.

Cinci Hanı: Çin'den Anadolu topraklarına kadar uzanan tarihi İpek Yolu üzerinde kurulmuş irili ufaklı yüzlerce kervansaraydan biri de Safranbolu Cinci Hanıdır. Cinci Hanı, Safranbolu eşrafından Karabaşzade Hüseyin Efendi (Cinci Hoca) tarafından yaptırılmıştır. Kesin yapım tarihi bilinmemesine rağmen 1640-1648 tarihleri arasında yaptırıldığı tahmin edilmektedir. Restore edilerek otel olarak hizmete açılan 2 katlı 62 odalı Cinci Hanının giriş kapısı, kilit ve anahtarı; Türk demir işçiliğinin en nadide örneklerinden biridir. Mimarının kim olduğu kesin olarak bilinmemekle birlikte, dönemin baş mimarlarından Mimar Kasım tarafından yapıldığı sanılmaktadır. Tarihi İpek yolu'nun etkinliğini yitirmeye başladığı 20. yüzyıla kadar kervansaray olarak kullanılan Cinci Han, sonraları bu işlevini yitirmiştir.

Fotoğraf 73: Cinci Hanı, Safranbolu, Karabük

Foto: Ali Göçmen

Eski Hamam: Çeşme Mahallesi Kalealtı Sokakta bulunan hamamın duvar malzemesinde kullanılan bir yapı taşındaki kısmen silinmiş Yunanca yazıdan yola çıkarak bu binanın Bizans döneminden kalma olduğunu kaydeden bazı eserler bulunmaktadır. Günümüzde hamam işlevini yitirmiş olup gezi amaçlı olarak kullanılmaktadır.

Cinci Hamamı/Yeni Hamam: Cinci Hüseyin Hoca tarafından Çarşı içinde yaptırılmış olup annesinin adını taşıyan Hamide Hatun Vakfına kayıtlıdır. Kadınlar ve erkekler kısımlarından oluşmaktadır. İki bölümün de planı aynıdır. Hamamın iki bölümünün de soğukluklarını tromplu bir kubbe örtmektedir. Sıcaklık kısmı haçvari planlıdır. Arkada külhan ve ocak yer almaktadır. Hamamın kadın ve erkek girişleri farklı sokaklara açılmaktadır. Vakıflar Genel Müdürlüğüne restore edilen hamamın kadın ve erkek bölümü halen hizmete açıktır.

İncekaya Su Kemer: Mimari değer taşıyan ve ilk inşaa tarihi tartışmalı olan bu eser, 1794-1798 tarihlerinde Sadrâzam İzzet Mehmet Paşa tarafından yenilenerek kente kazandırılmıştır. 116 metre uzunluğundaki su kemeri yerden yaklaşık 60 metre yüksekliktedir. Bu büyük kemerin üzerindeki 5 kemerli bölüm, tamamen taştandır ve Horasan harcı ile yapılmıştır. Toprak üzerine rastlayan bölümler 2.5 metre, derenin üzerine rastlayan kemer üstü ise 1.20 metre genişliktedir. Kemerdeki su bir kanal içinden geçmektedir. Suyun akış hızının dengelenmesi için su kemeri üç kıvrımlı olarak inşaa edilmiştir. Buradan geçen su Asmazlar Konağının bahçesinde bulunan su terazisinden kentte bulunan çeşmelere dağıtılmaktadır. Dağıtılan bu suya halk arasında "paşa suyu" denmektedir.

Fotoğraf 74: İncekaya Su Kemer, Safranbolu, Karabük

Foto: Safranbolu Turizm Danışma Müdürlüğü

Tokatlı Köprüsü: Safranbolu'nun kuzey istikametinde, Gümüş deresi üzerindedir. Kazdağlıoğlu tarafından su köprüsü olarak yapıldığı daha sonra İzzet Mehmet Paşa tarafından geçit durumuna getirildiği söylenmektedir. 40 metre uzunluğunda, 15 metre açıklıklı tek bir kemerden oluşan 6 metre genişliğindeki bu köprü 30 metre yüksekliğindedir.

Taşköprü: Safranbolu'nun doğusunda bulunan Konarı köyünden geçen Eflani Çayı üzerinde inşaa edilmiştir. Köprü'nün hangi dönemde yapıldığı bilinmemektedir. Köprü 34 metre uzunluğunda olup iki kemerlidir.

Çeşmeler: Safranbolu'da özellikle Çarşı'da hemen her sokak ya da köşe başında aniden karşımıza çıkan mimari özellikleri bakımından cezbedici; dini bakımdan cömertliğin, rahmetin nişanı; sosyal açıdan tanınmışlığın ifadesi olan Safranbolu Çeşmeleri; görünümleri ile bulundukları mekânları güzelleştiren, akan suları ile ses ve görüntü kompozisyonu oluşturan, mimari tarzları ile sanatın inceliğini ve ihtişamını belgeleyen mimari yapılarıdır. Safranbolu'da yakın dönemde yapılanlar da dâhil olmak üzere 138 adet çeşme bulunmaktadır. Tarihi ve mimari değeri olan çeşmelerin isimleri ve yapım tarihleri şunlardır:

- Kazdağlıoğlu Çeşmesi: Yapım tarihi H.1192/M.1778
- Köprülü Çeşmesi: Yapım tarihi H.1072/M.1661 Onarım tarihi H.1128/M. 1715
- Taşminare Çeşmesi: Yapım tarihi H.1103/M.1691
- Dağdelen Çeşmesi: Yapım tarihi H.1181/M. 1767
- Hışırpınarı (Mütevellioğlu) Çeşmesi: Yapım tarihi H.1185/M.1771
- Ali Bey Çeşmesi: Yapım tarihi H.1192/M.1782
- Paşapınarı Çeşmesi: Yapım Tarihi H.1209/M. 1794
- İzzet Mehmet Paşa Çeşmesi: Yapım tarihi H.1211/M.1796
- Hidayetzade (Hiayetullah) Çeşmesi: Yapım tarihi H.1218/M.1803, Onarım tarihi H.1308/M. 1890
- Tuzcupınarı Çeşmesi: Yapım tarihi H.1229/M.1813
- Akpınar Çeşmesi: Yapım tarihi H.1229/M.1813
- Çampınarı Çeşmesi: Yapım tarihi H.1230/M. 1814
- Hamide Hatun Çeşmesi: Yapım tarihi H.1235/M.1819
- Salih Paşa (Kilci) Çeşmesi: Yapım tarihi H.1235/M.1819
- Çatal pınarı Çeşmesi: Yapım tarihi: H.1294/M.1833
- Köprübaşı Çeşmesi: Yapım tarihi H.1252/M 1836
- Hacı Hafız Çeşmesi: Yapım tarihi H. 1261/M. 1844
- Çuhadar (Emine Hanım) Çeşmesi: Yapım tarihi H.1267/M. 1850, Onarım tarihi H.1315/M. 1897
- Sare Hanım (Alabekir) Çeşmesi: Yapım tarihi H.1264/M.1847
- Fatma Hanım Çeşmesi: Onarım tarihi H.1279/M. 1862
- Hacı Kamil Efendi Çeşmesi: Yapım tarihi H.1280/M.1863
- Ayşe Hatun Çeşmesi: H.1282/M.1865
- Sadullah Çeşmesi: Yapım tarihi H.1287/M.1870
- Karakullukçu(Lüngüllü) Çeşmesi: Yapım tarihi H.1291/M.1873
- Cilbirpınarı Çeşmesi: Yapım tarihi H.1307/M.1889
- Yüzbaşı İsmail Ağa Çeşmesi: Yapım tarihi H.1310/M.1892
- Kadı Efendi Çeşmesi: Yapım tarihi H.1314/M.1896
- Mescid (Hamidiye) Çeşmesi: Yapım tarihi H.1323/M.1904
- Ekmekçi Numan Ağa Çeşmesi: Yapım tarihi H.1324/M.1906
- Antepzade Hacı Mehmet Ağa Çeşmesi Onarım tarihi H.1326/M.1907
- Şükrü Efendi Çeşmesi: Yapım tarihi H.1343/M.1924

Fotoğraf 75: Cilbirpınarı Çeşmesi, Safranbolu, Karabük

Foto: Ali Göçmen

Fotoğraf 76: Şükrü Efendi Çeşmesi, Safranbolu, Karabük

Foto: Ali Göçmen

Fotoğraf 77: Kileciler Çeşmesi, Safranbolu, Karabük

Foto: Ali Göçmen

Safranbolu Kalesi: Safranbolu'nun Çarşı kesimine hâkim bir noktada bulunan bu kalenin sur ve duvarları bütünüyle yıkılmıştır. Bizans döneminde inşa edilmiş olabileceği ve o dönemde "Dadybra Kalesi" olarak anıldığı bilinmektedir.

Eski Hükümet Konağı: Eski kalenin bulunduğu tepenin üzerine yapılmış, mimari değer taşıyan iki katlı görkemli bir taş binadır. Kapısının üzerinde bulunan yazıttan 1904 yılında, Kastamonu Valisi Enis Paşa'nın ve kentin Kaymakamı Mir Ahmet Bey'in gayretleri ve halkın da masraflarına katılımıyla yapıldığı anlaşılmaktadır. 1976 yılına kadar ilçenin hükümet binası görevi yapan bu bina, 1976 yılında geçirdiği yangınla harap bir hale gelmiştir. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından restorasyonu 2003 yılında tamamlanmış olup günümüzde "Kent Tarihi Müzesi" olarak hizmet vermektedir.

Fotoğraf 78: Eski Hükümet Konağı, Safranbolu, Karabük

Foto: Ali Göçmen

Köprülü Muvakkıthanesi: Muvakkıthane, zamanın belirlenmesi için kullanılan alet ve aygıtların konulduğu binadır. Safranbolu'daki muvakkıthane bir süre el yazması tarihi kitapların saklanması için kullanılmıştır.

Fotoğraf 79: Muvakkithane, Safranbolu, Karabük

Foto: Ali Göçmen

Eski Hastane (Frengi ve Gurebâ Hastanesi): İnönü Mahallesinde bugünkü Devlet Hastanesinin yanında bulunan hastanenin yapımına 1885 yılında başlanmış ve 1888 yılında bitirilmiştir. Kentin en önemli mimari yapılarından biri olan bina, kesme taşan Rum ustalar tarafından yapılmıştır. Binanın yapımında devrin Kastamonu valisi Abdurrahman Paşa'nın büyük yardımlarının olduğu bilinmektedir. H.1315/M.1897 yılına kadar frengi hastalarına bakan hastane bu tarihten itibaren diğer hastalara da bakmaya başlamıştır. Hastane o dönemlerde 50'si erkekler, 30'u kadınlar için olmak üzere toplam 80 yataklıdır. Bina uzun yıllar devlet hastanesi olarak hizmet vermiş, Kültür ve Turizm Bakanlığınca restore edilen bina günümüzde Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi olarak hizmet vermektedir.

Güneş Saati: Osmanlı dönemine ait 95 adet güneş saatinden biridir. Köprülü Mehmet Paşa Camisi avlusundadır. Tarihi güneş saati mermer levhanın üzerinde bulunan üçgen şeklindeki madeni bir plakanın gölgesi ve plakanın merkez teşkil ettiği eşit açılara haiz çok sayıdaki çizgi ile zamanı göstermektedir. Sabah 06.40 akşam 17.20 arasındaki zamanı metal plakanın gölgesine göre gösterir. Mermer levha üzerindeki çizgilerin her birinin arası 10'ar dakikalık zaman dilimini göstermektedir.

Fotoğraf 80: Güneş Saati, Safranbolu, Karabük

Foto: Ali Göçmen

Saat Kulesi: Eski Hükümet Konağı arkasında bulunan ve halen zamanı gösterme görevini yerine getiren saat kulesi, III. Selim'in Sadrazamlarından İzzet Mehmet Paşa tarafından 1797 yılında yaptırılmıştır. Kiremitli çatısı bulunan kulenin yüksekliği 20 metre kadardır. 7 günde bir kurulan saat, zembereksiz olup 60 kg.lık bir ağırlıkla çalışmaktadır. Saat Kulesi ziyaretçilere açıktır.

Fotoğraf 81: Saat Kulesi, Safranbolu, Karabük

Foto: Ali Göçmen

Kuş Evleri: Sevgi ve merhametin sembolü olarak cami, mescit, kütüphane, köprü ve sivil mimari örneği (ev-konak-dükkân) yapılarda kuşların barınması için yapılan yerlerdir. Rüzgâr ve soğuklardan korunmalı, güneş alan, insan ve hayvanların erişemeyeceği yükseklikteki yerlere yapılmıştır. Safranbolu'da bilinen kuş evleri, Köprülü Mehmet Paşa Camisi avlusunda bulunan şadırvanın ön cephesinde, İzzet Mehmet Paşa Camisinin minare kürsüsünde, Kilecilerin evi, Karaüzümlerin evi ve Halamehmetlerin (Kubur) evinin ön cepheleri ile Eski Belediye ve Eski Karakol binaları pencere üstlerinde bulunmaktadır.

Değirmenbaşı Su Değirmeni: Bağlarbaşı Mahallesi Değirmenbaşı semtinde bulunan ve restore edilen değirmen hem eski, hem de yeni işlevi ile hoş bir geçmiş zaman tanığıdır.

Kıran (Hagios Stephanos) Kilisesi: Safranbolu'da Kıranköy semtinde bulunan ve 1872 yılında onarım gören kilise Safranbolu'nun Rum halkı göç edene kadar (1925) Ortodoks kilisesi olarak kullanılmıştır. 1956 yılından camii haline getirilerek Ulucamii adını almıştır.

Safranbolu Çarşıları

Çarşıda demircilik, bakırcılık, semercilik, dikiçilik, saraçlık, ayakkabıcılık gibi işlenmiş eşya üretimine dönük iş kollarının "lonca" düzenine uygun olarak ayrı ayrı sokaklarda ve bir arada yer aldıkları görülmektedir. Safranbolu Çarşısının sokakları, o sokakta yer alan zanaat koluna göre "Semerciler İçi", "Kunduracılar İçi", "Kasaplar İçi", "Tüccarlar İçi" gibi adlarla anılmaktadır. Bugün de adını taşıdıkları sanat koluna (Demirciler-Bakırcılar-Kalaycılar-Manifaturacılar-Boyacılar-Aktarlar, Semerciler-Saraçlar Çarşısı) göre bu sokaklarda, az da olsa bir kısım esnaf bu işleri yapmaya devam etmektedir.

Arasta/Yemeniciler Arastası (Çarşısı): Köprülü Mehmet Paşa Camisine bitişik olan çarşı yavaşık nizamda 48 ahşap dükkândan oluşmaktadır. Yemeni denilen ayakkabının yapıldığı eski lonca çarşısıdır. 1950'li yılların sonuna kadar yemenicilik Safranbolu'da önemli bir zanaat kolu olmuştur.

Kurtuluş Savaşı sırasında, imkânlar dâhilinde, Türk ordusunun ayakkabı ihtiyacını karşılamış olan çarşı, restore edilmiş olup günümüzde ağırlıklı olarak hediyelik eşya satışı için kullanılmaktadır.

Fotoğraf 82: Yemenici, Safranbolu, Karabük

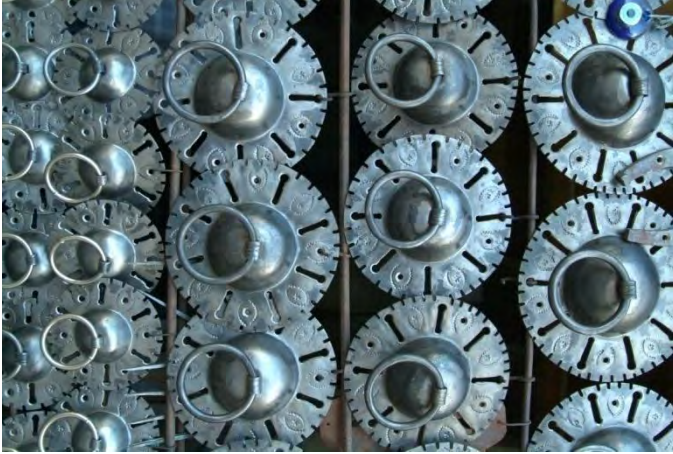
Foto: Safranbolu Turizm Danışma Müdürlüğü

Demirciler Çarşısı: İzzet Mehmet Paşa Camisi altından geçen Akçasu deresinin iki yakasına kurulan çarşı "L" biçiminde olup tamamen ahşap ve tek katlı 25'e yakın dükkândan oluşmaktadır. Sıcak ve soğuk demirciliğin yapıldığı, el sanatlarının üretildiği yaşayan tek lonca çarşısıdır. Bakırcı ve kalaycı esnafı bu çarşı içerisinde çalışmaktadır.

Fotoğraf 83: Demirciler Çarşısı, Safranbolu, Karabük

Foto: Ali Göçmen

Fotoğraf 84: Demir işlemeciliği, Safranbolu, Karabük

Foto: Ali Göçmen

Fotoğraf 85: Kalaycı, Safranbolu, Karabük

Foto: Safranbolu Turizm Danışma Müdürlüğü

Kaymakamlar Evi: 18 ve 19. yüzyıl Türk toplumunun geçmişini, kültürünü ve yaşama biçimi ile teknolojisini yansıtan Safranbolu evlerine en önemli örnektir. 18. yüzyıl başlarında yapıldığı sanılmaktadır. Sahibi Safranbolu Kışlası Kumandanı Hacı Mehmet Efendidir. Hacı Mehmet Efendiye Yarbay karşılığı olan "Kaim- Makam" denilmesi nedeniyle ailesi; dolayısıyla evleri de halk arasında bu isimle söylenegelmiştir. Kentsel dokusunu ve tüm mimari özelliklerini günümüze dek koruyabilmiştir.

Fotoğraf 86: Kaymakamlar Evi, Safranbolu, Karabük

Foto: Ali Göçmen

Mümtazlar Konağı: 1888 yılında Süleyman Paşa Medresesi Baş Müderrisi Müftü ve Müderris Ziya Efendi tarafından yaptırılmıştır. Geleneksel Osmanlı-Türk mimarisinin belirgin özelliklerini gösteren ev, 3 katlıdır. Odaların tavanları ahşap oymalarla süslü olup evin başodasının tavan süslemesi 4000 ahşap parçadan oluşmaktadır.

Karaüzümler Evi: Safranbolu ilçesinde Mescit Sokak üzerinde ahşap çatıkları, dikdörtgen biçimi ile dikkati çeken Karaüzümler Evinin Mehmet Karaüzüm tarafından 19. yüzyıl sonlarında doğru yaptırıldığı sanılmaktadır. Ahşap çatıklar arasındaki kerpiç bezemeler Karaüzümler Evinin en önemli özelliğinden biridir.

Kileciler Konağı: 1884 yılında Kilecizade Hacı Mehmet Efendi tarafından yaptırıldığı bilinmektedir. Ahşap ile taşın çok dengeli kullanıldığı Kileciler Konağının 1925 yılında onarım gördüğü dış cephedeki yazıdan anlaşılmaktadır. Öte yandan binanın yapıldığı yılı gösteren H. 1300 yılı cephedeki "Kuşevi" üzerine işlenmiştir. Dış cephede ve konağın içinde insana güzel ve temiz, yüce fikirleri ilham eden özlü sözler zarif bir şekilde yazılı bulunmaktadır. Özellikle üst kattaki başoda tavan göbeği ve etrafındaki ahşap rozetler ve süslemeler ile diğer bir odadaki "Eksantrik Dikey Şakul" görülmeye değer estetik ve görkemlidir.

Fotoğraf 87: Kileciler Konağı, Safranbolu, Karabük

Foto: Ali Göçmen

Emir Hocaade Ahmet Beyler Evi: Bağlarbaşı Mahallesi Değirmenbaşı semtinde bulunmaktadır. 1974 yılında restore edilmiştir. Evin başodası orijinalliğini günümüze kadar korumuştur. Oda, hiç çivi kullanılmadan, birbirine geçme biçiminde on beş bin ahşap kullanılarak yapılmıştır. Tavan göbeği kök boya ile boyanmıştır.

Müzeköy Yörük: Safranbolu'nun küçük bir modeli olan Yörük köyü, 1997 yılında Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından bir Türkmen köyü olması sebebiyle tamamen kentsel sit alanı içerisine alınarak korunması kararlaştırılmıştır.

16. yüzyılda Safranbolu yöresinde yaşayan göçebe cemaatlere "Yörükân-ı Taraklı" ya da "Yörükân-ı Taraklıborlu" adı verilmekteydi. Osmanlı İmparatorluğu döneminde Safranbolu, biri bugünkü Safranbolu ilçe merkezinde "Medine-i Taraklıborlu", öteki merkezi bugünkü Yörük köyü olan Yörükân-ı Taraklıborlu kazalarından oluşmaktaydı.

Yörük Köyü ile ilgili yazılı kaynaklarda, Yörüklerin 14. ve 15. yüzyıllarda göçer durumda oldukları, kendilerine özgü vergi düzeni ile ayrı bir karye teşkil edecek şekilde bir kadiya bağlanıp zaman içerisinde yerleştikleri ifade edilmektedir. Bölgenin yönetimini sağlamak amacıyla, Osmanlı'nın iskân politikası gereği Horasan'dan Anadolu'ya göçen Türkmen Karakeçili aşireti yörüklerini Yörük köyüne (Kara, 1999) yerleştirdiği bilinmektedir. Yörükköyündeki somut ve soyut kültürel değerler tamamıyla bir Yörük yaşamının izleri olmayıp, kentsel bir kültürün özelliklerini yansıtmaktadır (Ekinci, 2003). Bu durumun nedeni olarak, 16 yy. itibari ile Yeniçeri Ocağına devşirme olanların yanı sıra Anadolu obalarında ve yaylalarında yaşayan Türkmenler'in de alınmasıyla Yörükköyü sakinlerinin İstanbul'a göç etmeleri gösterilmektedir (Kara, 1999; Ekinci, 2003; Demiraslan, 2011). Köyün ileri gelen ailelerinin; Sekbanzade, Cebecizade ve Sipahioğlu ismi ile anılmaları ve de yeniçeri olmaları, İstanbul ile sağlanan bu sosyal hareketlilik ile ortaya çıkan yörüklükten kentliliğe olan evrimin ve köyün Osmanlı askeri teşkilatına büyük hizmetler vermesinin en büyük kanıtıdır (Kara, 1999). Üstelik yeniçerilerin "Hacı Bektaş Oğulları ve Hacı Bektaş Kücekleri" adı ile anılmaları yeniçeri ocağındaki köy sakinlerinin Bektaşî olduklarını kanıtlamaktadır (Birge, 1994; Noyan, 1998).

19 yy. birinci çeyreğinde Yörükköyü sakinlerinin büyük çoğunluğu askeri amaçlı göçten ziyade eğitim, iş ve ticaret amacıyla da İstanbul'a göç etmişlerdir (Kara, 1999). İstanbul'a giden ailelerin büyük çoğunluğu Yörükköyü ile ilişkilerini koparmamışlardır. Bu süreç içerisinde ekonomik anlamda refah düzeyi yükselen Yörükköyü sakinleri, İstanbul'daki kentsel yaşamın kendilerine kattığı yaşam kültürünü, özellikle İstanbul konut yapısını Yörükköyündeki konutlarına aktarmışlardır (Demiraslan, 2011). Bu göç hareketinin getirmiş olduğu değişim, konut ve günlük yaşam tarzında değişikliklere imkân sağlarken, inanç bakımından Yörük köyü sakinlerinin değişimine neden olmamıştır. Bunun izlerini konutlarda ve genel yaşam birimlerinde görmek mümkündür. Örnek vermek gerekirse; Yörük köyünde genel kullanım alanı olarak kullanılan Yörük köyü çamaşırvhanesi Anadolu'da çok fazla rastlanılmayan bir uygulamanın örneği olarak öne çıkmaktadır. Alevi/Bektaşî kültüründe kadınlar, çamaşır günlerinde veya rüya gördüklerinde "Dernek ya da Saçı" yaparlar. Bu çamaşırvhanede yapılan dernek veya saçî kültürü; öncelikle kirli çamaşırlar, ardından kirlenen bedenin yıkanması, sonrasında ise yenilen yemek ile sonlanan bir gelenektir. Bu yapılan toplantıya erkekler alınmazlar (Kalafat, 1999). Diğer taraftan Yörükköyü konutlarında dikkati çeken diğer bir motif geyik boynuzudur. Geyik; hem Alevi/Bektaşîlik'te hem de Sünnilik'te kutsal sayılan bir semboldür. Ancak Bektaşîler geyiği daha kutsal sayarak onu avlamaz ve etini yemezler. Bu kültürün nedeni; Hz. Peygamber'in, kendi evinde düşmanları tarafından saldırıya uğrayacağı haberinin Hz. Hamza'ya, avlamak istediği bir geyiğin dile gelerek vermesidir. Bu da Aleviler ve Bektaşîler tarafından Hz. Peygamberin mucizesi olarak adlandırılır (Arslanoğlu, 2001).

Yörükköyü'nün dikkat çekici somut değerlerinden birisi, 450 yıllık en eski yapısı olan Odabaşgil Evi'dir. Bu ev; Bektaşî kültüründe dergâh/mezdan sofrası ismi ile anılan ve tarikat toplantılarının yapıldığı mekânların, Yörükköyündeki bir örneğidir. Ayrıca bu mekânlar kırklar meydanı ya da meydan evi olarak ta anılmaktadır (Arslanoğlu, 2001; Demiraslan, 2011).

Safranbolu'nun aksine arsa ve engebeli arazi sorunu olmayan Yörüklüler evlerini genellikle bitişik nizam inşa etmişlerdir. Evler, Anadolu köylerinde görülen ev kümelenmesi yerine ana cadde boyunca yapılmıştır. Ana cadde sonundaki meydandan açılan düzenli sokaklarda bile bitişik nizam havası devam etmektedir.

Sipahioğlu Gezi Evi: Yörük köyündeki anıtsal nitelikli evlerin en önemlisidir. Sipahioğlu Evi, genelde tüm Yörük evleri gibi taş zemin üzerine, 2 katlı olarak yapılmış, hissedarları tarafından binanın

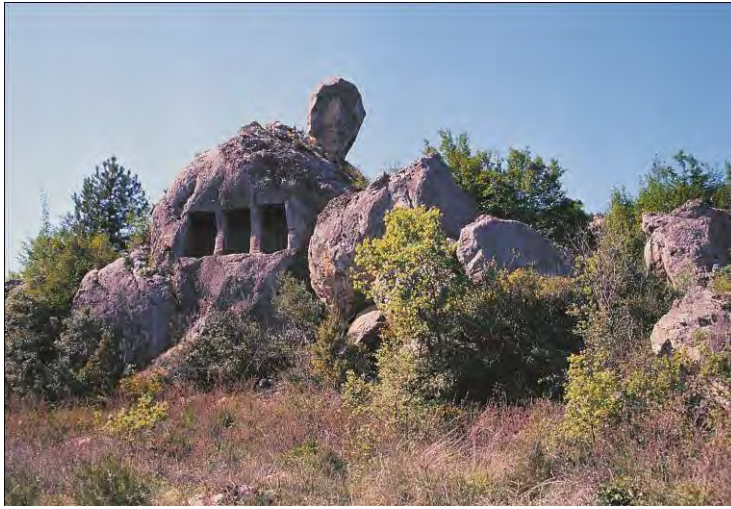
harem ve selamlık bölümleri ayrılmış olup, halen gezi amaçlı olarak kullanılmaktadır. Evin odalarında bulunan kalem işi süslemeler dikkat çekmektedir. Kalem işi süslemelerde C ve S kıvrımlarından oluşan düzenlemelerin de kullanıldığı tirizlerde ve kartuşlar içinde H.1294 -M.1877 tarihi okunmaktadır.

Fotoğraf 88: Sipahioğlu Gezi Evi, Safranbolu, Karabük

Foto: Ali Göçmen

Kaya Mezarları: Safranbolu ilçesinde bulunan kaya mezarları önemli arkeolojik eserlerdir. Bu arkeolojik kalıntılar yoğun olarak Soğanlı Çayı boyundaki, Hacılarobası, Sarıyan (Gündoğan), Ilbarıt (Üçbölük), Çavuşlar köylerinde bulunmaktadır. Bunların dışında Akören (Akveren) köyünde bulunan Ambar Kaya mezarı ve bu köy ile Yörük köyü arasında kuzeyden güneye doğru uzanan Kepez denilen kaya silsilesine oyulmuş Horozini kaya mezarları, Şeyh Mustafa Efendi türbesi yakınlarında bulunan Kızlar Kümbeti de ilçede bulunan önemli kaya mezarlarıdır.

Fotoğraf 89: Kaya Mezarı, Safranbolu, Karabük

Foto: Ali Göçmen

Çatalin Kaya Mezarı: Bu mezar Safranbolu Hacılarobası köyü, Himmetoğlu Mahallesi Örenceviz mevkiinde bulunmaktadır. Mezarda iki sütunlu bir giriş yeri ile arkada bir mezar odası bulunmaktadır. Sütunlar yalın yapılmıştır. Mezar odası büyük olmasına rağmen arka kısımda küçük bir ölü sediri mevcuttur. M.S. I. yüzyılda yapıldığı tahmin edilmektedir. Anıtsal bir cepheye sahip bu mezar büyük olasılıkla aristokratik sınıfa mensup bir kişinin gömüsünü barındırmaktadır.

Fotoğraf 90: Kaya Mezarı, Hacılarobası Köyü, Safranbolu

İlbart (Üçbölük) Köyü Kaya mezarları: Köyün Yukarı harman, Üzümlün, İncirli Taş, Göl Pınarı mevkilerinde beş tane kaya mezarı bulunmaktadır.

Hacılarobası Köyü: Safranbolu'ya 28 km. uzaklıktaki, Safranbolu'nun tarihi ve turistik yapısına önemli ölçüde güç katan pek çok tarihi ve kültürel yapıya sahip olan "Hacılarobası" köyü özellikle İslam öncesi eserlerin çokluğu ile dikkat çekmektedir. Efsaneye göre bugünkü Yörük köyüne gelen Yörükler zamanla bulundukları coğrafyaya sığmaz olurlar. Yörüklerin başında bulunan üç kardeşten Hüseyin bugünkü Yörük köyünde kalır, Davut, obası ile bugünkü Davutobası köyüne gelir, Hacı da obasıyla bugünkü Hacılarobası köyüne yerleşir. Köyde Hatıbgilin evi, Hacıgilin evi görülmeye değer mimari özelliklerdedir. Köyün Sedefönü, Eski Kaş mevkileri ile Sallar Mahallesinde bulunan Başpınar, Örencevizi mevkilerinde tescilli 9 kaya mezarı, 1 mezar odası, 1 delikli taş ve tescil edilmemiş çok sayıda kaya mezarı, tapınak, şarap işlikleri bulunmaktadır. Yapılacak kazılar sonunda Safranbolu yöresinin turizm vadisi olmaya aday olan köyde bir de tarihi su köprüsü bulunmaktadır.

Delikli Taş: Hacılarobası köyü, Örenceviz mevkiinde bulunan bu taşın üzümlerin sırasını almak ve şarap yapmak için kullanıldığı tahmin edilmektedir. Bu taşın olduğu bölgede önceki zamanlarda üzüm bağlarının olduğu da bilinmektedir. Paphlagonia döneminden kaldığı sanılmaktadır. Taşın ağzında kocaman halka şeklinde bir delik altında ise küçük bir delik bulunmaktadır. Bakıldığında huni şeklini andırmaktadır. İç derinliği 1,80 metre, üst deliğinin çapı 2 metre, alt deliğinin çapı 50 cm olup yukarıdan aşağıya doğru daralmaktadır.

Fotoğraf 91: Delikli taş, Hacılarobası Köyü, Safranbolu, Karabük

Foto: Ali Göçmen

c. Eskipazar

Asar Tepe (Kimistene Antik Yerleşimi): Antik Yerleşim alanı Eskipazar Deresemail Köyü, Değirmenbaşı Mahallesi'nin doğusunda yer alan Asar Tepe üzerinde kurulmuştur. Asar, dört yükseltiden oluşan bir tepedir. Her bir yükseltide de ayrı ayrı arkeolojik varlıklar mevcuttur. Bu yükseltilerden ortada; "Akropolis", "Yerleşim Alanları", "Nekropolis" ve "Sarnıçlar" bölgesi olmak üzere arkeolojik değerler mevcuttur. Akropolis zirvesine çıkarken bir düzlüğe çok tanrılı dinler döneminde bir tapınak inşaa edilmiştir. Mevcut bilgilerle tapınağın Geç Hellenistik devirde, yani M.Ö. 1. yy.'da inşaa edildiği ve en az M.S. 4. yy.'a kadar kullanıldığı sanılmaktadır. Tapınak çok büyük bir coğrafyada tek olma özelliğine sahiptir. Bu tapınak 20 metreden büyüktür ve günümüze yalnızca korunmuş taban kısmı gelebilmiştir. 2005 yılında yapılan yüzey araştırmasında, tapınağa ait olabilecek 60'dan fazla profilli blok saptanmıştır. Tapınak; Korinth ya da Kompozit diye tabir edilen bir başlık düzenine sahiptir.

Tapınağın bulunduğu platformda yer alan ve kaçak kazılar sonucu çok tahrip edilen bir başka öge de çok büyük boyutlu taş bir altardır. Bu atlar muhtemelen tapınağın kült heykelinin altarı olup üzerinde "Boukranion" diye tabir edilen öküz başı betimlemesi bulunmaktadır. Bu devasa atlar bölgede yoğun bir tapınım faaliyetinin bulunduğunu düşündürmektedir.

Tapınağın bulunduğu platformun hemen doğusundaki etekte tapınak alanından düştüğü sanılan ikisi yazıtlı üç taş altar daha bulunmaktadır. Yapılan incelemelerde bu altarlara Roma İmparatorluk çağında, M.S. 3. yy.'da yapıldıkları anlaşılmaktadır. Altarın bir tanesinde "Kimistene" adı geçmektedir ve daha önceki araştırmacılar bu isimden; dolayı Asar Tepe'deki antik yerleşime "Kimistene" ismini vermişlerdir.

Asar Tepe'yi oluşturan diğer üç alandan "Yerleşim Bölgesi" alanında yapılan çalışmalarda bu bölgede bazı yapılaşmaların olduğu farkedilmiştir. Bu yapıların yakınlarında bulunan iki adet mimari bloktan birincisi Akhemenid dönemi olarak tabir edilen M.Ö. 5. yy.'a ait bir taş başlıktır. İkinci blok ise yine erken devirlere ait olan arslan ayaklı bir kaidedir. Bölgede ayrıca iki adet oda mezar ve üç adet de kayaya oyulmuş sanduka tarzı mezar bulunmaktadır. Bunların dışında Geç Hellenistik çağa ait olabilecek çok büyük bir anıt mezar ile bu yapıya ait bir taş altar ilgi çekici kalıntılardır. Bu bölgenin sonunda bir adet phallos şeklinde mezar taşı ve üzüm ezme ile ilgili bir takım kalıntılar da bulunmaktadır.

Fotoğraf 92: Mezar Taşı, Kimistene Antik Kenti, Eskipazar, Karabük

Foto: Ahmet Bostan

Fotoğraf 93: Yazıt, Kimistine Antik Kenti, Eskipazar, Karabük

Foto: Ahmet Bostan

Nekropol bölgesinde ise kayaya oyulmuş niş şeklinde bir mezar, kayaya oyulmuş mezar alınlığı şeklinde nişler, bir yekpare yuvarlak mezar, bir adet altar şeklinde mezar taşı, bir adet üzeri yazıtlı mezar taşı, bir kaya yazıtı gibi çok farklı formlarda mezarlar bulunmuştur. Bu kadar farklı mezar formuna sahip olması bölge için ilginç bir arkeolojik zenginliktir. Tüm bunların yanında bu bölgede Hermes Kerykaos adlı tanrının betimlemesi de bir kaya yüzeyinde bulunmaktadır. Bu ilginç öğeler burada birçok tanrıya birden tapınım izlenimini vermektedir.

Tüm bu arkeolojik öğelerle Kimistene'nin antik çağda kutsal bir kent olduğu anlaşılmaktadır. Kimistene'ye en erken Frig çağından itibaren yerleşilmiş, bu yerleşim yeri Hellenistik ve Roma devirlerinde de sıkça kullanılmıştır.

Sandikkaya Tapınağı ya da Mezar Anıtı: Sandikkaya Tapınağı, Yazıkavak Köyü'nün 1 km kuzeydoğusunda, Dereemail vadisi içinde bulunan Sandikkaya mevkiindedir. İyi korunmuş bir Roma tapınak mezar yapısıdır.

Hadrianapolis: "Hadrianapolis" Eskipazar ilçe merkezinin 3 km batısında "Viranşehir" olarak adlandırılan mevki ve çevresindeki arazi üzerinde dağınık bir şekilde bulunmaktadır. 2005 yılında başlanan arazi çalışmalarında Hadrianapolis'in bir güneybatı Paphlagonia kenti olduğu, kente Geç Hellenistik, Roma ve Erken Bizans devirlerinde (en azından M.Ö. 1. yy.'dan M.S. 8. yy.'a değin) yerleşilmiş olduğu belirlenmiştir. 2005 yılında yapılan arkeolojik yüzey araştırmalarında 24 adet dağınık kamu ve diğer tür yapılar tespit edilmiştir. Bu kamu yapıları arasında iki kilise, bir savunma yapısı, tiyatro olduğunu düşünülen bir yapı, bir kemerli yapı, bir nymphaeum ve kubbeli bir yapı gibi anıtsal binalar bulunmaktadır. Bu binalarda 2006-2007 yıllarında arkeolojik kazı çalışmaları yapılmıştır (Laflı, 2008).

Karabük Bölge Koruma Kurulu tarafından Eylül 2007'de Hadrianapolis kentinin yayılmış olduğu alan 1. Dereceli Arkeolojik Sit olarak tescillenmiş ve koruma altına alınmıştır. Geç antik çağa ait (M.S. 5. ve 7. yy.'lar arası) mozaik sanatının eşsiz örneklerinin görülebildiği Hadrianapolis antik kentinde bulunan 24'e yakın antik yapı kalıntısından yaklaşık 10'unda mozaik zemine rastlanmış olup, bu durum kentin o dönemlerde ne kadar zengin ve ileri düzeyde olduğunun da göstergesidir (Laflı, 2008).

Kentte Roma ve Erken Bizans dönemi kalıntıları bulunmakta olup birden fazla merkez vardır. Kent içinde üç Erken Bizans kilise kalıntısı bulunmaktadır. Bu kiliselerin tamamı 5- 6. yy.'a aittir. Antik yerleşim özellikle bu kilise kalıntılarının bulunduğu alanda yoğunlaşmaktadır. Bunun yanı sıra bir sarnıç kalıntısı hâlâ tonozları ile ayaktadır. Alanda yapılan kazılarda mozaiklere rastlanmıştır.

Eskipazar Budaklar Köyü Dutdibi Mevkii'nde 2006 yılında yapılan kazı çalışmalarında Hamam ve Kilise kalıntısı ortaya çıkartılmıştır. Kilise'nin tabanında değişik hayvan figürlerinin bulunduğu mozaikler mevcuttur.

Hadrianapolis ve çevresinde çok sayıda kaya mezarı bulunmaktadır. Kent içinde "Deliklikaya" olarak anılan mevkiide kente ait kaya mezarları görülmektedir. Bu bölgede iki dizi halinde sıralanmış

kaya mezarları mevcuttur. Tüm bunların dışında kent içinde en az 5 adet daha yapının temeli bulunmuştur. Kentin girişinde, Orta Bizans (9.-10. yy.)'dan kalma, büyük bir savunma yapısı bulunmaktadır. Ayrıca kentin çeşitli yerlerindeki üzüm işlikleri de dikkate değer eserlerdir.

Karadeniz Bölgesi'nde çok az sayıda olan arkeolojik alanlardan biri olan Hadrianapolis antik kentinde kazı çalışmaları halen devam etmekte olup kent, bölge turizmine kazandırılmaya çalışılmaktadır.

Fotoğraf 94: Roma Hamamı, Hadrianapolis Antik Kenti, Eskipazar, Karabük

Foto: Ahmet Bostan

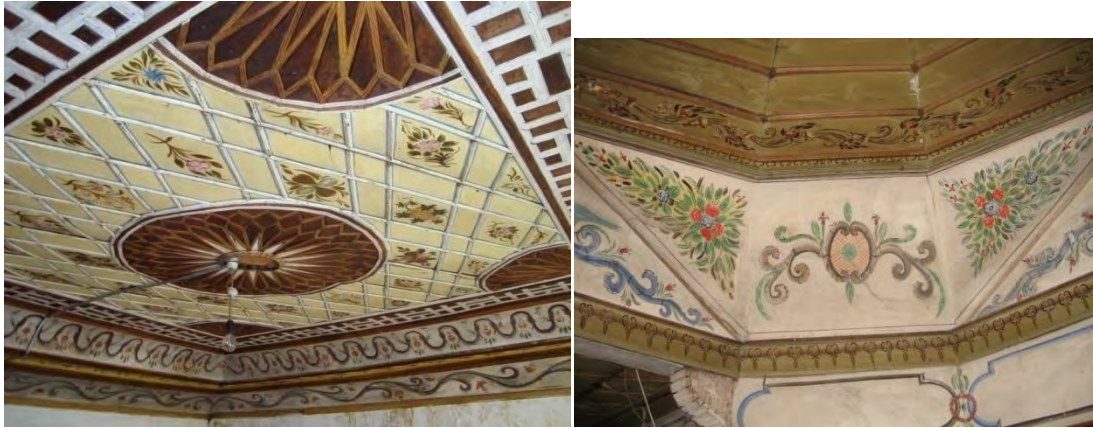

Fotoğraf 95: Hadrianapolis Antik Kenti Mozaikleri, Eskipazar, Karabük

Foto: Ahmet Bostan

Ev ve Konaklar: Tamışlar köyü Ömer Bey Konağı (H.1288 Rebiülevvel) ve Hasan Bey Konağı

Fotoğraf 96: Ömer Bey Konağı iç mekân, Eskipazar, Karabük

Foto: Ahmet Bostan

d. Ovacık

Kaya Mezarları: Pürçükören köyü Karakoyunlu mahallesinin güney batısında kayalara oyulmuş dört odadan meydana gelen Karain kaya mezarları ile Gerdek Boğazı kaya mezarı bulunmaktadır.

Karabük İli Yöresel El Sanatları: Bölgede Safranbolu el sanatları açısından zengin olup günümüze kadar gelmiş ve günümüzde de yapılmakta olan türleri, yemenicilik, deri işlemeciliği, ağaç oymacılığı, semercilik, demircilik ve bakır işlemeciliğidir. Kültür turizmi açısından büyük önem taşıyan el sanatları bakırcılık, kalaycılık, demircilik, semercilik, saraçlık, yemenicilik mesleklerinin, bugün yörede çok az temsilcisi kalmış olup halen Çarşıda üretim yapan zenaat gruplarından az miktarda olsa da semerci (1 adet), saraç (2 adet), bakırcı (3 adet), Ahşap el sanatları (9 adet) bulunmaktadır.

Safranbolu'da yapılan el işlemlerinden ise beyaz iş (delikli iş) ve iğne oyası işi ünlüdür. Safranbolu ve köylerinde yaşayan halkın geleneksel ürünü, bez dokumalardır. Yöreye has olarak ince ve kalın biçimde dokunmakta ve bu dokumalar halkın günlük kıyafetlerinde (iç ve dış giyimde) kullanılmaktadır. Bu dokumalar köylere göre değişiklik göstermektedir.

Eskipazar ilçesinde ise, demircilik, kalaycılık, semercilik, sepet ve çit örmeciliği, mutfak gibi el sanatları bulunmaktadır.

Yenice'de ahşap işlemeciliği; Osmanlı Dönemi ahşap işçiliğindeki sadeliğe paralellik gösterir. Ahşap işçiliği; çeşitli teknikler uygulanarak, Karadeniz ahşap mimarisine uygun olarak inşa edilen ağaç evlerin pencere, tavan, dolap kapağı, kapı ve köşk gibi mimari öğelerinde uygulanmıştır. Sandalyecilik, kaşıkcılık ve bastonculuk en önemli el sanatları olarak dikkati çekmektedir.

Eflani el sanatları arasında, tezgâhlarda dokunan ve "çember" denilen başörtüsü, özel olarak örülen çoraplar, kadınların entari yerine giydikleri "dokurcun" adıyla anılan giysiler sayılabilir.

Günümüzde dokuma ustalarının bu üretimi yapamayacak kadar yaşlanmış olmasına ve yeni kuşakların teknolojinin gelişmesi ile birlikte bu uğraş alanına ilgi göstermemesine rağmen bölgede yerel yönetimler tarafından bu geleneksel sanatların yaşatılması ile ilgili çabalar göze çarpmaktadır.

2.1.2.2.1.3. Bartın İli Kültür Turizmi ile İlgili Varlıklar

a. Bartın Merkez İlçe

Bartın Evleri: Ahşap Bartın evleri 200 yıllık bir dönemin geleneğini yansıtmaktadır. Ormanlık bir arazi üzerine kurulmuş olan Bartın ve çevresinde en fazla kullanılmış yapı malzemesi ahşaptır. Özellikle Bartın ve çevresindeki ormanlardan elde edilen çam, abanoz, meşe, gürgen gibi ağaçlar bu evlerin inşaatında bolca kullanılmıştır. Bazı evlerde Lübnan Sedir'ine de rastlanmaktadır. Art Nouveau ve Barok sanatlarını yansıtan Bartın Evleri; genellikle iki katlı ve "Daraba" denilen ağaç çitlerle çevrili bahçe içindedir. Genel olarak, Bartın evlerinde bir sofa ve bu sofa etrafında yer alan odaların oluşturduğu bir düzen hâkimdir. Zemin katlarda günlük yaşamda kullanılan mutfak, kiler gibi bölümler yer almaktadır. İkinci ve üçüncü katlar ev halkının yaşadığı bölümler olup, ortadaki bir sofaya odalar açılmaktadır. Geleneksel evler mümkün olduğunca çok pencerelidir. Bunlar, özgün giyotin pencereler olup, sadece merdiven ve cumbaları aydınlatanlar yuvarlak formudur. Evlerin pencereleri, merdivenleri ve tavanları birer süsleme öğesidir. Bartın'da Kültür ve Turizm Bakanlığı'nca koruma altına alınan 260 civarında Bartın evi bulunmaktadır

Fotoğraf 97: Geleneksel Bartın Evi, Bartın

Foto: Bartın Kültür ve Turizm Müdürlüğü

b. Amasra

Amasra Kalesi: Bizans dönemine ait olan kale Ceneviz dönemlerinde değişikliğe uğramış ve 14.-15. yüzyıllarda Ceneviz ve Osmanlı dönemlerinde de ciddi onarımlar görmüştür. Kale; birisi o zaman ada olan "Kemere" denilen bir köprüyle Amasra'ya bağlanan Boztepe'deki (Sormagir Kalesi) diğeri Amasra'daki (Zindan kalesi) iki ana küttleden oluşmaktadır. Amasra Kalesinin kuzeydoğu-güneydoğu arasındaki surlarının uzunluğu 65 metre, üzerinde 8 adet burç bulunan güney surlarının uzunluğu 300 metre ve Kemere Köprü'den itibaren de büyük bölümü yıkılan kuzey surlarının uzunluğu 200 metre kadardır. Sormagir Kalesinin kapıdan batıya doğru uzanan surları ile doğu ve kuzeydoğusunu çevreleyen surların çoğu yıkılmış olup, kapıya bitişik batı surlarının 50 metrelik kısmı ise ayaktaadır.

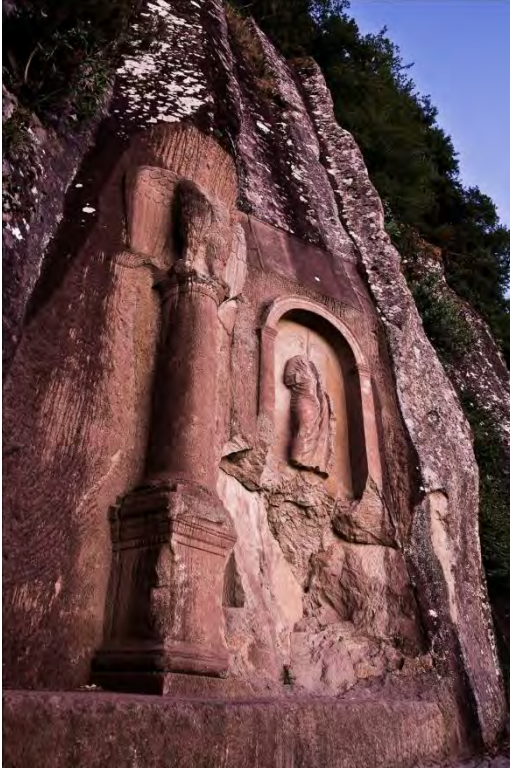
Amasra Müzesi: İnşaatına 1884 yılında Denizcilik Okulu yapılmak amacıyla başlanmıştır. Savaşlar nedeniyle bitirilemeyen okul, 1982 yılından beri arkeolojik ve etnografik eserlerin sergilendiği yöreye ait tek müzedir. Helenistik, Roma, Bizans, Ceneviz ve Osmanlı dönemine ait pişmiş toprak, cam, altın, bronz eşyalar, heykeller, bilezikler, haçlar, silahlar, kandiller, kabartmalar, mühürler, seramikler ve dönemlere göre giyim kuşam zevkini yansıtan giysiler, gümüş süs eşyaları, halılar, saatler ve Kuranı Kerimler sergilenmektedir.

Fotoğraf 98: Amasra Müzesi, Amasra, Bartın

Foto: Bartın Kültür ve Turizm Müdürlüğü

Kuşkayası Yol Anıtı: Amasra-Bartın karayolu üzerinde Amasra'ya 4 km. uzaklıktaki Kuşkayası mevkiindedir. Roma İmparatoru Cludius Cermanious zamanında, Doğu Eyaletleri İnşaatları Komutanlığı yaptıktan sonra yaşam boyu Bitinya-Pontus Valiliğine atanan Gaius Julius Aguille tarafından yaptırılmış karayolu dinlenme yeri ve anıttır. Anadolu'da bir benzerinin bulunmayışı bakımından tek eser olarak kabul edilmektedir. Anıt kompozisyonu çok muntazam kaya dilimleri üzerine işlenmiştir. Biri diğerini tamamlayan veya ikisi de aynı metni veren Grekçe ve Latince iki kitabe ile niş içinde bir insan kabartması ve yüksek sütuna konmuş bir kartal figürü yontulmuştur. Azman kartal figürü lejyonların sınırsız gücünü temsil eder. İnsan büyüklüğündeki kartalın başı kopuktur.

Fotoğraf 99: Kuşkayası Yol Anıtı, Amasra, Bartın

Foto: Kemal Onur Özman

Kemerdere Köprüsü: Roma imparatoru Cludius döneminde (M.S.54-41) yapılan tek gözlü bir Roma köprüsü olup, Amasra'ya 3 km. uzaklıktaki Ceneviz vadisindedir. Amasra'yı Bartın'a bağlayan ve dördüncü km. de Kuşkayası Anıtının önünden geçen Roma yol ağının bir parçasıdır. Köprü ayağındaki çok silik bir kabartma kompozisyonunda mızrakla savaşan 7 asker, Roma-Pontus savaşlarını anlatır. Köprü'nün tarihi İpek Yolu ile bağlantısı bulunmaktadır.

Toprakaltı Galerileri: En önemli bölümü Tomaşkuyusu mevkinde görülen galerinin Roma dönemine ait olduğu sanılmaktadır. 17 metrelik bir ana galeri ile bununla kesişen muhtelif bağlantılarla inşa edilmiş olan galerilerde Bedestendeki yapı tekniklerinin aynen uygulandığı görülmektedir. Galerinin üstü ufki sıralanmış bloklarla kapatılmıştır. Güneye ve batıya doğru antik şehir alanlarında yer yer geniş kanalizasyon alanlarına ve rogarlara rastlanmaktadır.

c. Kurucaşile

Bartın ve Çevresinde Ahşap Tekne Yapımcılığı: Kurucaşile, dağların suya değdiği ve dünyada yapılan ilk ahşap teknenin yüzdürüldüğü yer olarak bilinir. Tekne yapma kültürü günümüzde de devam etmekte olup, Kurucaşile ününü bugün de Türkiye'nin güzel ahşap gulet teknelerinin yapıldığı yer olarak devam ettirmektedir. Kurucaşile ahşap tekne yapımcılığı; hızla değişen dünya şartlarında varlığını sürdürebilen ve usta-çırak eğitiminden beslenerek devam eden köklü bir meslektir.

Bartın ve çevresinde gemi yapımcılığının geçmişi yaklaşık 400 yıl öncesine dayanmaktadır. Kurucaşile'de Osmanlı döneminde donanmanın ihtiyacını karşılamak için savaş gemilerinden, yük gemilerine kadar pek çok gemi inşa edilmiştir. Evliya Çelebi Seyahatnamesinde Bartın ve Amasra'da kalyonların yapıldığı yazılıdır. Osmanlı donanmasının kalyon ve kadirga ihtiyaçlarını karşılayan Bartın, Amasra ve Kurucaşile tersanelerinde yapılan gemilerin mavna, yelkenli, gulet, çekirtme gibi çeşitleri olduğu yine yazılı kaynaklardan anlaşılmaktadır. Günümüzde gemi yapımcılığı Kurucaşile ilçesinin Kapisuyu ve Tekkeönü köylerindeki tersanelerde sürdürülmektedir. Kraliçe 1. Elizabeth devrinin en ünlü İngiliz gemicisi Sir Francis Drake'in gemisi Golden Hind'in bir eşi olan Türk Golden Hind Tekkeönü'ndeki özel bir tersanede üç yılda tamamlanarak denize indirilmiştir.

Fotoğraf 100: Tekne Yapımı, Kurucaşile, Bartın

Foto: Kemal Onur Özman

Tel Kırma ve Yazmacılık Sanatı: Bartın'da yazmacılık sanatı iki şekilde yapılmaktadır. Bunlardan birincisi genellikle kadınların, genç kızların tül veya kumaşı bir kasnak veya tezgâh üzerine gererek işlemeleridir. Tel kırma, tül üzerine gümüş gelin teli ve benzeri ince tellerle, özel iğnesiyle işlenerek yapılır. Tel Kırma, adı teller parmakla kıvrılarak koparıldığı için verilmiştir. Diğer sanat ise; yine tülbent üzerine yıllardan beri kalıp baskı ile şimdilerde ise bazı film kalıplar ile fabrikasyon olarak yapılan baskılı yazmalardır. "Tel Kırma Şal" ve "Baskılı Yazma" Türkiye'de yalnızca Bartın'a özgüdür.

Fotoğraf 101: Tel Kırma, Bartın

Foto: Kemal Onur Özman

2.1.2.2.2. Gastronomi Turizmi (Gurme Turizmi)

2.1.2.2.2.1. Zonguldak İli Gastronomi Turizmi ile İlgili Varlıklar

Yöresel Mutfak: Kırsal kesimde kahvaltı genellikle "kuşluk vakti"nde yapılır. Sabahları yüksek kalorili yiyeceklerle güçlü şekilde beslenildiğinden (tarhana ya da uğmaç çorbası, pekmez, reçel, ceviz, süt, peynir), öğle yemeği pek yenmez. Akşam yemekleri çorba, sebze, etli yiyecek ya da börek, makarna gibi unlu yiyeceklerden oluşur.

Kırsal yerleşimlerde genel olarak yapraklı sebzelere mancar (pancar), taneli sebzelere bakla, mutfak alanına aşevi, yiyeceklerin saklandığı yere de kiler denir. Yemekler tüm aile bireyleriyle bir arada aşevinde yenir. Yere sofraya bezi serilir, üstüne sofraya (tahtadan yuvarlak ayaklı tabla) konur ve genellikle aynı kaptan yenir.

Yöre mutfağında ağırlık unlu (buğday ve mısır unu) mamullerinden yapılan yemek türlerindedir. Örneğin, börek, su böreği, kabaklı börek, tatlı, bazlama, cizleme, gözleme (Kdz. Ereğli ve Alaplı'da kabaklı gözleme), kömeç ekmeği, pide türleri, tarhana çorbası, uğmaç çorbası (buğday

unundan sütlü, sütsüz, naneli), güce orbası (dövülmüş mısır kırıklarından), mısır unundan malay ve tintiş orbası hemen hemen ilin tüm yörelerinde bilinmekte ve tüketilmektedir.

Kdz. Ereğli’de Ereğli pidesi, Ereğli keçi, pide makarnası, Devrek’te asma yaprağından küçük küçük sarılan ve sıcak yenen etli yaprak sarması ve zeytinyağlı yaprak sarması, cevizli ev makarnası, çörek, kömeç (cevizli ekmek), simit, kanlıca ve sarı kız mantarından yapılan mantarlı börek, kaz ciğeri ve yağından yapılan börek, beyaz baklava, hoşmerim (hoş mulayım), saraylı kabak tatlısı, Beycuma’da bryan (kuyu) kebabı, aycuma’da yoğurt (zellikle manda yoğurdu), soğan dolması, baklalı mancar, Alpalı’da kiren orbası, koltuk yemeği, kabak gözlemesi, yedi türlü sebzeden yapılan mancar yemeği yreyle özdeşleşmiş yemeklerdir.

Fotoğraf 102: Bazlama, Zonguldak

Foto: Can etin

Fotoğraf 103: Yaprak Sarma, Zonguldak

Foto: Can Çetin

2.1.2.2.2. Karabük İli Gastronomi Turizmi ile İlgili Varlıklar

Safranbolu Osmanlı Sarayı ile yüzyıllar süren ilişkileri nedeniyle "Sarayın Arka Bahçesi" olarak adlandırılmış, saray kültürü şehrin yemeklerine de yansımıştır. Bütün et yemeği, perohi, yayım, uzun fasulye, dilme fasulye, keşli- cevizli - sulu yayım, kuru çörek, sini çöreği, göbü, mayalı ekmek, haluşka, Safranbolu bükmesi, gözleme, su böreği, koruklu bamya, ekşili köfte, gaile, cılbır, hoşmerim, baklava, delioğlansaruğu ve zerde bu yemeklerin en önemli olanlarıdır. Bunların dışında sonbaharda kışın tüketilmek üzere hazırlanan tarhana, yayım, yufka, kıyma, kavurma, salça, çeşitli sebze konserveleri, turşular, dut, erik, elma kuruları, pestil ve pekmez, kızılık (kiren) suyu yapımı kültürel ve ekonomik hayata ayrı bir çeşit ve zenginlik katmaktadır. Çok zengin bir yemek kültürüne sahip olan Safranbolu'da bazı yemekler de folklorik değer kazanmıştır. Çorbadan sonra bütün et, göztepe gibi pilav, araç çayı gibi zerde, dam taşı gibi haluşka, hokra gibi gaile, kız saç gibi kadayıf, delioğlan saruğu ve cingan baklavası bunlardan bazılarıdır. Safranbolu Lokumu ile de dünyaca ünlü bir ilçedir.

Fotoğraf 104: Perohi ve Cevizli Yayım, Safranbolu, Karabük

Foto: Safranbolu Turizm Danışma Müdürlüğü

Fotoğraf 105: Safranbolu Bükmesi, Karabük

Foto: Safranbolu Turizm Danışma Müdürlüğü

Fotoğraf 106: Safranbolu Lokumu, Karabük

Foto: Safranbolu Turizm Danışma Müdürlüğü

Eskipazar ilçesinin en önemli yemek çeşitleri şunlardır: Keşkek çorbası, oğmaç çorbası (un çorbası), aşıklık çorbası (yarma çorbası), eşili, tarhana çorbası, kulaklı makarna, su makarnası, hamur karıştırma (haluşka, malaka), saraylı, hoşmerim, kedi batmaz, mantar kavurma, cincile mantarı böreği, kaldırık sarması, bandırma, cizleme, pekmez helvası. Acı şerbeti (kiren şerbeti, kızılık şerbeti), erik ezmesi, elma pekmezi, üzüm pekmezi, kuşburnu marmelatı ise başlıca şerbet ve marmelatlardır.

Yenice’de karalâhana, köfter, fırın mısır çorbası, göçe, malay, nişasta helvası, nişasta kayganası, nişasta aşı, ceviz helvası, şaptak gibi yemekleri ve bazlama katlaç, çizleme, kömeç, hamalığibağı gibi hamur işleri yapılır.

Eflani çok geniş bir yemek kültürüne sahip olup yörenin en ünlü yemekleri hindi ya da tavuk eti suyununa banılarak yapılan bandırma, çökelek gözlemesi, mantar gözlemesi, et gözlemesi, pörüşke, lokum, mıklama, malak, mantar çapacı, miyana helvası, aşüre, un çorbası, göçü (kır) çorbası, ısıt yemeği ve dolması, anduz dolması ve kara pancar dolmasıdır. Hamur işleri ise yazma (yufka) ekmeği, hamuğlu ekmeği, mısır çizlemesi, su çizlemesi, göbüt, gözleme olarak ifade edilebilir. Kızartmalar: Gülembe (gül pembe), lokum. Tatlılar: Çullama, delioğlan sarığı.

Fotoğraf 107: Bandırma, Eflani, Karabük

Foto: Eflani Belediyesi

Ovacık’ın yemek çeşitlerinden bazıları ise şunlardır: un çorbası, göçe çorbası, keşkek çorbası, malak, yoğurtlu yumurta, çullu börek, bandırma, bişi, cevizli ekmek, cizleme, un helvası.

2.1.2.2.2.3. Bartın İli Gastronomi Turizmi ile İlgili Varlıklar

Bartın ve çevresinin mutfak geleneğini belirleyen unsurlar arasında; halkın hayata bakış tarzının, gelenek ve göreneklerin, ortak özellikteki pişirme tekniklerinin, iklim ve ekolojik dengelerin büyük payı vardır. Çok çeşitli ve lezzetli Bartın yemekleri etli, sebzeli, sütlü, hamur işli ve zeytinyağlı yemekler ile pilav, çorba ve tatlı çeşitlerinden oluşur. Bartın mutfağı ile ilgili yapılan araştırmalarda, yüzden fazla yemek çeşidine rastlanmıştır. Dikkati çeken başka bir husus ise aynı türe ait yiyeceklerin pek çok çeşidinin olmasıdır. Örneğin, ondan fazla dolma ve pilav çeşidine rastlanır. Bu durum yöre mutfağının zenginliğini açıkça ortaya koymaktadır. Çöven Ekmeği ile Şapşap Köfte, Piringli Manti, Çiğ Börek, Gartlaç, Kırtıl, Halışka, Isbut, Pumpum Çorbası, İncir Doldurması, Kabak Burması, Gelinteli Tatlısı ile Amasra Salatası ilin en ünlü yemekleri olarak bilinir. Amasra’da, Balık ile birlikte sunulan Salata; çok özel yöntemlerle yapılmaktadır. Amasra Salatası’nda mevsimine göre en az 21 çeşit malzeme ve sos kullanılır. Salataya lezzet veren sosun oranını baba oğluna bile öğretmemektedir.

Bugün Bartın mutfağında geleneksel olarak hamur işi, sebze yemekleri ve balık, beslenmenin temel ürünlerini oluşturur. Özellikle, kışlık-yazlık yiyecek gibi ayırımlar ve çeşitler azalsa da geleneksel kış yemekleri için, yöre ürünlerinden yazdan hazırlanan kışlık erzaklar arasında kavurma, sucuk, bulgur, domates ve fasulye kurusu, erişte, kuru yufka, keşkek, tarhana, pekmez, reçel, turşu, marmelat ve komposto ile sebze konserveleri önemli yer tutar.

Fotoğraf 108: Amasra Salatası, Bartın

Foto: Kemal Onur Özman

2.1.2.2.3. Etkinlik Turizmi

2.1.2.2.3.1. Zonguldak İli Etkinlik Turizmi ile İlgili Varlıklar

Kdz. Ereğli Çilek Festivali: Her yıl Haziran ayı içerisinde Kdz. Ereğli belediyesi ve Kdz. Ereğli Osmanlı Çileği Koruma ve Yaygınlaştırma Derneği tarafından organize edilen festival kapsamında en güzel Osmanlı Çileği ve En Güzel Osmanlı Çileği Pastası yarışmaları gerçekleştirilmektedir. Festival kapsamında ayrıca çeşitli kültürel etkinlikler (resim sergileri, bale gösterileri, konserler) düzenlenmektedir.

Uluslararası Sevgi Barış Dostluk Kültür ve Sanat Festivali: Temmuz ayının ilk haftası organize edilen festival kapsamında ülkemizin ünlü sanatçılarının katıldığı çeşitli konserler düzenlenmektedir.

Uluslararası Devrek Baston ve Kültür Festivali: Geleneksel olarak her yıl Haziran ayında Devrek Belediyesi tarafından düzenlenen festival kapsamında çeşitli sportif ve kültürel etkinliklere yer verilmektedir.

Fotoğraf 109: Devrek Bastonu, Devrek, Zonguldak

Foto: Can Çetin

Hamsi Şenliği: Kdz. Ereğli Belediyesi tarafından Aralık ayında düzenlenen şenlikte büyük miktarda hamsi pişirilmektedir. Bu hamsinin miktarı tonlarca olabildiği gibi metrelerce uzunluğunda kurulan hamsi ızgaraları rekor denemelerine de sahne olmaktadır. 22 Aralık 2002 tarihinde, 1. Hamsi Festivali kapsamında 2.002 m uzunluğunda "Dünya'nın En Uzun Mangalı" rekoru kırılmaya çalışılmış, 1.600 m'nin kabul edilmesi sonucu ilçe Guinness Rekorlar Kitabı'na adını yazdırmıştır.

2.1.2.2.3.2. Karabük İli Etkinlik Turizmi ile İlgili Varlıklar

Uluslararası Altın Safran Belgesel Film Festivali: Safranbolu Belediye Başkanlığı tarafından ilk kez 2000 yılında düzenlenmeye başlanan festivalin 2011 yılında 12. si gerçekleştirilmiştir. Her yıl Eylül ayında gerçekleştirilen festivalin ana temasını "kültürel miras ve korumacılık" oluşturmaktadır. Safranbolu'nun tanıtım ve pazarlamasına büyük katkı sağlayan Festivalin belgesel film yarışması bölümü ana aktivitesini oluşturmakta, bunun yanı sıra eğlenceye yönelik etkinlikler, kültür sanat aktiviteleri, müzik dinletileri, resim sergileri gibi çok çeşitli etkinlikler de festival kapsamında yer almaktadır. Festivalin yarışma kısmında hem yerli hem de yabancı belgesel filmler yarışmaktadır. Safranbolu, belgesel film yarışmasında jüri üyesi olarak görev almak üzere gelen pek çok önemli sanat adamını, yönetmeni, senaristi, iletişim alanında uzman akademisyenleri, belgesel film yarışmasında yarışan belgesel film yönetmenlerini ağırlamaktadır. Ayrıca ülkemizin değerli sinema sanatçıları da festival kapsamında Safranbolu'da ağırlanmakta ve çeşitli söyleşi ve panellere katılarak deneyimlerini genç yönetmenler ve halk ile paylaşmaktadırlar. Festival Safranbolu turizminde hareket yaratmakta özellikle yerli turistler festivale ilgi göstermektedir.

Fotoğraf 110: Uluslararası Safranbolu Altın Safran Belgesel Film Festivali, Karabük

2.1.2.2.3.3. Bartın İli Etkinlik Turizmi ile İlgili Varlıklar

Bartın Çilek, Kültür ve Turizm Festivali: Bartın'ın, zengin tarihini, kültürel ve doğal güzelliklerini tanıtarak, sosyal, kültürel ve ekonomik alandaki gelişimine katkıda bulunmak amacıyla 1982 yılında başlayan ilk festival etkinlikleri, çilek toplama zamanına göre 25 Mayıs-15 Haziran tarihleri arasındaki bir haftalık sürede düzenlenmektedir. Festival süresince; çeşitli yarışmalar (en iyi çilek yarışması v.b.), tiyatro ve halk oyunları gösterileri, müzik konserleri, sergiler, konferans, söyleşi ve paneller düzenlenmektedir.

Amasra Yağlıdirek Şenlikleri: Ülkemizde her yıl 1 Temmuz'da kutlanan Denizcilik ve Kabotaj Günü kutlamaları çerçevesinde düzenlenen etkinlikte Yağlıdirek Yarışları, Deniz Motoru-Tekne Yarışları ve Ördek Yarışları gibi çeşitli yarışmalar sergilenmektedir.

2.1.2.2.4. İnanc Turizmi

2.1.2.2.4.1. Zonguldak İli İnanc Turizmi ile İlgili Varlıklar

Kdz. Ereğli ilçesinde bulunan Cehennemağzı Mağaraları, inanc turizmi kapsamında değerlendirilmek üzere düzenlenmiş ve 2000 yılında Kdz. Ereğli Müzesi'ne bağlı ören yeri olarak ziyarete açılmıştır.

Fotoğraf 111: Cehennemağzı Mağarası, Ereğli, Zonguldak

Foto: Kerem Öztürk

2.1.2.2.4.2. Karabük İli İnanç Turizmi ile İlgili Varlıklar

a. Safranbolu

İlçede inanç turizmi kapsamında değerlendirilebilecek olan Önemli camiler ve yapım tarihleri aşağıda listelenmiştir.

Camiler

Köprülü Mehmet Paşa Cami	: H.1072/M.1661
Hidayetullah/Dişçi Camisi	: H.1105/M.1693,
Kazdağlıoğlu Camii	: H.1192/M.1778,
İzzet Mehmet Paşa Camii	: H.1211/M.1796,
Dağdelen Camii	: H.1181/M.1767,
Lütfiye/Kaçak Camii	: H.1296/M.1878,
Mescit/Hamidiye Camii	: H.1301/M.1883,

Köprülü Mehmet Paşa Camii: Çarşı'da bulunan cami Sadrazam Köprülü Mehmet Paşa tarafından yaptırılmıştır. Caminin bağlı bulunduğu Köprülü Mehmet Paşa Vakfının mühründe H.1072/M.1661 tarihi bulunmaktadır. Yine, Sadrazam Köprülü Mehmet Paşa tarafından gönderilen el yazması bir Kur'an'dan da caminin 1661 yılında ibadete açıldığı anlaşılmaktadır. Cami XVII yüzyılın özelliklerini belirgin bir şekilde ortaya koymaktadır. Avlusunda şadırvan, güneş saati, kütüphane ve muvakkithane olarak inşa edilmiş bir bina bulunmaktadır.

İzzet Mehmet Paşa Camii: Padişah III. Selim zamanında sadrazamlığa yükselen Safranbolu'lu İzzet Mehmet Paşa tarafından 1796 yılında yaptırılmıştır. Manisa'da bulunan İzzet Mehmet Paşa'nın mezarı 2005 yılında cami avlusuna taşınmıştır. Cami İstanbul'daki Nuru Osmaniye Camisinin adeta küçük bir modelini oluşturur. Cami ve avlusu, altından geçen Akçasu deresi üzerine kemerlerle oturtulmuştur. Tamamen kesme taştan yapılan caminin kalem işleri, bezemeleri Minber ve mihrabı çok zengin olup, mihrabın üzerinde III. Selim'in tuğrası bulunmaktadır. Yapının bütün örtü elemanları dıştan kurşun ile kaplanmış olup bu özelliği ile Safranbolu camileri içinde emsalsizdir. Caminin külliyesi içinde kütüphane, abdesthane, iki çeşme ve vakıf dükkânları yer almaktadır.

Fotoğraf 112: İzzet Mehmet Paşa Camii, Safranbolu, Karabük

Foto: Ali Göçmen

Fotoğraf 113: İzzet Mehmet Paşa Camii, Safranbolu, Karabük

Foto: Ali Göçmen

Lütfiye/Kaçak Camii: Akçasu mahallesinde aynı adla anılan dere üzerine yapılan ve bir kemere oturtulmuş olan cami Muslih Beyzade Hacı Hüseyin Hüsnü tarafından yaptırılmıştır. Dikdörtgen planlı olarak moloz taşından yapılmış olan cami ahşap minarelidir. Caminin dere üzerine yapılmış olması yer kazanımı açısından oldukça önemlidir. Ayrıca derenin akış istikametinin değiştirilmemesi de Safranbolu insanının doğaya saygısının en güzel ifadesidir.

Fotoğraf 114: Lütfiye (Kaçak) Camii, Safranbolu, Karabük

Foto: Ali Göçmen

Kazdağlıoğlu Camii: Giriş kapısı üzerindeki yazıttan 1778 tarihinde Hacı Halil Mahallesinden, Borlu Ayanı Kazdağlıoğlu Mehmet Ağa tarafından yaptırıldığı anlaşılmaktadır. Taş ve tuğladan, tek kubbeli olarak yapılmıştır.

Fotoğraf 115: Kazdağlıoğlu Camii, Safranbolu, Karabük

Foto: Ali Göçmen

Hasan Paşa Türbesi: Hıdırlık Tepesinde dir. Sultan Abdülmecit tarafından Safranbolu'ya sürülen ve Safranbolu'da H.1261/M.1845 yılında ölen Koca Ragıp Paşa'nın oğlu Köstendil Sancağı Kaymakamı Hasan Paşa için yaptırılmıştır.

Hasan Dede Türbesi: Hasan Dede Kayalığının üzerinde şehre hâkim bir noktadadır. Sakız ağaçları arasında bulunan türbede iki yatır bulunmaktadır. Türbe tamir gördüğü için özellikle Hasan Dedeye ait yatırın kitabesi tahrip olmuştur. Yatırın okunabilen kitabesi şöyledir: "Bihamdilillah anlar kulundan biz yedi kul idik. Birimiz Ergüllü, Birimiz Hıdır Baba, birimiz Gökviran'da, birimiz gazi baba, birimiz...?, birimiz tepede yatar canlara can katar, birimiz bu Hasan Dede ruhudur. Bad-ı sabâ anlar ruhuna bahş eyle Kur'an canına can gelir heman." Kitabede ismi geçen kişilerin Safranbolu'nun değişik yerlerinde aynı ismi taşıyan türbelerinin olması türbeyi ilginç kılmaktadır.

b.Yenice

Yirmibeşoğlu Cuma Camii: Osmanlı dönemine ait ahşap mimarının benzersiz bir örneğidir. 1809 tarihinde yapıldığı tahmin edilmektedir. Balta dışında hiçbir marangoz aleti kullanılmadan taş temel üzerine oturtulan ahşap camii, giriş ve mahfil katı olmak üzere iki kattan ibarettir. Camiye ait taban, tavan, duvarlar, destekler ve girişler ağaç gövdesinin tamamen balta ile yontulması suretiyle yapılmıştır. Mahfil katına çıkan merdivenler, ahşap ağacın gövdesinin balta ile yontulması suretiyle basamak haline getirilmiştir. Minber ve mahfil katının dikdörtgen prizma şeklindeki korkulukları ile korkulukların parmaklıkları balta ile yontularak yapılmış, parmaklıkların üzerine yine ahşap küpeşteler yerleştirilmiş, ayrıca bu küpeşteler üzerine topuz konurmuş, konurulan topuzlara mimari bir özellik kazandırılarak monte edilmiştir. Pencereler dikdörtgen şeklinde kafes olarak yapılmıştır. Mahfil katındaki çıkmalar cumbalı bir şekilde yapılarak camiye ağaç mimarının tipik bir örneğini kazandırmıştır.

c. Eflani

Küre-i Hadid Camii: 1453 yılında Candaroğlu İsmail Bey tarafından yaptırılmıştır. Eflani'nin en eski camiidir. Cami ahşap olup, Selçuklu oyma sanatı hâkimdir (eflanimuftulugu.gov.tr, 2010).

Fotoğraf 116: Küre-i Hadid Camii, Eflani, Karabük

Foto: Eflani Belediyesi

Fotoğraf 117: Küre-i Hadid Camii, Eflani, Karabük

Foto: Nuray Türker

Eski Cami: Akçakese köyünde bulunan ahşap caminin 6-7 yüzyıllık olduğu sanılmaktadır.

d. Eskipazar

Hamzalar Köyü Camisi: İçinde Osmanlı Dönemi - Sakal-ı Şerif'i yer almaktadır.

2.1.2.2.4.3. Bartın İli İnanç Turizmi ile İlgili Varlıklar

a. Amasra

Fatih (Kilise) Camii: Amasra kalesi içinde bulunan camii 9. yüzyıl sonlarında inşa edilmiş eski bir Bizans kilisesidir. 400 yıl kilise olarak kullanılmış ve 1460 yılında Fatih Sultan Mehmet tarafından camiye çevrilmiştir. İçinde Fatih Sultan Mehmet'e ait bir kılıç muhafaza edilmektedir. Bu camiinin imamı, Cuma ve Bayramlarda hutbeye çıkarken üzerinde bir kılıç taşımaktadır. Bu gelenek bugün de hala devam etmektedir.

b. Ulus

Şimşirli Baba Cami: Ulus ilçesinin Kalecik köyündedir. Tarihi bilinmemekle beraber, Şimşirli Baba tarafından bir gecede yapıldığı rivayet edilen caminin yanında kendi mezarı, Akşemseddin'in babası Hamza Efendi'nin mezarı ve Akşemseddin Çeşmesi bulunmaktadır. Günümüzde, 500 kişinin ibadet edebildiği cami ve imaret; genç annelerin doğum sonrası az olan sütlerinin artması amacıyla ziyaret ettikleri bir mekândır. Ayrıca her yıl Recep, Şaban ve Ramazan aylarında onbinlerce kişi tarafından ziyaret edilmektedir. Özellikle, Recep'in 1. haftasında (Regaip Kandili'ne müteakip) ilk Cuma günü akşamı, Cuma namazından sonra kesilen kurbanların yoğurt ve çorbalarla ziyaretçilere ikram edildiği ve ev sahipliğini çevre köylülerin yaptığı büyük kutlamalara da sahne olmaktadır. Şimşirli Baba'nın oldukça fazla ziyaretçi çekmesine neden olan öyküsü ise hayli ilginçtir. Bu hikâyeyi yöre halkı "Şimşirli Baba Tayyü Mekân'a vakıftı, bütün namazlarını Beytullah'ta (Kâbe) kıları. Geçimini ise, sahibi olduğu tek inekten elde ettiği süt ürünlerinin takasıyla sağlardı. Ancak, onlarca inekten alınmışçasına bol olan sütün kaynağı aslında yörede yaşayan geyiklerdi. Her sabah toplu halde buraya gelen geyikler, hiçbir zorluk çıkarmadan Şimşirli Baba ve eşi tarafından sağıldıktan sonra ormana dönerlerdi. Ayrıca Şimşirli Baba'nın bir gecede yaptığı bu caminin malzemesini de aynı gece geyikler taşımışlardı." şeklinde nakletmektedirler.

2.1.3. Turizm Sektörü Konaklama ve Hizmet Kapasitesi

2.1.3.1. Bölgedeki Konaklama Tesisleri, Oda Sayısı ve Yatak Kapasitesi

Tablo 25: Zonguldak, Karabük, Bartın illeri Konaklama Tesisleri Sayısı (2011)

Tesis Türü ve Sınıfı	Toplam	Zonguldak	Karabük	Bartın
H*****	1	1	-	-
H****	1	1	-	-
H***	16	9	5	2
H**	7	2	1	4
H*	1	1	-	-
Özel Belgeli	14	1	13	-
Belediye Belgeli Oteller	113	19	58	36
Pansiyonlar	45	-	11	34
TOPLAM	198	34	88	76

Kaynak: Zonguldak, Karabük, Bartın Kültür ve Turizm Müdürlükleri, 2011

Tablo 25, Zonguldak, Karabük ve Bartın illerindeki turizm işletme belgeli, belediye belgeli tesisler ile pansiyonların sayısını göstermektedir. Tablo incelendiğinde en çok konaklama tesisinin 88 konaklama tesisi ile Karabük ilinde bulunduğu görülmektedir. Bölgedeki konaklama tesislerinin % 45'i Karabük ilinde yer almaktadır. Karabük ilini 76 konaklama tesisi ile Bartın ili (% 38) izlemektedir. En az konaklama tesisinin ise Zonguldak ilinde (% 17) bulunduğu görülmektedir. Bununla birlikte Zonguldak ilinde ağırlıklı olarak turizm işletme belgeli ve nitelikli tesis (yıldızlı) faaliyet göstermektedir. Karabük ilinde ise Safranbolu ilçesinin turistik ve kültürel özelliği nedeniyle eski konakların restorasyonu ile oluşturulmuş özel belgeli konak-otel sayısının çokluğu dikkat çekmektedir.

Tablo 26: Zonguldak, Karabük, Bartın illeri Konaklama Tesisi Kapasitesi (2011)

İller	Turizm İşletme Belgeli				Belediye Belgeli			
	Oda Sayısı	%	Yatak Sayısı	%	Oda Sayısı	%	Yatak Sayısı	%
Zonguldak	688	49	1362	44	532	24	1060	20
Karabük	446	31	1070	34	704	31	1806	33
Bartın	286	20	696	22	1011	45	2514	47
Toplam	1420	100	3128	100	2247	100	5380	100

Kaynak: Zonguldak, Karabük, Bartın Kültür ve Turizm Müdürlükleri, 2011

Zonguldak, Karabük ve Bartın illeri oda sayısı ve yatak kapasitesi açısından incelendiğinde bölgedeki turizm işletme belgeli ve belediye belgeli oda sayısının 3667 oda ve yatak kapasitesinin ise 8508 yatak olduğu görülmektedir. Bölgede toplam yatak sayısı içerisinde turizm işletme belgeli yatak sayısının oranı % 37'dir. Tablo 26 incelendiğinde en çok turizm işletme belgeli yatak kapasitesinin Zonguldak ilinde bulunduğu görülmektedir. Zonguldak bölgedeki toplam yatak kapasitesinin % 44'üne sahiptir. En çok belediye belgeli yatak kapasitesi ise Bartın ilinde bulunmaktadır. Bartın ili bölgedeki belediye belgeli yatakların % 47'sine sahiptir.

2.1.3.1. Bölgeyi Ziyaret Eden Turist Sayısı

Tablo 27: İllere Göre Bölgeyi Ziyaret Eden Turist Sayısı

Yıllar	Zonguldak		Karabük		Bartın		Toplam		Genel Toplam
	Yerli	Yabancı	Yerli	Yabancı	Yerli	Yabancı	Yerli	Yabancı	
2005	101.285	1.079	80.050	17.600	159.244	9.656	340.579	28.335	368.914
2006	107.457	1.170	91.100	17.400	171.736	9.032	370.293	27.602	397.895
2007	89.385	1.102	112.650	21.650	177.338	8.135	379.373	30.887	410.260
2008	92.374	1.046	125.482	17.130	197.305	7.852	415.161	26.028	441.189
2009	83.473	1.142	116.634	17.396	202.655	9.225	402.762	27.763	430.525
2010	60.732*	1.831*	138.121	22.619	216.906	8.951	415.759	33.401	449.160

Kaynak: Zonguldak, Karabük, Bartın Kültür ve Turizm Müdürlükleri, 2011

*Zonguldak 2010 yılı rakamları sadece turizm işletme belgeli tesislerde konaklayan kişi sayısını göstermektedir. 2010 yılı belediye belgeli tesislerde konaklayan turist sayısı ile ilgili istatistik veriler Zonguldak Kültür ve Turizm Müdürlüğü'nce derlenememiştir.

Tablo 28: İllere Göre Bölgeyi Ziyaret Eden Turistlerin Dağılımı (2005-2010)

Yıllar	Zonguldak		Karabük		Bartın		Genel Toplam
	n	%	n	%	n	%	
2005	102.364	28	97.650	26	168.900	46	368.914
2006	108.627	27	108.500	27	180.768	46	397.895
2007	90.487	22	134.300	33	185.473	45	410.260
2008	93.420	21	142.612	32	205.157	47	441.189
2009	84.615	20	134.030	31	211.880	49	430.525
2010	62.563	14	160.740	36	225.857	50	449.160

Kaynak: Zonguldak, Karabük, Bartın Kültür ve Turizm Müdürlükleri, 2011

Tablo 29: Bölgeyi Ziyaret Eden Yerli ve Yabancı Turistlerin Dağılımı (2005-2010)

Yıllar	Yerli		Yabancı		Genel Toplam
	n	%	n	%	
2005	340.579	92	28.335	8	368.914
2006	370.293	93	27.602	7	397.895
2007	379.373	92	30.887	8	410.260
2008	415.161	94	26.028	6	441.189
2009	402.762	94	27.763	6	430.525
2010	415.759	93	33.401	7	449.160

Kaynak: Zonguldak, Karabük, Bartın Kültür ve Turizm Müdürlükleri, 2011

Tablo 27, Tablo 28 ve Tablo 29 yıllar itibarıyla bölgeye gelen ve bölgede konaklayan turist sayısını göstermektedir. Tablolar incelendiğinde yıllar itibarıyla en çok turist Bartın ilini ziyaret ettiği görülmektedir (Bkz Tablo 27, Tablo 28 ve Tablo 29). Bölgeye gelen yaklaşık 450 bin turist yarıya yakını Bartın ilinde konaklamaktadır. Yukarıdaki rakamlara bölgeye gelen günübirlikçiler dahil edilmemiştir. Günübirlikçi turistlerle birlikte bölgeye gelen turist sayısı bir milyonu aşmaktadır.

Bölgeye gelen turistlerin ortalama % 95'ini yerli turistler oluşturmaktadır. Bölgeye gelen yabancı turist oranı yıllara göre % 6-% 8 arasında değişmektedir.

2.1.4. Bölgede Turizm Sektörü İstihdam Değerleri

Tablo 30: İller İtibarıyla Turizm Sektöründe İstihdam Edilen İşgören Sayısı (2011)

Turizm İşletmeleri	Zonguldak	Karabük	Bartın
Turizm İşletme Belgeli Konaklama Tesisleri	310	182	90
Belediye Belgeli Konaklama Tesisleri	154	187	200
Seyahat Acentaları	30	12	6
Yiyecek İçecek İşletmeleri (Restoran, Cafe, Bar)	1447	300	300
TOPLAM	1914	681	596

Kaynak: Rakamlar, TR 81 bölgesinde faaliyet gösteren turizm işletme belgeli ve belediye belgeli konaklama tesisleri ile Sanayii ve Ticaret Odası kayıtları ve Esnaf ve Sanatkarlar Odası kayıtlarından derlenmiştir.

Tablo 30, TR 81 Bölgesinde turizm sektöründe istihdam edilen işgören sayısını göstermektedir. TR 81 Bölgesinde turizm sektöründe toplam 3191 kişi istihdam edilmektedir. Ancak yukarıda verilen rakamların sağlıklı istatistikî verilere dayanmadığını belirtmekte yarar vardır. Turizm sektöründe çalışan işgören sayısının bu rakamın çok daha üzerinde olduğu tahmin edilmektedir. Çünkü birçok tesiste sosyal güvencesi olmayan (sigortasız) işgörenler de çalıştırılmakta, bu işgörenlerin sayısı toplam çalışan sayısına dahil edilmemekte dolayısıyla bu rakamlar yanıltıcı olmaktadır. Bölgede istatistikî veri elde etmenin güçlüğü nedeniyle kesin rakamlara ulaşmak mümkün olmamaktadır. Bununla birlikte tablo incelendiğinde turizm sektöründe en çok çalışanın Zonguldak ilinde olduğu görülmektedir.

2.1.5. Mevcut Teşvik Tedbirlerinin Değerlendirilmesi

Türk turizm sektörü, 1982 yılında yürürlüğe giren 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu'nda uygulanan teşvik politikaları nedeniyle hızlı bir gelişme göstermiş, konaklama yatırımları hızla artmış ve 1982 yılında 100 bin civarında olan yatak sayısı 1990'lı yılların sonunda 550 bine ulaşmıştır. Günümüz uygulamalarında da turizm yatırımları özel önem taşıyan sektör yatırımları olarak kabul edilmekte ve yatırım desteklerinden yararlanabilmektedir. Türkiye'de hâlihazırda turizm sektörüne yönelik olarak çeşitli teşvik ve destekler uygulanmaktadır. Bu teşvik ve destekleri aşağıdaki şekilde gruplandırmak mümkündür (kultur.gov.tr, 2011):

1. 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu ile sağlanan teşvikler
2. KOSGEB kapsamında sağlanan destek ve hizmetler
3. Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Bakanlar Kurulu Kararı kapsamında uygulanan teşvik ve destekler
4. 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanunu'nda yer alan muafiyetler
5. Türkiye İhracat Kredi Bankası (EXIMBANK) tarafından sağlanan kredi imkânları
6. Yabancı sermaye yatırımlarının teşviki

1. 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu ile Sağlanan Teşvikler

2634 sayılı Turizm Teşvik Kanunu, sektörü düzenleyen en temel ve genel kanundur. Turizm sektörüne sağlanan tüm teşvik tedbirleri ile istisna, muafiyet ve haklardan yararlanabilmek için, 2634 sayılı Kanun uyarınca Kültür ve Turizm Bakanlığından, Turizm Yatırım Belgesi veya Turizm İşletme Belgesi alınması zorunludur. 2634 sayılı kanunda yer alan teşviklere ilişkin hükümler aşağıda belirtilmektedir:

a. Taşınmaz Malların Turizm Amaçlı Kullanımı Amacıyla Yapılan Tahsisler

Turizmi Teşvik Kanunu'nun 8. maddesine göre, hazine ve orman arazilerinin kanunda belirtilen sürelerde turistik tesis yatırımlarına tahsisi sağlanmaktadır. Kültür ve Turizm Koruma Bölgeleri ve Turizm Merkezlerindeki araziler, Kültür ve Turizm Bakanlığınca, bedeli karşılığında yerli veya yabancı turizm yatırımcılarına tahsis edilebilir. Yatırımcılar, toplam yatırım bedelinin yüzde 5'i oranında kesin ve süresiz teminat mektubunu Bakanlığa sunarak, ön izin tahsisi talebinde bulunabilirler. Yıllık ön izin bedeli, toplam yatırım maliyetinin binde 1'dir. Kültür ve Turizm Bakanlığınca kesin tahsisi yapılan

taşınmazların ilk yıl kullanım bedeli, toplam yatırım maliyetinin binde 5’idir. (Termal ve kış turizmi tesislerinde binde 2,5) Tesisin işletmeye açılmasından sonra toplam yıllık işletme hâsılatı üzerinden Hazineye yüzde 1 oranında Hazine payı alınır. (Termal ve kış turizmi tesislerinde binde 5) Turizm yatırımlarına tahsis edilen taşınmaz orman arazisi üzerinde ise, bir defaya mahsus olmak üzere, proje toplam bedelinin orman sahasına isabet eden kısmının yüzde 3’ü, Orman Geliri olarak Hazine’ye ödenir.

b. Orman Fonuna Katkının Taksitlendirilmesi

Turizmi Teşvik Kanunu’nun 15. maddesinde, “Ormanlarda yer alacak turizm yatırımı belgeli tesislerin, 6831 sayılı Orman Kanununun Ek-3 üncü maddesinin (c) fıkrası uyarınca ödemek zorunda oldukları bedel, tahsis tarihini takip eden üçüncü yıldan itibaren, beş yıl vade ve beş eşit taksitte alınır.”

c. Elektrik, Havagazı ve Su Ücretleri

Turizmi Teşvik Kanunu’nun 16. maddesinde geçen, “Turizm belgeli yatırım ve işletmeler elektrik, gaz ve su ücretlerini o bölgedeki sanayi ve meskenlere uygulanan tarifelerden en düşüğü üzerinden öderler.” hükmüne istinaden, işletmelere elektrik enerjisi desteği sağlanmaktadır.

d. Haberleşme Kolaylıkları

Turizmi Teşvik Kanunu’nun 17. maddesindeki “Balgeli yatırım ve işletmelerin telefon ve teleks taleplerine ilişkin her türlü işlem ve tahsis öncelikle yapılır.” hükmüne göre işletmelere haberleşme kolaylığı sağlanmaktadır.

e. Yabancı Personel ve Sanatkâr Çalıştırılması

Turizmi Teşvik Kanunu’nun 18. maddesine göre; “Balgeli işletmelerde, Bakanlık ve İçişleri Bakanlığının görüşü alınarak Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca verilen izinle yabancı uzman personel ve sanatkarlar çalıştırılabilir...” hükmüne dayanarak yabancı personel ve sanatkar istihdam eden işletmelere destek sağlanmaktadır. Ancak bu şekilde çalıştırılan yabancı personelin miktarı toplam personelin % 10’unu geçemez.

2. KOSGEB Kapsamında Sağlanan Destek ve Hizmetler

Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB) tarafından KOBİ kapsamındaki işletmelere eğitim, bilişim, kredi, pazar geliştirme gibi geniş bir yelpazede destekler sağlanmaktadır. KOSGEB’in KOBİ’ler için sağladığı hizmet ve destekleri aşağıdaki şekilde sınıflandırmak mümkündür:

- Danışmanlık Desteği
- Eğitim Desteği
- Teknoloji Araştırma ve Geliştirme Destekleri
- Sınai Mülkiyet Hakları Destekleri
- Bilgisayar Yazılım Desteği
- Genel Test Analiz Desteği
- CE İşaretlemesine İlişkin Test ve Analiz Desteği
- Sistem Belgelendirme Desteği
- Yurtiçi Sanayi Fuarlarına Katılım Desteği
- Yurtiçi Uluslararası Sanayi İhtisas Fuarlarına Katılım Desteği
- Milli Katılım Dahilinde Yurtdışı Fuarlara Katılım Desteği
- Milli Katılım Dışındaki Yurtdışı Fuarlara Katılım Desteği
- Tanıtım Desteği
- Markaya Yönlendirme Desteği
- İhracat Amaçlı Yurtdışı İş Gezisi (İYİG) Desteği
- Eşleştirme Desteği
- Yerel Ekonomik Araştırma Desteği
- Ortak Kullanım Amaçlı Makine Teçhizat Desteği
- Nitelikli Eleman İstihdamı Desteği

3. Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Bakanlar Kurulu Kararı Kapsamında Uygulanan Teşvik ve Destekler

Bu uygulama ile Bakanlar Kurulu, hangi sektörlerin ne gibi koşullarla teşvik tedbirlerinden yararlandırılacağını saptamakta, daha sonra Hazine Müsteşarlığı Bakanlar Kurulunca saptanan konularla ilgili bir tebliğ yayımlayarak belirlenen teşvik politikası ve amaçları hakkında gerekli yönlendirmeleri yapmaktadır.

Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar ve bu kararın uygulanmasına yönelik Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Kararın Uygulanmasına İlişkin Tebliğ ile turizm sektörüne sağlanan son teşvikler aşağıda belirtilmektedir:

- Vergi indirimi
- Sigorta primi işveren desteği
- Yatırım yeri tahsisi
- Gümrük vergisi muafiyeti
- KDV istisnası
- Faiz Desteği

Turizm sektörüne ilişkin yatırım destekleri genel olarak İstanbul ili dışındaki, 3 yıldız ve üzerindeki otelleri kapsamaktadır. Ancak 2011/1597 sayılı kararname ile Turizm yatırım/işletme belgeli özel tesis, yayla/dağ evi ve butik otel yatırımlarında 3 yıldız ve üzeri şartı aranmayacağı hükme bağlanmıştır.

2011/1597 sayılı Bakanlar Kurulu Kararında "teşvik edilmeyecek yatırımlar" olarak turizm sektörünü ilgilendiren aşağıda 5 maddede sayılan yatırımlar belirlenmiştir.

1. Turizm yatırım/işletme belgeli oteller, tatil köyleri, özel tesisler ve dağ/yayla evleri dışında kalan turizm konaklama tesisleri,
2. Lokantalar,
3. Yat ithali yatırımları,
4. Taşıt kiralama yatırımları,
5. Gösteri merkezi yatırımları,

Bakanlar Kurulu Kararında teşvik belgesi kapsamında yapılacak yatırımların cinsleri ise

1. Komple yeni yatırımlar,
2. Tevsi (Genişletme, Yayma),
3. Modernizasyon,
4. Ürün çeşitlendirmesi
5. Entegrasyon yatırımları

olarak belirlenmiştir.

Bakanlar Kurulu Kararında otel yatırımlarına sağlanacak destekler iller itibarıyla sayılmıştır. Buna göre, Türkiye Yatırım desteklerinin uygulanması açısından 28.08.2002 tarih ve 2002/4720 sayılı Bakanlar Kurulu Kararında yer alan İstatistikî Bölge Birimleri Sınıflandırması - Düzey 2 bölgeleri, sosyo-ekonomik gelişmişlik seviyeleri, dikkate alınarak dört gruba ayrılmıştır.

Asgari Yatırım Miktarı en az 1.000.000 (bir milyon)-TL olan iller birinci ve ikinci bölge grubunda yer almış, bu illere vergi indirimi, 31.12.2011 tarihine kadar yatırıma başlanması halinde sigorta primi işveren desteği, yatırım yeri tahsisi, gümrük vergisi muafiyeti, KDV istisnası gibi destek unsurları sağlanmıştır. KDV istisnası teşvik belgesini haiz yatırımcılara yapılacak makine ve teçhizat ile yerli teslimlerinde geçerli olacaktır.

Zonguldak, Karabük ve Bartın illerinin de aralarında bulunduğu üçüncü ve dördüncü bölge grubunda sayılan illerde asgari yatırım miktarı en az 500.000 (beşyüzbin)-TL olmalıdır. Bu grupta sayılan illere de yukarıda sayılan destek unsurları sağlanmış, sayılan desteklere ek olarak faiz desteği sağlanmıştır. Tüm bunların yanında asgari sabit yatırım tutarının üzerindeki yatırımlar bölge ayrımı yapılmaksızın gümrük muafiyetinden yararlanmaktadırlar.

Teşvik Belgeli Yatırımlara Sağlanacak Destek Unsurları Turizm sektörü yatırım destekleri, İstanbul ili dışındaki 3 yıldız ve üzerindeki otelleri kapsamaktadır. Ancak 2011/1597 sayılı kararname ile

Turizm yatırım/işletme belgeli özel tesis, yayla/dağ evi ve butik otel yatırımlarında 3 yıldız ve üzeri şartı aranmayacağı hükme bağlanmıştır.

Tablo 31: Düzey 3 Bölgesinde Teşvik Belgeli Yatırımcılara Sağlanacak Destekler

Bölge	Asgari Sabit Yatırım Tutarı	Destek unsurları
III Konya - Karaman – Hatay - Kahramanmaraş - Osmaniye – Kırıkkale - Aksaray – Niğde - Nevşehir – Kırşehir - Manisa - Afyonkarahisar - Kütahya –Uşak – Kayseri -Sivas – Yozgat– Zonguldak - Karabük – Bartın - Samsun – Tokat -Çorum – Amasya – Gaziantep -Adıyaman – Kilis	500.000 (Beşyüz bin) TL	Gümrük vergisi muafiyeti, KDV istisnası, Vergi İndirimi, Yatırım yeri tahsis, 31.12.2011 tarihine kadar yatırımabaşlanılması halinde sigorta primesi veren hissesi desteği, Faiz desteği

Tabloda görüldüğü gibi 3. ve 4. bölgelerdeki yatırımcılara ayrıca Faiz Desteği de verilmektedir.

a. Gümrük Vergisi Muafiyeti

Asgari sabit yatırım tutarının üzerindeki yatırımlar bölge ayrımı yapılmaksızın gümrük vergisi muafiyetinden yararlanırlar.

b. Katma Değer Vergisi istisnası

3065 sayılı KDV Kanunu gereğince, teşvik belgesini haiz yatırımcılara teşvik belgesi kapsamında yapılacak makine ve teçhizat ithal ve yerli teslimleri katma değer vergisinden istisnadır.

c. Vergi İndirimi

Büyük ölçekli yatırımlar ile bölgesel uygulama kapsamında gerçekleştirilen yatırımlarda, 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 32/A maddesi çerçevesinde, kurumlar vergisi veya gelir vergisine uygulanacak indirim oranları ile yatırıma katkı oranları aşağıda belirtilmiştir.

Tablo 32: Düzey 3 Bölgesinde Teşvik Belgeli Yatırımcılara Sağlanacak Vergi İndirimi

Bölgeler	Bölgesel Uygulama		Büyük Ölçekli Yatırımlar	
	Yatırıma Katkı Oranı (%)	Kurumlar Vergisi veya Gelir Vergisi İndirim Oranı (%)	Yatırıma Katkı Oranı (%)	Kurumlar Vergisi veya Gelir Vergisi İndirim Oranı (%)
III	20	60	40	60

Ancak, teşvik belgesi kapsamında; a) 31.12.2010 tarihine kadar yatırıma başlanılmış olması halinde aşağıdaki tabloda belirtilen indirim oranları ile yatırıma katkı oranları uygulanır.

Tablo 33: Düzey 3 Bölgesinde Teşvik Belgeli Yatırımcılara 31.12.2010 Tarihine Kadar Yatırıma Başlamış Olması Halinde Sağlanacak Vergi İndirimi

Bölgeler	Bölgesel Uygulama		Büyük Ölçekli Yatırımlar	
	Yatırıma Katkı Oranı (%)	Kurumlar Vergisi veya Gelir Vergisi İndirim Oranı (%)	Yatırıma Katkı Oranı (%)	Kurumlar Vergisi veya Gelir Vergisi İndirim Oranı (%)
III	40	80	50	80

b) 31.12.2011 tarihine kadar yatırıma başlanılması halinde ise aşağıdaki tabloda belirtilen indirim oranları ile yatırıma katkı oranları uygulanır.

Tablo 34: Düzey 3 Bölgesinde Teşvik Belgeli Yatırımcılara 31.12.2011 Tarihine Kadar Yatırıma Başlamış Olması Halinde Sağlanacak Vergi İndirimi

Bölgeler	Bölgesel Uygulama		Büyük Ölçekli Yatırımlar	
	Yatırıma Katkı Oranı (%)	Kurumlar Vergisi veya Gelir Vergisi İndirim Oranı (%)	Yatırıma Katkı Oranı (%)	Kurumlar Vergisi veya Gelir Vergisi İndirim Oranı (%)
III	35	80	45	80

d. Yatırım Yeri Tahsisi

18.02.2009 tarih ve 5838 sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un 23. maddesi hükmü çerçevesinde Hazine Müsteşarlığınca teşvik belgesi düzenlenmiş büyük ölçekli yatırımlar ile bölgesel desteklerden yararlanacak yatırımlar için Maliye Bakanlığınca belirlenen esas ve usuller çerçevesinde yatırım yeri tahsis edilebilir.

e. Sigorta Primi İşveren Hissesi Desteği

(1) Büyük ölçekli yatırımlar ile bölgesel uygulama kapsamında desteklenen yatırımlardan, tamamlama vizesi yapılmış teşvik belgesinde kayıtlı istihdamı aşmamak kaydıyla;

a) Komple yeni yatırımlarda, teşvik belgesi kapsamında gerçekleşen yatırımla sağlanan,

b) Diğer yatırım cinslerinde, yatırımın tamamlanmasını müteakip, yatırıma başlama tarihinden önceki son altı aylık dönemde (mevsimsel özellik taşıyan yatırımlarda bir önceki yıla ait mevsimsel istihdam ortalamaları dikkate alınır.) Sosyal Güvenlik İl Müdürlüğüne verilen aylık prim ve hizmet belgesinde bildirilen ortalama işçi sayısına ilave edilen, istihdam için ödenmesi gereken sigorta primi işveren hissesinin asgari ücrete tekabül eden kısmı aşağıda belirtilen sürelerde Müsteşarlıkça karşılanır.

Tablo 35: Düzey 3 Bölgesinde Teşvik Belgeli Yatırımcılara Sağlanacak Sigorta Primi İşveren Hissesi Desteği

Bölgeler	31.12.2011 Tarihine Kadar Başlanılan Yatırımlar	01.01.2012 Tarihinden Sonra Başlanılan Yatırımlar
III	5 yıl	3 yıl

(2) Ancak, yararlanılan sigorta primi işveren hissesi desteği tutarı, III. bölgede bölgesel uygulama kapsamında desteklenen yatırımlarda gerçekleşen sabit yatırım tutarının %10'unu; büyük ölçekli yatırımlarda ise %5'ini geçemez. Bölgesel desteklerden yararlanan yatırımlar kapsamındaki KOBİ'ler için bu oranlara tüm bölgelerde 5'er puan ilave edilir.

f. Faiz Desteği

Bölge ayrımı yapılmaksızın mevcut veya gerçekleştirilecek tesisin katı, sıvı veya gaz gibi atıklarının temizlenmesi veya yok edilmesine yönelik çevre yatırımlarında TL cinsinden kredilerin 5 puanı, döviz kredileri ve dövize endeksli kredilerin 2 puanı Hazine Müsteşarlığınca da uygun görülmesi halinde azami ilk 5 yıl için ödenmek kaydıyla bütçe kaynaklarından karşılanabilir.

III Bölgede talep edilmesi halinde, bölgesel desteklerden yararlanacak yatırımlar için bankalardan kullanılacak en az 1 yıl vadeli kredilerin teşvik belgesinde kayıtlı sabit yatırım tutarının % 75'ine kadar olan kısmı için ödenecek faizi veya kar payının III. Bölgede yapılacak yatırımlarda TL cinsinden kredilerin 3 puanı, döviz kredileri ve dövize endeksli kredilerin 1 puanı Hazine Müsteşarlığınca da uygun görülmesi halinde azami ilk 5 yıl içinde ödenmek kaydıyla bütçe kaynaklarından karşılanabilir. Proje bazında bütçe kaynaklarından karşılanabilecek yatırım kredisi için azami faiz desteği miktarı; III. ve IV. Bölgelerde yapılacak yatırımlar için 500.000 (Beşyüz bin)TL 'yi geçemez.

g.Yatırımların Nakli

Büyük ölçekli yatırımlar ile bölgesel uygulama kapsamında gerçekleştirilen yatırımların, işletmeye geçiş tarihinden itibaren asgarî beş yıl süre ile bulunduğu bölgede faaliyette bulunması gerekir. Ancak, Müsteşarlıktan izin alınmak ve yatırım konusunun taşınacak bölgede desteklenecek konular arasında yer alması kaydıyla diğer bölgelere taşınabilir.

4. Emlak Vergisi Muafiyeti

Turizm İşletmeleri 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanunu'nun "*Geçici muafıklar*" başlıklı 5. maddesinin (b) fıkrasında "*Turizm Endüstrisini Teşvik Kanunu hükümleri dairesinde turizm müessesesi belgesi almış olan Gelir veya Kurumlar Vergisi mükelleflerinin adı geçen kanunda yazılı maksatlara tahsis ettikleri ve işletmelerine dahil binaları, inşalarının sona erdiği veya mevcut binaların bu maksada tahsisi halinde turizm müessesesi belgesinin alındığı yılı takip eden bütçe yılından itibaren 5 yıl süre ile geçici muafiyetten faydalandırılır.*" hükümlerine göre işletmeler Emlak Vergisinden muaf tutulmaktadır.

5. Eximbank Kredisi

Türk Eximbank, "Turizm Kredisi" programını uygulamaya koymuştur. Kredi, TL ve döviz cinsinden kullanılmaktadır. Kredi vadesi azami 540 gündür. Söz konusu kredi uygulaması ile A grubu seyahat acentaları, tur operatörleri, özel havayolu şirketleri ve turizm işletmeleri tarafından yurtdışından getirilen turistlere yurtiçi ve yurtdışında verilen hizmetler karşılığında yurdumuza sağlanan döviz girdisinin artırılması ve bunun sonucunda turizm sektörüne ve ödemeler dengesine katkıda bulunulması amaçlanmaktadır.

Bir önceki takvim yılı itibarıyla en az 200.000.-ABD Doları ya da muadili tutarda turizm hizmeti gerçekleştiren TÜRSAB üyesi A grubu seyahat acentaları, tur operatörleri ve özel havayolu şirketleri ile en az 1.000.000.-ABD Doları ya da muadili tutarda turizm hizmeti gerçekleştiren turizm şirketleri bu krediden faydalanır.

Tablo 36: Eximbank Döviz Kredisine İlişkin Faiz Oranları (ABD Doları)

Geri Ödeme Süresi (Gün)	Faiz Oranı (%)	
	500.000.- ABD Dolarına Kadar	500.000.- ABD Doları Üzeri
120	LIBOR+1,50	LIBOR+2,25
180	LIBOR+1,75	LIBOR+2,50
360 (2 taksit)	LIBOR+2,00	LIBOR+2,75
360 (tek taksit)	LIBOR+2,25	LIBOR+3,00
540 (3 taksit)	LIBOR+2,50	LIBOR+3,25

Tablo 37: Eximbank Döviz Kredisine İlişkin Faiz Oranları (TL)

Geri Ödeme Süresi (Gün)	Faiz Oranı(%)	
	500.000.-TL'na Kadar	500.000.-TL Üzeri
120	7,00	8,00
180	7,25	8,25
360 (2 taksit)	7,75	8,75
360 (tek taksit)	8,00	9,00
540 (3 taksit)	8,25	9,25

Kredinin Geri Ödenmesi:

- 120 gün ve 180 gün vadeli kullanılan kredilerde, kredinin anapara ve faizi en geç kredi vadesinde TL veya döviz olarak geri ödenir.
- 360 gün vadeli 2 taksit geri ödemeli kullanılan kredilerde anapara 180. ve 360. günlerde iki eşit taksitte; her dönem için tahakkuk edecek faizleri ile birlikte TL veya döviz olarak geri ödenir.
- 360 gün vadeli tek taksit geri ödemeli kullanılan kredilerde, 180. günde tahakkuk eden faiz, 360. günde anapara ve tahakkuk eden faiz TL veya döviz olarak geri ödenir.
- 540 gün vadeli 3 taksit geri ödemeli kullanılan kredilerde anapara 180., 360. ve 540. günlerde üç eşit taksitte; her dönem için tahakkuk edecek faizleri ile birlikte TL veya döviz olarak geri ödenir.

6. KOBİ'lere Yönelik Avrupa Yatırım Bankası Kaynaklı Yatırım Kredisi

Avrupa Yatırım Bankası (AYB) ile Türk Eximbank arasında imzalanan Kredi Anlaşması çerçevesinde, imalat sanayii, turizm ve lojistik sektörlerindeki işletmelerin, ihracata ve döviz kazandırıcı hizmetlere yönelik olarak yurt içinde gerçekleştirecekleri yeni yatırım, tevsi ve modernizasyon projelerinin finansmanı sağlanmaktadır.

Bu krediden imalat sanayii, turizm ve lojistik sektörlerinde ihracat amaçlı veya döviz kazandırıcı faaliyetlerde bulunan ve AYB ile üzerinde mutabakata varıldığı şekilde KOBİ olarak tanımlanan, bilançosundaki net sabit aktifleri proje öncesinde 75 milyon Avro'yu aşmayan ve 500'den az çalışanı olan Türkiye'de yerleşik firmalar yararlanabilecektir.

Kredinin toplam tutarı 200 milyon Avro olup, ABD Doları ve Avro olmak üzere iki ayrı para biriminden kullanılması hedeflenmektedir. Kredi programına son başvuru tarihi 31.05.2012'dir.

7. Yabancı Sermaye Yatırımlarının Teşviki

4875 sayılı Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu'nun 3. maddesi uyarınca "Uluslararası anlaşmalar ve özel kanun hükümleri tarafından aksi öngörülmedikçe; Yabancı yatırımcılar tarafından

Türkiye’de doğrudan yabancı yatırım yapılması serbesttir...” konuya ilişkin sağlanan teşviklerle ilgili uygulama Hazine Müsteşarlığı Yabancı Sermaye Genel Müdürlüğü tarafından yapılmaktadır.

Yukarıda sayılan teşviklerin yanı sıra uygulanan diğer teşvikler ise şunlardır;

Kültür ve Turizm Bakanlığınca desteklenen veya iştirak edilen turizm fuarlarına bireysel veya ilgili sektör meslek birliğinin/derneğinin öncülüğünde katılım olması durumunda, fuara katılım masraflarının bir kısmı karşılanmaktadır. Ayrıca; bölge tanıtımı yapacak işletmelerin ve ilgili sektör STK’larının, yurt dışında gerçekleştirecekleri tanıtım ve pazarlama faaliyetlerine ilişkin giderlerinin bir kısmı da karşılanmaktadır. Desteklerden, Turizm Yatırım veya Turizm İşletme Belgesine sahip olan ve ayrıca bir önceki mali yıl içerisinde bireysel olarak 1 milyon ABD Doları ve muadili döviz yurt dışından sağlayan işletmeler yararlanabilir. Bu desteklemeler kapsamında, mali yıl içinde yapılacak ödemeler toplamı, bireysel işletmeler için 150 bin ABD Dolarını, grup faaliyetlerinde 750 bin ABD Dolarını geçemez.

Yurt dışı turizm fuarlarına grup olarak katılım destek miktarları: İlgili sektör meslek birliğinin/derneğinin öncülüğünde grup olarak bölge tanıtımı yapacak işletmelerin; yer kirası ile stand inşası ve dekorasyonuna ilişkin toplam giderlerinin Bakanlık tarafından uygun görülmesi halinde % 50’si ödenir. Bu miktar her fuar için 20 bin ABD Dolarını geçemez.

Yurt dışı turizm fuarlarına bireysel katılım destek miktarları: Bakanlık standı dışında bireysel olarak turizm fuarlarına katılan işletmelerin; yer kirası ile stand inşası ve dekorasyonuna ilişkin toplam giderlerinin Bakanlık tarafından uygun görülmesi halinde % 50’si ödenir. Bu miktar her fuar için 10 bin ABD Dolarını geçemez.

Yurt dışı turizm tanıtım ve pazarlama destek miktarları (bireysel veya grup olarak): Bireysel olarak veya ilgili sektör meslek birliğinin/derneğinin öncülüğünde grup olarak bölge tanıtımı yapacak işletmelerin yurt dışındaki kokteyl, çalıştay, sergi ve benzeri etkinliklere ilişkin yer kirası, ikram, organizasyon giderlerinin Bakanlık tarafından uygun görülmesi halinde % 50’si ödenir. Ödenecek destek miktarı her bir etkinlik için bireysel faaliyetlerde 10 bin ABD Dolarını, grup faaliyetlerinde 25 bin ABD Dolarını geçemez.

Yurt dışı turizm reklam giderleri destek miktarları (bireysel veya grup olarak): Bireysel olarak veya ilgili sektör meslek birliğinin/derneğinin öncülüğünde grup olarak bölge tanıtımı yapacak işletmelerin yurt dışındaki tanıtım projelerine ilişkin reklam harcamaları giderlerinin Bakanlık tarafından uygun görülmesi halinde % 50’si ödenir. Ödenecek destek miktarı her bir etkinlik için bireysel faaliyetlerde 40 bin ABD Dolarını, grup faaliyetlerinde 150 bin ABD Dolarını geçemez.

2.2. Turizm Sektörünün Rekabet Gücü

Küreselleşme ile birlikte ülkelerin paylarını arttırma çabaları tüm sektörlerde olduğu gibi turizm sektöründe de rekabeti doğurmakta ve yeni destinasyonlar ile yeni turistik ürünler ortaya çıkmaktadır. Turizm sektöründe rekabetin şiddetlenmesi ile birlikte turizm bölgeleri de küresel, bölgesel ya da ülke piyasasından daha fazla pay elde edebilmek için rekabet güçlerini arttırma çabası içine girmişlerdir.

Dünya genelinde değişen ekonomik, siyasi, kültürel ve toplumsal koşulların etkisi ile ülke ve bölge ekonomileri ile bu ekonomileri oluşturan işletmelerin varlıklarını sürdürebilmeleri, rekabet edebilirliklerine bağlıdır. Artan bu küresel rekabet ortamında her sektörde olduğu gibi turizm sektöründeki işletmelerin; esneklik, çabuk tepki verebilme ve değişen koşullara hızlı uyum sağlama konusunda gerekli önlemleri almaları gerekmektedir. Buradan hareketle; turizm sektöründe yer alan konaklama, seyahat ve yiyecek-içecek işletmeleri; rekabetin gittikçe arttığı, küreselleşmenin ve teknolojik yeniliklerin çok hızlı yaşandığı bu değişimler ve gelişmeler karşısında kâr elde etmek ve mevcut pazar paylarını kaybetmemek için, rekabetçi güçlerini iyi analiz ederek, buna uygun politika ve stratejiler geliştirmek zorundadırlar (Bahar, 2004).

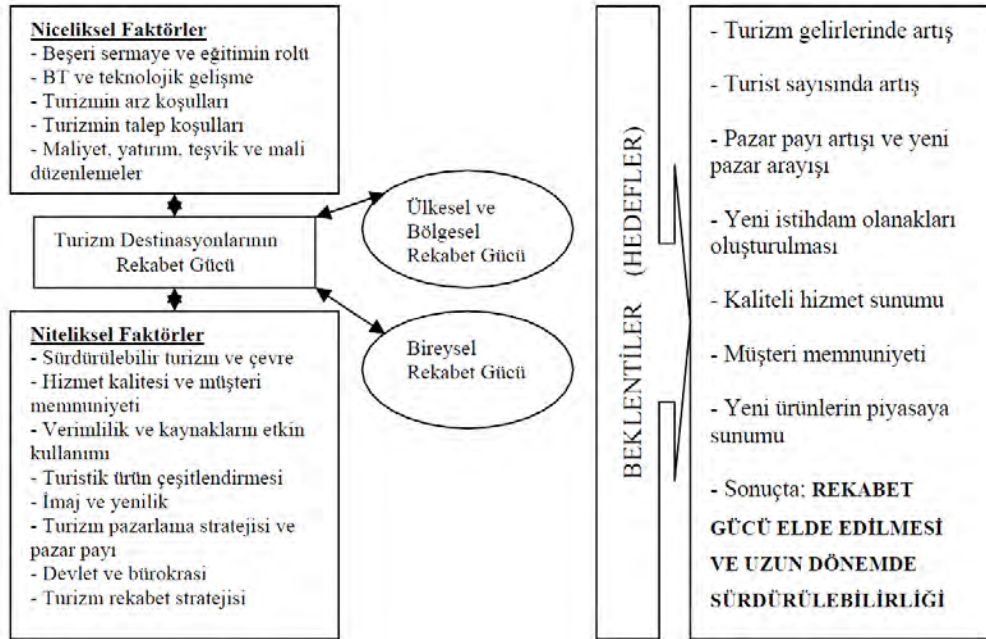
Rekabet gücü, rakiplere göre rekabet elde edebilmek için nispi bir güce sahip olmak anlamına gelmektedir. Ritchie ve Crouch’a (2003) göre, bir turizm bölgesinin yerli halkına yüksek bir hayat standardı sağlayan imkânlar, o yerin rekabet gücü olarak ifade edilmektedir. Turizm bölgelerinin rekabet gücü elde edilebilmesi, destinasyonun sürdürülebilir gelişimine bağlıdır. Bu tanıma göre rekabet gücü, bir turizm bölgesinin ürettiği mal ve hizmetlerin sürekli ve düzenli artışlar göstererek ekonomik refah düzeyini yükseltmesi ve böylelikle bölge halkının yaşam standartlarını iyileştirmesi anlamına gelmektedir. Bahar (2004)’a göre ise rekabet gücü bir destinasyonun, turisti azami ölçüde

memnun edecek turizm ürününü diğer destinasyonlardan daha farklı, kaliteli ve iyi sunabilmesi ve bunu sürdürebilmesidir.

Poon (2002), destinasyonların rekabet gücü elde edebilmeleri için takip etmeleri gereken dört temel ilke olduğunu ifade etmektedir. Bunlar; çevrenin birinci öncelikli politika olması, turizmin öncü sektör olması, pazar yerindeki dağıtım kanallarının güçlendirilmesi ve turizmde dinamik bir özel sektörün varlığıdır.

Go ve Govers (1999) ise, diğer destinasyonlara karşı bir destinasyonun rekabet gücünün ölçümünde yedi özelliğin olduğuna dikkat çekmektedirler. Bunlar; turizm tesislerinin kalitesi, ulaşılabilirlik, hizmet kalitesi, fiyat açısından uygunluk, bölgenin imajı, iklim ve çevre ve son olarak da turizm bölgesinin çekiciliğidir.

Turizm sektörü açısından incelendiğinde, destinasyon rekabeti ile ilişkilendirilebilecek çok sayıda faktör olduğu görülmektedir. Bunlar, beşeri sermaye ve işgücü; teknoloji; turizmin arz ve talep koşulları; yatırım, teşvik ve mali düzenlemeler; ziyaretçi sayısı; turizm gelirleri; turist harcamaları; nispi döviz kurları; uzaklık; reklam-tanıtım ile doğal kaynakların sayısı gibi objektif olarak ölçülebilen niceliksel faktörlerdir. Bunların yanı sıra; turizm deneyiminin kalitesi, diğer bir ifadeyle müşteri memnuniyeti, hizmet kalitesi, verimlilik, turistik ürün çeşitlendirmesi, destinasyon imajı, kültürel ve tarihi miras zenginliği ile doğal çevre gibi sübjektif olarak ölçülebilen niteliksel faktörler de rekabet gücü faktörleri arasında yer almaktadır. Destinasyonun rekabet gücü; bireysel, bölgesel, ülkesel, niceliksel ve niteliksel olmak üzere çok farklı ve birbiri ile etkileşim halinde olan karmaşık yapıdaki faktörlerin etkisi altındadır (Bkz. Şekil 4). Destinasyonun rekabet gücü elde edebilmesi için; bireysel, bölgesel, niceliksel ve niteliksel rekabet gücü faktörlerinin aynı anda, bir bütün ve uyum içinde faaliyet göstermesi gerekmektedir.

Şekil 4: Turizm Destinasyonlarının Rekabet Gücü

Kaynak: Bahar, O., 2004, s. 66

TR81 Bölgesinin turizm sektörü rekabet gücü, Bahar (2004)'ün Destinasyonların Rekabet Gücü modeli temel alınarak değerlendirilmiş ve aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

2.2.1. TR81 Bölgesi Turizm Sektörü Rekabet Gücünü Etkileyen Niceliksel Faktörler

Bilişim Teknolojileri ve Teknolojik Gelişmelerle İlgili Rekabet Gücü: Bilişim teknolojilerindeki (BT) gelişmeler diğer sektörlerde olduğu gibi, turizm sektöründeki ekonomik faaliyetleri ve sonuçta rekabeti de etkilemektedir. Bankacılıktan perakende alışverişe, devlet dairesinden eğitime kadar pek çok alanda bu teknolojiler (interaktif telefonlar ve TV'ler, mobil internet gibi) yoğun olarak kullanılmaktadır. Turizm sektöründeki işletmelerin rekabet gücü elde edebilmelerinde teknolojinin ayrı bir önemi bulunmaktadır.

TR81 Bölgesinde faaliyet gösteren turizm işletmeleri bilişim teknolojileri bağlamında oldukça yenilikçi olup otel yönetiminde bilgisayar teknolojileri kullanmaktadır. Otel işletmelerinin, seyahat ve ulaşım işletmelerinin, tüm resmi kurumların Web siteleri mevcut olup ziyaretçilerin, destinasyonun genel görünümü, çekicilikleri, fiyat, kalite, konaklama ve seyahat süresi ile ilgili bilgilere doğru ve kolay bir şekilde erişebilmeleri mümkündür. Bölgede turizm sektöründe bilgi akışı gelişmiştir. Bölgede ulaştırma ve seyahat işletmelerinde rezervasyonlar bilgisayar üzerinden yapılabilmektedir. Bankacılık sistemleri oldukça gelişmiştir. Tüm otellerde, cafe ve restoranların büyük bir çoğunluğunda ücretsiz internet hizmeti sunulmaktadır. Benzer şekilde bölgedeki tüm resmi kurumlar bilgisayar teknolojilerinden yararlanmakta olup, mobil iletişim de oldukça gelişmiştir. Bütün bu faktörler TR81 Bölgesi açısından önemli bir rekabet gücü yaratmaktadır.

Turizmin Arz Koşulları ile İlgili Rekabet Gücü: Turizmin arz koşulları ile bir destinasyonun doğal varlıkları, sosyo-kültürel varlıkları, altyapısı ve ulaşım durumu ifade edilmektedir. TR81 Bölgesi, başka bölgeler ile kıyaslandığında doğal varlıklar açısından avantajlı bir konumdadır. Bölge, şelaleler, kanyonlar, bakir koylar, deniz v.b. gibi doğal değerler açısından oldukça zengindir. Keza bölge sosyo-kültürel açıdan da değerlendirildiğinde yerli halk turistlere karşı her zaman konukseverlik göstermekte, dostça davranmakta, şikayetlerine çözüm bulmaya çalışmakta ve yardımcı olmaktadır. Bölgenin sunmuş olduğu doğal ve sosyo-kültürel arz kaynakları bölge açısından önemli bir rekabet avantajı sağlamaktadır.

Bölgede rekabet gücü oluşturan altyapı ile ilgili temiz su kaynakları; çöp toplama sistemleri; elektrik ve iletişim ağı; otobüs istasyonları; bazı bölgelerde nitelikli oteller, restoranlar, mağazalar vb. imkânlar bulunmakta olup kaliteleri ile turistlerin beklentilerini karşılamaktadır. Benzer şekilde, destinasyona ulaşımında ulaşım ile ilgili sorunlar yaşanmamakta olup İstanbul ve Ankara gibi büyük kentlere yakın olan bölgede bu kentlerle ulaşım oldukça nitelikli bir karayolu bağlantısı ile sağlanmaktadır. Bölgenin turizm pazarına yakın olması ve bu kentlerle karayolu ile ulaşım problemlerinin olmaması bölgenin önemli rekabet avantajlarından birini oluşturmaktadır. Ayrıca bölgede bulunan Saltukova Havalimanı bölgenin ulaşımında rekabet gücünü arttıran bir diğer önemli faktör olarak dikkati çekmektedir.

Turizmin Talep Koşulları ile İlgili Rekabet Gücü: Turizmin talep koşulları, talebi etkileyen ekonomik, sosyal, politik-yasal, psikolojik vb. birçok faktörden oluşmaktadır. Ancak burada konunun sınırlandırılması açısından, talep koşulları açısından büyük önem arzeden tanıtım ve reklam, nispi fiyat farklılıkları, uzaklık, güvenlik ve toplumsal istikrar konuları ele alınacaktır.

Güvenlik, emniyet, barış ve toplumsal istikrar, turizmin gelişebilmesi için gerekli olan ön koşullardandır. Bunların eksik olduğu ya da olmadığı bir destinasyonun, çok çekici ve kaliteli kaynak ve ürünlere sahip olsa dahi, uluslararası turizm pazarında rekabet gücü elde etme şansı azdır. Bölge bugüne kadar herhangi bir terör saldırısı ile karşılaşmamış olup güvenlikle ilgili kapkaç, hırsızlık, cinayet gibi olaylar da minimum düzeydedir. Bölgede bugüne kadar turistlere yönelik herhangi bir saldırı olmamıştır. Destinasyondaki güvenlikle ilgili olarak sorun yaşanmaması ve toplumsal huzur ortamının bulunması bölgenin en önemli avantajlarından biridir.

Turist gönderen ve kabul eden iki ülke arasındaki nispi fiyat farklılıklarının turizm talebini etkilediği bilinmektedir. Turist gönderen ülkenin para birimi, nispi olarak kabul eden ülkeninkinden daha değerli ise, turist gönderen ülke vatandaşları turist kabul eden ülkenin mal ve hizmetlerini daha fazla talep edecektir. Bu durum, turizm talebinin artmasına ve dolaylı olarak da rekabet gücü için bir avantaj oluşturulmasına neden olacaktır. Ülkemiz ağırlıklı olarak yurt dışı pazarlardan turist almaktadır. Döviz kurları arasındaki yabancı ülkeler lehine ortaya çıkan bu farklılıklar bölge açısından da önemli bir rekabet gücü oluşturmaktadır.

Reklam ve tanıtım, destinasyonun rekabet gücüne etki eden bir diğer önemli faktördür. Bölgede önemli bir kültür turizmi merkezi olan Safranbolu bu rekabet avantajını iyi kullanarak her geçen gün turist sayısını arttırmaktadır.

Destinasyonun turizm merkezlerine yakınlığı rekabet gücünü olumlu yönde etkileyen bir faktördür. Çünkü destinasyona olan mesafe azaldıkça, hem maliyet azalmakta hem de ulaşımaya ayrılan süre kısalmaktadır. Bölge hem Avrupa pazarlarına hem de Türkiye’de turist potansiyelinin yüksek olduğu İstanbul ve Ankara gibi büyük kentlere yakın olup bu yakınlığın bir rekabet avantajı yarattığı görülmektedir.

2.2.2. TR81 Bölgesinin Turizm Sektörü Rekabet Gücünü Etkileyen Niteliksel Faktörler

Sürdürülebilir Turizm ve Çevre ile İlgili Rekabet Gücü: Sürdürülebilirlik konusu, ekonominin her sektörü için geçerli olmakla birlikte turizm endüstrisi için daha büyük önem arz etmektedir. Çünkü, turizmin var olabilmesi için çevrenin varlığı şarttır. Bölge bozulmamış tarihi, kültürel ve sosyo-ekonomik dokusu, doğal değerleri ve flora ve faunası ile rekabet gücü açısından önemli avantajlara sahiptir.

Turistik Ürünlerin Çeşitliliği ile İlgili Rekabet Gücü: Turizm sektöründe, son yıllarda hem ulusal ve hem de uluslararası pazardaki hızlı gelişim, turistlerin yeni tüketim biçimleri talep etmelerine neden olmakta, günümüz turizm piyasasında, rekabet gücünü elde etmek ve sürdürmek için; turistik ürünlerin çeşitliliği ön plana çıkmaktadır. Uluslararası turizm hareketlerinde ortaya çıkacak değişimleri zamanında belirleyerek, turistik ürünlerinde uygun çeşitlendirme stratejileri geliştirebilen destinasyonlar, rekabet gücü elde etme konusunda daha avantajlı bir duruma gelecektir. Buna göre rekabet gücü açısından, destinasyonların değişen tüketici eğilimleri karşısında klasik kitle turizmden farklı olarak, alternatif turizm çeşitlerini de öne çıkarmaları gerekmektedir. Tr81 BölgeSİ de turistik ürünlerdeki bu değişimin farkına varmış olup tüketici taleplerindeki bu değişime hızla cevap verebilecek bir turizm çeşitliliğine sahiptir. Bu çeşitlilik arasında son yıllarda hızla gelişen ekoturizm, kültür turizmi, gastronomi turizmi, kırsal turizm, dalış turizmi, yat turizmi v.b. gibi turizm türleri sayılabilir.

İmaj ve Yenilik ile İlgili Rekabet Gücü: Turistlerin bir destinasyonu ziyaret etme kararı almalarında ve destinasyonların uluslararası turizm piyasasında rakipleri ile rekabet edebilmelerinde, o destinasyon ile ilgili imajın çok büyük bir etkisi bulunmaktadır. İmaj ve markalaşma, rekabet gücü kazanmada önemli faktörlerden birisidir. Bölgemiz özellikle de Safranbolu tarih ve kültür imajı ile ziyaretçilerin satın alma kararlarında etkili olmaktadır. Ayrıca Amasra ilçesi otantik değerleri, balık restoranları ve doğal güzellikleri ile değerini sürekli arttıran bir imaja sahiptir.

Günümüzün küresel rekabet ortamında yenilikçi fikirler, ürünler geliştirerek, becerilerini arttırabilen ülke veya bölgelerin rekabet yarışında ön plana çıkacağı bilinen bir gerçektir. Deniz, güneş ve kum olgusunun çekiciliğini kaybetmeye başlaması ve yeni turizm destinasyonlarının eskilere rakip olarak ortaya çıkmasıyla birlikte, ürünlerini satmak isteyen destinasyonların yeniliğe, yenilikçi fikirlere duydukları gereksinim de artmaktadır. Yeni turistik ürünler geliştirmeye yönelik bir strateji ve politika belirleyen bölgemizin sektördeki diğer rakip destinasyonlara göre rekabet gücünün artması beklenmektedir.

Bölgemizin sunduğu/yaratabileceği turistik ürünler ve turizm çeşitliliği, bölgenin bozulmamış ve henüz keşfedilmemiş doğal ve kültürel değerlerinin varlığı ve bu varlıkların sürdürülebilirliği dikkate alındığında bölgemizin oldukça önemli avantajlarının bulunduğu ve rekabet gücünün oldukça yüksek düzeylerde olduğu görülmektedir.

2.3. Sektörün Sorunları

Zonguldak, Karabük ve Bartın illerinde turizm sektörü 2000’li yıllarda gelişme eğilimi göstermeye başlamış henüz genç sayılabilecek bir sektördür. Bununla birlikte bölgede daha eskiye dayanan turizm hareketleri daha çok bir tatil beldesi olan Amasra, Karabük ve Bartın sakinlerinin yazlık konutlarının bulunduğu İnkumu ile kültürel değerleriyle öne çıkan, 1994 yılında UNESCO dünya mirası koruma listesine alınan ve kültür turizmi ile son yıllarda her geçen gün turist sayısını arttıran Safranbolu ilçelerinde yoğunlaşmaktaydı.

Bölge turizm pazarlarından potansiyeli ile orantılı pay alamamakta, gerek turist sayısı gerekse turizm gelirleri açısından sektörün olması gerekenin çok altında kaldığı görülmektedir. Bölge, zengin bir

turizm potansiyeline sahip olmasına rağmen bu potansiyel çeşitli sebeplerden dolayı günümüze kadar yeterince değerlendirilememiştir. Bölgedeki kültürel varlıkların yeterince araştırılmamış ve değerlerinin anlaşılammış olması, ulaşım problemlerinin yarattığı sorunlar sebebiyle bölgede turizm değeri geç farkına varılmış bir sektör olarak karşımıza çıkmaktadır. Bölgede turizm sektörünün gelişmesi, gelen turist sayısının artması ve bölgenin ekonomik anlamda kalkınması beklenmektedir. Bununla birlikte sektörün sorunları sektörün istikrarlı bir biçimde gelişmesini engellemektedir. Turizm sektörünün sorunları turizmin kendi özelliklerinden ve doğasından kaynaklandığı gibi bu sorunların bir kısmı da yerel yöneticilerden, merkezi idareden ve kaynakların bilinçsiz şekilde kullanılmasından kaynaklanan sorunlardır. Bölgede turizm sektörünün gelişmesini engelleyen ve yavaşlatan sorunlar aşağıda belirtilmiştir:

- Tanıtım ve pazarlama ile ilgili sorunlar
- Tek tip ürüne ve kitle turizmi yönelinmesi
- Turizm İşletmelerinin nitelikleri ve kalite ile ilgili sorunlar
- Turistik yatırımlar ve uygulanan teşviklerle ilgili sorunlar
- Turizm eğitimi ile ilgili sorunlar
- Yetersiz altyapı ve ulaşım imkânları ile ilgili sorunlar
- Çevre kirliliği
- Yasal düzenlemelerden kaynaklanan sorunlar
- İmaj sorunu
- Halkın turizm bilinci ile ilgili sorunlar
- Yerel Örgütlerde Çabaların Uyumlaştırılması ve Örgütlenme ile ilgili Sorunlar
- Tesislerin doluluk oranının düşük olması

2.3.1. Tanıtım ve Pazarlama ile ilgili Sorunlar

Sektörde ürünün son kullanıcıya ulaşabilmesinde en önemli araç tanıtım ve pazarlamadır. Bölgede turizmin gelişmesi, her şeyden önce sahip olunan doğal, tarihi ve kültürel varlıkların iç ve dış pazarlarda etkin olarak sunulabilmesine bağlıdır. Bununla birlikte tanıtım ve pazarlama faaliyetleri yetersizdir. Turistik açıdan tanınmayı sağlayacak ve bölgeyi çekim merkezi olarak hazırlayacak kurumlar (turizm acentaları, turizm büroları vb.) ve tanıtıcı aktiviteler (konferans, panel, kongre) istenen düzeyde değildir. Tanıtım ve pazarlama faaliyetleri genellikle yerel yönetimler, Bakanlığın taşra teşkilatı, özel teşebbüsler (oteller, seyahat acentaları) ve turizm sektörünün gelişmesi ve üyelerinin dayanışması amacıyla kurulmuş çeşitli sivil toplum örgütleri tarafından gerçekleştirilmektedir. Tanıtım ve pazarlama yetersizliği ile ilgili sorunların temelinde tanıtım ve pazarlama için ayrılan bütçenin kısıtlı olması yatmaktadır. Türkiye'nin bile tanıtıma ayırdığı bütçe rekabet edilen diğer ülkeler ile kıyaslandığında oldukça düşüktür. Örneğin; Türkiye'nin 2012 yılı tanıtma bütçesi 45 milyon dolardır. 2011-2012 yılı tanıtma bütçesine küçük bir ülke olan İsrail'in ayırdığı rakam ise 148 milyon dolar (goisrael.com, 2011)'dir.

Bölgede Safranbolu dışındaki diğer turistik değerler için herhangi bir tanıtım çalışmasının yapılmadığı görülmektedir. Dolayısıyla öncelikle yeterince bilinmeyen turistik değerlerin tanıtım çalışmalarına ağırlık verilmeli, bunun için yerel ve ulusal medyadan yararlanılmalı, büyük kentlerde billboard ilanları verilmeli, büyük gazetelerde köşe yazıları yazılması için çaba harcanmalı, tanıtım çalışmaları basılı ve görsel araçlarla desteklenmeli, ulusal ya da uluslararası turizm fuarlarına katılım desteklenmeli, kamuoyunda etkili olan gazeteci/yazarlar davet edilerek bölgenin turistik potansiyelinin tanıtılmasına aracılık etmeleri sağlanmalıdır. Ayrıca çeşitli kültürel etkinlikler düzenlenerek medyanın ilgisi bölgeye çekilmelidir. Pazarlama çalışmalarında ise harcama kapasiteleri yüksek ve kaliteli müşteri kitlesi hedeflenmelidir. Bu amaçla yapılacak pazarlama faaliyetleri ağırlıklı olarak farklı deneyimler arayan ve alternatif turizm türlerine (ekoturizm, kültür turizmi, dalış turizmi, macera turizmi, gastronomi turizmi v.b.) yönelen turist kitlesi üzerinde yoğunlaşmalıdır.

2.3.2. Tek Tip Ürüne ve Kitle Turizmine Yönelinmesi

20. yüzyıl turizminin en önemli gerçeklerinden biri insanların kitleler halinde seyahat etmeleridir. Tüm dünyada turistik seyahatlerin ortalama % 51'ini tatil ve eğlence amacıyla çıkılan seyahatler oluşturmaktadır. Türkiye'ye ise gezi ve eğlence amacıyla gelen turistlerin toplam içindeki payı % 59'dur. Ülkemizin turistlere sunduğu en önemli ürün 3S (Deniz-Kum-Güneş) olarak da ifade edilen kıyı turizmidir.

Türkiye'ye gelen turistlerin yaklaşık % 85'i Avrupa ülkeleri vatandaşları olup bu ülkelerden gelen turistlerin (Almanya, BDT) ağırlıklı olarak deniz-kum-güneş için ülkemizi tercih ettikleri görülmektedir. Bu durumun ve kitle turizminin en önemli göstergelerinden birisi Türkiye'nin mevcut yatak kapasitesinin 2/3'ünün sahil turizmine yönelik olarak kıyı şeridinde toplanmış olmasıdır. Dolayısıyla Türkiye yıllardan beri turistik talebin de etkisiyle ağırlıklı olarak sahillere yönelik bir turizm geliştirme politikası gütmekte, turizm potansiyeli yüksek olan diğer bölgeler göz ardı edilmektedir. Bunun sonucunda ise sahillerin aşırı yoğunlaşması, doğal ve kültürel çevre tahribatı, taşıma kapasitesinin aşılması gibi genellikle turizmin istenmeyen olumsuz etkileri ortaya çıkmıştır. Bu durum ayrıca 3S turizminden farklı turizm potansiyeli olan bölgelerin turistik anlamda gelişmesini de engellemiştir.

Ülke genelinde yaşanan bu tip kitle turizmi, yoğunlaşma v.b. sorunlar Amasra, Safranbolu gibi ilçelerde de görülebilmektedir. Safranbolu ve Amasra'da özellikle hafta sonlarında, resmi tatil ve bayramlarda ziyaretçi sayısının artışı ile birlikte taşıma kapasitesi sınırlarının aşıldığı gözlenmektedir.

Ülkenin sahillere yönelik olarak yıllardır devam eden turizm politikası nedeniyle turizm potansiyeli yüksek diğer alanlar yıllardır görmezden gelinmiş ve ihmal edilmiştir. Ancak 1990'lı yıllardan bu yana tek tip ürüne ve kitle turizmine yönelik olarak yapılan hatanın farkına varılmıştır. Turistlerin daha otantik, farklı tecrübeler edinme yönünde değişen motivasyonlarına paralel olarak Türk turizminin çeşitlendirilmesi kapsamında ülkemizin sahip olduğu eşsiz varlıklarla da uyum sağlayacak biçimde alternatif turizm türlerinin geliştirilmesi hız kazanmıştır. Bu bağlamda TR81 Bölgesi de bu turistik gelişmeden pay alma yönünde çalışmalar başlatmıştır. Bu kapsamda bölgede geliştirilebilecek, kültür turizmi, kongre turizmi, ekoturizm, kurvaziyer turizmi, dalış turizmi, yayla turizmi gibi yeni turizm ürünleri haline getirilebilecek çok çeşitli turizm kaynakları mevcuttur. Bununla birlikte bölge dört mevsim turizm imkânına sahip olmasına, alternatif turizm için elverişli potansiyele sahip olmasına rağmen ürün çeşitliliği zayıftır. Turizm ürünlerinin çeşitlendirilmemesi ve turistik ürün arzının yetersizliği sektörün gelişmemesinin en önemli nedenleri arasındadır.

2.3.3. Turizm İşletmelerinin Nitelikleri ve Kalite ile İlgili Sorunlar

Bilindiği üzere ülkemizde turizm işletme belgeli ve belediye belgeli olmak üzere temelde iki tip konaklama tesisi sınıflaması yapılmaktadır. Hem belediye hem de turizm işletme belgeli tesislerin bir kısmında nitelikler ve hizmet kalitesi ile ilgili sorunlar bulunmaktadır.

Safranbolu ve Amasra ile il merkezleri dışında kalan yerlerde nitelikli konaklama tesisi bulunmamaktadır. Bir bölgede turizm sektörünün gelişebilmesi için nitelikli konaklama tesislerine ihtiyaç vardır. Bölgedeki tesislerin önemli bir kısmı belediye belgeli olup nitelikleri zayıftır. Bölgedeki belediye belgeli turizm tesislerinin sınıflandırılmasında bir standart sözkonusu değildir. Çok farklı niteliklere ve kaliteye sahip işletmeler mevcuttur. Tesislerin sınıflandırılması tekrar gözden geçirilmeli yapısal bir sınıflandırma sistemi oluşturulmalıdır. Sınıflandırma sadece fiziksel koşullar dikkate alınarak yapılmamalı hizmet kalitesi de sınıflandırmada dikkate alınmalıdır.

Nitelikli tesis ihtiyacının karşılanması için gerekli çabaların gösterilmesi, bu tesislerin çok katlı olmayan, doğal çevre ile uyumlu, kültürel dokuyu bozmayan, küçük ölçekli, turistlerin kalite beklentilerini karşılayan nitelikte tesisler şeklinde inşa edilmesi sektörün sürdürülebilir gelişmesi açısından da önemlidir. Bunun yanı sıra birçok tesiste fiyatlama, kalite-fiyat ilişkisi dikkate alınarak yapılmadığından müşterilerin ödedikleri paranın hizmet olarak karşılığını alamadıklarından şikâyetleri söz konusu olmaktadır.

Bölgemizde ayrıca yeterli sayıda seyahat acentası faaliyet göstermemektedir. Bu da bölgede turizm faaliyetlerinin gelişmesinde ve bölgenin pazarlanmasında önemli ilerlemeler sağlanmasının önündeki önemli sorunlardan biridir.

2.3.4. Turistik Yatırımlar ve Uygulanan Teşviklerle İlgili Sorunlar

Türkiye, 1985-1991 yılları arasında turizm yatırımlarında verimli bir teşvik mekanizması uygulamıştır. Söz konusu dönemde turizm yatırımları uzun vadeli, düşük faizli krediler ve hibe türü nakdi teşvikler ile desteklenmiştir. Bugün dünya standartlarında olmaları ile övünülen konaklama tesislerimizin büyük bölümü 1985-1991 yılları arasında uygulanan teşvik sisteminin sonucu inşa edilmişlerdir (Turizm Özel İhtisas Komisyonu Raporu, 2006). Ancak günümüzde bu teşvik tedbirleri sektörün beklentilerini karşılayacak seviyede uygulanmadığından sektörün fonlama ile ilgili sorunları bulunmaktadır. Hâlihazırda verilen kredilerin faizleri yüksek, geri ödeme süreleri ise kısadır.

Bölgemizde turizm belgeli tesis ve yatak sayısı istenen düzeyde değildir. Zonguldak Merkez, Safranbolu ve Amasra dışında turistik tesislerin yatak kapasiteleri yeterli değildir. Karabük il merkezinde bir tane Zonguldak merkezde altı ve Bartın merkezde de iki tane Turizm İşletme Belgeli Tesis bulunmaktadır. Bu nedenle turizm işletme belgeli yatak kapasitesini arttıracak yeni turistik yatırımlara ihtiyaç duyulmaktadır. Ancak konaklama tesislerinin kuruluşları aşamasında sabit yatırımların büyük olması sebebiyle önemli miktarda sermayeye ihtiyaç duyulduğundan yatırımların devlet tarafından desteklenmesi yatak kapasitesinin arttırılmasına büyük katkı sağlayacaktır. Bu bağlamda geçmişte uygulanan ancak hâlihazırda yeterince teşvik edici olmayan yatırım teşviklerinin en azından turizm endüstrisinin gelişmeye çalıştığı alternatif alanlarda yeniden verilmesi söz konusu olmalıdır. Turizm yatırımlarının, ağırlıklı olarak faiz sübvansiyonlu uzun dönemli krediler ve nakdi teşviklere desteklenmesi gerekmektedir. Ayrıca, turizm işletmelerinin, ülkeye döviz getiren ihracatçı kuruluş, hizmetlerinin de döviz getirici mal ve hizmet kapsamına alınarak, turizme ihracat sektörünün kullandığı desteklerden yararlanma olanağı sağlanması gerekmektedir.

Oldukça çetin rekabet koşullarında faaliyet gösteren turizm tesislerinin birkaç yılda bir modernize edilmesi kaçınılmaz bir gereksinimdir. Yatırım maliyetlerinin çok yüksek olması, yaşanan yüksek enflasyon ve reel ölçülerde yüksek olan faiz oranları nedeniyle, zayıf bütçeye sahip olan bu işletmeler kapasite artırıcı, tamir-bakım amaçlı yatırımları yapamamaktadır. Modernizasyon ve yenileme yatırımlarının ise bölgede faaliyet gösteren Kalkınma Ajansı tarafından desteklenmesi yerinde olur. Diğer yandan, seyahat acentalarına sağlanan Eximbank kredilerinin turizm işletmelerine de verilmesi ve bu tür kredilerin işletmelerin modernizasyonu için kullanılması önemli bir darboğazın aşılmasında rol oynayacaktır.

2.3.5. Turizm Eğitimi ile İlgili Sorunlar

Turizmin gelişimi, uygun eğitim almış, nitelikli işgücüne sahip olmakla mümkündür. Sektörle ilgili yetişmiş eleman bulma sıkıntısı uzun yıllardır sektör paydaşlarının dile getirdiği bir problemdir. Turizm eğitimi veren çok sayıda okul olmasına karşın eğitimin niteliği ile ilgili sorunlar sık sık gündeme gelmektedir. Ülke turizminin itibar ve kârlılığı, bütün bileşen hizmetlerde eğitim kalitesinin sürekliliğine bağlıdır.

Ülkemizde turizm eğitimi; Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı orta öğretim düzeyindeki okullarda, ön lisans ve lisans olmak üzere yüksek öğretim düzeyindeki programlarda ve Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın 10 Turizm Eğitim Merkezi (TUREM) tarafından sağlanmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı 101 Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi ve 16 Özel Otelcilik ve Turizm Lisesi, yükseköğretim düzeyinde ise 54 Meslek Yüksek Okulu'nda 125 adet turizm bölümü ile 27 yüksekokul ve fakültede 39 adet turizm bölümü bulunmaktadır. Ancak mevcut eğitim arzı, nitelik olarak Turizm işletmelerinin ihtiyacını karşılamaktan uzaktır (Turizm Özel İhtisas Komisyonu Raporu, 2006).

TR81 Bölgesi ile ilgili olarak bölgede Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı orta öğretim düzeyinde eğitim veren Amasra'da bir Turizm ve Otelcilik Meslek Lisesi ile Bartın'da Kız Teknik ve Meslek Lisesi bünyesinde bir yiyecek-içecek hizmetleri programı, Karabük Safranbolu'da bir Turizm ve Otelcilik Meslek Lisesi ile Safranbolu Anadolu Meslek ve Kız Meslek Lisesi bünyesinde iki turizm programı (konaklama-seyahat ve yiyecek-içecek hizmetleri), Karabük Kız Meslek Lisesi'nde bir yiyecek-içecek hizmetleri bölümü, Zonguldak Kız Meslek Lisesi, Alaplı Kız Teknik ve Meslek Lisesi, Kdz. Ereğli Kız Teknik ve Meslek Lisesi bünyesinde ise birer yiyecek-içecek hizmetleri programı bulunmaktadır. Yükseköğretim düzeyinde ise üç üniversitede 9 adet ön lisans programında (Turizm ve Otel İşletmeciliği, Turizm Animasyonu, Turizm Rehberliği, Aşçılık) turizm eğitimi verilmektedir.

Diğer yandan, turizm eğitimi almış elemanların işsizlik sorunları, işgücü devir hızının yüksekliği, büyük kent işletmeleri dışında istihdamın mevsimlik özellikte olması, uzun ve ağır çalışma saatleri,

işgörenlere hak edilen ücretin ödenmemesi sektörde işgücü ile ilgili olarak yaşanan önemli sorunlardır. Bu nedenlerle eğitilmiş işgücü sektörden uzaklaşmakta başka sektörlerde çalışmayı tercih etmektedir. Bunun yanı sıra, turistik tesis yöneticileri turistik tesislerde eğitilmiş eleman çalıştırmak yerine, düşük ücret nedeniyle vasıfsız işçileri çalıştırmayı tercih etmekte, stajyer öğrenciler ücretsiz olarak ağır koşullarda çalıştırılmaktadır. Turizm sektörünün beklentilerine uygun nitelikte eleman yetiştirilmesi için bu sorunların ivedilikle makro ölçekli olarak çözüme kavuşturulması gerekmektedir.

Ülke gerçeği ile paralel olarak bölgede nitelikli turizm işgücüne ihtiyaç duyulmakta olup adı geçen önlisans programlarında öğrenim gören gençler çalışmak amacıyla bölgede kalmamakta, eğitilmiş işgücü turizmin yoğun olarak geliştiği güney bölgelerini (ki bu başka koşullarla -deniz, eğlence vs- da birleşince genellikle güney ve Ege sahilleri daha popüler olmaktadır) tercih etmekte, birçok tesis stajyer öğrenci bile bulamamaktadır. Nitelikli işgücü daha iyi ücret koşullarının olduğu yörelere ya da başka sektörler yönelmektedir. Bunun bir başka sonucu olarak da turizm eğitimi almamış olan kişiler sektörde çalışmakta, bu da sunulan hizmetin kalitesini olumsuz olarak etkilemekte, sektörün özelliklerine uygun nitelikte ve ziyaretçileri memnun edecek düzeyde hizmet sağlanamamaktadır. Bu amaçla turizm eğitimi almış bölge gençlerinin bu bölgede çalışmaları ve bölgede kalmalarının sağlanması için ücret düzeylerinin yükseltilmesi, çalışma koşullarının iyileştirilmesi gerekmektedir.

2.3.6. Yetersiz Altyapı ve Ulaşım İmkânları ile İlgili Sorunlar

Bölgemizde bazı yerleşim yerlerinin su, kanalizasyon, ulaşım gibi alt yapı sorunları henüz çözülememiştir. Örneğin; Zonguldak'ta kanalizasyon artırılmadan denize deşarj edilmektedir. Turistik alanlarda altyapı imkânları dönemsel olarak artan turist sayısını kaldırmakta ve ihtiyaç duyulan hizmeti sağlamakta yetersiz kalabilmektedir. Yerleşik halka göre inşa edilen altyapı turistik yoğunlaşmanın yaşandığı dönemlerde altyapı kapasitesinin çok üstünde bir kullanımla karşılaşmakta, hizmet kalitesi düşmekte, dolayısıyla memnuniyetsizlikler ortaya çıkmaktadır.

Bunun yanı sıra turizm bölgelerindeki yoğunlaşma, turistik beldelerde aşırı yapılaşmaya neden olmakta, imar planlarına uyulmamaktadır. TR81 Bölgesinde bu yapılaşmanın ana nedenlerinden biri özellikle İnkümu, Amasra gibi yörelerde tatil amaçlı ikinci konutlardaki artışlardır. Konutlardaki bu artış, ayrıca ciddi altyapı sorunlarını da beraberinde getirmektedir. Aşırı yapılaşmayı arttıran sebeplerden biri de, yerel yönetimlerin rant amaçlı olarak yapılaşmaya izin veren imar planı değişiklikleridir.

Ülkemizde yolcu taşımacılığı faaliyetleri ağırlıklı olarak karayolu ile yapılmaktadır. Havayolu, denizyolu ve demiryolu imkânlarının gelişmesi için yeterli potansiyel olduğu halde siyasi ya da ekonomik nedenlerle bu ulaşım sektörlerinin gelişmesinde geri kalmıştır. Bir bölgede turizmin gelişmesi için en önemli unsurların başında o bölgeye ya da turistik kaynağa ulaşılabilir olması gelmektedir. Bölgede yeterli altyapı sağlanamadığından ulaşım ile ilgili sorunlar yaşanmaktadır. Bölgedeki şehirlerarası yollar (Karabük'ü Bartın'a bağlayan karayolu, ilçeler arasındaki yollar) istenilen nitelikte değildir. Yıllardır Karabük ilinin Yenice ilçesi ve Zonguldak ile bağlantısını sağlayan karayolu bağlantısı tamamlanamamıştır. Karabük ili ile Bartın'ın bağlantısını sağlayan karayolu nitelikli değildir. Keza bölgemiz için önemli turist depoları olan ve yabancı turistlerin havayolu giriş kapısı olarak kullandığı İstanbul ve Ankara illerini bölgemize bağlayan karayolunun bazı bölümleri (Örneğin; Mengen-Zonguldak arası) da nitelikli değildir. Bununla birlikte karayolları bağlantısının iyileştirilmesi ve bölünmüş yol açılması ile ilgili çalışmalar hızla devam etmekte olup yakın gelecekte bölgede ulaşım sorununun önemli ölçüde çözülmüş olacağı tahmin edilmektedir.

Bölgemize demiryolu bağlantısı sağlayabilecek demiryolu ağı olmasına karşın bu hat oldukça eski, bakımsız ve hantaldır. Nitelikli olarak tren seferleri düzenlemekten uzaktır. Bunun yanı sıra Bartın ve Zonguldak illeri denize kıyısı olan ve denizyolları taşımacılığı gelişme potansiyeli yüksek olan iller olmasına karşın bu ulaşım biçimi de hemen hemen hiç kullanılmamaktadır. Bölgedeki tek havaalanı Zonguldak Saltukova havaalanı olup sadece belirli günlerde ve belirli güzergâhlara uçuş yapılmaktadır. Karayolu dışındaki ulaşım imkânlarının istenilen nitelikte olduğunu söylemek mümkün değildir. Bu bağlamda gelişme imkânları iyi değerlendirilerek ulaşım araçları ve hizmetlerinin artırılması gerekmektedir.

Bölgede ilçe, köy yolu ve kırsal alan ulaşım bağlantılarının yeterli olmaması turizm kaynağına ulaşımı olumsuz etkilemektedir. Yer yer ulaşımın zor olduğu bir coğrafyada bulunan bölgede turizm sektörünün gelişmesi öncelikli olarak ulaşım imkânlarının yeterliliğine ve kalitesine bağlıdır.

2.3.7. Çevre Kirliliği

Turizm birçok ülke ve toplum için önemli bir gelişme fırsatı sunarken diğer taraftan da turizme ev sahipliği yapan toplumlarda toplumsal yapının bozulması, kültürel ve doğal mirasa zarar verilmesi gibi çok önemli olumsuz etkileri de beraberinde getirmektedir. Turizm endüstrisinin özünde üretim değil tüketim kavramı yer almaktadır. Bu da turizmin emrine sunulan nadir doğal ve kültürel kaynakların tüketilmesi tehlikesini ortaya çıkarmaktadır. Turizmin doğal çevre ile ilgili olarak yaratmış olduğu sorunların çoğunluğu kitle turizminden kaynaklanmaktadır. Bu sorunlar, taşıma kapasitesinin zorlanması ya da aşılması, mekân ve zamanda yoğunlaşma, hızlı ve denetimsiz gelişme, büyük ölçekli doğal çevre ile uyumsuz konaklama tesislerinin inşa edilmesi, sosyal çevreden kopuk turistik bölgelerin ortaya çıkması, sosyo-kültürel yapının bozulması v.b sayılabilir.

Bölgemizde turizm endüstrisi henüz çevre kirliliği yaratacak ölçüde gelişmemesine rağmen Safranbolu ve Amasra ilçeleri zaman zaman aşırı yoğunlaşma, yoğun trafik, denetimsiz gelişme, çevre ile uyumlu olmayan konaklama tesisleri, zaman zaman taşıma kapasitesi sınırlarının zorlanması, gelen otobüslerin sayısına bağlı olarak çevre kirliliği ve gürültünün artması, kısmen de olsa sosyo-kültürel yapının bozulması gibi sorunlar yaşamaktadır.

Turizmin yarattığı çevre sorunlarından ziyade bölgemizde turizm sektörü için sorun oluşturabilecek bir başka çevresel konu ise sanayii tesislerinin yarattığı çevre kirliliğidir. Karabük ilinde bulunan Demir Çelik Fabrikası ile Zonguldak ilinde bulunan Ereğli Demir Çelik Fabrikası ve Türkiye Taşkömürü İşletmeleri önemli ölçüde çevre kirliliği yaratmaktadır. Doğal çevre ekolojik olarak zengin olmasına rağmen kentsel yerleşim birimlerinde fabrikaların atıkları hava ve su kirliliği yaratmakta olup bu kirlilik AB standartlarının üstündedir. Filyos ve Bartın ırmakları sanayi ve evsel atıklar ile kirletilmiş durumdadır. Bu da çevre kalitesinin yüksek olmadığı bir ortamda turizm faaliyetlerinin gelişmesinde sorunlar olabileceğini göstermektedir.

2.3.8. Yasal Düzenlemelerden Kaynaklanan Sorunlar

Turizmin birçok alanla ilişkili olması sebebiyle turizmle doğrudan ya da dolaylı olarak ilgili pek çok yasa bulunmaktadır. Kültür ve Turizm Bakanlığı yetkilerini kullanırken Çevre ve Orman, Sanayi ve Ticaret gibi birçok bakanlıkla ortak çalışmak zorundadır. Bu da kurumlar arasında eşgüdüm sorunlarına neden olmaktadır. Benzer sorunlar bölgesel ölçekli olarak da yaşanmaktadır. Ayrıca, yönetimin merkezi ağırlıklı olması, karar sürecinin uzamasına neden olmakta, bu durum sektörün daha dinamik bir gelişim göstermesini engellemektedir. Bunun yanı sıra, yasal düzenlemelerin yanında kamu ve özel sektör kuruluşlarının örgütsel yapılanmasında da önemli eksiklikler görülmektedir (Turizm Özel İhtisas Komisyonu Raporu, 2006).

2.3.9. İmaj Sorunu

İmaj kısaca bir dizi bilgilenme sonucunda kişinin zihninde oluşan imge olarak tanımlanabilir. Bir ülkenin imajı, o ülkenin başka ülke vatandaşlarınca nasıl tanındığını, algılandığını ifade eder. İmaj, iç ve dış politika, uluslararası ilişkiler, tarihi geçmiş ve bu geçmişin diğer tüm ülkelerde tarihsel hafıza kanalı ile nasıl anımsandığı, yurt dışında yaşayan Türklerin görünüm ve tutumları, Türkiye hakkında yayımlanan medya ürünleri, Türkiye'yi ziyaret edenlerin veya Türkiye'de yaşayan yabancıların izlenimleri ve tecrübeleri, turizm tanıtmasının sonuçları gibi pek çok bileşenden oluşmaktadır.

Türkiye yıllardır ülkenin doğru olmayan bir biçimde tanınması ve olumsuz imajı gibi pek çok sorunla karşı karşıya kalmıştır. Bunun en önemli nedenleri çeşitli ülkelerle yaşanan siyasi anlaşmazlıklar, yurt dışında Türkiye aleyhine yapılan yoğun lobi faaliyetleri, Türkiye'de kapkaç olaylarının çokluğu, sık sık yaşanan siyasi ve ekonomik dalgalanmalar, bazı bölgelerde yaşanan güvenlik problemleri, bazı Türk esnafın turistlerden fahiş fiyat istemeleri v.b. etkenlerdir. Bununla birlikte son yıllarda özellikle Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üyeliği konusunda direnen karar verici mekanizmalarda bulunan yabancılar veya kamuoyunu yönlendiren kişiler Türkiye imajını bilinçli olarak çarpıtmaktadırlar.

Müslüman bir ülke olmasına rağmen Türkiye, kuruluş yıllarından başlayarak Batı tarzında modernleşen devlet yapısı ile diğer Müslüman ülkeler içinde çok farklı, laik bir yapıya sahiptir. Son yıllarda Türkiye'nin yurt dışındaki imajında önemli ve olumlu gelişmeler olmakla birlikte, hala daha birçok yabancıların Türkiye ile ilgili olumsuz bir imaja sahip olduğunu ifade etmek yanlış olmaz. 1960'lı yıllara göre Türkiye bugün yabancı ülkelerde, çok daha farklı ve olumlu bir biçimde tanınmaktadır. Bu

çarpık ve olumsuz imajın düzeltilmesinde turizm ve tanıtma politikaları, tanıtım kampanyaları, ülkemize gelen turistlerin olumlu izlenim ve algılamaları önemli rol oynamıştır.

Olumsuz Türkiye imajı ülkemize ve turizm bölgelerine olan turistik talebi etkilemektedir. Bu nedenle Türkiye imajının layık olduğu ve onu olumlu bir şekilde yansıtabilecek biçimde değiştirilmesi için hem Kültür ve Turizm Bakanlığı hem de sivil toplum örgütleri ve özel teşebbüslerce çaba harcanması ve çeşitli kampanyalarla desteklenerek bu imajın olumlu yönde değiştirilmesi sağlanmalıdır.

2.3.10. Halkın Turizm Bilinci ile İlgili Sorunlar

Bölgemizde turizm anlayışı henüz sağlam temellere oturmamıştır. Turizmin önemli ekonomik katkılar sağladığı tüm destinasyonlarda olduğu gibi ekonomik kazançların ön planda tutulduğu, kalitenin göz ardı edildiği ve ziyaretçilere gereken önemin verilmediği bir zihniyetle turizm faaliyetleri sürdürülmekte, Türk misafirperverliği ile gelişecek davranışlar gözlemlenmektedir.

Bölge halkının bilinçlenmesi amacıyla yerel gazete ve televizyonlarda turizm ile ilgili eğitim ve bilinçlendirme çalışmalarına yer verilmelidir. Ayrıca Halk Eğitim Merkezleri, bölge üniversiteleri gibi kurumlarda turizm eğitimi kursları düzenlenmelidir.

2.3.11. Yerel Örgütlerde Çabaların Uyumlaştırılması ve Örgütlenme ile İlgili Sorunlar

Bir bölgede turizm endüstrisinin sürdürülebilir gelişmesi ve başarısı sinerjik ve eşgüdümlü bir şekilde çabaların uyumlaştırılmasına bağlıdır. Bölgemizde turizmin gelişmesi ile ilgili konaklama tesisi, turizmin aracı kurumları; turizm dernekleri ve sivil toplum örgütleri; yerel yönetimler, Bakanlığın taşra teşkilatı gibi pek çok kurum ya da ticari kuruluş faaliyet göstermektedir. Ancak destinasyonda dağınık bir turizm faaliyeti sürmekte, bir hedefe doğru tüm çabalar eşgüdümlü bir şekilde kanallı olamamaktadır. Dolayısıyla bu faaliyetlerin koordinasyonunun sağlanması için ayrı bir örgütlenmeye ihtiyaç duyulmaktadır.

Turizm sektöründe yeterli gelişme sağlanabilmesi ve sorunların çözümü için öncelikle bölgenin genel turizm planı, politikası, stratejileri belirlenmeli ve bir destinasyon turizm yönetim planı hazırlanmalıdır. Bu amaçla destinasyon yönetim birimi kurulmalıdır. Bu birim hem faaliyetlerin koordinasyonu hem de belirlenecek turizm politikaları, destinasyonun yönetilmesi v.b. gibi konularda görev yapmalı ve destinasyonun bir yöneticisi olmalıdır. Bu yönetim ekibinde örneğin; BAKKA ya da bir başka kurum başkanlığında Belediye Başkanları, Ticaret ve Sanayi Odası, Esnaf Odası gibi kurumlardan temsilciler, turizm sektör temsilcilerinden, turizm dernekleri temsilcilerinden seçilecek kişiler görev almalı, destinasyon yöneticisinin alınacak kararları uygulamaya koyacak yetkisi olmalıdır.

2.3.12. Tesislerin Doluluk Oranının Düşük Olması

Bölgemizde turistlerin kalış süreleri kısadır. Bu nedenle bölgedeki turistik tesisler atıl kapasiteyle çalışmaktadır. Yıllar itibarıyla yabancı ziyaretçilere ait konaklama/geceleme oranlarının düşük olması bölgede turizme yönelik dış talebin zayıf olduğunu göstermektedir. Düşük kapasite oranları yeni yatırım yapılmasını engellemekte, işletmeler önce mevcut kapasitelerden yararlanmayı tercih etmektedir.

3. DOKUZUNCU KALKINMA PLANI DÖNEMİNDE (2007-2013) SEKTÖRDEN BEKLENEN GELİŞMELER

2007-2013 dönemini kapsayan Dokuzuncu Kalkınma Planı'nda turizmin "öncelikle geliştirilecek sektör" olarak ilan edilmesi kararlaştırılmıştır. 9. Kalkınma Planı ve Ocak 2006 tarihli Turizm Özel İhtisas Komisyonu Raporu'nda turizm sektörü ile ilgili gelişme senaryoları ve beklentiler şöyle sıralanmaktadır (9. Kalkınma Planı ve Turizm Özel İhtisas Komisyonu Raporu'nda yer alan bilgilerden derlenmiştir):

- Turist sayısında 2007-2013 döneminde % 7,4'lük bir artış öngörülmekte olup ziyaretçi sayısının 38 milyona ulaşacağı tahmin edilmektedir. Bu dönemde yurtdışına çıkacak vatandaş sayısının ise 15 milyona ulaşması beklenmektedir.

Turizm gelirlerindeki artışın 9. Plan döneminde de devam edeceği ve Turizm gelirlerinin % 9,3'lük bir artışla Dokuzuncu Kalkınma Plan dönemi sonunda 36,4 milyar dolara yükseleceği tahmin edilmektedir.

- Dokuzuncu Kalkınma Planı dönemi sonunda belgeli toplam yatak sayısının 950 bin olması, inşa halindeki ve proje aşamasındaki tesislerin tamamlanması ve ikinci konutlardaki turizme açılan yataklarla birlikte, toplam yatak sayısının 1,3 milyona ulaşması beklenmektedir.

Sektöre yapılacak olan kamu sabit sermaye yatırımlarının 2013 yılında cari fiyatlarla 198 milyon TL olacağı ve 2007-2013 dönemini kapsayan 5 yıllık süreçte ise bu rakamın 768 milyon TL (2006 cari fiyatlarıyla) olarak gerçekleşeceği tahmin edilmektedir.

- Turizm sektörü, ülkedeki refah ve gelişmişlik dengesizliklerini azaltıcı doğrultuda yönlendirilecek, turizm potansiyeli olan ancak bugüne kadar yeterince ele alınmamış yörelerde turizm sektörü geliştirilerek ekonomik ve sosyal kalkınma sağlanacaktır.

Planda yer alan ve öngörülen bu gelişme TR81 Bölgesi açısından büyük önem arz etmektedir. Zira bölge henüz yeterince değerlendirilememiş bir turizm potansiyeline sahiptir. Bölge, imkânlar ve gelecekteki gelişmeler iyi değerlendirilirse yakın gelecekte yeni bir turizm destinasyonu olmaya adaydır. Bunun getireceği ekonomik ve sosyal değişimler de bölge üzerinde oldukça etkili olacaktır.

- Turizmin mevsimlik ve coğrafi dağılımını iyileştirmek ve dış pazarlarda değişen tüketici tercihleri de dikkate alınarak yeni potansiyel alanlar yaratmak amacıyla varış noktası yönetimine ağırlık verilerek golf, kış, dağ, termal, yat, kongre turizmi ve ekoturizm ile ilgili yönlendirme faaliyetleri sürdürülecektir.

TR 81 Batı Karadeniz Bölgesi, yukarıda sayılan turizm biçimleri (özellikle ekoturizm) açısından önemli bir potansiyele sahip olup yeni turizm ürünleri yaratılması ve turizmin mevsimlik olmaktan çıkarak farklı bölgelere dağılması stratejisini destekler biçimde gelişmeye uygundur.

- Türkiye'nin fiyat, hizmet kalitesi ve jeotermal kaynaklar açısından rekabet üstünlüğü göz önüne alınarak, sağlık hizmetleri turizmi desteklenecektir.
- Ülkemizin kültür turizmi alanındaki potansiyelinin değerlendirilmesi ile ilgili çalışmalara devam edilmesi planlanmaktadır.

Kültür turizminin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması çalışmaları bağlamında, otantik özellikleriyle korunarak turizme açılan yöresel örneklerin çoğaltılması desteklenecektir.

Kültürel zenginliği, henüz gün yüzüne çıkarılmamış tarihi, bozulmamış geleneksel yaşam biçimi ve yöresel mutfağı ile bölgemiz bu gelişmelerden büyük ölçüde yararlanabilir.

- Plan döneminde, kültürel altyapının güçlendirilmesi, kültürel etkinliklerin yaygınlaştırılması, ortak tarihi geçmişimiz olan ülkeler başta olmak üzere dünya ülkeleri ile kültürel ilişkilerimizin geliştirilmesi, yurt içi ve yurt dışında bulunan kültür varlıklarımızın tespiti, araştırılması, bakım-onarım ve restorasyonu yönündeki faaliyetlere devam edilmiştir.
- Kültür alanında tanıtımla ilgili eksikliklerin giderilmesi konusu önemini korumaktadır.
- Sektörde yeni kapasite yaratmanın yanı sıra mevcut ürünün niteliğinin yükseltilmesine ağırlık verilecek, yeni aktörlerin, tanıtım, pazarlama, altyapı, turizm eğitimi ve çevre konularında görevleri ile kamunun turizm sektöründeki rolü yeniden tanımlanacaktır.

- Mevcut kapasiteleri, karlılık sağlayacak fiyat ve doluluk oranlarında dolduracak talep yaratılncaya kadar, turizm teşviklerinde pazarlama alanına, hava ulaştırmasına ve toplam kalite iyileştirilmesine öncelik verilecektir.
- Turizm hareketlerinin yoğunlaştığı bölgelerde yerel yönetimlerin ve kullanıcıların turizmle ilgili kararlara ve kamu eliyle yapılacak fiziki altyapının finansmanına katılımı sağlanacaktır.

Turizm sektörünün uzun vadeli ve sağlıklı gelişmesini sağlamak üzere Turizm Sektörü Ana Planı hazırlanacaktır.

- Sektörle ilgili tüm yatırımların doğal, tarihsel ve sosyal çevreyi kollayıcı, koruyucu ve geliştirici bir yaklaşım içinde olmasına azami özen gösterilecektir.
- Tarım ve turizm başta olmak üzere, çevreye duyarlı sektörlerde ekolojik potansiyel değerlendirilecek, koruma-kullanma dengesi gözetilecektir. Doğal orman ekosistemini; başta yangınlar ve zararlılar olmak üzere çeşitli faktörlere karşı, etkin şekilde korumak; koruma-kullanma dengesi, biyolojik çeşitlilik, gen kaynakları, orman sağlığı, odun dışı ürün ve hizmetler ile ekoturizmin geliştirilmesi gözetilerek, çok amaçlı ve verimli şekilde yönetilmesi amaçlanmaktadır.

Bu çalışmanın da temel çıktılarından biri olan bölgemizde turizm sektörünün sürdürülebilir bir şekilde ve taşıma kapasitesi sınırları aşılmadan geliştirilmesi çabası, 9.Kalkınma Planı'nda belirtilen koruma-kullanma dengesi ilkeleri ile örtüşmektedir.

- Kırsal yerleşim planlamasının esas ve kriterleri, kırsal alanın özelliklerine ve kırsal toplumun ihtiyaçlarına göre belirlenecek, plan yapımında gelişmekte olan merkezi yerleşim birimlerine, turizm bölgelerine, koruma alanlarına ve afet riski yüksek yörelere öncelik verilecektir.
- Kırsal alanda, e-ticaret de kullanılarak, tarım, orman ve gıda ürünlerinin tanıtım ve pazarlanması, turizm ve rekreasyon, el sanatları, tarıma dayalı sanayi ve diğer alternatif üretim faaliyetleri geliştirilecektir.

Bölgemiz tarım ve orman ürünleri, el sanatları konularında da değerlendirilebilecek bir potansiyele sahiptir. Uygun biçimde pazarlanması halinde turizm faaliyetleri dışında turistik kullanımın artmasına bağlı olarak bölge ekonomisinde ilave gelir yaratabilir.

- Turizm eğitimi ve kalitesinde standardizasyonu, verimlilik ve iş kalitesinin gelişmesini ve istihdam için gerekli beceri düzeylerinin belirlenmesini sağlayacak belgelendirme sistemi getirilecektir.

9. Kalkınma Planı'nda ulaştırma sektörü ile ilgili olarak demiryolu taşımacılığına öncelik verilmesi deniz ve demiryolu ulaşımının teşvik edilmesi öngörülmektedir. Bu durum turizm sektörünü de kuşkusuz olumlu yönde etkileyecek, turistik yer değiştirme hareketlerinde ulaştırma aracı çeşitliliğini arttıracaktır. Böylece ağırlıklı olarak karayolu taşımacılığına dayanan turistik seyahatler hem konforlu hem de güvenilir olduğu kabul edilen demiryolları ile gerçekleştirilmesiyle turistik yer değiştirme hareketlerinde farklı bir alternatif sunulmuş olacaktır.

TR 81 Batı Karadeniz Bölgesine çok eski olmasına rağmen demiryolu ile ulaşmak mümkündür. Gelecekte bölgeye yönelik turistik seyahatlerin artmasına bağlı olarak mevcut demiryolu ağında iyileştirmeler yapılabilir ve turizmin hizmetine sunulması mümkün olabilir.

4. AB'YE KATILIM SÜRECİNİN SEKTÖRE ETKİLERİ

4.1. Avrupa Birliği'nde Turizm Politikaları

Türkiye'yi ziyaret eden turistlerin çoğunluğunu AB ülkeleri vatandaşları oluşturmakta, Türk turizm gelirlerinin önemli bir kısmı topluluk üyesi ülkelere elde edilmektedir. Türkiye'nin turizm sektöründe en önemli rakibi olan ülkeler de yine Avrupa ülkeleridir. Dolayısıyla Türkiye'nin hem en önemli pazarının Avrupa ülkeleri olması hem de Türkiye'nin dünya turizm pazarında AB ülkeleriyle rekabet halinde olması nedenleri ile AB içerisindeki turizm endüstrisine yönelik gelişmeler Türkiye'yi yakından ilgilendirmekte ve etkilemektedir. Keza AB ülkelerinde turistik hizmet kalitesinin artması ve turizm faaliyetlerinin çeşitlenmesi karşısında Türkiye'ye yönelik talep açısından Türkiye'nin uygulayacağı turizm politikaları da büyük önem taşımaktadır.

Birliğin turizm konusunda hukuki bağlayıcılığı olan bir ortak topluluk politikası yoktur, ancak AB müktesebatı kapsamında özellikle tüketicilerin korunması, teşvik programları, bilgi teknolojileri, mesleki eğitim politikası kapsamında üniversite öğrencilerinin değişimi ve üniversiteler ve işletmeler arasında işbirliği, çevre ve sürdürülebilir gelişme konularında turizmle ilgili çeşitli düzenlemeler ve yönergeler yer almaktadır. AB turizm politikası, sadece bu sektöre yönelik uygulamaları değil; birliğin ulaştırma, çevre, sosyal politika, eğitim, tüketicilerin korunması, vergilendirme gibi politikalarını kapsamaktadır (Kesen, 2005).

Avrupa Birliği'nin ortak turizm politikaları "Turizm Eylem Planları" aracılığı ile desteklenmektedir. Bu planların amaçlarını;

- Az gelişmiş yörelerde turizmi geliştirmek,
- Turistik bölgelerde alt yapıyı desteklemek,

Çevreyi korumak, doğaya dönüş arzusunu özendirmek,

- Ortak kültür mirasına sahip çıkmak, yaşatmak,
- Tatillerin yıllık zaman dilimlerini zaman ve mekân boyutunda ayarlamak,

Turistik mevsimlik yoğunlaşmanın önüne geçmek,

- Turizm istatistiklerini kolay ve anlaşılır hale getirerek isteyen hizmetine sunmak şeklinde özetlemek mümkündür (Emekli, 2005).

Avrupa Birliği'nde geliştirilen turizm politikaları ile Türk turizm politikaları arasında büyük bir uyum gözlemlenmektedir. Turizmin mevsimlik ve coğrafi dağılım olarak çeşitlendirilmesi, doğa ve çevreyle uyumlu turizm türlerinin geliştirilmesi, turizmin ekonomik ve sosyal yararlarının dengeli dağılımı, turizmin insanları ve kültürleri yakınlaştırmak için bir araç olarak görülmesi, hem AB'nin hem de Türk turizminin öncelikli politikalarıdır.

Avrupa Birliği, turizm sektörünün gelişmesine önem vermekte ve Yapısal Fonlar ve Avrupa Yatırım Bankası aracılığıyla yüksek miktarda destek ve teşvik sağlamaktadır. Bu nedenle Avrupa Birliği'nin turizm sektörünü teşvik etmeyi hedefleyen politikaları Türkiye tarafından da iyi izlenmeli ve değerlendirilmelidir. Ayrıca AB ülkelerinde turizmdeki hizmet kalitesinin iyileştirilmesi ve turizm faaliyetlerinin çeşitlendirilmesi karşısında Türkiye turizminin gelişmelere uyum gösterme hızı Türkiye'ye olan talebi olumlu veya olumsuz yönde etkileyecektir.

AB ile bütünleşme aşamasındaki Türkiye, turizm sektöründe mevzuat ve örgütlenme açılarından gereken girişimlerde bulunmalı, turizm ile ilgili alanlarda AB politikalarını izlemeli ve ilgili mevzuata uyum gerçekleştirilmelidir. Birliğin, Avrupalı turistlerin tatillerini AB sınırları içinde geçirmelerini amaçlayan girişimleri bulunmaktadır. Türkiye AB içindeki iç talebi artırmak amacıyla alınan bu önlemlere karşılık, kendi pazar payını artırabilmek için fiziki, teknik ve mali birtakım olumsuzlukları ortadan kaldırmalıdır. Türkiye, standartlara uygun, güvenli ve rahat kara, hava, deniz, demiryolu ulaşım olanakları ile kolay erişilebilir olmalıdır. Türkiye, tüketiciyi korumaya yönelik olarak geliştirilen AB standartlarına uyum sağlamalıdır. Türkiye'nin hizmet standartlarının, sağlık, güvenlik vb. konularda AB standartlarıyla uyum içinde olması, turizmde fiili bir bütünleşmeyi kolaylaştıracaktır.

5. SEKTÖRÜN GELECEĞİNE YÖNELİK ANALİZ, STRATEJİ VE POLİTİKALAR

5.1. Zonguldak, Karabük ve Bartın İlleri GZFT Analizi

Tablo 38: TR 81 Bölgesinin Turizm Sektörüne İlişkin Güçlü ve Zayıf Yönleri ile Fırsatlar ve Tehditler (GZFT) Analizi

GÜÇLÜ YÖNLER	ZAYIF YÖNLER
Bölge coğrafyasının jeomorfolojik özellikleri nedeniyle çok çeşitli turizm aktiviteleri için uygun alanların bulunması.	Turizm kavramı ve kapsamının bölge halkınca tam olarak algılanamaması ve bilgi eksikliği
Bitki ve yaban hayvanı çeşitliliğine ve zenginliğine sahip olması	Turizm faaliyetlerinin geliştirilmesi ile ilgili bölgesel düzeyde stratejik planların bulunmaması
Habitat ve eko sistem çeşitliliği ve zenginliği	Doğal ve kültürel değerlerin yeterince korunamaması
Orman alanlarının hala doğal karaktere sahip olması ve dünyanın önemli orman alanlarının bölgede bulunması (Küre Dağları Milli Parkı, Yenice ormanları)	Bölgede alternatif turizm çeşitleri konusunda uzmanlaşmış seyahat acenteleri ve tur operatörlerinin az ve yetersiz olması
Tarihi, arkeolojik, kültürel ve folklorik değerlerin zenginliği ve doğal alanlarla bir arada bulunması	Denizlerin kirli olması nedeniyle kıyı turizminin yapılamaması
Coğrafi konumu nedeniyle turist gönderen büyük metropollere yakın olması	Turizm paydaşları (yerel yöneticiler, sektör yöneticileri, sivil toplum örgütleri, yerli halk v.b.) arasında diyalog ve işbirliğinin yetersiz olması ve katılım eksikliği
Uluslararası ve ulusal pazarlar için keşfedilmemiş bir destinasyon olması	Konaklama tesisi niteliklerinin ve yatak kapasitesinin yetersiz olması
İstikrarlı bir bölge olması (Toplumsal olaylar ve güvenlik problemlerin az olması)	Kötü şehircilik anlayışı ve şehir imar planlamacılığının zayıf olması ya da imar planlarına uyulmaması
Özgün turistik ürün çeşitliliğine sahip olması	Çeşitli altyapı eksiklikleri
Geleneksel Türk misafirperverliği	Doğal alanlarda bulunan üst yapı tesislerinin doğal çevre ile uyumsuz olması
Her mevsim farklı turizm turizm etkinliklerinin yapılabilmesi	Bölgeye yönelik turistik yatırım ve teşviklerin az, girişimciliğin yetersiz olması
Dünya miras listesine dahil edilen Safranbolu'nun uluslararası üne sahip olması, olumlu marka imajı ve bölgede marka yaratma potansiyeli	Toplumsal alternatif turizm bilincinin yeterince geliştirilememiş olması
Bölgede turizmin henüz yeni bir sektör olması, turizm pazarının doyuma ulaşmamış olması ve rekabetin şiddetli olmaması nedeniyle yeni yatırımcılara açık olması ve yatırıma uygun alanların varlığı	Demiryolu ve denizyolu ulaşımının zayıf olması, bu ulaşım araçlarından yararlanamama, havayolu ulaşımının yetersizliği
Bölgenin zengin kanyoning ve mağara turizmi potansiyeli	Bölgenin turistik tanıtım ve pazarlamasının yetersiz olması

	Turizm ve rekreasyon potansiyeli olan alanlarda temel altyapı hizmetlerinin (ulaşım, kanalizasyon, su, v.b.) bulunmaması Kalifiye turizm personeli istihdamı Yeterli turistik kaynakların varlığına karşın turizm faaliyetlerinin çeşitlendirilmesi hususunda vizyon eksikliği Bölgedeki sanayi tesislerinin varlığına bağlı olarak artan çevre kirliliği ve yetersiz çevre kalitesi
--	--

FIRSATLAR	TEHDİTLER
Turistlerin değişen motivasyonları, daha otantik, farklı ve benzersiz deneyimler yaşamak istemeleri ve farklı turizm ürünlerine yönelik olarak değişen satın alma davranışları Dünyada ve Türkiye’de alternatif turizm türlerine yönelik talebin giderek artması Kıyı turizminin yoğun olduğu bazı destinasyonlarda pazarın doyuma ulaşması nedeniyle turistlerin alternatif destinasyon ve turizm çeşidi arayışı Bölgede gelişen ulaşım olanakları (yeni karayolları, Saltukova Havalimanı) nedeniyle bölgenin daha ulaşılabilir olması Üniversite şehirleri olması nedeniyle artan genç nüfus ve öğrenci ailelerinin bölgeyi ziyaret etmeleri nedeniyle potansiyel turist sayısının artması Bölgede askeri birliklerin bulunması nedeniyle bölgeyi ziyaret eden asker ailelerinin oluşturduğu turistik talep Bölgede bulunan üç kentin (Zonguldak, Karabük, Bartın) birbirine yakın olması ve bütünleşik bir destinasyon yaratma potansiyeli Karadeniz Havzası Ekonomik İşbirliği vb. gerçekleşme olasılığı yüksek uluslararası organizasyonların gündemde olması Küresel ısınma nedeniyle güney bölgelerinden kaçış ve kuzey bölgelerine yönelik turizm talebinin artması	Doğaya yönelik turizm faaliyetlerinin artışı nedeniyle doğal çevre üzerinde baskının artması, biyolojik çeşitliliğin olumsuz etkilenmesi ve yok olması Nüfus yoğunluğu nedeniyle taşıma kapasitesinin aşılması ve doğal alanlarda tahribat yaratması Bazı alanlarda artan yoğun turist akını sebebiyle alanın doyum noktasına ulaşması ve kaynakların bozulma ve kirlenme seviyeleri arttıkça ve taşıma kapasitesi zorlandıkça yörenin cazibesini yitirmeye başlaması Safranbolu ve Amasra’da artan kitle turizmi ve günübirlikçi sayısına bağlı olarak bölgede yaşanan yoğunlaşma ve bu yoğunlaşmanın getirmiş olduğu sorunlar (trafik, otopark sorunu, çöp problemi, v.b.) Rakip destinasyon merkezlerinin (Kastamonu, Beypazarı vb.) olması ve bu şehirlerin bazı alanlarda rekabet üstünlüğüne sahip olmaları. Bölgede Sit alanı ilan edilen (Örneğin Safranbolu) şehirlerde restorasyon çalışmalarında yaşanan bürokratik zorluklar

5.2. Ulusal Rekabetçilik Analizi

Uluslararası Rekabet Kurumu (URAK)'ın yapmış olduğu analize göre illerin rekabetçilik düzeyleri Tablo 37'de görülmektedir. URAK'ın yapmış olduğu analizde dört temel alt endeks dikkate alınmaktadır. Bunlar; Beşeri Sermaye ve Yaşam Kalitesi Alt Endeksi, Markalaşma Becerisi ve Yenilikçilik Alt Endeksi, Ticaret Becerisi ve Üretim Potansiyeli Alt Endeksi ve Erişilebilirlik Alt Endeksi.

Tablo 39: İller Arası Rekabetçilik Endeksi (2009-2010)

Sıralama	İller	Toplam Endeks Değeri	Sıralama	İller	Toplam Endeks Değeri	Sıralama	İller	Toplam Endeks Değeri
1	İstanbul	86,01	28	Malatya	20,99	55	Kırşehir	13,91
2	Ankara	49,73	29	Yalova	20,80	56	Osmaniye	13,76
3	İzmir	42,72	30	Sivas	20,51	57	Van	13,56
4	Bursa	35,10	31	Kırklareli	20,20	58	Niğde	13,52
5	Kocaeli	32,82	32	Diyarbakır	19,55	59	Batman	13,51
6	Eskişehir	32,08	33	Çanakkale	19,25	60	Mardin	12,63
7	Tekirdağ	29,71	34	K.Maraş	18,82	61	Düzce	12,21
8	Antalya	29,00	35	Rize	18,24	62	Kastamonu	11,59
9	Adana	28,35	36	Kırıkkale	18,02	63	Kilis	11,54
10	Gaziantep	27,67	37	Nevşehir	17,76	64	Adıyaman	11,42
11	Hatay	27,28	38	Karabük	17,51	65	Çorum	11,32
12	Kayseri	27,16	39	Şanlıurfa	17,33	66	Aksaray	11,23
13	Zonguldak	26,38	40	Uşak	17,20	67	Çankırı	10,40
14	Mersin	25,91	41	Burdur	16,86	68	Kars	10,39
15	Trabzon	25,87	42	Bartın	16,66	69	Yozgat	10,03
16	Samsun	25,55	43	Sinop	16,31	70	Muş	9,17
17	Konya	24,15	44	Bolu	16,00	71	Bingöl	8,80
18	Isparta	23,87	45	Kütahya	15,59	72	Iğdır	8,79
19	Muğla	23,73	46	Bilecik	15,56	73	Bitlis	8,37
20	Aydın	23,37	47	Tokat	15,34	74	Tunceli	8,06
21	Denizli	22,81	48	Afyon	15,07	75	Bayburt	7,98
22	Manisa	22,56	49	Erzincan	14,57	76	Siirt	7,37
23	Balıkesir	22,39	50	Amasya	14,53	77	Gümüşhane	7,23
24	Edirne	22,16	51	Giresun	14,11	78	Ardahan	7,18
25	Erzurum	21,95	52	Karaman	14,02	79	Ağrı	6,33
26	Sakarya	21,71	53	Artvin	13,97	80	Şırnak	6,31
27	Elazığ	21,10	54	Ordu	13,95	81	Hakkâri	6,23

Kaynak; URAK (Uluslararası Rekabet Araştırmaları Kurumu), 2011

Tablo 40: Yıllara Göre İller Arası Rekabetçilik Endeksi

İl	2009-2010 Genel Endeks Sırası	2008-2009 Genel Endeks Sırası	2007-2008 Genel Endeks Sırası
İstanbul	1	1	1
Ankara	2	2	2
İzmir	3	3	3
Bursa	4	4	4
Kocaeli	5	5	5
Eskişehir	6	6	6
Tekirdağ	7	8	8
Antalya	8	7	11
Adana	9	9	7
Gaziantep	10	11	10
Zonguldak	13	20	29
Karabük	38	33	37
Bartın	42	44	51

Kaynak; URAK (Uluslararası Rekabet Araştırmaları Kurumu), 2011

2007-2008, 2008-2009 ve 2009-2010 Genel Endeks sonuçları yıllar itibariyle incelendiğinde; her üç dönemde de en rekabetçi 6 ilin sırasının değişmediği görülmektedir. Genel Endeks sonuçlarına göre sıralamada en rekabetçi 5 ilden sonra, aşağıya doğru inildikçe iller arasındaki Endeks değerlerinin birbirine yaklaştığı görülmektedir. İllerde yapılan her türü yatırım veya ilde açılan her bir firma ilin rekabetçiliğine olumlu yönde katkı sağlamaktadır. Bunun en belirgin örneği ise sıralamalarda önceki yıllara göre ciddi artışlar gösteren illerdir. 2009-2010 sonuçlarına göre en rekabetçi 13. il olan Zonguldak'ta yıllar itibariyle önce yurtdışı uçak seferlerinin daha sonra ise yurtiçi uçak seferlerinin başlamasının ilin erişilebilirliğinin dolayısıyla rekabetçiliğinin artmasında büyük rol oynadığı tespit edilmiştir. Zonguldak ve Bartın illeri genel Endeks sıralamalarında yıllar itibariyle sırası devamlı olarak yükselen iller arasındadır.

Tablo 41: Yıllar İtibariyle Zonguldak, Karabük, Bartın İlleri Beşeri Sermaye ve Yaşam Kalitesi Alt Endeksi

İl	Sıralama	2009-2010 Beşeri Sermaye ve Yaşam Kalitesi Alt Endeksi Değeri	Sıralama	2008-2009 Beşeri Sermaye ve Yaşam Kalitesi Alt Endeksi Değeri	Sıralama	2007-2008 Beşeri Sermaye ve Yaşam Kalitesi Alt Endeksi Değeri
Karabük	17	27,59	20	26,89	21	26,69
Zonguldak	26	24,00	25	23,94	27	24,37
Bartın	60	15,79	53	16,96	55	17,13

Kaynak; URAK (Uluslararası Rekabet Araştırmaları Kurumu), 2011

Beşeri Sermaye ve Yaşam Kalitesi Alt Endeksi incelendiğinde 2009-2010 sonuçlarına göre Bartın ilinin bir önceki seneye göre 7 sıra gerilediği belirlenmiştir. Beşeri Sermaye ve Yaşam Kalitesi Alt Endeksi'nde Karabük ili ise yıllar itibariyle devamlı olarak ilerleme kaydeden iller arasındadır (Bkz. Tablo 41).

Tablo 42: Yıllar İtibariyle Zonguldak, Karabük, Bartın İlleri Markalaşma Becerisi ve Yenilikçilik Alt Endeksi

İl	Sıralama	2009-2010 Markalaşma Becerisi ve Yenilikçilik Alt Endeksi Değeri	Sıralama	2008-2009 Markalaşma Becerisi ve Yenilikçilik Alt Endeksi Değeri	Sıralama	2007-2008 Markalaşma Becerisi ve Yenilikçilik Alt Endeksi Değeri
Zonguldak	25	0,5584	28	0,4838	27	0,4751
Karabük	45	0,2003	50	0,1085	51	0,1062
Bartın	61	0,0412	60	0,0487	59	0,0531

Kaynak; URAK (Uluslararası Rekabet Araştırmaları Kurumu), 2011

Markalaşma Becerisi ve Yenilikçilik Alt Endeksi bazında Karabük devamlı olarak ilerleme kaydeden iller arasındadır. Bartın ise gerileyen illerden biridir.

Tablo 43: Yıllar İtibariyle Zonguldak, Karabük, Bartın İlleri Ticaret Becerisi ve Üretim Potansiyeli Alt Endeksi

İl	Sıralama	2009-2010 Ticaret Becerisi ve Üretim Potansiyeli Alt Endeksi Değeri	Sıralama	2008-2009 Ticaret Becerisi ve Üretim Potansiyeli Alt Endeksi Değeri	Sıralama	2007-2008 Ticaret Becerisi ve Üretim Potansiyeli Alt Endeksi Değeri
Zonguldak	11	20,36	34	16,28	19	17,47
Bartın	32	16,57	52	14,39	30	16,14
Karabük	55	12,43	31	16,62	21	17,36

Kaynak; URAK (Uluslararası Rekabet Araştırmaları Kurumu), 2011

Ticaret Becerisi ve Üretim Potansiyeli ve Erişilebilirlik Alt Endekslerinde Karabük sürekli gerileyen bir il konumunda iken Zonguldak ve Bartın ise gelişme kaydeden iller arasındadır.

Tablo 44: Yıllar İtibariyle Zonguldak, Karabük, Bartın İlleri Erişilebilirlik Alt Endeksi

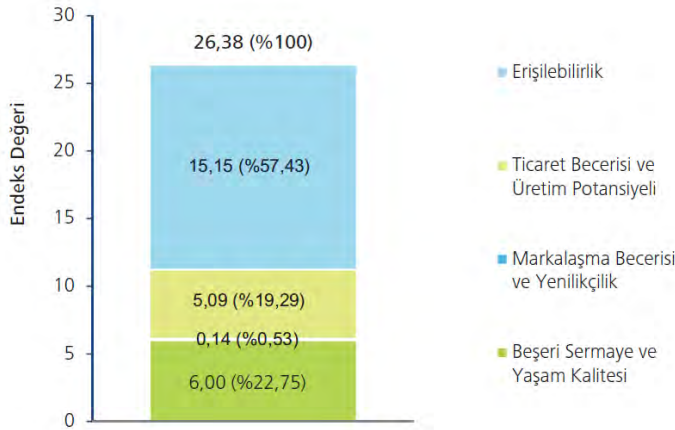
İl	Sıralama	2009-2010 Erişilebilirlik Alt Endeksi Değeri	Sıralama	2008-2009 Erişilebilirlik Alt Endeksi Değeri	Sıralama	2007-2008 Erişilebilirlik Alt Endeksi Değeri
Zonguldak	9	60,59	15	50,86	29	38,08
Bartın	44	34,23	47	29,60	58	23,52
Karabük	49	29,83	48	29,29	47	28,32

Kaynak; URAK (Uluslararası Rekabet Araştırmaları Kurumu), 2011

Zonguldak, Erişilebilirlik Endeksi'ne göre önemli gelişme kaydeden iller arasındadır. Bunun en önemli nedeni Zonguldak iline tarifeli uçak seferlerinin başlamış olmasıdır. Bunun yanı sıra Zonguldak ilindeki ulaşılabilirlikle ilgili bu değişim Zonguldak Saltukova Havalimanına oldukça yakın olan Bartın ilini de etkilemekte ve ilin ulaşılabilirlik Endeksinde her yıl olumlu gelişme kaydettiği görülmektedir. Bununla birlikte Karabük ili her yıl puan gerilemektedir.

5.2.1. Zonguldak İli Ulusal Rekabetçilik Analizi

Genel Endeks Sırası	13
Genel Endeks Değeri	26,38
Beşeri Sermaye ve Yaşam Kalitesi Alt Endeksi Sırası	26
Markalaşma Becerisi ve Yenilikçilik Alt Endeksi Sırası	25
Ticaret Becerisi ve Üretim Potansiyeli Alt Endeksi Sırası	11
Erişilebilirlik Alt Endeksi Sırası	9

Grafik 7: Zonguldak İli Rekabetçilik Endeksi

Kaynak; URAK (Uluslararası Rekabet Araştırmaları Kurumu), 2011

İller arası Rekabetçilik Endeksi Genel Endeks sıralamasında yıllar içinde devamlı olarak yükselen Zonguldak, 2007-2008'de 29. sırada yer alırken, 2008-2009'da 9 sıra ilerleyerek 20. olmuştur. İl, 2009-2010 Genel Endeks değerine göre Türkiye'nin 81 ili arasında en rekabetçi 13. il olarak tespit edilmiştir. 26,38 Genel Endeks değerine sahip olan Zonguldak'ın rekabet gücünü meydana getiren alt endeksler incelendiğinde; Erişilebilirlik Alt Endeksi'nin payının % 57,43 olduğu, bunun sırasıyla %22,75 oranındaki payı ile Beşeri Sermaye ve Yaşam Kalitesi Alt Endeksi'nin ve % 19,29'luk payı ile Ticaret Becerisi ve Üretim Potansiyeli Alt Endeksi'nin takip ettiği saptanmıştır. Markalaşma Becerisi ve Yenilikçilik Alt Endeksi'nin ilin rekabetçiliğine katkısı ise % 0,53 oranındadır.

Beşeri Sermaye ve Yaşam Kalitesi Alt Endeksi sıralamasında 2007-2008 yılında 27. sırada yer alan Zonguldak, 2009-2010 sıralamasında 2008-2009'a göre 1 sıra gerileyerek 26. sırada yer almaktadır. Alt endeksin değişkenleri incelendiğinde bir önceki seneye göre ilin; Kişi Başına Düşen Otomobil Sayısı bakımından 4 sıra gerileyerek 26. olduğu, Kişi Başına Düşen Öğretim Üyesi'ne ait sıralamada 30. sıradan 27. sıraya yükseldiği ve Kişi Başına Düşen Uzman Hekim Sayısı'na ilişkin sıralamada ise 15 sıra gerileyerek 33. olduğu görülmektedir. Kişi Başına Mevduat Miktarı bakımından 3 sıra ilerleyerek 6. olan Zonguldak'ın, Şehirleşme Oranı'na ait sıralamada 75. sıradaki konumunu koruduğu tespit edilmiştir.

İlin rekabet gücünde en az paya sahip olan Markalaşma Becerisi ve Yenilikçilik Alt Endeksi'ne ait değişkenler incelendiğinde Zonguldak'ın; ilde 100 Milyon Dolar'ın Üzerinde İhracat Yapan Firma Sayısı bakımından 16. sırada yer aldığı, Son Beş Yıla Ait Marka Tescil Ortalaması'na göre ise 1 basamak ilerleyerek 50. sıraya yerleştiği tespit edilmiştir. Son Beş Yıla Ait Faydalı Model Tescil Ortalaması'nda 46. sıradan 42. sıraya ilerleyen il, Son Beş Yıla Ait Endüstriyel Tasarım Tescil Ortalaması'na ilişkin

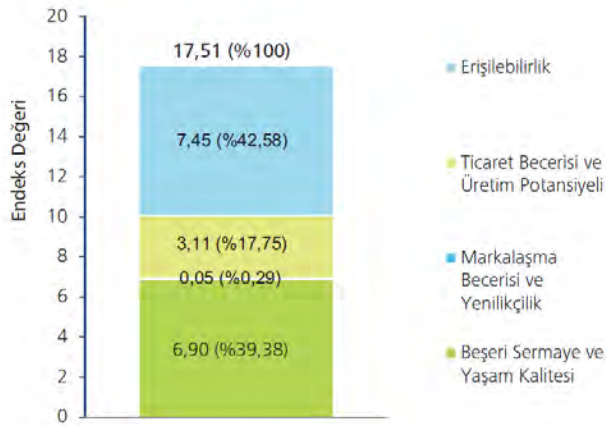
sıralamada 38. sıradan 43. sıraya gerilemiştir. 2007-2008 dönemi Ticaret Becerisi ve Üretim Potansiyeli Alt Endeks sırası 19 olan Zonguldak'ın, 2008-2009 yılı sonuçlarına göre 34. sıraya gerilediği, 2009-2010 döneminde ise 81 il içinde 11. sırada yer aldığı görülmektedir.

Alt Endeksin 2009-2010 değişkenleri incelendiğinde ilin Bir Önceki Seneye Göre İlde Açılan Şirket Sayısındaki Değişim Oranı'na göre 12. sırada yer aldığı tespit edilmiştir. Bununla birlikte, ildeki Toplam Kamu Yatırımı (Enerji ve Haberleşme-Ulaştırma hariç)'nda 28. sıradan 16. sıraya yükselmesi, Sanayi Elektrik Tüketim Miktarı'na ilişkin sıralamada 1 basamak ilerleyerek 10. sırada yer alması ve Bir Önceki Seneye Göre İlde Kapanan Şirket Sayısındaki Değişim Oranı'na göre 70. sırada bulunması ilin rekabetçiliğine olumlu yönde katkıda bulunmuştur.

Zonguldak'ın, Erişilebilirlik Alt Endeksi'ne ait sıralamada yıllar itibariyle devamlı olarak yükseldiği, 2007-2008'de 29. sıradayken, 2008-2009'da 14 basamak ilerleyerek 15. olduğu tespit edilmiştir. İl, 2009-2010 Alt Endeks değerine göre 81 il arasında en rekabetçi 9. il olmuştur. Zonguldak'ın Erişilebilirlik Alt Endeksi'nde düzenli olarak yükselmesinin önde gelen nedenlerinden birinin ile dış hat ve iç hat düzenli uçak seferlerine başlanmasıdır. Demiryolu ağına bağlı olan ve limanı olan ilin, Haberleşme ve Ulaştırma Alanında Kamu Yatırımı bakımından bir önceki seneye göre 4 sıra ilerleyerek 27. sırada yer aldığı tespit edilmiştir.

5.2.2. Karabük İli Ulusal Rekabetçilik Analizi

Genel Endeks Sırası	38
Genel Endeks Değeri	17,51
Beşeri Sermaye ve Yaşam Kalitesi Alt Endeksi Sırası	17
Markalaşma Becerisi ve Yenilikçilik Alt Endeksi Sırası	45
Ticaret Becerisi ve Üretim Potansiyeli Alt Endeksi Sırası	55
Erişilebilirlik Alt Endeksi Sırası	49

Grafik 8: Karabük İli Rekabetçilik Endeksi

Kaynak; URAK (Uluslararası Rekabet Araştırmaları Kurumu), 2011

İller arası Rekabetçilik Endeksi 2007-2008 sonuçlarına göre 81 il arasında en rekabetçi 37. il olarak tespit edilen Karabük, 2008-2009 döneminde 33. sıraya yükselmiştir. İl, 2009-2010 Genel Endeks sıralamasında Türkiye'nin 81 ili arasında en rekabetçi 38. ili olmuştur. İlın 17,51 olan Genel Endeks değeri, alt endeksler detayında incelendiğinde bu değere Erişilebilirlik Alt Endeksi'nin % 42,58 oranında katkı sağladığı, bunu sırasıyla % 39,38 ile Beşeri Sermaye ve Yaşam Kalitesi Alt Endeksi'nin ve %17,75 ile Ticaret Becerisi ve Üretim Potansiyeli Alt Endeksi'nin takip ettiği tespit edilmiştir. Markalaşma Becerisi ve Yenilikçilik Alt Endeksi'nin ilin rekabetçiliğindeki payı % 0,29 oranındadır.

Karabük'ün yıllar itibariyle düşüş gösterdiği iki alt endeksten biri olan Erişilebilirlik Alt Endeksi'ne ait değişkenler incelendiğinde otoyol ağına bağlı olmayan ilin, Haberleşme ve Ulaştırma Alanında Kamu Yatırımı çeken iller arasında geçen seneye göre 58. sıradan 66. sıraya gerilediği saptanmıştır. Kilometrekare Başına Düşen Araç Sayısı bakımından 41. sıradaki konumunu koruduğu

görülen Karabük'ün, Alt Endeksin 2007-2008 sonuçlarına göre 47. sırada olduğu, 2008-2009'da ise 48. sıraya gerilediği görülmektedir. İl, 2009-2010 Alt Endeks değerine göre 81 il arasında en rekabetçi 49. il olmuştur.

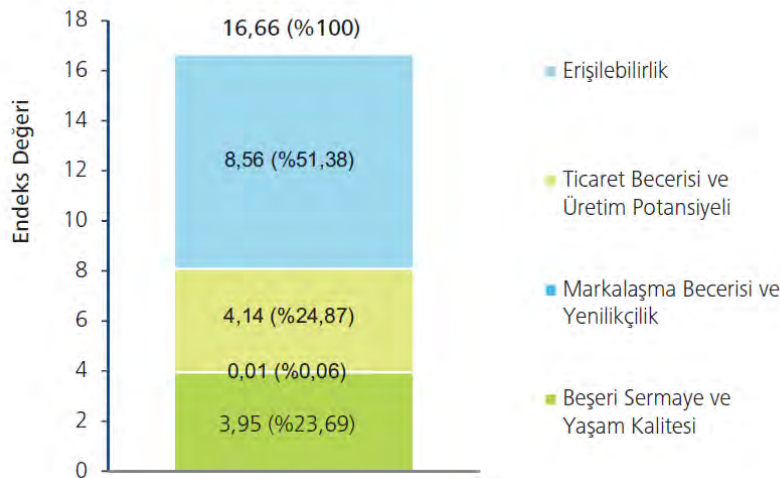
Beşeri Sermaye ve Yaşam Kalitesi Alt Endeksi'ne ait 2007-2008 sıralamasında 21. olan Karabük, 2008-2009'da 20.'liğe, 2009-2010'a ise 17. sıraya yükselmiştir. İl sırasının alt endekste düzenli olarak artmasının nedenlerini tespit etmek amacıyla değişkenler incelendiğinde ilin; Kişi Başına Düşen Uzman Hekim Sayısı bakımından 6. sıradan 3. sıraya yükseldiği ve İldeki Bir Yüksek Öğrenim Programından (Yüksek Lisans dahil) Mezun Olan Kişi Sayısı'na ilişkin sıralamada 54. sıradaki konumunu koruduğu görülmektedir. Kişi Başına Düşen Otomobil Sayısı bakımından bir önceki sene olduğu gibi 10. olduğu tespit edilen Karabük, Kişi Başına Mevduat Miktarı'na ait sıralamada 34. sırada ve Mesleki ve Teknik Okul Mezun Sayısı bakımından 56. sırada yer almaktadır.

Ticaret Becerisi ve Üretim Potansiyeli Alt Endeksi 2007-2008 verilerine göre 21. sırada yer alan Karabük, 2008-2009'da 31. sıraya, 2009-2010 sonuçlarına göre ise 55. sıraya gerilemiştir. Karabük'ün alt endekste rekabetçiliğinde tespit edilen bu gerilemenin nedenlerini belirlemek için değişkenlere ait değişimler incelendiğinde; İldeki Toplam Kamu Yatırımı (Enerji ve Haberleşme-Ulaştırma hariç)'na ait sıralamada 72. sıradan 78. sıraya gerilediği, Sanayi Elektrik Tüketim Miktarı açısından 1 sıra gerileyerek 28. sırada yer aldığı ve Tahakkuk Eden Vergi Miktarı bakımından 54. sırada yer aldığı gözlemlenmiştir. İhracat Hacmi bakımından 59. sıradan 49. sıraya ilerleyen il, Bir Önceki Seneye Göre İlde Açılan Şirket Sayısındaki Değişim Oranı'nda 74. sırada, Bir Önceki Seneye Göre İlde Kapanan Şirket Sayısındaki Değişim Oranı'na ait sıralamada ise 8. sırada yer almaktadır.

Markalaşma Becerisi ve Yenilikçilik Alt Endeksi 2007-2008 sonuçlarına göre 51. sırada yer alan Karabük'ün, 2008-2009'da 50. sıraya yükseldiği, 2009-2010 Alt Endeks sonuçlarına göre ise 81 il arasında 45. il olduğu görülmektedir. Son Beş Yıla Ait Marka Tescil Ortalaması bakımından bir önceki seneye göre 1 sıra yükselerek 62. sırada yer alan il, ISO 500 Büyük Sanayi Kuruluşu Listesine Giren Firma Sayısı'na ait sıralamada 28. sırada bulunmaktadır. Alt endekse ait bir diğer değişken olan Son Beş Yıla Ait Endüstriyel Tasarım Tescil Ortalaması'na ilişkin sıralamada 2 sıra gerilediği görülen il 57. sırada yer alırken, Son Beş Yıla Ait Faydalı Model Tescil Ortalaması'nda 4 basamak gerileyerek 62. olmuştur.

5.2.3. Bartın İli Ulusal Rekabetçilik Analizi

Genel Endeks Sırası	42
Genel Endeks Değeri	16,66
Beşeri Sermaye ve Yaşam Kalitesi Alt Endeksi Sırası	60
Markalaşma Becerisi ve Yenilikçilik Alt Endeksi Sırası	61
Ticaret Becerisi ve Üretim Potansiyeli Alt Endeksi Sırası	32
Erişilebilirlik Alt Endeksi Sırası	44

Grafik 9: Bartın İli Rekabetçilik Endeksi

Kaynak; URAK (Uluslararası Rekabet Araştırmaları Kurumu), 2011

İller arası Rekabetçilik Endeksi Genel Endeks sıralamasında yıllar içinde devamlı ilerleme kaydeden Bartın'ın, 2007-2008 sonuçlarına göre 51. sırada iken, 2008-2009'da 44.sıraya yükseldiği belirlenmiştir. İl, 2009-2010 sonuçlarına göre ise Türkiye'nin 81 ili arasında en rekabetçi 42. il olarak tespit edilmiştir. 16,66 Genel Endeks değerine sahip olan Bartın'ın rekabet gücünü meydana getiren alt endeksler incelendiğinde; Erişilebilirlik Alt Endeksi'nin payının % 51,38 olduğu, bunu sırasıyla % 24,87'lik oranı ile Ticaret Becerisi ve Üretim Potansiyeli Alt Endeksi'nin ve %23,69 ile Beşeri Sermaye ve Yaşam Kalitesi Alt Endeksi'nin takip ettiği saptanmıştır. Markalaşma Becerisi ve Yenilikçilik Alt Endeksi'nin ilin rekabetçiliğine katkısı ise % 0,06 oranındadır.

İlin rekabetçilik gücünde en büyük paya sahip olan Erişilebilirlik Alt Endeksi'nde Bartın'ın yıllar içinde devamlı bir yükseliş gösterdiği;2007-2008 sonuçlarına göre 58. sırada yer alırken, 2008-2009 yılında bu sıralamada 11 basamak ilerleyerek 47. olduğu, 2009-2010 Erişilebilirlik Alt Endeksi bazında ise en rekabetçi 44. il olduğu tespit edilmiştir. Alt endeksin değişkenleri incelendiğinde; Haberleşme ve Ulaştırma Alanında Kamu Yatırımı bakımından 70. sıradan 79. sıraya gerilediği görülen Bartın'ın, Kilometrekare Başına Düşen Araç Sayısı'na ilişkin sıralamada 27. Sıradaki konumunu koruduğu tespit edilmiştir. Demiryolu ağına bağlı Zonguldak Havaalanı'nın iç ve dış hat uçak seferleri ile erişilebilir olması bu alt endeksteeki rekabet gücünü etkileyen diğer önemli faktörler olarak saptanmıştır.

Ticaret Becerisi ve Üretim Potansiyeli Alt Endeksi'nin değişkenleri incelendiğinde Bartın'ın; Bir Önceki Seneye Göre İlde Açılan Şirket Sayısındaki Değişim Oranı'na göre 8. olduğu tespit edilen ilin, Bir Önceki Seneye Göre İlde Kapanan Şirket Sayısındaki Değişim Oranı'na göre ise 62. sırada yer aldığı tespit edilmiştir. Bartın'ın; Sanayi Elektrik Tüketim Miktarı'na ilişkin sıralamada 65. sıradan 63. sıraya yükselmesi ve Tahakkuk Eden Vergi Miktarı'na göre 1 sıra yükselerek 67. sırada yer alması da ilin bu alt endeksteeki sırasını olumlu yönde etkilemiştir. İl, alt endeksin 2007-2008 sonuçlarına göre 30. sırada yer almış olup, 2008-2009 döneminde 52. sıraya gerilemiştir. Alt endeksin 2009-2010 sonuçlarına göre ise Bartın, 81 il arasında en rekabetçi 32. ili olmuştur.

Bartın'ın Beşeri Sermaye ve Yaşam Kalitesi Alt Endeksi'ne ait sıralamada yıllar itibariyle değişimi incelendiğinde, 2007-2008'de 55. olan ilin, 2008-2009'da 53. sıraya yükseldiği, 2009-2010 sonuçlarına göre ise 60. sıraya gerilediği görülmektedir. Alt endeks değişkenlerinde Bartın'ın; Kişi Başına Düşen Hastane Yatağı Sayısı'na göre 44. sıradan 46. sıraya gerilediği, Kişi Başına Düşen Mevduat Miktarı'nda 18. sıradaki konumunu koruduğu ve Şehirleşme Oranı bakımından 80. sırada yer aldığı tespit edilmiştir.

İlin alt endeksteeki gerilemesinde etkili olan diğer değişkenler arasında ise Kişi Başına Düşen Mesken Elektrik Tüketim Miktarı'na ilişkin sıralamada 19. sıradan 30. sıraya gerilemesi ve İlde İşlenen Suç Sebebiyle Kişi Başına Ceza İnfaz Kurumu'na Giren Hükümlü Sayısı'na ait sıralamada sırasının artarak 15. olması gösterilebilir.

Markalaşma Becerisi ve Yenilikçilik Alt Endeksi'ne ait sıralamada her sene düşüş gösteren Bartın'ın, bu alt endeksin 2007-2008 sonuçlarına göre 59. sırada yer alırken, 2008-2009 döneminde 60. sıraya, 2009-2010 döneminde ise 61. sıraya gerilediği saptanmıştır. Alt endeksi oluşturan değişkenler incelendiğinde; Son Beş Yıla Ait Patent Tescil Ortalaması'na ilişkin sıralamada 42. sıradan 46. sıraya gerilediği görülen ilin, Son Beş Yıla Ait Faydalı Model Tescil Ortalaması'na göre 7 sıra gerileyerek 67 sırada yer aldığı ve Son Beş Yıla Ait Endüstriyel Tasarım Tescil Ortalaması'nda ise 64. sıradan 66. sıraya gerilediği tespit edilmiştir.

5.3. Uluslararası Rekabetçilik Analizi

Turizmde uluslararası rekabet, 1980 ve 1990'lı yıllarda artış göstermiş, özellikle 1990'lı yıllar, dünya turizminin istikrarlı olarak büyümeye devam ettiği, ancak rekabet ortamının giderek yoğunlaştığı bir dönem olmuştur. Sektörün bu dönemdeki hızlı büyümesinde ve rekabetin giderek hız kazanmasında, uluslararası alandaki küreselleşmenin başlangıcı olan ve 1980 sonrasında yaşanan mali liberalleşme akımları, Doğu Avrupa ülkelerindeki siyasi rejimlerin hızla liberal yapılara dönüşerek, seyahat özgürlüğü önündeki kısıtlayıcı engellerin kalkması gibi siyasi ve ekonomik temel tercihlerdeki değişiklikler belirleyici etkiye sahip olmuştur (Urak.org, 2011).

Ekonomik kalkınma bölgesel kalkınmanın en önemli unsurlarından biridir. Ekonomik kalkınmada rekabetçilik önemli bir rol oynamaktadır. Sürdürülebilir rekabet avantajı elde edebilen uluslar ekonomik olarak hayatta kalabilmektedirler. Bir sektörün uluslararası rekabet pozisyonunu bilmek ve bu duruma göre rekabet stratejileri geliştirmek, ilgili sektörde faaliyet gösteren oyuncuların

ihtiyaç duyduğu önemli noktalardan birisidir. Bu bağlamda, Porter'ın elmas modeli kullanılarak TR 81 Bölgesi turizm sektörünün uluslararası rekabetçilik analizi yapılmıştır. Analiz çalışmasında derinlemesine mülakat yöntemi kullanılmış, sektörde faaliyet gösteren işletme sahip ve/veya yöneticilerine, üniversiter kurumlarda çalışan turizm akademisyenlerine, illerde görev yapan kültür ve turizm müdürlerine ve sektördeki diğer kanaat önderlerine literatür taraması ile elde edilen bulgular ışığında sorular yöneltilerek gerçekleştirilmiştir.

Model her alt değişkenin uluslararası karşılaştırmalı analizine dayanmakta ve rekabet değerlendirmelerine ait notlamalar: (+) Uluslararası Rekabetçiliği Yüksek, (+/-) Uluslararası Rekabetçiliği Orta ve (-) Uluslararası Rekabetçiliği Düşük şeklinde kullanılmaktadır.

Tüm değişkenler dikkate alındığında, genel olarak, TR 81 Bölgesi turizm sektörünün uluslararası rekabette orta düzey bir pozisyona sahip olduğu görülmektedir. Ayrıca, Şekil 3'de de görüldüğü gibi, sektörünün girdi koşullarının yüksek, talep ve kümelenme koşullarının orta, firma stratejilerinin düşük, devletle ilgili koşullarının ise düşük düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Girdi Koşulları

Girdi koşulları, doğal kaynaklar, stratejik konum, tarihi eserler ve müzelerin durumu, kaplıca kaynaklarının durumu, bilgi ve insan kaynaklarının seviyesi, çevre ve mekânsal yapı ve ulaşım altyapısının durumu gibi alt değişkenlerden oluşmaktadır.

Doğal Kaynaklar (+)

TR 81 Bölgesi, doğal kaynaklar, jeomorfolojik oluşumlar, orman alanları, flora ve fauna zenginliği açısından turizm sektörüne kaynak olabilecek birçok değer içermektedir. Bölgenin doğal zenginlikleri envanteri içerisine Küre Dağları Milli Parkı, Yedigöller, Gümeli Tabiatı Koruma Alanı, Yenice ormanları, Safranbolu Kanyonları, Zonguldak Mağaraları, bölgedeki flora çeşitliliği öne çıkan değerlerdir.

Şekil 5: TR81 Bölgesi Turizm Sektörü Rekabetçilik Analizi (Orta -/+)

Stratejik Konum (+)

Türkiye yüzölçümünün binde 1,2'lik bölümünü kaplayan TR 81 Bölgesi, 9.700 km² yüzölçümü ile Karadeniz Bölgesi'nin Batı Karadeniz bölümünde yer almaktadır. Bölge 31°17' – 33°09' Doğu boylamları ile 40°48' - 41°50' Kuzey enlemleri arasında konumlanmış olup bölge, batısında Düzce, güneybatısında Bolu, güneydoğusunda Çankırı, doğusunda Kastamonu illeri ve kuzeyde Karadeniz ile çevrelenmiştir. Türkiye'nin en büyük şehri olan İstanbul'a ortalama 400 km ve başkenti Ankara'ya ortalama 250 km uzaklıktadır. Bölge ile Ankara ve İstanbul arasındaki karayolu ulaşımı TEM otoyolu (E-80) ve D-100 karayolu ile sağlanmakta, TEM otoyolu bölgenin 100 km yakınından geçmektedir. Bölgenin metropollerle ulaşımının TEM otoyolu ile kolay sağlanması, yakın metropollerdeki nüfus yoğunluğunun fazla olması, bölgenin turizm sektöründeki rekabetçilik gücünü olumlu şekilde etkilemektedir.

Tarihi Eserler ve Müzelerin Durumu (+)

Tarih araştırmalarına göre Zonguldak Karabük, Bartın illerinin geçmişi çok eskiye dayanmakta Karabük ve Bartın'da ilk yerleşimler Tunç Çağına (M.Ö. 3000) kadar uzanmaktadır. Bölgede ağırlıklı olarak Hititler, Frigler, Persler, Hellenler, Romalılar, Bizanslılar, Anadolu Selçuklu ve Candaroğulları Beyliği, Osmanlı İmparatorluğu hüküm sürmüş ve bu topraklarda sayısız tarihi ve kültürel eser bırakmışlardır. Bölgede ağırlıklı olarak Hellenistik, Roma ve Bizans döneminden kalan antik kentlere (Hadrianapolis, Kimmistine, Tieion), bu uygarlıklardan kalan kaya mezarlarına rastlanmaktadır. Bunun yanı sıra bölgede Türk-İslam eserleri de çoğunluktadır. Candaroğulları, Anadolu Selçuklu ve Osmanlılardan kalan camiler, türbeler, tarihi evler, çeşmeler, han ve kervansaraylar hala ayakta durmaktadır.

Bölgenin tek müzesi Amasra ilçesinde bulunmakta olup müzede Hellenistik, Roma, ve Bizans Dönemine ait küçük buluntular, Hellenistik, Roma, Bizans ve Ceneviz dönemlerine ait mermer eserler ile Geç Osmanlı Dönemine ait küçük eserler ve yörenin giyim-kuşam özelliklerini yansıtan giysiler sergilenmektedir.

Bölgenin en önemli kenti UNESCO Dünya Mirası Koruma Listesi'nde yer alan ve uluslararası olarak da tanınan Safranbolu'dur. Safranbolu'nun kültür ve tarihi kent imajı bölgeye önemli bir değer katmaktadır.

İnanç Turizmine Yönelik Varlıklar (-/+)

Bilindiği gibi inanç turizmi yüz yıllardır önemini koruyan bir seyahat hareketidir. Bölge inanç turizmi kapsamında önemli sayılabilecek potansiyele sahip olup ağırlıklı olarak Türk-İslam eserlerinin hakim olduğu bir bölgedir. Bölgenin en eski camisi 1453 yılında yapılan ve Eflani ilçesinde bulunan Küre-i Hadid Camisidir. Safranbolu 18. ve 19. yüzyıla tarihlenen camileri ile bölgenin inanç turizmi açısından en zengin potansiyele sahip olan ilçesidir.

Hristiyanlık açısından ise Ereğli Cehennemağzı mağaraları bölgenin en önemli inanç turizmi potansiyel alanıdır.

Kaplıca Kaynaklarının Durumu (-/+)

Bölgedeki en önemli termal kaynak Eskipazar ilçesinde bulunan Akkaya Termal Su Kaynağı ile Zonguldak Kozlu'da bulunan Aşağıçayır kaplıcasıdır.

Bilgi ve İnsan Kaynaklarının Seviyesi (-/+)

TR81 Bölgesi turizm sektöründe çalışacak yeterli ölçüde ve nitelikte önemli bir iş gücü potansiyeline sahiptir. Bölgede orta ve yüksek öğretim düzeyinde turizm eğitimi veren onlarca okul bulunmaktadır. Hizmet sektörünün vazgeçilmez kaynağı olan genç ve dinamik nüfus, bölgedeki turizm sektörü için önemli bir rekabet avantajı oluşturmaktadır. Bununla birlikte sektörün zorlukları, nitelikli işgücünün turizmin gelişmiş olduğu diğer bölgeleri tercih etmesi gibi nedenlerle nitelikli işgücünün bölgede tutulması güç olmaktadır.

Çevre ve Mekânsal Yapı (-)

TR81 Bölgesinde önemli ölçüde çevresel kirlilik yaşanmaktadır. Kalitesiz hava ve su kaynakları bölgenin rekabetçiliğini etkilemektedir. Karabük'te ilde bulunan Demir Çelik Fabrikası nedeniyle önemli

ölçüde hava kirliliği yaşanmaktadır. Çevre Bakanlığı verilerine göre Karabük, 2008-2009 kış sezonunda en kirli 10 il arasında 4. sırada yer almaktadır. Kış dönemi (1 Ekim-31 Mart) 150 µg/m³ PM (Partikül Madde) ortalamasıyla Karabük, 178 µg/m³'lük PM sınır değerine oldukça yaklaşmış bulunmaktadır. İlde bulunan sanayi tesislerinin yanı sıra ildeki hava kirliliğinin bir diğer nedeni ısınma amaçlı yakıtlardan çıkan baca gazlarıdır (saglik.gov.tr, 2011).

Zonguldak da SO₂ (Kükürt Dioksit) ve PM kirliliğinden ciddi boyutlarda etkilenen kentlerden biridir. Açık kömür işletmeciliği, kente yakın bölgelerdeki termik santrali (ÇATES), demir çelik (Erdemir) gibi endüstrinin, kalitesiz kömürün kullanıldığı ısıtma sistemlerinin kentte yaşanan hava kirliliğinde etkili olduğu görülmektedir.

Zonguldak ili sınırları içinde bulunan Filyos ve Güllüç Çayı, Devrek, Alaplı Irmakları, Üzülmüş, Kozlu Dereleri, yerleşim birimlerinden kaynaklanan evsel, sanayi nitelikli katı ve sıvı atıkların yeraltı ve yerüstü su kaynaklarına karışması ile kirlenmektedir. Ayrıca Filyos Nehri, KARDEMİR'in atık sularını herhangi bir arıtma işlemine tabi tutmadan Yenice Çayı'na deşarj etmesi nedeniyle yüksek demir ve mangan içermektedir. Yenice Çayı'na verilen bu kirlilik çayın Filyos Çayı ile birleşmesi sonucu su kalitesini düşürmektedir.

Ulaşım Altyapısının Durumu (-/+)

Bölgenin tek havaalanı olan Saltukova Havaalanı Zonguldak sınırları içerisinde olup Zonguldak'a 60 km, Bartın'a 38 km. ve Karabük'e ise 100 km uzaklıktadır. Uluslararası uçuşlara da açık olan havaalanından Almanya Düsseldorf'a tarifeli seferler düzenlenmektedir. Bu havaalanı dışında bölgeye en yakın olan havalimanları Ankara ve İstanbul'da bulunmaktadır. Bölgenin uluslararası turizmden pay alması için Saltukova Havalana tarifeli sefer sayısının artması ve charter uçuşları için uygun hale getirilmesi gerekmektedir. Bununla birlikte bölgede bir hava alanının bulunması bölgenin rekabet gücünü önemli ölçüde arttırmaktadır.

Bölgeye ulaşım da karayolu taşımacılığı oldukça gelişmiş olup Ankara, İstanbul, İzmir, Konya, Antalya gibi illere karşılıklı seferler düzenlenmektedir. Bölgenin TEM otoyoluna yakın olması ve tüm seferlerde bu yolun kullanılması bölgeye ulaşımı konforlu hale getirmektedir. Bölge illeri arasındaki yol ağı son yıllarda yapılan yol çalışmaları ile birlikte nitelik kazanmış olup bu durum turizm sektörünün rekabet avantajı kazanmasına olumlu olarak yansımıştır.

Talep Koşulları

Talep koşulları, gelen turist sayısının durumu, alternatif turizm ürünleri, ve iç talebin durumu gibi alt değişkenlerden oluşmaktadır.

Gelen Turist Sayısının Durumu (-/+)

Bölgeye gelen yabancı turist sayısı yıllara göre sürekli artmaktadır. Örneğin 2005 yılında Bölgeye gelen yabancı turist sayısı 28.000 civarında iken 2010 yılında bu oran % 18'lik bir artışla 33.000 kişiye ulaşmıştır. Safranbolu gibi marka kentlerde özellikle Uzakdoğu (Tayvan, Japonya, Güney Kore) turistlere rastlanmaktadır. Ancak bu rakam turizm açısından gelişmiş diğer ülkelerin şehirleri ile kıyaslandığında çok küçük bir rakamdır. Öte yandan, Bölgede iç turizm oldukça canlıdır. 2010 yılında bölgeyi yaklaşık 415 bin kişi ziyaret etmiştir.

Alternatif Turizm Ürünleri (-/+)

Bölge, alternatif turizm ürünlerinden 12'si doğaya (dalış turizmi, akarsu turizmi, termal turizm, kanyoning, ekoturizm, yayla turizmi, mağara turizmi, botanik turizmi, kuş gözlemciliği, dağ turizmi, bisiklet turizmi, kelebek gözlemciliği) ve 4 tanesi kültürel varlıklara (kültür turizmi, inanç turizmi, etkinlik turizmi, gastronomi turizmi) yönelik olmak üzere toplam 16 farklı turizm çeşidi için önemli bir potansiyele sahiptir. Örneğin; Bölgede kültür turizminin yapıldığı Safranbolu ilçesi kanyoning, trekking amaçlı olarak gelen ziyaretçi sayısında her yıl artış kaydetmektedir.

İç Talebin Durumu (-/+)

Türkiye'de iç turizm talebi ağırlıklı olarak kıyılara ve deniz turizmine yöneliktir. Talebin bu özelliğinden en çok yararlanan ilçe Amasra'dır. Ancak son yıllarda değişen turist motivasyonlarına bağlı olarak kültür turlarına olan ilgi de artmaktadır. Bu bağlamda Safranbolu ilçesi dikkate değer sayıda turist (yılıda yaklaşık 150 bin) almaktadır. TR81 Bölgesini 2010 yılında 415 bini yerli ve 33 bini yabancı

olmak üzere toplam 450 bin kişi ziyaret etmiştir. Bu rakama günübirlikçi turistler de dahil edildiğinde bölgeyi ziyaret eden turist sayısı 1 milyon 250 bin kişiyi bulmaktadır. Bölgede istatistiki verilere yansımayan ancak önemli bir ekonomik hareketlilik yaratan günübirlikçi turistler de turistik talep açısından hatırı sayılır bir varlık oluşturmaktadır.

İlgili ve Destekleyici Kuruluşlar

İlgili ve destekleyici kuruluşlar ana değişkeni, konaklama tesislerinin durumu, yeme-içme tesislerinin durumu, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi, Karabük Üniversitesi, Bartın Üniversitesi, Orta Öğrenim Kurumları, Sivil Toplum kuruluşlarının faaliyetleri, alışveriş mekanlarının durumu, kent güvenliğinin durumu, turist rehberliği hizmetleri, seyahat acentası ve tur operatörlüğü hizmetleri, yerel yönetimler, kamu yönetimi hizmetleri, Ar-Ge kurum ve/veya kuruluşları ve kontrol ve sertifikasyon gibi alt değişkenlerden oluşmaktadır.

Konaklama Tesislerinin Durumu (-/+)

Bölgede Kültür ve Turizm Bakanlığı İşletme Belgeli 40 tesiste 1420 oda, 3128 yatak, Belediye Belgeli 158 tesiste 2247 oda, 5380 yatak bulunmaktadır. Bölgede bulunan toplam 198 tesiste 3667 oda ve 8508 yatak kapasitesi bulunmaktadır. Mevcut turizm yatak kapasitesinin doluluk oranı %15 civarındadır. Öte yandan, nitelikli turistik talebe yönelik yatak kapasitesi yetersiz kalmaktadır.

Yeme-İçme Tesislerinin Durumu (-/+)

Bölgede belirli bir hizmet kalitesine ulaşan önemli sayıda restoran bulunmaktadır. Bu restoranlar ağırlıklı olarak turizm sektörünün gelişmiş olduğu Safranbolu ve Amasra ilçelerinde yoğunlaşmaktadır. Bölgede faaliyet gösteren otellerin yiyecek içecek üniteleri nitelikli servis hizmeti ve yemek kalitesi sunmaktadır. Bölgede yöresel yemek kültürü oldukça gelişmiş olup bölge gastronomi turizmi açısından önemli bir rekabet avantajına sahiptir.

Zonguldak Karaelmas Üniversitesi, Karabük Üniversitesi, Bartın Üniversitesi (+)

Bölge üniversiteleri bölge dahilinde faaliyet gösteren ve turizm sektörüne önemli destek sağlayan kurumlar olarak dikkat çekmektedir. Bölgedeki üniversitelerin Meslek Yüksekokulları (Safranbolu MYO, Bartın MYO, Zonguldak MYO, Devrek MYO, Çaycuma MYO) bünyelerinde önlisans eğitimi veren 6 tane Turizm ve Otel İşletmeciliği Programı bulunmaktadır. Ayrıca Karabük Üniversitesi Safranbolu MYO'na bağlı Turizm Animasyonu ve Turizm Rehberliği Programı, Karaelmas Üniversitesi Devrek MYO'na bağlı Aşçılık Programı, turizm sektörüne doğrudan destek vermektedir. Bunun yanı sıra 2011 yılı itibarıyla Karabük Üniversitesi'nde Turizm Fakültesi açılmış olup henüz öğrenci alınmamıştır. Ayrıca Safranbolu MYO'nda henüz öğrencisi olmayan Aşçılık Programı açılmıştır.

Orta Öğrenim Kurumları (-/+)

TR81 Bölgesinde sektöre yönelik olarak Turizm ve Otelcilik Meslek Liseleri ile Kız Meslek Liseleri hizmet vermektedir. Bölgede Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı orta öğretim düzeyinde eğitim veren iki Turizm ve Otelcilik Meslek Lisesi (Amasra ve Safranbolu Turizm ve Otelcilik Meslek Lisesi) ile altı Kız Meslek Lisesinde Yiyecek-İçecek Hizmetleri Programı (Bartın, Karabük, Safranbolu, Zonguldak, Ereğli, Alaplı Kız Meslek Liseleri) ve bir Kız Meslek Lisesinde ise Konaklama-Seyahat Programı (Safranbolu Anadolu Meslek ve Kız Meslek Lisesi) bulunmaktadır.

Sivil Toplum Kuruluşlarının Faaliyetleri (-/+)

Bölgede turizm sektörüne yönelik olarak sivil toplum kuruluşları (Safranbolu Turizm İşletmecileri Derneği, Safranbolu Kültür ve Turizm Vakfı, Safranbolu Doğa Sporları Spor Kulübü Derneği, Turizme Katkıda Bulunan Esnaflar Derneği, Kurucuşile Ekoturizm Derneği, Amasra Kültür Turizm Derneği, Bartın Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Derneği, Bartın Turizm Derneği, Bartın Otelciler ve Turizmciler Derneği, Zonguldak Fotoğraf Derneği) bulunmaktadır. Ancak, bu sivil toplum kuruluşlarının etkin bir şekilde çalıştıklarını söylemek güçtür. Öte yandan, Safranbolu Turizm İşletmecileri Derneği bölgede turizmin geliştirilmesine ve pazarlanmasına yönelik çalışmalar yürütmektedir. Bu kapsamda her yıl EMITT Fuarına ve Travel Turkey İzmir Fuarı'na katılmakta ve bölgesel olarak kiralanan standlarda Safranbolu Bölgesi tanıtım ve pazarlama çalışmaları yürütülmektedir.

Alışveriş Mekânlarının Durumu (-/+)

Bölgede tursitlerin yararlanabilecekleri çeşitli alışveriş merkezleri bulunmaktadır. Bunlar; Zonguldak Demirpark AVM, Ereylin AVM, Karabük Kares AVM, Onel AVM, Safranbolu Safranpark AVM.

Bölgede Güvenliğin (Asayiş) Durumu (+)

Turizm sektöründe güvenlik son derece önem arz etmektedir. Bölgede önemli sayılacak herhangi bir asayiş sorunu yaşanmamaktadır. Bölge bugüne kadar herhangi bir terör saldırısına uğramamıştır. Bölgede turitlere yönelik herhangi bir saldırı gerçekleştirilmemiştir. Bölgede güvenlik emniyet kuvvetleri tarafından sağlanmakta olup, teşkilat olarak İçişleri Bakanlığı'na bağlı olarak görev yapmaktadır. Emniyet kuvvetleri, Safranbolu'da turizm faaliyetlerinin nitelikli olarak yerine getirilmesinde de görev yapmakta özellikle hafta sonlarında artan trafik, trafik polislerince düzenlenmektedir.

Turist Rehberliği Hizmetleri (-)

Bölgeye gelen turlar genellikle kendi rehberlerini de beraberinde getirmektedir. Ancak Safranbolu'ya gelen turlar zaman zaman yerel rehberlik hizmeti almaktadırlar. Bölgede doğaya yönelik gezilerde rehberlik yapan Safranbolu'da iki, Zonguldak merkezde bir seyahat acentası bulunmaktadır. Zonguldak'ta faaliyet gösteren acenta ağırlıklı olarak trekking turlarına rehberlik etmektedir. Safranbolu'daki doğaya yönelik rehberlik hizmetlerinde ise kanyon turları ile trekking turları ağırlıklıdır. Ayrıca Zonguldak'ta, Safranbolu'da ve Amasra'da birer Turizm Danışma Ofisi bulunmaktadır.

Seyahat Acentası ve Tur Operatörü Hizmetleri (-)

Bölgede uluslararası ölçekte faaliyette bulunan seyahat acentası ve tur operatörü bulunmamaktadır. Bölgede bulunan seyahat acenta sayısı 21 olup tur operatörlüğü hizmeti verilmemektedir. Acentaların 17 tanesi A Grubu, 4 tanesi ise C Grubu acentalardır (tursab.org.tr, 2011). Bölgede bulunan acentalar ağırlıklı olarak yerli halkın seyahat organizasyonunu yapmaktadır. Az sayıda acenta ise gelen yerli ve yabancı ziyaretçilerin bölgesel tur organizasyonunu (günlük geziler, biletleme işlemleri v.b.) yapmaktadırlar.

Yerel Yönetimin Sektöre Bakış Açısı (-)

Bölgede yerel yönetimlerin sektöre göstermiş oldukları ilgi illere göre farklılık göstermekte olup Zonguldak'ta ve Bartın'da yerel yöneticilerin turizm sektörüne ilgi gösterdiklerini söylemek güçtür. Ancak turizmin göreceli olarak gelişmiş olduğu Safranbolu, Karabük yerel yöneticileri sektöre yakından ilgilidirler. Bunun yanı sıra Eskipazar Belediyesi ilçede turizm sektörünün gelişmesi amacıyla çaba harcamakta olup Akkaya Termal kaynağından yararlanmak amacıyla bölgeye bir konaklama tesisi inşa etmek için çalışmalarını sürdürmektedir. Bazı illerde ve ilçelerde yerel yönetimin sektöre yönelik stratejik planları mevcut olmasına rağmen bu planların da etkin bir şekilde yerine getirilmediği gözlemlenmektedir.

Kamu Yönetimi Hizmetleri (-/+)

Bartın ilinde kamu yönetimi hizmetleri ile ilgili en önemli faaliyet ulaşımın niteliklerinin arttırılmasına yönelik olarak karayolu inşaatlarına ağırlık verilmesidir. Bölgenin yakın illerle olan karayolu bağlantısı inşaatı devam etmektedir. Bartın Valiliği, Bartın 2023 çalışması kapsamında turizm sektörüne önemli yer ayırmış ve Bartın ilinin 2023 gelecek projeksiyonlarının dikkate alındığı çalışmayı kitap halinde bastırmıştır.

Karabük Valiliği, bölgede turizme yönelik olarak en etkin çalışan kamu kurumlarından biri olup Yenice ve Eskipazar Trekking rotalarının belirlenmesi ve işaretlenmesi çalışmaları yapılarak sonuçlar kitap halinde basılmış ve ilgi gruplarına dağıtımı gerçekleştirilmiştir.

Karabük Üniversitesi'ne bağlı Safranbolu Turizm Fakültesi açılması kararı Bakanlar Kurulu tarafından onaylanmış olup gelecek yıl bölüme öğrenci alınması planlanmaktadır. Karabük üniversitesi'nin iki ayrı Safranbolu konağının restorasyonu ile oluşturulan uygulama konukevi bulunmaktadır. Benzer şekilde Safranbolu Kız Teknik Lisesi de bir konağı uygulama oteli olarak işletmekte ve yerli ve yabancı turistleri ağırlamaktadır.

Batı Karadeniz Kalkınma Ajansı, turizm sektörüne yönelik olarak hazırlanan projelere finansal destek sağlamakta olup, kamu kurumları ve sivil toplum örgütleri ile KOBİ'lerin turizm sektörü ile ilgili projelerini desteklemektedir.

Ar-Ge Kurum ve/veya Kuruluşları (-)

Bölgede sektöre yönelik bilimsel nitelikli araştırma gerçekleştiren bir Ar-Ge kurum ve/veya kuruluş faaliyeti göstermemektedir.

Kontrol- Sertifikasyon Kuruluşları ve Belgelendirme (-)

Sertifikasyon ve kontrol işletmenin karşılayacağı minimum kalite standartlarını içermektedir. Belgelendirme, ürün, hizmet ve süreçler için kalite sürekliliği sağlamakta olup, ürün dizaynından, üretim sürecinden, satış sonrası hizmetlere kadar tüm süreçlerde kalite kontrol sistemlerine odaklanmayı gerektir; ve bu işlemler genellikle kontrol ve sertifikasyon kuruluşları tarafından yerine getirilmektedir (urak.org.tr, 2011).

Bölge düzeyinde belediye belgeli otel ve yeme-içme tesislerinin denetimleri yetersizdir. Safranbolu ilçesinde zaman zaman Safranbolu Belediyesi, Karabük Üniversitesi, Esnaf ve Sanatkarlar Odası, Turizm İşletmecileri Derneği gibi kurum ve kuruluşlardan oluşturulan bir ekip belediye belgeli otellerde denetim yapmaktadır. Öte yandan, bölgede sektörün hizmet kalitesini yükseltecek sertifikasyon kurumları bulunmamaktadır.

Firma Stratejisi ve Rekabet Yapısı

Firma stratejisi ve rekabet yapısı koşullarını, firma stratejisi, markalaşma ve iletişim yönetimi, yabancı tur operatörleri ile işbirliği, konaklama işletmelerinin yapısı, sektör oyuncularını arasında işbirliği ve güven ve kapasite kullanım oranı gibi alt değişkenler oluşturmaktadır.

Firma Stratejisi (-)

Bölgede sektörün stratejik karar alma yapısının düşük olduğu görülmektedir. Diğer bir ifade ile sektör gerek makro düzeyde gerekse mikro ölçekte stratejik kararlar alma ve kısa-orta-uzun vadeli hedefler ve programlar düzenlemede yetersiz kalmaktadır.

Sektör işletmelerinin büyük oranda tercih ettiği strateji maliyet temelli olarak gerçekleşmekte, işletmeler yoğun şekilde fiyata dayalı rekabet stratejisi uygulamaktadır. Buna karşın çok az işletme farklılaştırma stratejisi uygulamaktadır. Turizm sektöründe paket turların payının artması bu eğilimin bir sonucu olup, şiddetli rekabetin uzun vadede sektöre zarar vereceği tahmin edilmektedir. Şirketler günü kurtarmaya çalışırken, geleceğe yönelik planlar yapacak zaman bulamamakta ve uzun vadeli stratejiler geliştirememektedir.

Markalaşma ve İletişim Yönetimi (-)

Sektörün markalaşma yapısı da diğer destinasyonlara kıyasla oldukça düşük düzeyde kalmaktadır. Markalaşma ve imaj ve iletişim yönetimi uzun ve sabır gerektiren bir faaliyet olup, sektörün sürdürülebilir rekabet avantajı kazanmasında son derece önemlidir. Bölgede destinasyon ve ürün bazında uluslararası markalaşmayı sağlayabilen tek destinasyon Safranbolu ilçesidir. Bununla birlikte sektör işletmelerinin markalaşma düzeyi oldukça zayıftır.

Yabancı Tur Operatörleriyle İş Birliği (-)

Bölgede Safranbolu'ya yönelik tur düzenleyen uluslararası tur operatörleri bulunmakta bu turların müşterileri genellikle Uzakdoğu turistlerden oluşmaktadır. Ancak yabancı turist getiren tur operatörlerinin düşük fiyatlı anlaşmalar yapması, yerli tur operatörlerinin sektör üzerindeki hakimiyeti oyuncuların rekabetçilik güçlerini azaltan unsurlardır.

Konaklama İşletmelerinin Yönetim Yapısı (-)

Bölgedeki turizm tesisleri genelde küçük ve orta ölçekli işletmeler olduklarından yönetim yapısı aile işletmesi tarzındadır. Bu nedenle yönetsel uygulamalar zaman zaman bilimsel temele dayanmayan bir biçimde gerçekleştirilmektedir.

Sekör Oyuncuları Arasında İşbirliği ve Güven (-)

Bölgede faaliyet gösteren oyuncular arasında iletişimin düşük düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Kapasite Kullanım Oranı (-)

Bölge'de faaliyet gösteren ana oyuncuların işletme kapasitesi dikkate alındığında işletme kapasitesinin sayısal olarak yeterli ancak niteliksel açıdan sektörün yetersiz kaldığı görülmektedir. Bununla birlikte kapasite kullanım oranlarının zayıf olması, ağırlıklı olarak hafta sonu turizmine yönelik bir pazar yapısının olması nedeniyle kapasite kullanımı tüm yıla yayılamamakta, işletmeler dinamik yapılarını kaybetme riski ile karşı karşıya kalmaktadır. Kapasite kullanım oranı yani işletmelerin ortalama doluluk oranları ise oldukça düşük düzeyde (yıllık % 15) seyretmektedir.

Devlet

Devlet koşulları 3 farklı alt değişkene bağlı olup, Kültür ve Turizm Bakanlığı hizmetleri, teşvik sistemi ve yasal mevzuat gibi alt değişkenlerden oluşmaktadır.

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Hizmetleri (-/+)

Kültür ve Turizm Bakanlığı hizmetleri açısından değerlendirildiğinde, Bakanlığın bölge teşkilatlarındaki çalışmaları, görev ve yetkileri dâhilinde sağlıklı bir şekilde yürütülmektedir. Bununla birlikte Bakanlığın bölgeye yönelik olarak iyi bir tanıtım ve pazarlama stratejisinin olmayışı, istatistiki verilerin toplanmasında yetersiz kalması, sektörle ilgili bilimsel verileri üretememesi Bakanlığın bölgeye yönelik eksik/yetersiz stratejileri arasında sayılabilir. Tarihi yapıların korunması gibi hizmetler de yeterince gelişmemiş durumdadır. Ayrıca Bakanlığın müzecilik faaliyetleri de yetersizdir.

Bununla birlikte, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığının bölgeye yönelik çalışmaları bulunmaktadır. Örneğin, tarihi miras kenti olan Safranbolu'daki tarihi eserlerin korunması ve restorasyonu çalışmaları ile Safranbolu'nun pazarlanması konusunda Bakanlığın önemli çalışmaları bulunmaktadır.

Yatırım Teşvikleri (-)

Devlet birçok sektör için olduğu gibi turizm sektörü için de yatırım teşvikleri uygulamaktadır. Ancak bölgede faaliyet gösteren turizm işletmeleri yüksek faiz oranları nedeniyle bu teşviklerden yeterince yararlanamadıklarını ifade etmektedirler.

Yasal Mevzuat (-)

Yasal mevzuat açısından değerlendirildiğinde, bölgede faaliyet gösteren turizm sektörü oyuncuları mevcut yasal mevzuattan şikâyetçidirler. Yürürlükte olan Orman ve Mera Kanunları ve bölgede bazı şehirlerin ve alanların SİT alanı ilan edilmesi nedeni ile TR 81 bölgesi sınırlarında turizm sektörüne yönelik altyapı ve üstyapı yatırımlarına kısıtlama getirilmiştir.

5.4. Amaç-Hedef-Stratejiler

TR81 Bölgesi sahip olduğu alternatif turizm ürünleri ile Türkiye ve Dünya turizminden önemli ölçüde pay alabilecek bir potansiyele sahip olmasına rağmen, turizm pazarından düşük bir pay almaktadır. Bölgenin turizm pazar payının artırılması için yeni yaklaşımlara, iyi bir vizyona ve bölgenin turizm potansiyeli ile orantılı, hedeflere ve bölgeyi bu hedeflere götürecek stratejilere ihtiyaç bulunmaktadır.

Bölgenin 21. yüzyılda turizm sektöründe ulaşılacak istenen büyüme hedeflerini yakalayabilmesi için, en uygun gelişme hedeflerini ve bunlarla tutarlı gelişme stratejilerini belirlemesi gerekmektedir. Turizmin hızlı bir büyüme ile beklenen hedeflere ulaşması, bu sektördeki yerel potansiyeli en üst düzeyde kullanabilme becerisine bağlı olduğu kadar, uygun yatırım alanlarının belirlenmesi ve gelişmeyi sağlayacak mali kaynak tahsislerinin elde edilmesine de bağlıdır.

Bölgede turizm sektörünün gelişmesine yönelik en önemli stratejik amaçları şunlardır;

- Bölgedeki yüksek turizm potansiyelini harekete geçirerek alternatif turizm ürünleri geliştirmek,
- Bölgenin belirlenen tematik turizm türleri açısından ve sunduğu nitelikli turistik hizmetler bakımından tüm dünyada ve Türkiye’de tanınmasını sağlamak,
- Kaynaklarının sürdürülebilir kullanımı ile turizm sektöründen alınan pazar payını sürdürülebilir bir biçimde arttırmak,
- Küresel ve ulusal ölçekte bölgenin rekabet edebilirliğini arttırmak.

Bölgenin turizm sektörü ile ilgili olarak aşağıdaki hedeflere ulaşması beklenmektedir:

- Bölgede gerçekleştirilebilecek turizm faaliyetlerini (ürünlerini) tanıtmak ve pazarlamak,
- Bölgenin Zonguldak-Karabük-Bartın ya da Kuzeybatı Karadeniz destinasyonu olarak bütüncül bir yaklaşımla pazarlanması,
- Bölgenin turizm değerlerini (kültürel ve doğal) ulusal ve uluslararası alanda tanıtmak ve pazarlamak amacıyla, belediyelerin, sivil toplum kuruluşlarının, turizm sektörünün ve ilgili diğer kurumların katılımı ile ulusal ve uluslararası düzeyde etkin bir tanıtım ve pazarlama faaliyeti yürütülmesi. Rekabetten ziyade sinerjik etkiye dayanan işbirliği faaliyetleri, bölge tanıtımında daha etkin olunmasını sağlayacaktır.
- Alternatif turizm türlerine yönelik turizm yatırımlarının artırılması, yerel işletmecilerin teşviklerle yeni yatırımlara özendirilmesi,
- Bölgeye gelen turist sayısının gelecek 10 yılda % 50 oranında artırılması,
- Sektörde eğitilmiş ve kalifiye insan gücü istihdamının artırılması, sektörde çalışan işgörenlerin en az % 50’sinin turizm eğitimi almış (sertifikaya dayalı kurslar, ortaöğretim ya da yükseköğretim düzeyinde) insan gücünden oluşması,
- Bölgede üç ilin turizm sektörü temsilcilerinin oluşturduğu bir örgütlenmeye gidilerek destinasyon yönetim biriminin oluşturulması, etkin yetkilerle donatılmış bir destinasyon yöneticisinin seçilmesi ve bütüncül bir destinasyon yönetim planının ve stratejik turizm planının hazırlanması,
- Bölgeye gelen turistlere yerel turizm hizmetlerini (günlük turlar, rehberlik hizmetleri) sunan tur operatörü ve seyahat acentası gibi aracı kurumların çoğalmasını ve turizm rehberliği faaliyetlerinin artırılmasını sağlayıcı önlemleri almak, bu kurumların artması için gerekli teşvikleri sağlamak,
- Doğal çevrenin korunması ve iyileştirilmesine yönelik tedbirleri almak ve uygulamak suretiyle bölgenin çevre kalitesini ve yaşam standartlarını yükseltmek.

Bu kapsamda; bölgenin turizm sektörü gelişme stratejileri şu şekilde belirlenmiştir:

- Değişen turist motivasyonları dikkate alınarak bölgedeki turist talebini artıracak ve kişi başına turizm harcamalarını yükseltecek rekabet gücü yüksek olan turizm çeşitlerine ağırlık verilmelidir. Bu turizm türleri Zonguldak ili için ekoturizm, mağara turizmi, yayla turizmi, trekking, dalış turizmi, kuş ve kelebek gözlemciliği, etkinlik turizmi, kültür turizmi (Filyos) ve gastronomi turizmi olarak belirlenmiştir. Karabük ili için değerlendirilebilecek en önemli turizm ürünleri; ekoturizm, kanyoning, botanik turizmi, kelebek gözlemciliği, trekking, bisiklet turizmi, kültür turizmi, gastronomi turizmi, inanç turizmi gibi turizm türleridir. Bartın ilinin potansiyeli yüksek olan turizm kaynakları dikkate alındığında Bartın ilinde ekoturizm, yayla turizmi, trekking, botanik turizmi, kelebek gözlemciliği, deniz turizmi (yelken yarışları gibi deniz sporları

aktiviteleri), kültür turizmi, gastronomi turizmi gibi turizm ürünlerinin ön plana çıkarılması gerekir.

- Bölgenin her ili için rekabet gücü en yüksek olan birkaç turizm ürününün ilk önce ulusal ölçekte sonrasında ise uluslararası olarak tanıtımının ve pazarlamasının sağlanması. Turistik ürünlerin pazarlanmasında öncelikli olarak iç turizm talebinin yaratılması hedeflenmelidir. Zira bir bölgede gelişmiş olan bir iç turizm talebi dış turizm talebini de beraberinde getirecektir. Ürünün niteliği arttıkça uluslararası pazarlara açılmalıdır. İç turizmin geliştirilmesinde doğa sporları ya da kültür motivisi ile hareket eden turistler, İstanbul, Ankara, İzmir gibi büyük metropol pazarlar, iyi eğitilmiş, gelir düzeyi yüksek, 25-55 yaş arası gruplar (performans gerektiren doğaya dayalı turizm biçimleri için örneğin, kanyoning, mağara turizmi, sualtı dalış turizmi gibi) hedeflenmelidir. Uluslararası pazarlar olarak da öncelikli olarak Avrupa pazarları (sonrasında ABD pazarı) hedeflenmeli bu amaçla pazar analizleri yapılarak, farklı ülkelerdeki grupların tatil motivasyonları üzerinde yapılacak ampirik araştırmalarla hedef kitle seçilmeli ve pazarlama çabaları bu pazarlarda yoğunlaşmalıdır.
- Bölgenin pazarlanmasında "Safranbolu" markası pazarlama faaliyetlerinde kullanılarak bölge ile ilgili olarak kamuoyunda ve turizm pazarında farkındalık yaratılabilir ve ziyaretçilerin ilgisi bölgeye çekilebilir.
- Bölgede bulunan turizm kaynaklarının tematik rotalarla (Örneğin; ekoturizm rotası, dini rotalar, yiyecek-içecek rotaları v.b.) pazarlanması bölgenin destinasyon imajını güçlendirecektir. Böylece bu rotaların oluşturduğu ağa (zincire) üye olacak işletmelerin pazarlama maliyetleri de azalacak ve pazarlama faaliyetlerinde güçler birleştirilecektir.
- Bölgedeki Uluyayla, Gümeli ve Bacaklı yaylası gibi bol oksijenli alanlarda Avrupa'nın yaşlı nüfusunun (60 yaş üzeri) dinlenme ve tedavi taleplerine cevap verebilecek rehabilitasyon merkezleri kurulması yönünde planlama çalışmaları yapılmalıdır.
- Bölgede yapılacak yatırımlarda yerel yatırımcılara öncelik verilmelidir. Böylece bölge ekonomisinde sızıntı yaşanmayacaktır. Kırsal alanlarda bulunan turizm tesislerinde yerli halkın istihdamı teşvik edilmelidir. Böylece iç göç bir dereceye kadar önlenilebilecektir.
- Bölgede kalış süresinin uzatılması ve seyahat beklentilerinin en üst düzeyde karşılanması için spor, eğlence, alış-veriş merkezleri gibi ikincil hizmet tesislerine yönelik lojistik-destekleyici yatırımlar yapılmalıdır.
- Yukarıda illere göre ön plana çıkarılması önerilen turizm çeşitleri ile ilgili turizm yatırımları teşvik edilmeli, bu amaçla KOBİ desteği sağlanmalıdır. Ürün arzının çeşitlendirilmesi, düşük olan doluluk oranlarının artırılması açısından gereklidir.
- Turizm yatırımlarının gerçekleştirilebilmesi için projeler üretilmeli ve bu projelerin AB kaynakları gibi çeşitli dış kaynaklardan fonlanmasını sağlayıcı projeler geliştirmelidir.
- Alternatif turizm türlerine yatırım yapmak isteyen yatırımcılara proje üretme konusunda yerel yönetimlerce ya da illerde bulunan ya da kurulacak olan proje merkezlerince teknik yardım ve destek sağlanmalı, bu yatırımcılara orta ve uzun vadeli finansman desteği verilmelidir.
- Pazarlama faaliyetleri, ürün farklılaştırma, yüksek kalite ve müşteri beklentisini karşılama oranı ilkesi üzerine kurgulanmalı, fiyat rekabetinden (düşük fiyat uygulaması) kaçınılmalıdır.
- Turizm yatırımlarında doğayla bütünleşen küçük ölçekli, az katlı tesislere öncelik verilmelidir. Kırsal alanlarda çok katlı tesislerden kaçınılmalıdır.
- Geleneksel el sanatlarının yaşatılması ve desteklenmesi için yerel yönetimlerce çalışmalar yapılmalı, geleneksel el sanatlarını kullanarak hediyeelik eşya üretimi teşvik edilmelidir. Bu amaçla hem bu sanatların unutulmaması ortadan kalkmasını engelleyici hem de gelir getirici fonksiyonu ile sürdürülebilirliğini sağlayıcı olması için kurslar düzenlenerek, hediyeelik eşya çeşidi ve üretimi artırılmalıdır. Diğer taraftan oluşturulacak "El Sanatları Köyü" modeli ile gelen turistlerin bu sanatları uygulamaları, günümüz turistinin daha aktif olma güdüsünü tatmin edecek şekilde eğitsel bu tecrübeden yararlanmaları ve kendilerini geliştirmeleri de sağlanacaktır.
- Bölgede ziyaretçi sayısının artması amacıyla bölgeye ulaşım kolaylığı sağlanmalı, bu amaçla İstanbul ve Ankara gibi büyük metropollerden turist akışı sağlamak için bölgedeki tek havalanı olan Saltukova havaalanına yönelik uçak seferleri, uçuş sayısı ve uçuş noktaları artırılmalı, bölgeye Ankara kalkışlı hızlı tren seferlerinin konulmasını sağlamak amacıyla ilgili kurumlar harekete geçirilmeli, ihtiyaç halinde siyasilerden destek alınmalıdır.

- Eğitimli ve nitelikli turizm işgücünün bölgede kalmasını sağlayıcı tedbirler alınmalı, işgörenlere yönelik işletme ve bölge sadakati yaratılmalıdır. Bu amaçla işgücünün bölgede kalmasını sağlayıcı projeler geliştirilmelidir.
- Turizm hizmeti sunacak olan tesisler için sivil mimarlık özelliği taşıyan ve koruma altına alınan tescilli yapılardan fonksiyonel olarak yararlanılmalıdır. Bu eserlerin turizme kazandırılması yoluyla sürdürülebilirliği de sağlanacaktır.

5.5. Uygulanması Gerekli Politikalar

Yukarıda belirlenen amaç ve hedeflere ulaşılmasında sektöre yol gösterecek olan ve genel ilkeleri belirleyen politikalar ise şunlar olmalıdır:

Turizm Biçimi ve Hedef Kitle ile İlgili Politikalar

- Bölgede kitle turizminden kaçınılmalı, küçük grup (10-15 kişi) seyahatlerinin ve bireysel seyahatlerin arttırılmasına yönelik politikalar uygulanmalıdır. Bu bağlamda bölgenin hedef pazar seçimi bireysel seyahatler planlayan turistler olmalıdır.
- Turizmin gelişme yönü alternatif turizm türlerinin geliştirilmesine yönelik olarak belirlenmeli, geleneksel turizm türlerinin bölge için yeterli potansiyel yaratmadığı dikkate alınmalıdır. Geleneksel turizm biçimleri yani deniz turizmi bölgede tamamlayıcı turistik ürün olarak kullanılabilir. Tek başına potansiyel değeri azdır/yoktur. Farklı turizm türleri ile çok çeşitli hedef kitlelere ulaşmak rekabet gücü açısından önem taşımaktadır.

İstihdam politikası

- Sektörde eğitimli ve kalifiye işgören çalıştırılması, bu bağlamda ihtiyaç duyulan alanlarda bölgede faaliyet gösteren yükseköğretim ve ortaöğretim düzeylerinde turizm eğitim kurumlarının ve programlarının arttırılması, sertifikaya dayalı turizm kursları ile işgören kalitesinin arttırılması gerekmektedir.

Kültürel Mirasın Korunması ile İlgili Politikalar

- Kültürel mirasın, kültürün ve geleneksel yaşam biçiminin korunması bölgedeki en temel politikalarından biri olmalıdır. Turizmin gelişmesinin toplum kültürü üzerinde yaratacağı olumsuz etkiler göz ardı edilmemelidir.
- Turizmin geliştiği yerlerde yaşayan halk hem yatırımcı olarak, hem tüketici olarak hem de yerel kültürün üreticisi olarak turizmin merkezinde yer almaktadır. Dolayısıyla turizme yönelik politikaların belirlenmesinde yerel aktörlerin de katılımı gerekmektedir. Tepeden inme turizm kalkınması bu insanları dışlarken aynı zamanda turizmin önemli bir kaynağı olan kültürel unsurların da marjinalleşmesine yol açmaktadır.

Sürdürülebilir Turizm Politikaları

- Turizm işletmeleri doğal çevre ile uyumlu olmalı çok katlı, doğal çevreye uymayan yapılardan kaçınılmalıdır. Kırsal alanlardaki yapılar geleneksel dokuyla örtüşen nitelikte olmalıdır. Kırsal alanlarda doğal çevre ile uyumlayan yapılara izin verilmemelidir.
- Hassas ekosistemlerde, geleneksel yaşamın değişikliğe ve zarara uğrayacağı alanlarda turistik gelişmeye izin verilmemelidir. İzin verildiği koşullarda ise turistik yapılaşma ve ziyaretçi sayısı sınırlandırılmalıdır. Tüketim denetim altına alınmalıdır.
- Turizmin bölgede gelişmesine yönelik olarak ekolojik prensiplerin belirlenmesi, Sit alanlarının, koruma alanlarının, Milli Parkların oluşturulması, tesis sayılarının, ziyaretçi ve araç sayılarının denetim altında tutulması gerekmektedir.
- Turizm bölgelerinde sürdürülebilirlik ilkesi esas alınmalı, turizmin geliştirileceği alanlarda taşıma kapasitesi belirlenmeli, bu bölgelerin stratejik planları ve eylem planları hazırlanmalıdır.
- Turizm sektörünün sürdürülebilir gelişiminde yerel aktörler, kültürel ve ekolojik kaynakların kullanılmasında rol almalıdır. Bölgede yaşayan yerli halk, hem kalkınma sürecinden hem de bunun getirilerinden yararlanması için karar verme mekanizmalarına dâhil edilmelidir.

Yatırım Politikaları

- Sektöre yatırım yapacak girişimciler yerel yönetimlerce desteklenmeli, doğal dokuyu bozmayan, çevre ile dost yatırım projelerine uygun yatırım ortamı (arsa tahsisi, nakdi teşvik araçları) sağlanmalıdır.

- Bölgede kırsal alanların turizm amaçlı olarak geliştirilmesine ve kalkınmasına yönelik politikalar hakim olmalı, kırsal alanlarda turistik yatırımların geliştirilmesi temel ilkelerden biri olmalıdır.

Ulaştırma Politikaları

- Ulaştırma ile ilgili olarak ise bölgede var olan demiryolu ağının iyileştirilmesi ya da yeniden inşası, demiryolu ulaşımının canlandırılması, karayolu ulaştırmasında kalitenin artırılması, denizyolu ulaştırmasının teşvik edilmesi temel ulaşım politikaları olmalıdır.

Pazarlama Politikaları

- Düşük fiyat politikalarından kaçınılmalı, rekabet ürün farklılaşma ve kalite üzerinden yapılmalıdır.

Diğer Politikalar

- Bölgesel ve ulusal etkinlikleri, festivalleri teşvik edici politikalar geliştirmelidir.
- Konaklama arzı müşterilerin kalite beklentilerine uygun bir biçimde sağlanmalı, yeni yatırımlardan ziyade öncelikle mevcut kapasitenin iyileştirilmesi politikası güdülmelidir.

SONUÇ, DEĞERLENDİRME VE ÖNERİLER

Önemli rekabet avantajı kaynaklarına sahip olan Türk turizm sektörü son yıllarda dikkate değer gelişmeler kaydetmiştir. Özellikle 21. yüzyıl başlarından itibaren sektörün istikrarlı bir biçimde büyümesi gelecekte de sektörün aynı hızla büyümeye devam edeceğini göstermektedir. Ülkemizin sahip olduğu stratejik konum, elverişli iklim, uygun coğrafi yapı, doğal kaynaklar, genç ve dinamik nüfus, kültürel ve tarihsel miras bu gelişmede oldukça önemli etken olmuştur. Son yıllarda büyük atılım göstererek ülkemizin en önemli sektörlerinden birisi haline gelen turizm faaliyetleri, günümüzde sadece kıyı bölgelerine yönelik geleneksel turizm biçiminden farklılaşarak ülkemizin ve bölgelerin bölgesel kalkınma hamleleri çerçevesinde alternatif turizm potansiyellerinin de değerlendirilebileceği çeşitli turizm türlerine yönelmiştir.

TR81 Bölgesi alternatif turizm çeşitlerinin büyük bir kısmını bünyesinde barındıran önemli turizm destinasyonlarından birisi olarak ulusal ve küresel turizm pazarında hak ettiği yeri almaya çalışmaktadır. Bu bağlamda bölge, yaklaşık 20 çeşit alternatif turizm faaliyetini içeren turistik kaynaklara sahiptir. Bölge özellikle doğaya dayalı turizm kaynakları açısından zengin olup geliştirilebilecek turizm çeşitleri açısından da bu kaynaklar öne çıkan turizm değerleridir. Bununla birlikte tarih ve kültür markası olan Safranbolu'nun bölgede bulunması, bölgenin kültüre dayalı turizm çeşitlerinin gelişmesinde rakiplerine göre göreceli bir fark yaratmaktadır.

Alternatif turizm türlerine göre bölgede tespit edilen turistik kaynak sayıları aşağıdaki tabloda verilmektedir:

Tablo 45: Bölgedeki Turistik Kaynakların Sayısı

Turizm Türü	Zonguldak İli	Karabük İli	Bartın İli
Deniz Turizmi	-	-	9 plaj
Su Altı Dalış Turizmi	10 dalış noktası	-	-
Mağara Turizmi	3 mağara	4 mağara	2 mağara
Ekoturizm	5 şelale 2 doğal güzellik/korunan alan	1 şelale 5 doğal güzellik/korunan alan 4 göl/gölet	4 şelale 1 doğal güzellik/Milli Park
Yayla Turizmi	2 yayla	2 yayla	4 yayla
Botanik Turizmi	12 endemik takson	11 tabiat anıtı ağaç 54 takson	7 endemik takson
Kelebek Gözlemciliği	90 tür	99 tür	90 tür
Kuş Gözlemciliği	280 tür	-	-
Akarsu Turizmi	3 su kaynağı	3 su kaynağı	1 su kaynağı
Kanyon Geçişi	-	7 kanyon	-
Doğa Yürüyüşü	12 güzergah	48 güzergah	7 güzergah
Bisiklet Turizmi	7 güzergah	9 güzergah	7 güzergah
Termal Turizm	1 termal kaynak	1 termal kaynak	-
Kültür Turizmi	2 el sanatı, 2 antik kent, 1 müze, 1 kale, 1 dini yapı	Tarihi evler, 2 han, 2 hamam, 1 su kemeri, 2 köprü, 31 tarihi çeşme, 1 kale, 1 eski hastane binası, 1 kilise, 1 etnoğrafya müzesi, 2 çarşı, 6 gezi evi, 2 kaya mezarı, 2 antik kent, 5 geleneksel el sanatı,	Tarihi evler, 1 müze, 1 kale, 1 yol anıtı, 1 köprü, 2 el sanatı
Etkinlik Turizmi	4 etkinlik/festival	1 etkinlik/festival	2 etkinlik/festival
İnaç Turizmi	1 dini merkez	9 camii, 2 türbe	2 camii

Bölgede öncelikli yatırım alanları ve bu alanlarda geliştirilebilecek öncelikli turizm türleri aşağıdaki tablolarda (Tablo 45, 46 ve 47) verilmiş olup, bu turizm türleri ve alanların belirlenmesinde turistlerin değişen tatil motivasyonları, eğilim ve beklentileri ile bölgenin rekabet gücü oluşturabilecek turizm kaynakları dikkate alınmıştır. Bu yatırım alanı ve turizm türü önerilerinin gelecek yatırımlarda dikkate alınması bölge turizminin gelişmesine ve rekabet edebilirliğine katkı sağlayacaktır.

Tablo 46: TR81 Bölgesi Zonguldak İli Turizm Sektörü Öncelikli Yatırım Alanları, Turizm Türleri ve Geliştirilecek Faaliyetler

İli	Öncelikli Yatırım Alanları	Geliştirilebilecek Turizm Türleri	Faaliyetler
Zonguldak	Harmankaya Şelalesi, Güneşli Şelalesi Değirmenağzı Şelalesi Madencioğlu Şelalesi Hacımusca Deresi (Şelaleler)	Trekking	- Güzergâhların belirlenmesi ve işaretlenmesi - Altyapı ve üstyapı çalışmalarının (WC, dinlenme alanı, yiyecek-içecek hizmeti) yapılması - Rehberlik hizmetlerinin geliştirilmesi
	Yedigöller Milli Parkı	Trekking	- Trekking parkurlarının işaretlenmesi - Rehberlik hizmeti sağlanması
	Gümeli ve Bacaklı Yaylaları	Yayla Turizmi, Botanik Turizmi, Kelebek Gözlemciliği Trekking, Bisiklet Turizmi	- Yayla evlerinin restorasyonu ile konaklama kapasitesinin artırılması - Bölgeye yakın yerleşim alanlarında pansiyonculuğun geliştirilmesi - Rehberlik hizmetlerinin (kelebek gözlemciliği ve botanik turizmleri için) geliştirilmesi
	Zonguldak Karadeniz Kıyıları	Sualtı Dalış Turizmi	- Dalış Klübü/Dalış Okulu açılması - Öncelikli dalış alanlarının belirlenmesi
	Kızılelma, Cumayanı Mağaraları	Mağara Turizmi	- Ziyarete uygun hale getirilmesi için gerekli iç ve dış düzenlemelerin yapılması - Mağaracılık klüp ve derneklerin çoğaltılması - Mağaralara yönelik rehberlik hizmeti sağlanması
	Dirgine Çayı ve Vadisi	Rafting Trekking	- Rafting Sporları Merkezi kurulması - Rafting sporu dernekleri/klüplerinin oluşturulması - Rehberlik hizmetlerinin (trekking için) geliştirilmesi
	Filyos Çayı	Kuş Gözlemciliği Kanoing Bisiklet Turizmi	- Rehberlik hizmetlerinin (kuş gözlemciliği için) geliştirilmesi - Seyahat acentaları tarafından kanoing turları düzenlenmesi - Bisiklet güzergâhlarının işaretlenmesi
	Filyos: Filyos Kalesi ve Tieion Antik Kenti	Kültür Turizmi	- Kazı çalışmalarının tamamlanması
	Maden Müzesi (Çaydamar Maden Müzesi)	Kültür Turizmi Endüstriyel Turizm	- Ziyarete uygun hale getirilmesi için gerekli düzenlemelerin yapılması
	Elpek Bezi	Kültür turizmi	- Hediyelik eşya tasarımı ve ürünlerin pazarlanması
	Yöresel Yemekler	Gastronomi Turizmi	- Yöresel yemek yapan yiyecek-içecek ünitelerinin açılması
	Devrek Bastonu	Kültür Turizmi	- Hobi atölyelerinin (özel ilgi atölyeleri) kurulması, kurs açılması ve bu atölye çalışmalarının tanıtılması ve pazarlanması faaliyetleri
	Karadeniz Ereğli	Etkinlik Turizmi	- Etkinlik ve Festivallerin artırılması - Etkinliklerin tanıtımı ve pazarlanması

Tablo 47: TR81 Bölgesi Karabük İli Turizm Sektörü Öncelikli Yatırım Alanları, Turizm Türleri ve Geliştirilecek Faaliyetler

İli	Öncelikli Yatırım Alanı	Geliştirilebilecek Turizm Türleri	Faaliyetler
Karabük	Yenice ormanları Karakaya Bölgesi Kızılkaya Bölgesi	Botanik Turizmi Kelebek Gözlemciliği Trekking Bisiklet Turizmi	- Güzergâhların belirlenmesi ve işaretlenmesi - Altyapı ve üstyapı çalışmalarının (WC, dinlenme alanı, yiyecek-içecek hizmeti) yapılması - Seyahat acentalarının tur programları organizasyonu - Rehberlik hizmetlerinin geliştirilmesi
	Keltepe	Kuş Gözlemciliği	- Rehberlik hizmetlerinin geliştirilmesi
	Bulak Kanyonu Soğanlı Çayı Vadisi Tokatlı Kanyonu Düzce Kanyonu Yacı Kanyonu Sırçalı Kanyonu Şeker Kanyonu	Kanyoning	- Güzergâhların belirlenmesi ve işaretlenmesi - Rehberlik hizmetlerinin artırılması -Doğa sporları klüp ve derneklerinin oluşturulması - Seyahat acentalarının tur programları organizasyonu - Altyapı ve üstyapı çalışmalarının (WC, dinlenme alanı, yiyecek-içecek hizmeti) yapılması
	Eskipazar Trekking Parkurları	Trekking	- Rehberlik hizmeti sağlanması - Seyahat acentaları tur organizasyonları
	Safranbolu Trekking Parkurları	Trekking	- Parkurların işaretlenmesi - Rehberlik hizmeti sağlanması - Seyahat acentaları tur organizasyonları
	Safran yetiştiriciliği	Botanik Turizmi Kırsal Turizm	- Turistlere yönelik kısa süreli safran yetiştiriciliği kursu düzenlenmesi - Safran toplama dönemlerinde tur organizasyonu
	Akkaya Termal Su Kaynağı	Termal Turizm	- Altyapı ve üstyapı yatırımlarının tamamlanması - Konaklama tesisi inşaatı
	Kimistine Antik Kenti	Kültür Turizmi	- Kazı çalışmaları yapılması
	Hadrianapolis Antik Kenti	Kültür Turizmi	- Kazı çalışmalarının tamamlanması
	Araç Çayı	Kanoing Trekking Bisiklet Turizmi	- -Seyahat acentaları tarafından kanoing turları düzenlenmesi - Trekking ve bisiklet turizmi için güzergâhın işaretlenmesi
	Safranbolu Camileri Küre-i Hadid Camii Yirmibeşoğlu Cuma Camii	İnanç Turizmi	- Pazarlama ve bölgenin inanç turizmi açısından konumlandırılması
	Yörük Köyü	Kültür Turizmi	- Pazarlama ve tanıtım faaliyetleri - Konaklama tesisi sayısının artırılması - Ev pansiyonculuğunun geliştirilmesi
	Hacılarobası Köyü	Kültür Turizmi	- Pazarlama ve tanıtım faaliyetleri - Konaklama tesisi sayısının artırılması - Ev pansiyonculuğunun geliştirilmesi
	Safranbolu Geleneksel El Sanatları Bakırcılık Demircilik Yemenicilik	Kültür Turizmi	- Hobi atölyelerinin (özel ilgi atölyeleri) kurulması, kurs açılması ve bu atölye çalışmalarının tanıtılması ve pazarlanması faaliyetleri
	Yenice Ahşap İşlemeciliği Sandalye üretimi Kaşık üretimi Baston üretimi	Kültür Turizmi	- Hediyelik eşya üretimi (çocuk oyuncakları, ahşap ev, hediyelik bastonlar, kaşıklar) - - Hobi atölyelerinin (özel ilgi atölyeleri) kurulması, kurs açılması ve bu atölye çalışmalarının tanıtılması ve pazarlanması faaliyetleri
	Yöresel Yemekler	Gastronomi Turizmi	- Yöresel yemek yapan yiyecek-içecek ünitelerinin açılması
	Safranbolu	Etkinlik Turizmi	- Etkinlik ve festivallerin artırılması - Etkinliklerin tanıtımı ve pazarlanması

Tablo 48: TR81 Bölgesi Bartın İli Turizm Sektörü Öncelikli Yatırım Alanları, Turizm Türleri ve Geliştirilecek Faaliyetler

İli	Öncelikli Yatırım Alanı	Geliştirilebilecek Turizm Türleri	Faaliyetler
Bartın	Bartın Karadeniz Kıyıları	Deniz sporları (Yelken yarışları) Sualtı Dalış Turizmi	- Öncelikli dalış alanlarının belirlenmesi - Klüp ve derneklerin kurulması (su sporları için) - Dalış Klübü/Dalış Okulu açılması (su sporları için)
	Güzelcehisar Mogada Kızılkum	Bisiklet turizmi	- Rehberlik hizmetlerinin geliştirilmesi - Seyahat acentaları tarafından tur organizasyonu
	Ulukaya Şelalesi Aksu Şelalesi	Trekking	- Altyapı ve üstyapı çalışmalarının (WC, dinlenme alanı, yiyecek-içecek hizmeti) yapılması - Rehberlik hizmetlerinin geliştirilmesi
	Uluyayla	Yayla Turizmi Kelebek Gözlemciliği Trekking Bisiklet Turizmi	- Altyapı (elektrik, su) ve üstyapı çalışmalarının (WC, dinlenme alanı, yiyecek-içecek hizmeti) yapılması - Rehberlik hizmetlerinin geliştirilmesi - Konaklama imkânlarının artırılması - Yakın köylerde ev pansiyonculuğunun geliştirilmesi
	Küre Dağları Milli Parkı	Trekking Botanik Turizmi Bisiklet Turizmi Kamp Turizmi	- Altyapı (elektrik, su) ve üstyapı çalışmalarının (WC, dinlenme alanı, yiyecek-içecek hizmeti) yapılması - Rehberlik hizmetlerinin geliştirilmesi - Konaklama imkânlarının artırılması - Tampon zondaki köylerde ev pansiyonculuğu faaliyetlerinin artırılması
	İncivez Mağarası	Mağara Turizmi	- Ziyarete uygun hale getirilmesi için gerekli iç ve dış düzenlemelerin yapılması - Mağaralara yönelik rehberlik hizmeti sağlanması
	Amasra şehri	Kültür Turizmi Şehir Turizmi Etkinlik Turizmi Kuş Gözlemciliği	- Pazarlama ve kültür turizmi konumlandırma çalışmalarının yapılması - ÖKA (Önemli Kuş Alanları)'nın Belirlenmesi
	Ahşap Yat Yapımcılığı, Kurucaşile	Kültür Turizmi	- Hobi atölyelerinin (özel ilgi atölyeleri) kurulması, kurs açılması ve bu atölye çalışmalarının tanıtılması ve pazarlanması faaliyetleri - Turistlere yönelik kısa süreli model yat yapımcılığına kursların açılması
	Tel Kırma	Kültür Turizmi	- Pazarlama faaliyetleri - Turistlere yönelik kısa süreli kursların açılması
	Yöresel Yemekler	Gastronomi Turizmi	- Yöresel yemek yapan yiyecek-içecek ünitelerinin açılması

Yukarıda belirtilen turizm çeşitlerinin yanı sıra bölgede varolan ancak önemli rekabet gücü oluşturmayan turizm türleri (örneğin deniz turizmi) diğer turizm türleri ile birleştirilerek turistin tatminini sağlayacak bir turizm faaliyeti oluşturabilir. Bu turizm türlerinin pazarlanmasında ve tur organizasyonlarının planlanmasında bölge seyahat acentalarına önemli görevler düşmektedir. Ancak bölgede seyahat acentası sayısının az olması, faaliyette bulunan acentaların ise bölgeye gelen turistlerden çok yerli halkın seyahat organizasyonu konusunda yoğunlaşmaları önemli eksikliklerden biridir. Seyahat acentalarının bölgenin tanıtımı ve pazarlanmasında etkin rol oynaması sağlanmalıdır.

Elmas modeli kullanılarak yapılan TR81 Bölgesi turizm sektörünün (*alternatif turizm*) rekabetçilik analizi sonucu, sektörün *orta* seviyede bir rekabetçilik gücüne sahip olduğu tesbit edilmiştir. Sektörün Değer Zincirini (*Value Chain*) oluşturan temel ve alt değişkenler tek tek uluslararası kıyaslamaya tabi tutularak derecelendirilmiş, zincirin eksik ve/veya zayıf halkalarının tamamlanması ve/veya güçlendirilmesi için aşağıdaki öneriler sunulmuştur.

Sektörü girdisini oluşturan doğal kaynakların zenginliği önemli bir rekabet avantajı sunarken, nitelikli konaklama işletmelerinin yetersizliği ve bölgenin her tarafında etkin bir şekilde faaliyette

bulunmaması önemli bir eksiklik olarak görülmektedir. Bu bağlamda, bölgedeki konaklama işletmelerinin nitelikleri artırılmalı ve/veya nitelikli konaklama işletmelerinin sayısı, yeme-içme tesislerinin sayısı özellikle yöresel yemek üreten restoran, cafe, gibi tesislerin sayısı artırılmalıdır.

Sektöre yönelik hafta sonu turizmi talebi tüm yıla yayılmalı, uluslararası talep bağlamında özellikle Avrupa pazarlarında pazarlama çalışmalarına ağırlık verilmelidir. Bu amaçla çeşitli ülkelerde yapılan uluslararası fuarlara (Örneğin; Berlin Turizm Fuarı, Türkiye’de EMITT fuarı) destinasyon olarak katılınabilir.

Bölge kültür turizmi açısından Safranbolu ile öne çıkmış olmasına rağmen diğer illerdeki zengin kültürel potansiyel de değerlendirilmelidir. Zengin kültürel potansiyeline rağmen bölgede müzecilik faaliyetleri zayıfır. Bu nedenle Eskipazarı’da yer alan Hadrianapolis antik şehri ve Filyos’ta bulunan Tieion antik şehirlerinden çıkarılan eserlerin korunması ve aynı zamanda yöreye yönelik yapılacak ziyaretlerde ziyaretçilerin uğramaları amacıyla bu yerlere müze yapılmalıdır.

Alternatif turizm türlerini büyük bir çoğunluğunun gerçekleştirilebileceği bir bölge olmasına rağmen, talebin mevsimlik olması, hafta sonu turizminin ağırlıklı olması bölgedeki kalış sürelerinin az olmasına dolayısıyla da turistik tesislerin düşük kapasite ile çalışmalarına neden olmakta, bu durum işletme maliyetlerini yükseltmekte ve verimliliği azaltmaktadır. Bu problemin aşılmasında pazarlama stratejileri kapsamında pazarın ve ürünlerin çeşitlendirilmesi çalışmaları yapılmalıdır.

Bölge, genç ve dinamik bir nüfus potansiyeline sahip olmasına rağmen, sektör nitelikli ve tecrübeli eleman bulmakta sıkıntısı çekmektedir. İşgücünün hem sayısal hem de niteliksel düzeyinin yükseltilmesi için, insan kaynaklarına yatırım yapılmalı hizmet içi eğitimler artırılmalı, bu konuda ulusal ve uluslararası kuruluşlar, bölgedeki üniversiteler ile işbirliğine gidilmelidir. Ayrıca meslek liselerinin ve üniversitelerin ilgili bölümleri ile sektörün koordinasyon içinde bulunmasının, eğitim görmekle olan insan potansiyelinin sektöre en üst seviyede fayda sağlayacak şekilde yetiştirilmesi sağlanmalıdır.

Bölgedeki turizm çeşitliliğinin tanıtılması, farkındalık yaratılması ve tutundurulması için tanıtım CD’leri hazırlanmalı, artık her otobüste bulunan televizyonlarda bölgenin kısa tanıtım CD’leri yayınlanmalıdır.

Bölgenin bazı yörelerinde yaşanan ulaşım sorunu çözülmelidir. Bu amaçla karayollarının nitelikleri artırılmalıdır. Düşük nitelikli Bartın-Karabük karayolu, Yeniçağa-Zonguldak hattı iyileştirmelidir.

Bölgenin temel problemlerinden biri de sanayi kurumlarının yarattığı kirliliktir. Hava ve su kalitesinin oldukça düşük olduğu bölgede kirlilik konusunda makro önlemler alınmalıdır. Karabük Demir Çelik Fabrikası’nın atıklarını Araç Çayı’na deşarj etmesi engellenmelidir. Bölgede doğalgaz kullanımının kış mevsiminde katı yakıtlardan kaynaklanan hava kirliliği azaltacağı tahmin edilmektedir.

Bölgede bazı yerlerde sektöre yönelik sivil toplum kuruluşlarının turizm faaliyetleri yok denecek kadar azdır. Sektöre yönelik sivil toplum kuruluşlarının faaliyetleri etkin hale getirilmeli ve diğer turizm faaliyetleri ile koordine edilerek sinerjik bir etki yaratılmalı, faaliyetler uyumlaştırılmalıdır.

Bölgede ziyaretçilere rekreatif hizmetler sunan eğlence mekanları, tematik parklar, sanat galerileri, tiyatrolar v.b. gibi yardımcı hizmetleri sağlayacak tesislerin eksikliği hissedilmektedir.

Keza bölgeye gelen ziyaretçilere sunulan rehberlik hizmetleri de zayıftır. Özellikle doğaya yönelik turlar ayrı bir eğitim, tecrübe ve uzmanlık gerektirmektedir. Bu açığın kapatılması ya da azaltılması için bölgesel kurslar açılarak gelen ziyaretçilere kılavuzluk imkanı sağlanmalıdır. Bunun yanı sıra bölgede sadece üç tane enformasyon hizmeti sunan ofis bulunmakta olup enformasyon hizmetleri geliştirilmeli, her kentin merkezinde ve çevre yoluna yakın bir bölgede Turizm Enformasyon Ofisleri açılmalıdır. Bakanlığa bağlı turizm nformasyon ofisleri yanı sıra ilgili şehirlerin belediyeleri de bu hizmetin sunulmasında enformasyon ofisleri açarak katkı sağlayabilirler.

Sektörün ana oyuncularının rekabet stratejileri farklılaştırma stratejisi üzerinde yoğunlaşmalı ve sektör oyuncuları arasındaki iletişim artırılmalıdır. Ulusal ve uluslararası turizm faaliyetleri yakından takip edilmeli, sektör oyuncuları sık sık bir araya gelerek sektörün gelişimine yönelik ortak stratejiler üretmelidirler.

Bölge genelinde turizme yönelik sektörü yönlendirecek ve stratejik planlama çalışmalarını yürütecek, sektörün rekabet stratejilerini tasarlayacak vizyon sahibi bir bölgesel destinasyon yönetim örgütü kurulmalıdır. Bu örgütün yöneticiliğini bölgede etkin olan bir kurum (BAKKA, üniversiter

kurumlarda görev yapan turizm bilim uzmanları v.b.). gerçekleştirmelidir. Bu yöneticiler ilgili çalışmalar için yetkilendirilmelidir. Turizm sektörünün gelişmesi ve daha etkin olarak faaliyet göstermesi çabalarının aynı amaca doğru yönlendirilmesine ve uyumlaştırılmasına bağlıdır. Destinasyon yöneticisi bu makro bakış açısı ile tüm destinasyonu göz önünde bulundurmalıdır. Bundan sonraki çalışmalarda kümelenme analizi gerçekleştirilmelidir.

KAYNAKÇA

Kitaplar

- Alpözen, O. (1975). *Türkiye’de Sualtı Arkeolojisi*. Akbank Yayınları Kültür Kitapları Serisi No:1.
- Aşçıoğlu, E. (2001). *Bartın, Bartın Ticaret ve Sanayi Odası Yayını, Bartın*.
- Avcıkurt, C. (2008). *Turizm Sosyolojisi*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Birge, J.K. (1994). *The Bektashi Order of Dervishes*, Luzac Oriental, London.
- Çakıcı, C, Kızılırmak, İ. (2004). *Turizmde Bölgesel Ortak Tanıtım Faaliyetleri ve Önemi: Doğu Karadeniz Bölgesinde Yapılan Bir Araştırma ve Sonuçları*, Karadeniz Teknik Üniversitesi Turizm ve Otelcilik Meslek Yüksekokulu Yayın No:1, Trabzon.
- Çelikdönmez, Ö., Yılmaz, Ö., Korum, R. (2009). *Baston Tarihi Devrekten Bastonla Tarihe Bakış*, Ankara: Kalkan Matbaacılık.
- Çilsüleymanoğlu, S. (1996). *Bartın Halk Kültürü, Cilt 1*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.
- Çilsüleymanoğlu, S. (1996). *Bartın Halk Kültürü, Cilt 2*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.
- Demir, C., Çevirgen, A. (2006). *Turizm ve Çevre Yönetimi Sürdürülebilir Gelişme Yaklaşımı*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- İçöz, O. (2005). *Turizm Ekonomisi* (3. baskı), Ankara: Turhan Kitabevi.
- İçöz, O., Yılmaz, B.S. (2006). Organik Tarım ve Turizme Etkisi (Eko- Turizm), İ. Hakkı Eraslan ve Ferhat Şelli (Ed.), Sürdürülebilir Rakabet Avantajı Elde Etmede Organik Tarım Sektörü Sektörel Stratejiler ve Uygulamalar, Uluslararası Rekabet Araştırmaları Kurumu Derneği Yayınları, Yayın No: 2006/1, İstanbul.
- Kara, T. (2005). *Safranbolu Yörük Koyu Köyümüzde Geleneksel Yaşam Örf ve Adetlerimiz*, Ankara: Grafiker Yayınları.
- Karabük Ticaret ve Sanayi Odası. (2008). *Karabük İli Kalkınmasına Yönelik Mevcut ve Alternatif Yatırım Alanları*, Karabük ve Ticaret Odası Yayını, Karabük.
- Kirwan, G.M, K.A. Boyla, P. Castell, B. Demirci, M. Özen, H. Welch ve T. Marlow.(2008). *The Birds of Turkey: a Study of the Distribution, Taxonomy and Breeding of Turkish Birds*, Londra: Christopher Helm.
- Kozak, N., Kozak, M. ve Kozak, M. (2006). *Genel Turizm İlkeler-Kavramlar*, Ankara: Detay Yayınevi.
- McIntyre, G., Hetherington, A. ve Inskeep, E. (1993). *Sustainable Tourism Development: Guide for Local Planners*, World Tourism Organization, Spain.
- Middleton, V.T.C. (1995). Overall Tourism Product (icinde) SF Wittand L Moutinho, *Tourism Marketing and Management Handbook*, Prentice Hall, UK. ss: 334-341.
- Noyan, B. (1998). *Bütün Yönleriyle Bektaşilik ve Alevilik I*, Ankara: Ardıç Yayınları.
- Olalı, Hasan. (1984). *Turizm Dersleri*, İzmir: İstiklal Matbaası,
- Olalı, Hasan. (1990). *Turizm Politikası ve Planlaması*. İstanbul: İşletme Fakültesi Yayını.
- Özgüç, N. (1998). *Turizm Coğrafyası. Özellikler. Bölgeler*, İstanbul: Çantay Kitabevi.
- Poon, A. (2002). *Tourism, Tecnology and Competitive Strategies*, Wallingford: CAB International.
- Porter, M. (1990). *The Competitive Advantage of Nations*, London: The Macmillan Pres Ltd.
- Porter, M. (1998). *On Competition*, Boston: The Harvard Business Review Book Series.
- Porter, M.E. (1980). *Competitive Strategy: Techniques for Analyzing Industries and Competitor*, New York: The Free Press.
- Richardson, J.I., Fluke, M. (2004). *Understanding and Managing Tourism*, Sydney: Pearson Education.
- Ritchie, J.R.B, Crouch, G.I. (2003). *The Competitive Destination*, England: CABI Publishing.

- Sakaoğlu, N. (1999). *Çeşmi Cihan Amasra*, İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayını
- Sarıbaş, M. ve diğerleri. (2008). Zonguldak İli Biyoçeşitliliği, Ankara: Gözde Ofset Matbaacılık Ltd. Şti.
- Şenok, Y. F. (2001). Türkiye Dalış Rehberi. İstanbul: Net Turistik Yayınları A.Ş. Yay.
- Türker, N., Çetinkaya, A. (2009). *Batı Karadeniz Bölümü Ekoturizm Potansiyeli*, Ankara: Detay Yayıncılık.
- Ürger, S. (1993). *Genel Turizm Bilgisi*, Antalya: Akdeniz Üniversitesi Basımevi. Yayın No:53.

Makaleler

- Aksoy; N. (2011). Safranbolu-Eflani Katır Yolu. *Sırtçantam*, İstanbul.
- Arslanoğlu, İ. (2001). Alevilikte Temel İnanç Unsurları ve Pratikler, *Türk Kültürü ve Hacı Bektaşî Veli Araştırma Dergisi*, 20.
- Avcı, N. (2007). Turizmde Taşıma Kapasitesinin Önemi, *Ege Academic Review*, 7 (2), ss. 485-501.
- Azcan, G. (2011). Hepinize Merhaba, *Miras Dergisi*, Sayı 1, Safranbolu.
- Demirarslan, D. (2011). Eski Bir Bektaşî Yerleşimi: Yörük Köyü'nde Evler ve Odanın Oluşumu, *Türk Kültürü ve Hacı Bektaşî Veli Araştırma Dergisi*, 58.
- Eğrikavuk, M. (2011). Safranbolu Bölgesi Çalışmaları", *Obruk Mağara Araştırmaları Dergisi*, 4, İstanbul.
- Emekli, G. (2005). Avrupa Birliği'nde Turizm Politikaları Türkiye'de Kültürel Turizm, *Ege Coğrafya Dergisi*, 14, ss. 99-107.
- Go, M.F. ve Govers, R.(1999): The Asian perspective: Which international conference destinations in Asia are the most competitive? *Journal of Convention & Exhibition Management*, Vol. 35. No. 5. pp. 50–60.
- Kalafat, Y. (1999). Türkiye'de Halk İnançları ve Alevilik, *Türk Kültürü ve Hacı Bektaşî Veli Araştırma Dergisi*, 9.
- Karadeniz, V. (2009). Gökgöl Mağarası ve Turizm Potansiyeli, *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 4/8 Fall.
- Kızılırmak, İ. (1996). Türkiye'de Yayla Turizmi ve Karadeniz Yaylaları, *Anatolia*, 6, ss. 63-65.
- Sargın, S. (2006). Yalvaç'ta İnanç Turizmi, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16 (2), 1-18.
- Simon, F. J G., Narangajavana, Y. ve Marques, D. (2004). Carrying Capacity in the Tourism Industry: A Case Study of Hengistbury Head, *Tourism Management*, 25, (2), ss. 275-283.
- Sözen, M. (2011). Karaelmas Kuş Cenneti, *Seyahatname*, Sayı:1.
- Şahinbaş, İ. (2011). Safranbolu'dan Eflani'ye Katır Yolu. *Sırtçantam*, 39, İstanbul.
- Yaşar, O. (2011). Saros Körfezi Kıyılarında Su Altı Dalış Turizmi, *Zeitschrift für die Welt der Türken*, 3 (1), ss. 33-55.

Bildiriler

- Altıparmak, M. (2002). Turizmin Çeşitlendirilmesi, Sürdürülebilir Turizm ve Planlama. Turizm Bakanlığı II. Turizm Şurası Bildiriler Kitabı, II. Cilt, Ankara
- Bakırcı, M. (2002). Ekoturizm, II. Turizm Şurası Bildirileri, 2.
- Çağatay, A., Yurdaer M. ve Kırış R. (2002). Eko-Turizm İçin Mekan ve Yerel Toplulukların Katılımının Planlanması. T.C. Turizm Bakanlığı, II. Turizm Şurası Bildirileri, II. Cilt, Ankara.
- Çubuk, M.(1996).Sürdürülebilir Turizm; Turizm Planlamasına Ekolojik Yaklaşım, 19. Dünya Şehircilik Günü Kollokyumu, Mimar Sinan Üniversitesi, İstanbul.
- Kara, T. (1999). Yörükler, I. Ulusal Tarih İçinde Safranbolu Sempozyumu Bildiriler Kitabı, Türk Tarih Kurumu, Ankara.
- Karagöz, M. ve Akçin, H. (2011). Zonguldak'ta Taşkömürü Havzasında 1850'lerden Günümüze Mülkiyet Sorunları, Zonguldak Kent Sempozyumu Bildiriler kitabı, TMMOB.

- Memlük, Y. ve Yılmaz, B. (2000). Bartın Kenti Açık ve Yeşil Alanlarının Bugünkü Durumu, TMMOB Peyzaj Mimarları Odası, Peyzaj Mimarlığı Kongresi, Ankara.
- Neven, D. ve Droge, C.L.M., (2001). A Diamond for the Poor? Assessing Porter's Diamond Model for the Analysis of Agro-Food Clusters in the Developing Countries, Proceedings of the 11th Annual World Food and Agribusiness Forum and Symposium, Australia.
- Ozoner, S. (2002). Ekoturizm Nedir? Ne Değildir? 2002 Dünya Ekoturizm Yılı'nın Amacı Nedir?, Turizm Bakanlığı, II. Turizm Şurası Bildirileri, II. Cilt, Ankara
- Öztürk, B. (2011). Tios / Tieion (Zonguldak - Filyos) Antik Kenti Epigrafik Çalışmaları ve Tarihsel Sonuçları, . Uluslararası Karadeniz Kültürü Kongresi, Sinop.
- Sonat, A. (1991). Çevrenin Turizm Planlaması İçindeki Yeri, II. Ulusal Turizm Kongresi Bildiri Kitabı, Kuşadası.
- Topay, M. (2004). Bartın-Uluyayla'nın İklim Turizmi (Klimatizm) Açısından Potansiyeli, Batı Karadeniz Bölümünün Turizm Potansiyelinin Değerlendirilmesi Sempozyumu, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Safranbolu Meslek Yüksekokulu.
- Türker, N., Yıldırım, M., Gül, T. (2011). Kültürel Mirasın Etkinlik Turizmi Bağlamında Değerlendirilmesi: "Sinoplu Diyojen Felsefe Günleri ve Genç Filozoflar Festivali, I. Uluslararası Karadeniz Kültürü Kongresi, Sinop.
- Türker, N., Yıldırım, M., Gül, T. (2011). Kültür Turizm Bağlamında Yörüköyü'ndeki Bektaşî-Yörük Kültürü ve Köy Sakinlerinin Turizm Algıları, I. Uluslararası Karadeniz Kültürü Kongresi, Sinop.

Raporlar

- Atik, A.S. (1999). *Bartın İl Turizm Envanteri ve Turizmi Geliştirme Planı Açıklama Raporu*, Bartın Valiliği Yayını, Bartın.
- Bartın İl Sanayi ve Ticaret Müdürlüğü. (2001). 2000 Yılı Bartın İlinin Yıllık Sanayi, Ekonomik ve Ticari Durumu Hakkında Rapor, Bartın.
- Başbakanlık Yatırım Destek ve Tanıtım Ajansı. (2010). Türkiye Turizm Raporu.
- Batı Karadeniz Kalkınma Ajansı. (2010). Batı Karadeniz Bölgesi (Zonguldak-Karabük-Bartın) Bölge Planı 2010-2013, I. Sürüm.
- Çevre ve Orman Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü Bolu Zonguldak İl Çevre Müdürlüğü. (2010). Yedigöller Yeşilöz Yaban Hayatı Geliştirme Sahası Yönetim ve Gelişme Planı. Bolu-Zonguldak
- Devlet İstatistik Enstitüsü Başkanlığı. (2000). Genel Nüfus Sayımı-Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri, Zonguldak.
- Devlet İstatistik Enstitüsü. (1990). Genel Nüfus Sayımı Daimi İkametgaha Göre Göçün Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri.
- Devlet Planlama Teşkilatı. (1997). Zonguldak-Bartın-Karabük Bölgesel Gelişme Projesi, Mevcut Durum Raporu, Cilt 2.
- Devlet Planlama Teşkilatı. (2003). İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması
- DİE. (2000). Zonguldak Genel Nüfus Sayımı.
- Demirkaya, İ. (2011). Yayınlanmamış Filyos Turizm Master Planı, Zonguldak
- Lafli, E. (2008). Hadrianoupolis-Eskipazar, Paphlagonia Hadrianoupolis'i Arkeolojik Kazıları, 2006-2008 Kazı notları.
- Özcan, Ü. (2001). Bartın Sürdürülebilir Kalkınma Planı 1. Aşama Sonuç Raporu, Bartın Belediyesi Yayını, Bartın.

- Özcan, Ü. (2002). Bartın Sürdürülebilir Kalkınma Planı 2. Aşama Sonuç Raporu, Bartın Belediyesi Yayını, Bartın.
- Zonguldak Belediyesi. (2003). Zonguldak Bölgesi (Zonguldak, Kozlu, Kilimli) Planlama ve Tasarım Projesi 2. Nüfus ve İşgücü Analizi Raporu, Zonguldak
- Zonguldak Belediyesi. (2003). Zonguldak Bölgesi (Zonguldak, Kozlu, Kilimli) Planlama ve Tasarım Projesi 9. Doğal & Tarihi Çevrenin Korunması ve Endüstri Mirası. ODTÜ Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Crp 401 Planlama Projesi, Zonguldak.
- Zonguldak Belediyesi. (2003). Zonguldak Bölgesi (Zonguldak, Kozlu, Kilimli) Planlama ve Tasarım Projesi Açık Alanlar, Rekreatif ve Spor Alanları Grubu Raporu. ODTÜ Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Crp 401 Planlama Projesi.
- Zonguldak Belediyesi. (2007). Analiz Raporları.
- Zonguldak Belediyesi. (2007). Konut Raporları.
- Zonguldak Belediyesi. (2007). Zonguldak (Merkez) Nazım İmar Planı Açıklama Raporu.
- Zonguldak İl Çevre Müdürlüğü. Zonguldak Belediyesine Ait Atık Suların Bertarafına İlişkin Fizibilite Etüdü. Zonguldak.
- Zonguldak İl Çevre Durum Raporu. (2003).
- Zonguldak Valiliği Brifing Raporu. (2003).
- Zonguldak Belediyesi. (2007). Zonguldak Bölgesi (Zonguldak, Kozlu, Kilimli) Planlama ve Tasarım Projesi Merkez ve Altmerkezler Grubu Raporu. Zonguldak.
- Zonguldak Valiliği, Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüğü. (2003). Zonguldak İl Sanayi, Ticaret ve Ekonomik Durum Raporu, Zonguldak.

İl Turizm Envanterleri ve Broşürler

- Bartın İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. (2002). *Basılmamış İl Turizm Envanteri*, Bartın.
- Bartın İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. (2007). *Kültür Kenti Bartın'ı Keşfedin*, Bartın İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayını, Bartın.
- Bartın İl Özel İdaresi. (1998). *Cumhuriyetimizin 75. Yılında Bartın*, Bartın İl Özel İdaresi Yayını, Bartın.
- Bartın Valiliği. (2008). Bartın 2023, İl Planlama ve Koordinasyon Müdürlüğü, Bartın.
- Bartın Valiliği. (2008). *Bartın İl Su Kaynakları Yönetimi Stratejisi*, İl Planlama ve Koordinasyon Müdürlüğü, Bartın.
- Karabük Valiliği (Eskipazar Kaymakamlığı). (2010). Eskipazar Doğadan Tarihe Yürüyüş Parkurları, Karabük.
- Karabük Valiliği (Yenice Kaymakamlığı). (2010). Yenice Ormanları Doğa Yürüyüş Parkurları, Karabük.
- Safranbolu Belediyesi. Safranbolu, Safranbolu Belediyesi Kültür Müdürlüğü.
- Safranbolu Kaymakamlığı. (1999). Müze Kent Safranbolu, Safranbolu Hizmet Birliği Kültür Yayını, 1, İzmir.
- Safranbolu Kaymakamlığı. (2011). Safranbolu Doğa Yürüyüş Parkurları, Safranbolu Hizmet Birliği Kültür Yayını, 26, İstanbul.
- Sakaoğlu, N. (1987). Amasra'nın Üçbin Yılı, Zonguldak Valiliği Yayınları, 2, Zonguldak.
- Sanayi Bakanlığı. (2003). Bartın İl Ekonomik ve Ticari Durum Raporu, Bartın Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüğü, Bartın.
- Sanayi Bakanlığı. (2003). Zonguldak İl Ekonomik ve Ticari Durum Raporu, Zonguldak Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüğü, Zonguldak
- Sanayi ve Ticaret Bakanlığı. (1995). Bartın İl Sanayi Potansiyeli ve Yatırım Alanları Tespiti Araştırması, Sanayi Araştırma ve Geliştirme Müdürlüğü, Ankara.

Sanayi ve Ticaret Bakanlığı. (1995). Bartın İli Yöre Gelişim Etüdü Ön Raporu, Sanayi Araştırma ve Geliştirme Müdürlüğü, Ankara.

Standart. 2001). Batı Karadeniz'in İncisi Bartın, *Ekonomik ve Teknik Dergi*, İstanbul.

Zonguldak Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. (2010). Zonguldak Rehber Kültür Dizisi 3, Ankara.

Tezler

Bahar, O. (2004). Türkiye'de Turizm Sektörünün Rekabet Gücü Analizi Üzerine Bir Alan Araştırması: Muğla Örneği, Muğla Üniversitesi İktisat Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi.

Coşkun, İ.O. (2004). Turizm Politikası ve Planlaması İçin En Uygun Talep Öngörü Yönteminin Belirlenmesi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm ve Otel İşletmeciliği Ana Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Emir, S. F. (2002). Bartın ve Çevresinin Turizm Coğrafyası, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi.

İpar, M. S. (2011). Turizmde Destinasyon Markalaşması ve İstanbul Üzerine Bir Uygulama, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Kemik, C. (1986). Bartın Evleri ve Kentsel Değerleri Üzerine Bir Araştırma, Yıldız Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Kesim Güngör, E. (2010). Turistik Yörelerde Memnuniyet ve Geleceğe Yönelik Ziyaretçi Davranışları Antalya Örneği, Üretim Yönetimi ve Pazarlama Bilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi.

Sezer, M. S. (2010). Türkiye Turizm Sektöründe Müze Turizminin Payının Değerlendirilmesi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Yılmaz, B. (2001). Bartın İli ve Yakın Çevresi Peyzaj Potansiyelinin Saptanması ve Değerlendirilmesi Üzerine Bir Araştırma, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi.

İnternet Kaynakları

Doğru, N. (2004). Zonguldak, Bartın, Karabük Bölgesel Gelişme Projesi, *Kentsel Ekonomik Araştırmalar Sempozyumu*, Cilt 1, ss. 103-113. <http://ekutup.dpt.gov.tr/bolgesel/keas-l.pdf> Erişim Tarihi: 25.08.2011

Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı (2006). <http://ekutup.dpt.gov.tr/plan/plan9.pdf> Erişim Tarihi: 12.09.2011

European Commision Eurostat,
http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Tourism_employment,
Erişim Tarihi: 08.08.2011

Sağlık Bakanlığı Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü Türkiye Kronik Hava Yolu Hastalıklarını Önleme ve Kontrol Programı, Türkiye'nin Hava Kirliliği ve İklim Değişikliği Sorunlarına Sağlık Açısından Yaklaşım. Eylül 2010, Ankara. <http://www.saglik.gov.tr/TR/dosya/1-72617/h/yaklasim.pdf> Erişim Tarihi: 22.09.2011

<http://www.bartın.bel.tr> Erişim Tarihi: 22.08.2011

<http://www.bartın.edu.tr> Erişim Tarihi: 22.08.2011

<http://www.bartın.gov.tr> Erişim Tarihi: 22.08.2011

<http://www.bartinkultur.gov.tr> Erişim Tarihi: 22.08.2011

<http://www.die.gov.tr> Erişim Tarihi: 08.08.2011

<http://www.dpt.gov.tr> Erişim Tarihi: 18.08.2011

<http://e-dergi.atauni.edu.tr/> Erişim Tarihi: 28.08.2011

<http://karabuk.meb.gov.tr> Erişim Tarihi: 08.09.2011

<http://karabuknufus.gov.tr> Erişim Tarihi: 08.08.2011

<http://www.batikaradenizsualtidenizcilik.com> Erişim Tarihi: 08.09.2011

<http://www.cygm.meb.gov.tr/modulerprogramlar/.../konaklama/.../TurizmHareketleri.pdf> Erişim Tarihi: 20.08.2011

<http://www.devrekhaber.net> Erişim Tarihi: 24.08.2011

<http://www.eflanimuftulugu.gov.tr> Erişim Tarihi: 08.08.2011

<http://www.ekoturizmdernegi.org/ekotur.asp> Erişim Tarihi: 11.08.2011

<http://www.eskipazar.bel.tr> Erişim Tarihi: 08.08.2011

http://www.goisrael.com/Tourism_Eng/Articles/Newsletter/Tourism+Ministrys+2011-2012+Marketing+Budget.htm, Erişim Tarihi: 14.09.2011

<http://www.karabuk.bel.tr> Erişim Tarihi: 08.08.2011

<http://www.karabuk.edu.tr> Erişim Tarihi: 08.08.2011

<http://www.karabuk.gov.tr> Erişim Tarihi: 08.08.2011

<http://www.karabukkultur.gov.tr> Erişim Tarihi: 12.09.2011

<http://www.ktbyatirimisletmeler.gov.tr/> Erişim Tarihi: 12.09.2011

<http://www.ktbyatirimisletmeler.gov.tr/belge/1-43088/> Erişim Tarihi: 24.09.2011

<http://www.ktbyatirimisletmeler.gov.tr/belge/1-93380/turizm-tesvikleri.html?vurgu=te%c5%9fvikler> Erişim Tarihi: 10.10.2011

<http://www.kultur.gov.tr> Erişim Tarihi: 28.08.2011

<http://www.kultur.gov.tr/TR/belge/1-19418/eski2yeni.html> Erişim Tarihi: 24.09.2011

<http://www.leisuregrouptravel.com> Erişim Tarihi: 26.09.2011

- <http://www.milliparklar.gov.tr/DKMP/HomePage.aspx?sflang=tr> Erişim Tarihi: 04.10.2011
- <http://www.ovacik.bel.tr> Erişim Tarihi: 04.09.2011
- <http://www.safranbolu.bel.tr> Erişim Tarihi: 04.09.2011
- <http://www.safranbolu.gov.tr/sayfa.asp?sayfaID=20> Erişim Tarihi: 26.09.2011
- <http://www.scotland.gov.uk/Publications/2009/12/21143709/7> Erişim Tarihi: 14.09.2011
- <http://www.trakel.org> Erişim Tarihi: 25.10.2011.
- http://www.tuik.gov.tr/IcerikGetir.do?istab_id=185 Erişim Tarihi: 21.09.2011
- <http://www.tuik.gov.tr> Erişim Tarihi: 10.10.2011
- <http://www.turizmdebusabah.com>. *Batı Karadeniz’de Gelişme Sorunu ve Turizm*
- <http://www.tursab.org.tr> Erişim Tarihi: 28.08.2011
- <http://www.urak.org/urak/index.php> Erişim Tarihi: 18.10.2011
- http://www.urak.org/URAK_Yayinlar/2008BuluVeEraslan.pdf Erişim Tarihi: 25.10.2011
- <http://www.world-tourism.org> Erişim Tarihi: 25.09.2011
- <http://epp.eurostat.ec.europa.eu> Erişim Tarihi: 15.08.2011
- <http://www.yenicaggazetesi.com>. Erişim Tarihi: 04.09.2011
- <http://www.wttc.org> Erişim Tarihi: 08.09.2011
- <http://www.yenice.bel.tr> Erişim Tarihi: 04.09.2011
- <http://www.zonguldak67.com> Erişim Tarihi: 12.09.2011
- <http://zonguldak.meb.gov.tr/cografya> Erişim Tarihi: 12.09.2011
- Kesen, N. (2005). Türk Turizm Sektörünün Yararlanabileceği AB Fonları, www.izto.org.tr/NR/rdonlyres/271E2928-83D9-49BD.../TURIZM.pdf Erişim Tarihi: 22.08.2011
- Kültür ve Turizm Bakanlığı (2007) 2023 *Türkiye Turizm Stratejisi*. <http://www.kultur.gov.tr/TR/belge/1-61449/turizm-stratejisi-2023.html>
- Muğla Bölgesi Turizm Sektörünün Uluslararası Rekabetçilik Analizi Raporu, Muğla Valiliği, (2010). www.kenttv.net/fotogaleri/havci/rekabet.pdf, Erişim: 05.08.2011
- Turizm Özel İhtisas Komisyonu Raporu (2006). http://plan9.dpt.gov.tr/oik49_turizm/49turizm.pdf Erişim Tarihi: 13.09.2011
- Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Yatırım Destek ve Tanıtım Ajansı Türkiye Turizm Sektörü Raporu, <http://www.belgeler.com/blg/288t/turkiye-turizm-sektoru-raporu> Erişim Tarihi: 07.08.2011
- World Economic Forum. (2010). www.weforum.org, The Travel & Tourism Competitiveness Report Erişim Tarihi: 5.08.2011
- World Tourism Organisation, <http://unwto.org/> Erişim Tarihi: 08.08.2011
- World Travel and Tourism Council, http://www.wttc.org/eng/Tourism_Research/Economic_Research/ Erişim Tarihi: 08.08.2011